

Levnadsförhållanden

Rapport nr 96

Integration till svensk välfärd?

Om invandrares välfärd på 90-talet

Statistiska centralbyrån

Arbetslivsinstitutet

2002

Living Conditions

Report 96

Integration towards Swedish Living Standards? Living Conditions of Immigrants to Sweden in the 1990s.

Statistics Sweden

The National Institute for Working Life

2002

Producent

Producer

SCB, Programmet för Social Velfärdsstatistik

Box 24300, 104 51 Stockholm.

Tfn + 46 8 506 940 00

E-post: uno.davidsson@scb.se

Förfrågningar

Inquiries

Joachim Vogel, tfn +46 8 506 949 30

e-post: joachim.vogel@scb.se

Omslag: Ateljén, SCB

Foto: Stig Hammarstedt, Pressens bild

Om du citerar ur denna publikation, var god uppge:

Källa: SCB + Velfärdens etniska delning

© 2002, Statistiska centralbyrån

Mångfaldigande av innehållet i denna publikation, helt eller delvis, är förbjudet enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, utan medgivande från Statistiska centralbyrån

ISSN 0347-7193

ISBN 91-618-1141-6

Printed in Sweden

SCB-Tryck, Örebro 2002.10 MILJÖMÄRKT Trycksak 341590

Förord

Sverige har en lång tradition av välfärdsräkningar, som går tillbaka till slutet av 1960-talet. Sedan 1974 genomför Statistiska centralbyrån årliga intervjuundersökningar med stora stickprov ur befolkningen. **SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)** mäter individernas och hushållens välfärd med ett stort antal så kallade **sociala indikatorer** inom ett tiotal levnadsnivåkomponenter. Sociala indikatorer är direkta mått på individuell välfärd. Resultaten publiceras i **sociala rapporter** inom serien levnadsförhållanden.

Efter ett årtionde av sysselsättningsminskning, ökad arbetslöshet och offentlig sparpolitik redovisar välfärdsstatistiken ökade välfärdsskillnader i många avseenden. Massarbetslöshet, budgetunderskott och offentligt sparande, parallellt med ökat skyddsbehov för flyktingar och ökad flyktinginvandring innebär en starkare press på flyktinginvandrarna och på integrationspolitiken.

Föreliggande rapport behandlar välfärdens etniska delning, dvs. välfärdsskillnader mellan olika invandrargrupper och den infödda svenska befolkningen. Levnadsförhållanden definieras här i vid bemärkelse, med anknytning till välfärdsbegreppet i svensk välfärdsforskning. Olika invandrargrupper (från olika världsdelar, från vissa enskilda länder) jämförs systematiskt med infödda svenskar (födda i Sverige och med två svenskfödda föräldrar). Analysen syftar till att renodla effekten av att vara invandrare genom att jämföra invandrarna med motsvarande infödda "svenska tvillingar", där strukturskillnader elimineras i vissa resursvariabler, som påverkar välfärdsutfallet för invandrare såväl som för svenskar (kön, ålder, familjesituation och utbildning). Metoden är logistisk regressionsanalys. Efter kontroll av dessa faktorer återstår en "oförklarad" variation i levnadsförhållandena. Beräkningarna har fyra mål:

1. att lokalisera och diskutera denna återstående variation som kan hänföra till invandrarskapet
2. att identifiera stora välfärdsdeficit och vilka invandrargrupper det gäller
3. att studera hur dessa deficit har förändrats under de senaste 20 åren
4. att studera hur snabbt olika invandrargrupper integreras till den normala välfärdsnivån i Sverige, dvs. infödda svenska tvillingars välfärd.

Rapporten bygger på SCB:s **undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)** för åren 1979-2001 (12000 invandrare).

Föreliggande rapport har utarbetats av professor Joachim Vogel (SCB och Umeå universitet), fil.dr. Mikael Hjerm (ALI och Umeå universitet) och docent Sven-Erik Johansson (SCB) på uppdrag av Arbetslivsinstitutet i samarbete med SCB. Sven-Erik Johansson har medverkat som metodstatistiker.

SCB vill rikta ett varmt tack till alla som medverkat, inte minst till intervjuarna och till alla dem som deltagit i undersökningarna under drygt 20 år genom att lämna de uppgifter på vilka den redovisade statistiken grundar sig.

SVANTE ÖBERG
Statistiska centralbyrån

INGER OHLSSON
Arbetslivsinstitutet

Uno Davidsson

Innehåll

1	Inledning	<i>Vogel</i>	9
2	Invandrings- och integrationspolitik	<i>Hjerm</i>	25
3	Inkomst och fattigdom	<i>Vogel</i>	35
4	Materiell standard	<i>Vogel</i>	57
5	Sysselsättning	<i>Hjerm</i>	87
6	Arbetsmiljö	<i>Hjerm</i>	101
7	Sociala relationer	<i>Vogel</i>	113
8	Hälsa	<i>Vogel</i>	131
9	Integration till svensk välfärd?		
	Sammanfattning och diskussion	<i>Vogel, Hjerm</i>	149
	Litteratur		161
	Rapportförteckning		165

Kapitel 1

Välfärds­mätning och social rapportering

Av Joachim Vogel

1.1 Inledning

1990-talets huvudtema i svensk politik var anpassning av välfärdsstaten till nya yttre förutsättningar. Vi fick massarbetslöshet på samma nivå som de flesta andra EU-länder, vilket ledde till stora påfrestningar på statsfinanserna. Samtidigt framtvingade budgetunderskott och inflationsbekämpning nedskärningar i transfereeringar och offentliga tjänster. Även detta var en gemensam trend i de flesta EU-länder.

Nu, vid sekelskiftet kan vi konstatera att flera av folkhemmets centrala målsättningar har förlorat terräng. Det gäller den fulla sysselsättningen, som har avlösts av klart lägre sysselsättningskvoter och höga arbetslöshetsnivåer, som vi inte har haft sedan 1930-talet. Det gäller den långsiktiga utvecklingen mot ökande jämlikhet ifråga om materiella levnadsförhållanden, som bröts redan under första delen av 80-talet. Det gäller inkomsttryggheten, som garanterades genom generösa transfereringssystem som ersatte inkomstbortfall vid sjukdom, arbetslöshet, arbetsskada och ålderdom. Tryggheten försämrades inte bara genom lägre ersättningsnivåer och begränsade ersättningsstider, utan också genom ökande risker för att inte kunna försörja sig genom eget arbete. Till bilden hör att sysselsättningsminskningen har

ledsagats av produktivitetsökningar, ökade exportsiffror och företagsvinster. Även om ekonomin utvecklades positivt, så kom 90-talet att karakteriseras av en otrygghetschock, med konsekvenser för konsumentbeteendet. Utbrett hushålls-sparande och bortfall av inhemsk konsumtion motverkade återhämtningen.

Invandrare var en särskilt utsatt grupp under 1990-talet. Parallellt med en kraftig flyktingin-vandring (särskilt från Balkan), minskade sysselsättningen dramatiskt, med ungefär en tiondel, och arbetslösheten fyrdubblades. Detta drabbade framför allt dem som var nya på arbetsmarknaden, dvs. ungdomar och invandrare. Det finns alltså mycket som tyder på att invandrades relativa situation, jämfört med infödda svenskar, försämrades under 1990-talet jämfört med tidigare perioder, och att integration till svenskars levnadsförhållande fördröjdes.

Statistiska centralbyrån (SCB) har sedan 1975 genomfört regelbundna undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) och publicerat generella socialrapporter med ett brett välfärdsbegrepp (se avsnitt 1.2). Hösten 1997 publicerade SCB sin senaste tillbakablickande generella analys av levnadsförhållanden, som gällde den senaste 20-års-

perioden¹. Liksom i statsrådsberedningens Valfärdsbokslut 2000-2001 beskrivs här en relativt positiv utveckling mot såväl högre lev­nadsnivå som mot allt mer jämnt fördelade lev­nadsförhållande fram till ungefär 1990. Sedan dess har den allmänt positiva långsiktiga trenden brutits. De sämst ställdas situation har försämrats och de bäst ställdas har förbättrats mer än för befolkningen i sin helhet.

Sedan 1975 har SCB inom serien Lev­nadsför­hållanden (SOS)² publicerat särskilda genomlysningar av invandrarnas situation, parallellt med mer generella sociala rapporter, i vilka även mer översiktliga analyser av invandrarnas situation ingår. Föreliggande rapport gäller en ny generell genomlysning av utvecklingen av invandrares lev­nadsförhållanden under senaste 10-årsperioden. Härtill kommer en särskild jämförelse av invandrares integration vid början av 80-talet resp. slutet av 90-talet, samt med systematisk jämförelse med den svenskfödda befolkningen (dvs. född i Sverige med svenskfödda föräldrar). Rapporten bygger i huvudsak på ULF-undersökningarna från 1979 till 1986 resp. från 1993 till 2000.

Denna rapport har utarbetats i samarbete mellan Arbetslivsinstitutet (ALI), Linköpings universitet Tema etnicitet och SCB:s program för social valfärdsstatistik.

1.2 Valfärd och valfärds­mätning

Valfärdsbegreppet

Sverige har en lång tradition av valfärds­mätningar, som går tillbaka till slutet av 1960-talet (Låginkomstutredningen). Sedan 1974 genomför Statistiska centralbyrån årliga intervjuundersökningar med stora stickprov ur befolkningen. SCB:s undersökningar av lev­nadsförhållanden (ULF) mäter individers och hushålls valfärd med ett stort antal så kallade *sociala indikatorer* inom ett tiotal lev­nadsnivåkomponenter. Sociala indika-

torer är direkta mått på individuell valfärd. Resultaten publiceras i så kallade *sociala rapporter*. SCB har tidigare publicerat ett 90-tal rapporter, med varierande inriktning och omfattning.

Gemensamt för sociala rapporter är vissa grundläggande strategier. ULF-undersökningarnas allmänna inriktning – hur man definierar och beskriver valfärden (eller ofärden) – bygger på sju centrala ställningstaganden. Den första principen är att *man observerar valfärd på individ- eller hushållsnivå*. Det är en förutsättning för fördel­ningsanalyser, för bedömningar av kausalsamband och för socialpolitiska överväganden.

För det andra begränsar man sig *inte enbart till ekonomiska mått på valfärd* som inkomster och lev­nadsstandard, utan tar även med andra förhållanden. Valfärdsbeskrivningar i olika länder utgår i allmänhet från relativt likartade listor över valfärds­komponenter som i sin tur beskrivs närmare med ett antal statistiska mått eller sociala indikatorer. ULF omfattar följande uppsättning komponenter:

- Utbildning
- Sysselsättning och arbetstider
- Arbetsmiljö
- Ekonomi
- Boendeförhållanden
- Transporter och kommunikationer
- Fritid
- Sociala relationer
- Politiska resurser
- Trygghet och säkerhet
- Hälsa
- Social rörlighet

ULF omfattar mätningar av ett stort antal indikatorer inom varje komponent. Mätningarna avser samma urval av personer, vilket gör det möjligt att dels teckna ett valfärds­panorama för samma personer och grupper, dels analysera samband mellan olika indikatorer och olika typer av valfärds­problem.

Den tredje principen är att statistiken ska jämföra lev­nadsförhållanden i olika befolknings­grupper. Resultaten får därmed karaktären av *systematisk statistik för jämlikhetsdebatten*, för fördel­ningspolitisk planering och för beslut. Det förutsätter att man har tillgång till uppgifter om enskilda personer, som sedan kan sammanfattas för olika befolknings­grupper.

ULF beskriver i huvudsak *hur olika människor objektivt sett har det* och man intresserar

¹ Vogel och Häll, red. (1997): "Valfärd och ojämlikhet i 20-års­perspektiv 1975-1995", rapport nr 91 i SCB:s serie Lev­nadsförhållanden

² Invandrarnas lev­nadsförhållanden 1975, rapport nr 9; Data om invandrare, rapport nr 26; Tema invandrare, rapport nr 38; Tema invandrare, rapport nr 69;

sig därför primärt för utfall, som människornas faktiska inkomster, bostadsstandard, hälsa, sociala nätverk, etc., till skillnad från verksamhetsstatistik om bostadsbyggande, investeringar i sjukvård osv.

Det femte ställningstagandet är att välfärden ska beskrivas som en helhet och att *samband mellan olika problem* på olika områden ska kunna analyseras. Detta förutsätter i princip att uppgifter om olika problem samlas in för samma personer och helst vid samma tidpunkt.

Det sjätte ställningstagandet gäller urvalet av de välfärdspåslag som studeras. Även om ULF har stor detaljrikedom kan undersökningen inte tillgodose alla intressen på information om vår välfärd. Urvalet bygger på *konsensus mellan olika intressenter*. Undersökningsprogrammet har utformats i samarbete med ett stort antal experter inom forskning, offentlig förvaltning och intresseorganisationer. Programmet följer i praktiken en utpräglad pragmatisk ansats, som är möjlig genom den stora variabelbredden. ULF omfattar ca 700 variabler (sociala indikatorer och klassificeringsvariabler), vilket tillåter långtgående detaljredo-

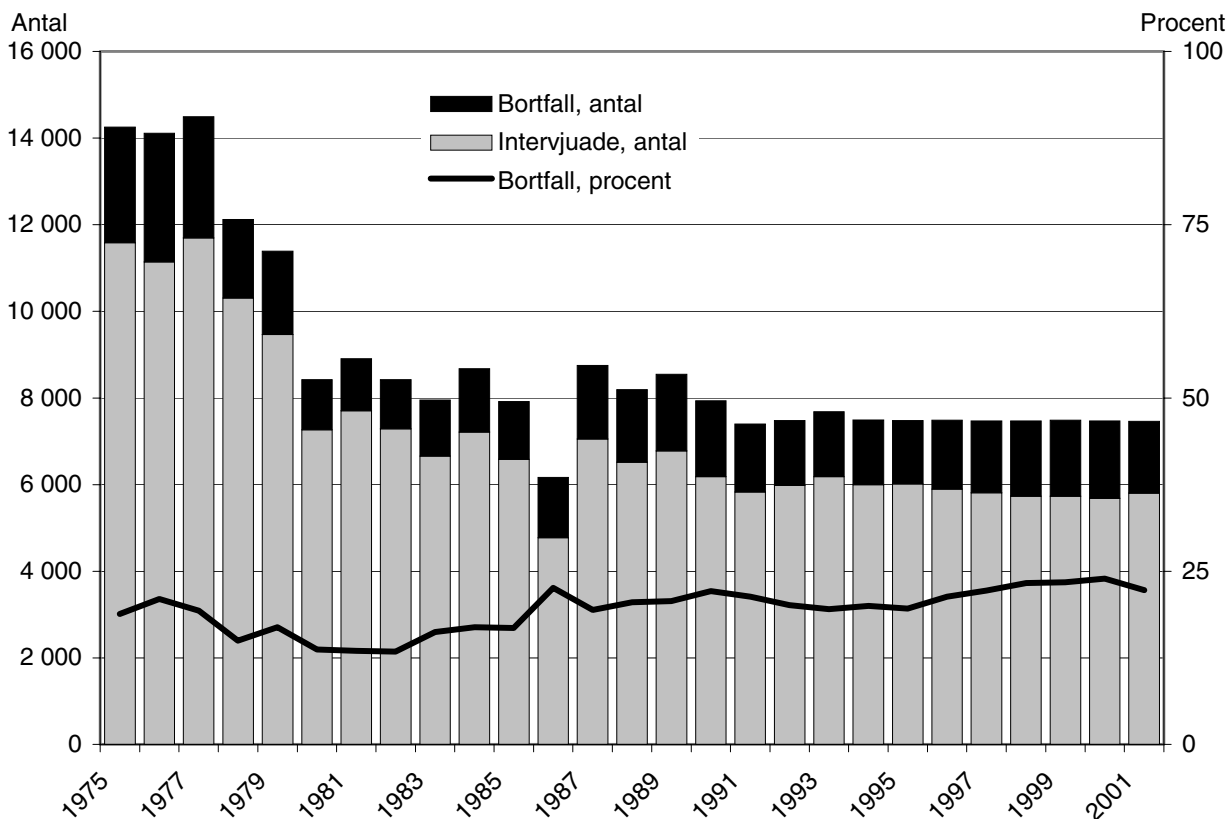
visning. En löpande revision av hela programmet genomförs vartannat år.

Ett sjunde ställningstagande gäller att *statistiken ska kunna fungera som varningsklocka*. Den ska både ge fakta om nuläget och om förändringar. För ett stort antal befolkningsgrupper ska löpande förändringar redovisas. Det sker inom SCB:s system för social rapportering, med publicering i serien Levnadsförhållanden inom Sveriges officiella statistik (SOS).

SCB:s årliga systematiska undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) sker i form av timplånga personliga intervjuer med slumpmässiga urval ur den vuxna befolkningen 16–84 år (1974-1979: 16-74 år). Intervjuundersökningarna kompletteras med registeruppgifter om inkomster, skatter och transfereringar samt demografiska data. Uppgifterna är skyddade enligt sekretesslagen och genomförs enligt föreskrifter från datainspektionen. Intervjuerna genomförs av SCB:s fasta intervjuare runt om i landet.

ULF är inte en standardiserad årlig undersökning utan ett system av sociala undersökningar. Huvuddelen av datainsamlingen (intervju och re-

Diagram 1.1 Urvalsstorlek och bortfall i ULF 1975-2001

gisterkomplettering) omfattar en uppsättning sociala indikatorer inom var och en av tidigare nämnda välfärds­komponenter. Därutöver förekommer fyra fördjupningsprogram som ingår i undersökningarna under två år och sedan återkommer efter 8 år. Fördjupningsprogrammen är underlag för detaljerade redovisningar på komponentnivå.

ULF är en kombinerad tvärsnittundersökning och panelundersökning. Ungefär halva urvalet intervjuas vart åttonde år. Panelmaterialet omfattar de senaste 20 åren. Bortfallet i undersökningen är ca 20 procent (se diagram 1.1).

Eftersom ULF är en generell undersökning, som vänder sig till hela befolkningen, blir möjligheten att särredovisa invandrare relativt begränsad. Invandrare förekommer i ULF-stickproven i proportion till sin befolkningsandel. Tre åtgärder har genomförts för att maximera analys­möjligheterna:

- redovisning av stora utvandrarnationerna och vissa större utvandringsregioner
- multivariat analys för att kontrollera struktur­skillnader mellan invandrare och svenskar
- aggregering av data från olika undersöknings­år för att öka urvalet (7-8 år)

I denna rapport utnyttjas det kombinerade intervjumaterialet från 1979-85 och 1993-2000, som lagts samman till två databaser (80-tal resp. 90-tal), med 4432 resp. 3957 utlandsfödda intervju­personer. Den svenska infödda referensgruppen (födda i Sverige av svenskfödda föräldrar) omfattar 33 3282 resp. 38 284 personer.

SCB:s system för social rapportering

Publikationsserien Levnadsförhållanden bildar ett system för social rapportering i bemärkelsen att den ger både översiktlig och detaljerad information om hur det är att leva i Sverige. Den sociala rapporteringen berör många av de frågor som är centrala i den politiska debatten. Man kan säga att den är en utvärdering av politiken. Den beskriver i siffror vad marknad, stat och kommun och sociala nätverk har åstadkommit ifråga om välfärd och jämlikhet.

Föreliggande rapport vänder sig till en bred allmänhet. Den ger en sammanfattning av 20 års datainsamling och publicering om levnadsförhållanden i Sverige. Man kan kalla denna typ av redo-

visning för *medborgarrapport*³. Rapporten är avsedd för *medborgarna*, den handlar om *medborgarna* och den har sammanställts genom *medverkan av medborgarna*. Den beskriver välfärds­problem i vårt samhälle både i ett tids- och i ett internationellt perspektiv och kan därmed utnyttjas av medborgare och deras valda representanter i den politiska och fackliga debatten. Medborgarrapporter kan därmed ha en opinionsbildande funktion.

I serien Levnadsförhållanden inom Sveriges officiella statistik (SOS) redovisar SCB systematiska analyser av levnadsförhållanden enligt en långsiktig plan. Rapporteringen omfattar i sin helhet tre typer av rapporter:

Sektor­iella analyser över levnadsförhållanden inom de olika levnadsnivåkomponenterna (arenorna). Dessa rapporter publiceras i princip vart åttonde år och utnyttjar dels fördjupningsmodulerna under en tvåårsperiod, dels sociala indikatorer insamlade sedan 1975.

Översikter över utsatta gruppers situation, som utnyttjar flera datainsamlingsår och i första hand bygger på sociala indikatorer. Föreliggande rapport är den fjärde som inriktas på invandrares levnadsförhållanden.

Generella sociala rapporter, som ger en översikt över välfärdsutveckling och fördelning för många befolkningsgrupper, däribland invandrares levnadssituation. Denna typ av rapport publiceras med längre mellanrum.

Därutöver görs särskilda analyser av speciella frågeställningar, ofta som uppdrag. Tidigare rapporter i serien Levnadsförhållanden finns förtecknade i bokens sista sidor. För ytterligare information om undersökningens allmänna upp­läggning och kvalitetsarbete hänvisas till vår hemsida under ”Teknisk information om ULF”. (www.scb.se/amne/levnadsforhallanden.asp).

1.3 Rapportens tema: integration till välfärd

Undersökningarna av levnadsförhållanden kan utnyttjas för att följa invandrares levnadsförhållande över tid, även i jämförelse med infödda svenskar. Vi väljer att tala om *integration till svensk välfärd*

³ Sten Johansson: Mot en teori för den sociala rapporteringen. Institutet för social forskning. 1979

dels för att understryka att vår målsättning är att mäta integration med avseende på den allmänna välfärdsnivå som råder i Sverige, dels för att beteckna att integration är en process, där invandrare successivt närmar sig svenskars allmänna levnadsförhållanden.

Integration innebär inte absolut likhet i alla detaljer av välfärdspanoramata, utan likhet på ett övergripande plan. Oavsett om vi ser på jämlikhet mellan samhällsklasser, kön, generationer eller regioner, finns det alltid en viss variation i livsstil, som beror på kulturell eller religiös bakgrund, individuella intressen eller fria val, som inte nödvändigtvis beror på resursskillnader (inkomster, utbildning, sociala nätverk, språkkunskaper, etc.). På samma sätt som skattepolitik (som ska reducera löneskillnader), familjepolitik (som ska utjämna skillnader mellan familjetyper), jämställdhetspolitik (som ska reducera könsskillnader) och regionalpolitik (som ska utjämna regionala sysselsättningsmöjligheter), så ska integrationspolitik eliminera de hinder som invandrare möter i Sverige, när det gäller att uppnå levnadsförhållanden som på det hela taget är jämförbara med infödda svenskars.

Därför genomförs välfärdsanalyserna i denna rapport med systematisk jämförelse med infödda svenskar. Jämförelsen sker på bred front inom ett tiotal välfärdskomponenter och med utnyttjande av ett femtiotal sociala indikatorer. Med integration avses här avstånd i levnadsförhållande till infödda svenskar. Invandrarna särredovisas efter utvandringsland eller utvandringsregion (se längre fram). De särredovisas även efter vistelsetid i Sverige och efter förekomst av svensk partner eller partner med invandrarbakgrund. Målsättningen är att visa hur starkt olika invandrargruppers levnadssituation (efter land, region, vistelsetid, partner) avviker från infödda svenskars och i vilken omfattning och takt integration till välfärden sker. Därutöver redovisar vi vissa tidsjämförelser mellan integrationen vid början av 80-talet och vid slutet av 90-talet, där det visas hur väl invandrare från ”likvärdiga” utvandringsländer var integrerade ”då och nu”.

Analyserna i rapporten bygger på systematiska multivariata analyser (logistisk regressionsanalys) där vi eliminerar resursskillnader mellan invandrare och infödda svenskar. Syftet är att analysera vilket utbyte (välfärd) invandrare har av de faktorer som bestämmer välfärden. Vi jämför invandrare och infödda svenskar med samma utbild-

ningsnivå, ålder, kön och familjesituation. På så sätt renodlas effekten av att vara invandrare - från olika regioner, med olika vistelsetid i Sverige.

Välfärdskillnader mellan invandrare och infödda svenskar kan givetvis bero på en mängd olika förhållanden, nämligen:

- **selektiv invandring:** de som kommer till Sverige skiljer sig från svenskar vad gäller de allmänna förutsättningar för välfärd som även gäller för svenskar (utbildning, familjesituation, ålder, hälsa, traumatiska livserfarenheter);
- **socialt kapital:** de som kommer till Sverige måste successivt bygga upp språkkunskaper och kunskaper om det svenska samhället, vilket framför allt är betydelsefullt på arbetsmarknaden;
- **traditionell livsstil:** värderingar och livsstil från hemlandet;
- den allmänna **konjunkturen** vid ankomsten: hur starkt konkurrenstrycket är på svensk arbetsmarknad;
- **institutionella förhållanden** som reglerar ansvar för integration, för välfärdsförsörjning av både invandrare och svenskar, rättigheter och skyldigheter för enskilda individer;
- **selektiv utvandring:** återflyttning och vidareflyttning till andra länder, kan också vara selektiv med avseende på erfarenheter av det svenska samhället, liksom beträffande olika resursfaktorer; ändrade förhållanden i hemlandet kan stimulera (selektiv) återflyttning.

Den multivariata ansatsen kan till stor del korrigeras för strukturskillnader i olika resursfaktorer (utbildning, ålder, kön, familjesituation), men inte för skillnader mellan invandrare och svenskar som hör ihop med själva invandringssituationen (traumatiska upplevelser, svåra hälsoproblem, ekonomiskt ansvar för anhöriga i hemlandet) eller som utgör väsentliga resurser (expertinvandring, personliga karaktärsdrag).

Jämförelse mellan invandrare och svenskar innebär väsentliga tolkningsproblem som inte fullt ut kan hanteras med statistisk metodik. Till detta kommer att undersökningsmaterialet utgörs av en generell undersökning (ULF), i vilken invandrare är representerade i proportion till sin befolkningsandel. Det innebär att endast ett fåtal utvandrarnationer är redovisningsbara (stickprovsstorlek ca 200), vilket leder till att redovisningen i vissa fall måste gälla hela regioner. Vidare blir tidsjämför-

elser problematiska eftersom utvandrings­länderna skiftar över tid med konflikto­mråde, flyktingströmmar och invandringsbestäm­melser. Sammantaget är dock olika typer av invandring (flyktinginvandring, expertinvandring, anhöriginvandring, fri invandring) väl representerade båda perioderna, liksom olika typer av utvandrings­länder/regioner (i-land/u-land).

I avsnitt 1.7 finns en utförligare beskrivning av invandrargrupper och estimationsmetoder.

1.4 De tre försörjnings-systemen

I avsnitt 1.2 presenterades några av de centrala principerna för uppbyggnaden av det centrala välfärdsstatistiska systemet ULF. Urvalet av komponenter och sociala indikatorer som ingår i mätningarna, anknyter i viss mån till traditionella politikområden - utbildning, arbetsmarknad, ekonomi, bostadsmarknad, fritid, transporter, vård och säkerhet. Välfärds­politiken ska tillgodose välfärdsförsörjningen inom dessa områden och välfärdsstatistik ses ofta som ett planeringsunderlag för offentlig sektors verksamhet, för offentlig tjänsteproduktion och för transfereringssystem. Men välfärdsförsörjningen avgörs i huvudsak utanför offentlig sektor. Välfärds­politik har snarast en korrigerande funktion, vars omfattning har varierat över tid och mellan olika länder. Den expanderade fram till slutet av 80-talet, men har sedan dess begränsats.

Mer allmänt kan man skilja mellan tre övergripande och samverkande välfärdsförsörjnings-system, nämligen *marknaden* (arbetsmarknad), *sociala nätverk* (familj, släkt, vänkrets) och *offentlig sektor* (välfärdsstaten). Det är en distinktion som också knyter an till den politiska debatten om välfärdsstatens omfattning och roll. Den offentliga expansionen kulminerade under 80-talet. På 90-talet kolliderade sociala ambitioner med ekonomiska restriktioner. Nya krav påushållning, produktivitet och marknadsorientering bröt fram. I Sverige har distinktionen mellan de tre försörjningssystemen diskuterats under 80-talet av bl.a. Sten Johansson som skiljer mellan *privatlivet, marknaden och politiken* och Hans Zetterberg som skiljer mellan *den lilla världen* (familjen) och *den stora världen* (marknaden och den offentliga sektorn).

Sett i ett längre tidsperspektiv har marknadens, de sociala nätverkens och den offentliga sektorns relativa roll för välfärdsförsörjningen förändrats avsevärt. Förändringarna speglar grundläggande produktionsförhållanden och ideologiska system. I det gamla bondesamhället, som byggde på självhushåll, spelade marknaden och den offentliga sektorn en marginell roll. Industrialismen förde ut befolkningen i lönearbete, splittrade familjer och bröt upp försörjningsansvaret mellan familjemedlemmarna.

Efter marknadens expansion kom välfärdsstatens framväxt och offentlig sektors expansion. I kommunismens vision minskar marknadens betydelse och övergår till planekonomi. I blandekonomin Sverige dominerar istället tanken att offentlig sektor endast ska kontrollera och komplettera marknaden. Den ska garantera jämlikhet och välfärd till alla genom reglering, offentliga tjänster och omfördelning genom beskattning och transferering. På 1990-talet skedde en restauration av marknadens betydelse genom avreglering, privatisering, avgiftshöjningar och begränsningar i transfereringssystem. Balansen mellan marknad och offentlig sektor är fortfarande en central politiskt/ideologisk motsättning.

Det finns en funktionell ansvarsfördelning för välfärdsförsörjning mellan arbetsmarknad (arbetsgivare), välfärdsstat (politik) och familj (sociala nätverk), som varierar över tid och mellan länder. "Välfärds­mixen" mellan dem avgör hur välfärden kommer att vara fördelad mellan befolkningsgrupper efter t.ex. klass, kön, ålder, familjesituation, etnicitet, region - dvs. hur omfattande ojämlikheten kommer att vara efter olika sociala skiljelinjer, liksom omfattningen av marginalisering och fattigdom. Välfärds­mixen utgör den institutionella ramen för människors anspråk och handlingsmöjligheter, som vi kortsiktigt och långsiktigt anpassar oss till. Fördelningsstrukturen speglar således institutioners välfärdseffektivitet och fördelningsprinciper för arbetsmarknaden (konkurrens, kompetens), välfärdsstaten (kollektiv solidaritet) och familjen (solidaritet inom familjen). Komparativ forskning tyder på att samspelet mellan välfärdsinstitutionerna kan reduceras till ett fåtal tydliga kombinationer eller välfärdsregimer, där Norden bildar en grupp av institutionella välfärdsstater. Sydeuropa bildar ett kluster av familjebaserade välfärdsstater och de centrala EU-länderna bildar ett mellanliggande kluster med drag av både nord och syd.

Sett i ett internationellt perspektiv skiljer sig Sverige och övriga nordiska länder från andra industriländer när det gäller marknadens, familjens och välfärdsstatens inverkan på välfärdsfördelningen. Sverige är även i slutet av 90-talet en utpräglad *institutionell välfärdsstat*, där välfärdsstaten spelar en större roll (mer omfördelningar via transfereringar och skatter, omfattande arbetsmarknadspolitik och familjepolitik) än i de flesta andra EU-länder^{4,5}. Samtidigt spelar arbetsmarknaden en väsentligt större roll för välfärdsförsörjningen i Sverige och de andra nordiska länderna. Hög sysselsättning innebär hög självförsörjningsgrad för enskilda personer (egna inkomster, pensionsrättigheter). Det är i sin tur förutsättningen för generösa socialförsäkringar och offentliga tjänster. I Sverige liksom i övriga nordiska länder samverkar alltså hög sysselsättning och kollektivt finansierad välfärd (tjänster, bidrag) i en internationellt unik välfärdsmix, som ger relativt låg fattigdom, marginalisering och ojämlikhet.

I Norden spelar däremot familjen en mindre roll än i andra länder, en trend som dock är växande i de flesta industriländer. I synnerhet i Sydeuropa spelar storfamiljen fortfarande en betydelsefull roll och kompenserar för lägre sysselsättning och mer begränsade sociala trygghetsystem. Kvarboendet bland ungdomar är extremt högt i dessa länder, liksom äldres flyttning till sina (medelålders) barn, andelen gifta är högre och skilsmässofrekvensen är lägre. Inkomstsvaga grupper, som arbetslösa ungdomar och gamla med svaga pensionsrättigheter, är mer inbäddade i familjenätverk. Familjens ansvar måste vara mer omfattande, eftersom både arbetsmarknad och välfärdsstat bidrar mindre till välfärdsförsörjningen.

På senare år har den svenska välfärdsmixen åter förändrats. Marknaden har fått en ökande be-

tydelse genom globalisering och ökat konkurrenstryck, minskad sysselsättning och massarbetslöshet. Inkomstskillnaderna har ökat markant och marginalisering och fattigdom har ökat i omfattning. Det ställs allt högre krav på välfärdsstaten, samtidigt som resurserna minskas genom offentligt sparande och skatteminskningar. Samspelet mellan marknad, välfärdsstat och familj ter sig något mindre unikt än tidigare.

Ansvarsfördelningen mellan arbetsmarknad, välfärdsstat och familj har avgörande betydelse för välfärdsförsörjningen. I allmänhet gäller att den nordiska modellen ger klart lägre ojämlikhet i levnadsförhållanden. Inkomstfördelningen är jämnare, fattigdomen väsentligt lägre än i andra EU-länder och klasskillnaderna är mindre (Vogel 1997; 2002). Figur 1.1 klargör några av de väsentliga institutionella egenskaperna, sambanden mellan den institutionella mixen (välfärdsmixen) och välfärdsutfallet på mikronivå, dvs. levnadsförhållanden.

1.5 Välfärd som resurser och upplevelser

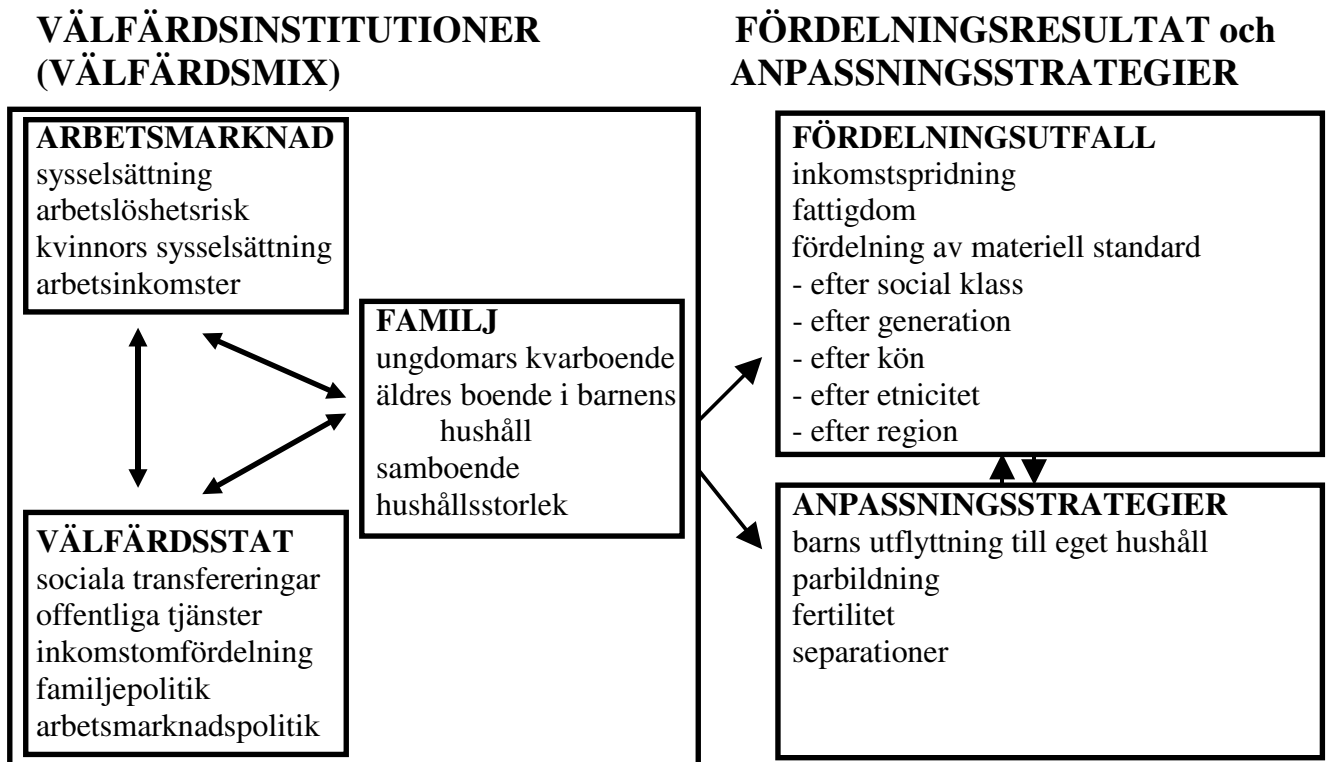
Välfärdsbegreppet kan konkretiseras närmare i anslutning till de tre försörjningssystemen. Inom marknad, nätverk och offentlig sektor kan man identifiera ett antal *arenor* där det gäller att etablera sig och uppnå goda levnadsförhållanden. På varje arena skapas eller förvärvas *resurser* som kan sättas in på andra arenor. Våra levnadsförhållanden bestäms av ett *resursflöde*, där olika typer av resurser kedjas samman till mönster som innebär anhopning av goda eller dåliga levnadsförhållanden. Det är de negativa mönstren som välfärdspolitiken vill bryta och de positiva mönstren den vill förstärka.

Arenabegreppet kan enklast illustreras inom marknaden, där arbetsmarknad och varumarknad (bostadsmarknad, livsmedelsmarknad, etc.) bildar fristående arenor. På arbetsmarknaden sätter man in resurser förvärvade på andra arenor. *Ingående resurser* är i detta fall utbildning, tidigare yrkeserfarenheter, hälsa och personliga förbindelser (nätverk). *Utgående resurser* från arbetsmarknaden är arbetsinkomster, som sedan kan sättas in på bostadsmarknaden eller livsmedelsmarknaden. Andra resurser som skapas på arbetsmarknaden är erfarenheter (yrkesmeriter, färdigheter, livserfarenhet), självkänsla och status som har ännu bre-

⁴ Vogel, Joachim (1997): Living Conditions and Inequality in the European Union. Eurostat: Population and Social Conditions E/1997-3. Luxembourg.

⁵ Vogel, Joachim (2002): European Welfare Production: Institutional Configuration and Distributional Outcome. With contributions by Stefan Svallfors, Töres Theorell, H.H. Noll and Bernard Christoff. Forthcoming 2002.

Figur 1.1 En modell för välfärdsproduktion

dare användningsområden. Analogt kan man tala om resursförbrukning, t.ex. försämrad hälsa. Försämring på arbetsmarknaden innebär successiv resursminskning, vilket får konsekvenser både på arbetsmarknaden och på andra arenor (lägre inkomster, större inkomstbehov, lägre status, etc.).

Resursflödet omfattar även övriga försörjningssystem, nätverk lika väl som offentlig sektor. Exempelvis är inkomster, förmögenhet och status som man förvärvar på arbetsmarknaden, liksom utbildning som man förvärvar i offentlig sektors utbildningssystem, viktiga även inom sociala nätverk (inom familjen vid partnerval, inom grannskap, inom föreningsliv, etc.). Inom offentlig sektor där egentligen lika behandling ska gälla (eventuellt efter behov), spelar utbildning, kunskaper, status och förbindelser i praktiken en viss roll som resurser. Offentlig sektors roll är att stärka resurssvaga medborgares ställning på marknaden genom bidrag (resurser som kan sättas in på t.ex. varumarknaden), offentliga tjänster till låg eller ingen kostnad (eftersom marknaden inte kan

tillhandahålla dessa till priser som kan betalas eller då det rör sig om exceptionella behov), samt inte minst genom rättsregler som reglerar maktrelationer mellan arbetsgivare och arbetstagare, producent och konsument, mellan olika familjemedlemmar, etc. Rättsregler kan ses som en form av kollektiva resurser, medan tjänster och bidrag är individuella.

I skandinavisk forskningstradition knyts välfärdsbegreppet oftast till resurser. Man betonar då den instrumentella aspekten: resurserna används för att ge individen goda levnadsförhållanden, som kan undersökas indirekt. Ett av skälen är att resurser är lättare att definiera än behovstillfredsställelse (livskvalitet, livsglädje, lycka). Välfärdsstatistiken har dessutom varit starkt inriktad mot samhällsplanering, mot resurser som kan stärkas eller begränsas via politiska beslut. I välfärdsbegreppet bör emellertid även ingå våra upplevelser inom varje arena. Välfärdsmätningarna omfattar också vissa sådana aspekter.

1.6 Individuella resurser, livschanser och välfärds-karriärer

Avgränsningen av välfärdsbegrepp, arenaperspektiv, karriärperspektiv och välfärdsinstitutioners roll, är den generella ramen för social rapportering. Den ska ge statistisk information om välfärdsfördelningen i en form som underlättar tolkning relaterad till välfärdsprodukt via arbete, välfärdsstatliga insatser och sociala nätverk.

När vi t.ex. studerar välfärdsförsörjningen i olika åldersgrupper ser vi effekterna av arbetsmarknadens, välfärdsstatens och familjens bidrag, dels i nutid, dels från tidigare perioder. Vi kan se välfärd som en karriär, som sträcker sig över vår livstid, där vi successivt förvärvar resurser, omsätter resurser och ackumulerar resurser och välfärdsutfall. Karriärperspektivet understryker att tidigare perioders välfärdsproduktion sätter sin prägel på framför allt äldre generationers välfärds-situation. Exempelvis har de allra äldsta utsatts för större påfrestningar i arbetslivet, vilket rimligen bör ha haft långsiktiga hälsoeffekter som märks i pensionsåldern. Men jämfört med tidigare perioder har även medicinska framsteg bidragit till längre liv och bättre hälsa. Till periodeffekter hör även sysselsättningsökning (fram till 1990 och utbyggnad av ATP-systemet, som gett allt högre pensionsrättigheter, som faller ut längre fram under ålderdomen. Till positiva effekter för dagens pensionärer kan vi även räkna senioritet på bostadsmarknaden, där långvarig inflation och stark hyressplittring mellan äldre och nyare bostäder påverkat såväl förmögenhetsbildning som *nuvarande* boendekostnader i olika generationer. Centrala periodeffekter som allmänna arbetsmiljöförbättringar, sysselsättningsökning, ökande pensionsrättigheter, medicinska framsteg och senioritet på bostadsmarknaden, bör vara avgörande för välfärden även i vidare mening. Det var alltså mycket som talade för välfärdsökningar på bred front under de senaste årtiondena, särskilt för personer i de övre åldrarna. 1990-talet har dock visat sig vara ett undantag i detta avseende (Vogel och Häll, ed., 1997).

Invandrarnas välfärdskarriärer

Invandrades välfärdskarriärer skiljer sig avsevärt från infödda svenskars. En karriär i hemlandet har avbrutits, på gott och ont, och en ny karriär har

inletts i Sverige. Att vara ny invandrare innebär en resursbrist i många avseenden: språkkunskaper, samhällskunskap och yrkesmeriter måste kompletteras, för att infödda svenskars försteg i välfärds-karriären ska kunna hämtas in. Integrationspolitikens uppgift är att underlätta denna process. Samtidigt har arbetsmarknadens parter ansvar för att invandrare slussas in på arbetsmarknaden. När integrationspolitiken och arbetsmarknadsparterna misslyckas, kan vi tala om diskriminering – invandrades faktiska resurser ger inte rättvis utdelning eller också motverkas inte deras resursbrist tillräckligt effektivt och snabbt.

I en allsidig genomlysning av invandrades levnadsförhållande måste tre huvudfaktorer ingå i bedömningen av en framgångsrik välfärdskarriär och integration till svenska levnadsförhållanden. Invandrare är, åtminstone vid invandringstillfället, en mycket heterogen grupp, vilket har att göra med *utvandringsskäl*, ekonomisk och kulturell *distans till det svenska samhället* och *individuella resurser man har med sig från hemlandet*. Dessa skillnader innebär att invandrare från olika delar av världen har olika goda resurser för att få en framgångsrik välfärdskarriär i Sverige. Gemensamt för dem är att de måste göra en nystart av karriären.

Utvandringsskäl varierar mycket. Under efterkrigstiden hade vi en relativt generös arbetskraftsinvandring fram till slutet av 60-talet. Därefter har vi fått reglerad flyktinginvandring och s.k. expertinvandring av utvald arbetskraft samtidigt med fri invandring från vissa länder (först Norden, sedan även EU-länder) och kompletterande anhöriginvandring. Förutsättningarna för en framgångsrik välfärdskarriär i Sverige är givetvis väsentligt bättre när det rör sig om experter som invandrar till ett redan överenskommet och välavlönat arbete. Svåra livserfarenheter, som i sig kräver särskilda integrationsinsatser, låg bakom huvuddelen av invandringen efter andra världskriget och låg också bakom invandringen på 1990-talet.

Den sociala, kulturella och språkliga distansen till hemlandet är givetvis också betydelsefull för hur snabbt man kan integreras och vilken utdelning individuella resurser (utbildning, arbetslivserfarenhet) kan ge på kort och på lång sikt. Särskilt problematisk blir integrationen om alla tre faktorerna (utvandringsskäl, ekonomisk och kulturell distans och individuella resurser) samverkar i negativ riktning. Prognosen för en högtbildad

svensktalande invandrare från Finland bör rimligen vara väsentligt bättre, än för en lågutbildad flyktinginvandrare från en annan världsdel och med annan hudfärg. För att vi i statistiken ska kunna lokalisera invandrargrupper där integrationsmålens åtgärder är särskilt dåligt tillgodosedda, har vi grupperat invandrarna efter huvudsakligt utvandringsskäl, ekonomisk/social distans och individuella resurser. Med hänsyn till att vi inte har tillgång till en ny skraddarsydd undersökning, utan sekundäranalyserar de befintliga undersökningarna (ULF 1979-2000), är möjligheterna till detaljerade jämförelser begränsade. Vi har identifierat sju regioner och sju enskilda utvandringsländer som speglar ett spektrum av varierande förutsättningar och som kan särredovisas med acceptabel statistisk precision:

Regioner:

Norden: (Danmark, Finland, Island, Norge)

Centrala EU-länder: (Tyskland, Österrike, Frankrike, Belgien, Nederländerna, Luxemburg, Storbritannien, Irland)

Sydeuropa: (Grekland, Italien, Spanien, Portugal, f.d. Jugoslavien)

Östeuropa: (f.d. Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien)

Mellanöstern: (Turkiet, Iran, Irak, Syrien, Libanon, Jordanien)

Syd- och Mellanamerika

Afrika

Enskilda länder

Danmark

Finland

Norge

Tyskland

Polen

f.d. Jugoslavien

Turkiet

Iran

Selektiv invandring och utvandring

Invandring liksom återutvandring är alltid selektiv med betydande variation mellan utvandringsländer, beroende på utvandringsskäl, särskilda omständigheter i hemlandet och på individuella välfärds­karriärer i hemlandet. Selektiva invandrare är t.ex. lågutbildade flyktingar från utvecklingsländer, relativt välutbildade flyktingar från utvecklingsländer och välutbildade experter från i-

länder, som rekryteras till attraktiva arbeten i Sverige.

Gemensamt är att (jämfört med den infödda svenska befolkningen) både yngre personer och män (oavsett ålder) i regel är överrepresenterade bland invandrarna. Det finns ofta stora skillnader mellan invandrargrupper ifråga om utbildning och familjesituation. Utbildning, ålder, kön, och familjesituation är resursfaktorer vid sidan av hemland. Vid en jämförelse av välfärdsskillnader mellan olika invandrargrupper och infödda svenskar gäller det alltså att eliminera sådana strukturskillnader och att renodla effekten av att vara invandrare (från viss region). Detta sker med hjälp av logistisk regressionsanalys. Beräkningarna visar invandres levnadsförhållanden i jämförelse med infödda svenskar, som om invandrarna skulle ha samma sammansättning vad gäller kön, ålder, familjesituation och utbildning som infödda svenskar. Tilläggas bör att den multivariata metoden inte korrigerar för andra resurser som inte ingår i beräkningarna, t.ex. individuella egenskaper som hör samman med utvandringen.

Redovisningen kompletteras systematiskt med särredovisningar efter var och en av ovannämnda resursvariabler (kön, ålder, familjesituation, utbildning), under korrigerande för övriga variabler. Det ger oss möjlighet att t.ex. jämföra invandrar­kvinnors och invandarmäns relativa välfärdssituation, jämfört med infödda svenska kvinnors och mäns situation (med samma ålder, familjesituation och utbildning). På motsvarande sätt kan vi jämföra invandrare och infödda svenskar efter ålder, familjesituation och utbildningsnivå.

Välfärds­karriären i Sverige: ett tidsperspektiv

Efter ankomst till Sverige påbörjas en integrationsprocess, eller en ny välfärds­karriär, där invandraren successivt ökar sina resurser genom språkstudier, utbildningskomplettering och genom att etablera sig på olika arenor (arbetsmarknad, bostadsmarknad och familjebildning). Välfärdsförsörjningen förskjuts successivt från välfärdsstaten (transfereringar, utbildning) till arbetsmarknaden (arbetsinkomst), medan familjen kommer att spela en allt mindre roll, om än större än i de flesta svenska familjer. Familjen spelar framför allt stor roll vid svag etablering på arbetsmarknaden.

Etableringen sker stegvis och i olika takt för olika invandrargrupper, beroende på de specifika

resurser som en viss invandrarstatus medför. Vi jämför därför invandrare med olika **vistelsetid i Sverige** – om man varit här kortare eller längre tid än 10 år. Det tar i praktiken ungefär 10 år att få svenskt medborgarskap. Här kan vi alltså jämföra innebörden av att vara invandrare (från ett visst land) på längre sikt. Resultaten visar vilka invandrargrupper som redan under de första 10 åren etablerar sig till svenska levnadsförhållanden, respektive vilka grupper som inte ens därefter närmar sig en svensk välfärdskarriär. Det sistnämnda visar alltså för vilka invandrargrupper integrationspolitiken mer eller mindre har misslyckats.

Ett inslag i integrationen är **familjebildning**. Vi skiljer mellan ensamstående och gift/sambo med (infödd) svensk partner eller partner med invandrabakgrund. En svensk partner är ett väsentligt steg i integrationsprocessen, både ur ett resursperspektiv (partnern bidrar till invandrarens välfärd) och som ett mått på social distans till det svenska samhället.

Utöver vistelsetiden i Sverige omfattar vår analys även punktvisa **trendanalyser** av hur integrationen har förändrats från början av 1980-talet till sent 90-tal. På 80-talet hade vi helt andra invandrarströmmar, från olika världsdelar, men ändå likartade förhållanden med en variation av invandringsskäl. På 90-talet fick vi en mer dominerande och samtidigt restriktivare flyktinginvandring parallellt med utvidgad fri invandring inom EU. Genom tidsjämförelsen kan vi få en grov bild av om integration till svensk välfärd har ökat eller minskat.

Sammanfattningsvis omfattar vår analys av invandres levnadsförhållande och distans till infödda svenskar fyra typer av analyser.

1. vi jämför utlandsfödda från olika regioner eller länder med infödda svenskar;
2. vi genomför jämförelsen under kontroll av andra resursfaktorer (kön, ålder, familjesituation, utbildning, vistelsetid) via multivariat analys;
3. vi jämför integration vid olika tidpunkter;
4. redovisningen genomförs systematiskt med samma statistiska ansats för ett stort antal sociala indikatorer, för att leda fram till mer generella uttalanden om etnisk variation, integration och diskriminering, om tidsskillnader, samt om skillnader inom demografiska undergrupper.

1.7 Analysprogram och läsanvisningar

Jämförelser och referenspunkter är ett centralt element i empiriska analyser. I den inledande texten har vi diskuterat välfärdsproduktion i mer generella termer och mer specifikt om hur invandres levnadsförhållande ska kunna tolkas. Diskussionen leder fram till en statistisk modell som bygger på systematiska jämförelser mellan olika invandrargrupper och infödda svenskar. Jämförelsen måste kontrollera för olika resursfaktorer som inte explicit har att göra med nationellt eller etniskt ursprung och som genererar olikheter även bland infödda svenskar, t.ex. utbildning, familjesituation, ålder och kön.. Metoden ska således renodla och isolera vad invandrarstatus i sig betyder, när det gäller allmänna levnadsförhållanden.

Den valda metoden är en typ av multivariat analys, logistisk regressionsanalys, som har utförts enhetligt för ett femtiotal välfärdsindikatorer vid två tidpunkter (början av 80-talet och slutet av 90-talet). Analysen för 90-talet är sammanfattad i tabellform efter varje kapitel, där vi redovisar *regressionsskattade procenttal* för varje indikator, med kontroll för ovan nämnda resursfaktorer. Efter varje kapitel finns vidare särskilda *integrationsindex* för 90-talet, som direkt visar invandrarernas välfärd i relation till motsvarande infödda svenska "tvillingar". (För teknisk beskrivning: se avsnitt 1.8).

Nu följer en genomgång av de analyser som vi kan genomföra med utgångspunkt från dessa tabeller. Exemplet i tabell 1.1 omfattar andelen som har tillgång till bil i befolkningen 20-74 år. Raderna i tabellen visar andelen inom de olika invandrargrupper, som kan redovisas med hjälp av ULF med ett underlag av minst ca 135 intervjuer (se kolumn 18). Parallellt med redovisningen av analysmetoden presenterar vi även den mer generella strukturen i våra resultat.

Jämförelser mellan sammanhållna invandrargrupper och infödda svenskar via regressionsskattade procenttal

I kolumn 2 visas procenttalet för de olika invandrargrupperna och för infödda svenskar i sin helhet, med *kontroll för familjesituation, kön, ålder och utbildning* (se raden underst i tabellhuvudet: *fkåu*). Tabellen visar att 85,8 procent av infödda svenskar har tillgång till bil. Bland

samtliga utlandsfödda (med samma familjesituation, kön, ålder och utbildning) är denna andel 62,4 procent, dvs. en fjärdedel mindre. Om vi sedan rör oss nedåt i kolumn 2 så ser vi att det finns en tydlig minskning av andelen med tillgång till bil ju längre bort vi rör oss med avseende på allmän ekonomisk nivå. Närmast infödda svenskar ligger danskar, norrmän och tyskar. Minst tillgång till bil har invandrare från Syd- och Mellanamerika, Afrika, Mellanöstern och f.d. Jugoslavien. Sambandet mellan välfärdsnivå och hemlandets utvecklingsnivå, kulturella och geografiska distans, är påtagligt i samtliga komponenter och för de flesta indikatorer. Detta kvarstår även efter kontroll av de viktigaste resursfaktorerna.

Etableringsfasen i Sverige: integration och segregation i tidsperspektiv

Systematiska skillnader till invandras nackdel tyder på ett underskott av integration. Det är i och för sig inte överraskande, eftersom vi måste räkna med att det krävs en viss etableringsperiod, under vilken resurser byggs upp (språkkunskaper, samhällskunskap, yrkesutbildning, nätverk, etc.). När det gäller tillgång till bil och materiell standard i vidare bemärkelse, kan det krävas många års ackumulerade goda inkomster, innan man når infödda svenskar standard. Kolumn 2 visar välfärdsskillnader för invandrargrupper i sin helhet, men olika invandrargrupper kan ha mycket varierande vistelsetider i Sverige. Några har mycket

långa vistelsetider (t.ex. chilener, greker), medan andra har varit här relativt kort tid och därför bör ha längre kvar till svensk levnadsstandard. I kolumn 3 och 4 jämför vi därför de som varit här kortare resp. längre tid än 10 år (den tid det i praktiken tar att få medborgarskap). Här kan vi se att det finns väsentliga skillnader mellan olika invandrargrupper, trots att vi även kontrollerar för familjesituation, kön, ålder och utbildning. Vissa invandrargrupper, från t.ex. Syd- och Mellanamerika och Afrika, ligger även efter 10 år långt efter infödda svenskar, medan invandrare från utvecklingsländer, t.ex. Norden eller de centrala EU-länderna, praktiskt taget inte skiljer sig alls från infödda svenskar.

Dessa skillnader kan tyda på att olika invandrargrupper har eller ges olika förutsättningar att etablera sig och snabbt närma sig infödda svenskar levnadsförhållanden. En annan förklaring är att invandrare med längre vistelsetid i Sverige efterhand blir en hårt selekterad grupp p.g.a. positivt selekterad åter- eller vidareutvandring.

Utländska och "blandade familjer"

I kolumn 5-7 jämför vi ensamstående med gifta/sambo med *svensk* partner resp. partner med *invandrarbakgrund*. Även här hittar vi tydliga skillnader mellan infödda svenskar och invandrargrupper. Från välfärdsforskning känner vi till att ensamstående ("allt övrigt lika") har sämre levnadsstandard. De kan t.ex. inte tillgodogöra sig stor-

Tabell 1.1 Illustrationsexempel. Tillgång till bil. 1993-2000. Regressionskattade procenttal .

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt?		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej	stickprov (n)
modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fku	fku	fku	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu	
	Procenttal																
1993-2000																	
Infödda svenskar	85,8	.	.	64,5	95,7	88,5	89,5	81,1	81,2	89,8	85,5	80,7	89,2	85,6	89,3	79,6	33282
2-a generations inv.	82,5	.	.	59,4	94,0	90,5	86,2	77,9	76,9	87,0	83,8	79,3	85,1	84,3	87,5	72,7	2133
Samt utlandsfödda	62,4	39,5	72,5	42,3	87,9	74,1	66,4	57,4	52,0	64,9	69,7	54,4	69,2	63,1	73,1	48,4	4432
Norden	77,3	74,2	78,6	47,9	93,7	92,3	82,7	70,8	71,8	79,4	79,0	71,5	81,8	77,7	81,0	69,6	1587
Danmark	85,6	.	85,0	62,4	94,7	97,9	89,0	81,1	96,8	.	82,6	72,1	89,0	91,6	89,9	79,1	193
Finland	76,1	77,7	78,0	45,3	94,0	92,0	83,0	68,5	70,7	78,5	77,9	71,3	80,4	76,2	79,6	69,0	1144
Norge	78,6	60,9	82,7	54,6	92,0	90,9	78,6	76,0	63,8	85,1	82,8	76,5	85,0	72,5	83,5	68,2	242
Centrala EU	74,4	67,2	76,3	43,1	91,3	94,1	81,7	66,3	63,7	83,3	73,7	60,0	80,4	78,0	83,8	55,3	372
Tyskland	77,2	.	78,4	47,3	93,0	94,6	89,0	66,3	66,2	.	76,3	68,5	79,9	82,5	84,4	55,9	213
Sydeuropa	46,5	30,9	72,4	39,0	84,0	63,0	51,8	41,2	46,7	49,8	42,9	42,0	53,0	45,4	70,5	33,3	591
fd Jugoslavien	43,7	29,1	77,0	37,8	84,0	62,2	45,9	40,8	46,1	46,1	37,5	42,4	49,2	41,4	73,2	31,7	474
Östeuropa	70,0	54,1	76,3	49,9	86,7	83,8	79,5	60,1	59,8	73,4	73,9	71,8	73,5	70,1	76,8	65,3	479
Polen	70,2	66,4	71,6	40,7	90,0	88,3	79,2	61,1	66,0	78,3	64,8	.	75,4	71,9	76,1	75,4	179
Mellersta Östern	41,9	31,0	57,4	33,9	64,4	61,1	46,2	38,1	36,4	51,5	26,9	29,7	49,2	48,5	63,9	32,9	587
Turkiet	53,2	40,6	55,5	56,2	.	67,5	63,2	43,4	45,9	74,7	.	40,0	55,0	87,6	68,2	44,5	134
Iran	46,9	42,5	51,2	25,7	.	70,8	53,9	40,2	41,5	54,2	.	.	53,8	47,8	56,5	46,7	184
Syd/Mellanamerika	25,6	15,3	41,9	24,0	38,5	43,5	30,0	22,7	22,6	27,7	30,3	.	33,3	31,2	38,1	19,2	209
Afrika	39,8	32,0	43,2	18,8	77,5	53,9	47,4	32,6	42,3	46,4	.	17,1	46,1	46,0	46,2	40,1	170

driftsfördelar. Vi bör även räkna med negativ selektion (personer med dåliga inkomster eller ohälsa har svårare att finna och behålla en partner).

Vi ser vidare att invandrare som är gifta/sambo oftare har tillgång till bil om de är gifta/sambo med en svensk. Även detta kan bero på selektion. Friska och välbärgade invandrare kan ha lättare att hitta och behålla en svensk partner. En svensk partner kan också innebära en allmän ökning av familjens allmänna välfärd.

Kvinnor och män

Kolumn 8-9 visar hur könsskillnader avseende tillgång till bil ser ut bland olika invandrargrupper, jämfört med infödda svenskar. Vi konstaterar att könsskillnaderna i allmänhet är större bland invandrare än bland infödda svenskar. Flera grupper av invandrarkvinnor har mindre tillgång till bil i hushållet jämfört med infödda svenska kvinnor. En genomgående tendens för de flesta indikatorer är att skillnader mellan kvinnor och män är mindre bland infödda svenskar.

Olika åldersgrupper

Kolumn 10-12 visar hur tillgången till bil ökar med ökad levnadsålder. Mönstret är detsamma för de flesta invandrargrupper liksom för infödda svenskar, men ålderskillnaderna varierar avsevärt. Tabell 1.1 visar att skillnaderna är ganska stora redan i unga år (dvs. då även unga svenskar befinner sig i en etableringsfas), men mycket stora bland de äldre (där äldre infödda svenskar kan se tillbaka på en ofta livslång och obruten välfärds-karriär under flera årtionden, medan invandrare i regel har startat om sin välfärds-karriär i det nya landet). Detta gäller trots att även dessa beräkningar är kontrollerade för andra faktorer. Medan äldre danskar och norrmän knappast skiljer sig alls från infödda svenskar, är f.d. jugoslaver, iranier och syd- och mellanamerikaner fortfarande långt efter.

Utbildningspremie

Högre utbildning brukar föra med sig allmänt bättre levnadsförhållanden. Kolumn 13-15 visar att infödda svenskar på alla utbildningsnivåer får väsentligt bättre utbyte av sin utbildning (i detta exempel tillgång till bil), jämfört med alla invandrargrupper. Invandrades utbildningspremie är väsentligt sämre, i synnerhet på höga utbild-

ningsnivåer, där vi hittar ett kluster med högutbildade från bl. a. Mellanöstern, f.d. Jugoslavien, Syd- och Mellanamerika.

Sysselsättning

Till slut kommer vi till sysselsättningsgrad, som i kolumn 16-17 visas som redovisningsgrupper, men som inte ingår i regressionsmodellen⁶. Här ser vi att arbete är en väsentlig förutsättning för god levnadsstandard. Lägg märke till att ej sysselsatta invandrare har betydligt lägre standard än ej sysselsatta svenskar, medan skillnaden mellan sysselsatta och ej sysselsatta svenskar är relativt liten.

1.8 Teknisk beskrivning

Beräkning av integrationsindex

Våra beräkningar omfattar även ett särskilt *integrationsindex* som ska underlätta en direkt bedömning av integrationsgrad till svensk välfärdsnivå. Integrationsindex beräknas som

$$100 * P_{inv} / P_{sv}$$

där P_{sv} är det regressionskattade procenttalet bland infödda svenskar och P_{inv} bland invandrare. Referensnivån är alltså infödda svenska "tvillingars" situation, som sätts till 100. Integrationsindexen baseras i sin tur på regressionskattade procenttal enligt den modell som anges i motsvarande tabell i slutet av kapitlet.

Regressionskattningarna utnyttjas sedan ytterligare för att ge särredovisningar av undergrupper inom de faktorer som ingår i modellen (vistelsetid i Sverige, familjesituation, ålder, kön, utbildning och sysselsättning). När vi exempelvis beräknar integrationsindex för invandrare med eftergymnasial utbildning, så är dessa beräkningar kontrollerade för resterande faktorer i modellen (i detta fall kön, ålder och familjsituation) och referenspunkten är infödda svenska "tvillingar" med eftergymnasial utbildning.

⁶ Sysselsättning ingår inte i modellspecifikationen eftersom det är frågan om en förmedlande variabel i vår analys.

Teknisk beskrivning av estimationsförfarandet

Många invandrargrupper kan skilja sig från infödda svenskar vad avser fördelningar i t.ex. ålder, familjesituation, utbildning och sysselsättning. Det innebär att skillnad mellan en invandrargrupp och infödda svenskar kan bero på t.ex. olika åldersfördelning. En sådan jämförelse är mindre meningsfull och man måste därför ta hänsyn till dessa olikheter i ålder. Det kallas att man korregerar för ålder genom s.k. standardisering. Det innebär att man beräknar nya procenttal så att grupperna blir jämförbara i ålder. Detta kan ske med olika metoder. I denna rapport korregerar vi för kön, ålder, familjesituation, utbildning och ibland sysselsättning (standardiseringsvariabler).

De korrigerade procenttalen (p) för de olika födelseländerna (regionerna) har beräknats med logistisk regression korrigerade för standardiseringsvariablerna. Fördelen med denna modell är att p alltid <1 och att modellen konvergerar snabbt. En annan möjlig modell är den logbinomiala modellen, men i den kan $p > 1$, och konvergensproblem kan förekomma. De svarande respektive år betraktas som ett obundet slumpmässigt urval, trots det ganska stora bortfallet på ca. 20 procent.

Vi har valt en huvudeffektsmodell. Förekommer interaktioner mellan födelseländerna (regionerna) och någon standardiseringsvariabel kan skattningarna för en viss utfallsvariabel bli missvisande.

Vi är intresserade av skillnader mellan olika grupper av utlandsfödda och infödda svenskar korrigerat för standardiseringsvariablerna. Referensgrupp i denna jämförelse har genomgående varit infödda svenskar. I de variabler vi korregerar för har medelvärdeskodning (avvikelse från medelvärdet) använts. En dikotom variabel kodas i detta fall 1 och -1 . Detta innebär att referensgruppen blir fiktiv, dvs. i detta fall det geometriska medelvärdet av alla nivåer i en viss variabel, vilket ungefär motsvarar ett befolkningsgenomsnitt (Hosmer & Lemeshow). Lämplig

som referensgrupp i samtliga standardiseringsvariabler är befolkningsgenomsnittet och inte en speciell variabelnivå, som är fallet vid referensgruppskodning (en dikotom variabel kodad 0 och 1). Variabelnivån noll är vid sådan kodning referensgrupp.

Skillnader i skattningar (p_i) mellan olika födelseländer beror alltså inte på olika fördelningar i kön, ålder, familjesituation och utbildning (i vissa modeller något annorlunda variabelval) för ett särskilt födelseland, utan skattningarna är korrigerade för kön, ålder, familjesituation och utbildning, förutsatt att inga interaktioner förekommer.

Inga konfidensintervall har beräknats, men man måste ta hänsyn till redovisningsgruppens storlek när man bedömer skattningens storlek, liten grupp har större osäkerhet i skattningen än en stor redovisningsgrupp. Invandrargrupper <135 har strukits.

Stickprovsstorleken i redovisningsgrupperna visas i tabell 1.2

Definitioner

Med *infödd svensk* avses en person som är född i Sverige av två svenskfödda föräldrar.

Med *invandrare* förstås en person som är född i annat land än Sverige.

Andragenerationens invandrare är personer som är födda i Sverige och som har minst en förälder född i annat land än Sverige.

Med *svensk partner* förstås make/maka/sambo som är född i Sverige av svenskfödda föräldrar.

Med *partner med invandrarbakgrund* förstås alla andra, dvs. såväl partner född utomlands som partner född i Sverige, men med minst en utlandsfödd förälder.

I några kapitel görs jämförelser med resultat från andra källor. Där förekommer begreppet svenskfödd, vilket innebär både infödd svensk och andragenerationens invandrare.

Ursprungsland, hemland, födelseland och utvandringsland används som synonyma begrepp.

**Tabell 1.2 Stickprovsstorlek för redovisningen av invandrarnas levnadsförhållanden.
1993/2000 resp. 1979/1985. Intervjupersoner i åldern 20-74 år.**

	Vistelsetid			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt?	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk sambo	Invandr.sambo	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftgymnasial	Ja	Nej
1993/2000																
Infödda svenskar	33282	.	.	9999	22137	1146	16580	16702	9740	10041	13501	7512	16261	9455	23097	5683
2:a generations inv	2133	.	.	835	1177	121	1061	1072	1136	753	244	274	1159	697	1586	485
Samtl utlandsfödda	4432	1250	3182	1414	1358	1660	2059	2373	1272	1617	1543	1081	2017	1269	2445	1524
Norden	1587	121	1466	507	640	471	659	959	262	564	792	476	792	349	1010	368
Danmark	193	21	167	54	87	52	104	89	27	52	114	39	98	50	115	33
Finland	1144	42	1089	376	399	369	450	694	155	427	562	382	552	209	722	267
Norge	242	46	192	64	149	34	87	155	65	68	109	49	122	71	147	55
Centrala EU	372	56	299	105	196	71	176	196	54	104	214	68	177	125	226	81
Tyskland	213	23	181	74	104	35	89	124	25	47	141	44	105	63	171	48
Sydeuropa	591	313	273	154	88	349	311	280	193	226	172	159	303	125	262	291
fd Jugoslavien	474	298	176	128	39	307	238	236	167	181	126	119	255	98	188	257
Östeuropa	479	130	337	136	149	194	207	272	100	171	208	58	196	221	259	139
Polen	179	36	140	51	52	76	62	117	43	82	54	15	74	88	105	51
Mellersta Östern	587	326	256	192	39	356	320	267	278	240	69	163	221	170	236	337
Turkiet	134	35	99	33	6	95	59	75	62	51	21	57	43	17	56	73
Iran	184	113	91	74	17	93	104	80	74	93	17	14	76	89	85	95
Syd/Mellanamerika	209	75	117	88	65	56	88	121	83	91	35	29	88	91	124	78
Afrika	170	95	69	68	30	72	103	67	90	65	15	48	72	43	82	82
1979-1985																
Infödda svenskar	185356	.	.	10190	26984	963	19002	19282	12057	11056	15171	15825	15637	6674	27342	5173
2:a generations inv	1332	.	.	507	756	69	690	642	860	244	228	327	656	343	1025	218
Samtl utlandsfödda	3957	991	2966	1040	1567	1350	1834	2123	1416	1425	1116	1384	1693	785	2956	754
Norden	2060	409	1651	609	864	684	922	1235	755	770	632	909	944	291	1652	381
Danmark	267	48	205	69	119	79	140	127	69	75	123	107	120	40	195	53
Finland	1581	314	1218	469	560	552	671	910	624	598	359	672	700	198	1242	268
Norge	282	38	220	64	177	41	98	184	54	84	144	126	111	43	195	54
Centrala EU	356	39	303	81	198	77	159	197	67	146	143	65	198	87	272	54
Tyskland	249	12	230	60	137	52	104	145	32	108	109	47	148	50	186	38
Sydeuropa	433	113	312	81	128	229	246	187	153	209	71	175	174	66	345	75
fd Jugoslavien	241	62	179	38	69	134	124	117	85	128	28	83	119	33	201	38
Östeuropa	512	128	372	122	197	193	232	280	104	182	226	113	206	186	344	102
Polen	167	96	70	32	65	70	66	101	67	48	52	28	69	66	112	49
Mellersta Östern	147	111	35	40	28	79	89	58	95	42	10	49	49	32	88	55
Turkiet	85	59	26	17	14	54	44	41	54	26	7	33	26	12	54	28
Syd/Mellanamerika	88	69	16	28	16	44	45	43	49	29	10	12	30	41	57	30
Afrika	54	41	12	21	14	19	32	22	35	15	4	14	23	15	35	19

Kapitel 2

Invandring och integration

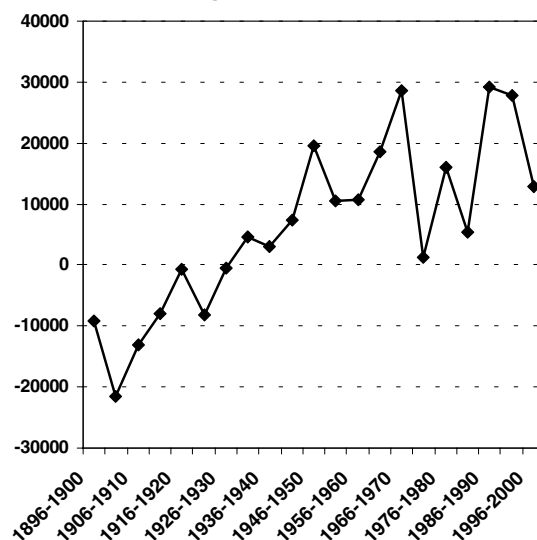
Av Mikael Hjerm

2.1 Introduktion

Sverige är idag ett immigrationsland, men så har det inte alltid varit. Såväl immigration som emigration har förändrats kraftigt under flera perioder. Från att på 1800-talet ha varit ett emigrationsland, blev Sverige ett immigrationsland under första delen av 1900-talet. Nettoinvandringen kom under 1930-talet att visa på positiva tal. Sedan dess har invandringen konstant varit högre än utvandringen, vilket åskådliggörs av diagram 2.1.

Nettoöverskottet i invandringstalen har varit en realitet sedan 1930-talet, men det är först under de senaste årtiondena som andelen invandrare kommit att utgöra en betydande del av totalbefolkningen. Invandringen till Sverige, kombinerat med den diversifierade sammansättningen av invandrargrupperna, har medfört att Sverige under de senaste decennierna gått från etnisk homogenitet till ett mångkulturellt land, där ungefär 20 procent av befolkningen har invandrarbakgrund, det vill säga antingen är utlandsfödd eller har minst en förälder som är född utomlands. De utlandsfödda utgör cirka 12 procent av befolkningen i åldrarna 16-64 år (Integrationsverket, 2002).

Diagram 2.1 Genomsnittlig nettoinvandring 1896-2000. Antal personer i femårsklasser.

Källa: SCB (1999) *Befolkningsutvecklingen under 250 år*. SCB (2000) *Befolkningsstatistik 2000*.

Tabell 2.1 visar de största grupperna av utlandsfödda personer bosatta i Sverige under år 2000. Största antalet invandrare kommer från Norden och Europa, där personer från det forna Jugoslavien utgör en stor andel, men även personer från Asien utgör en stor grupp. Andelen

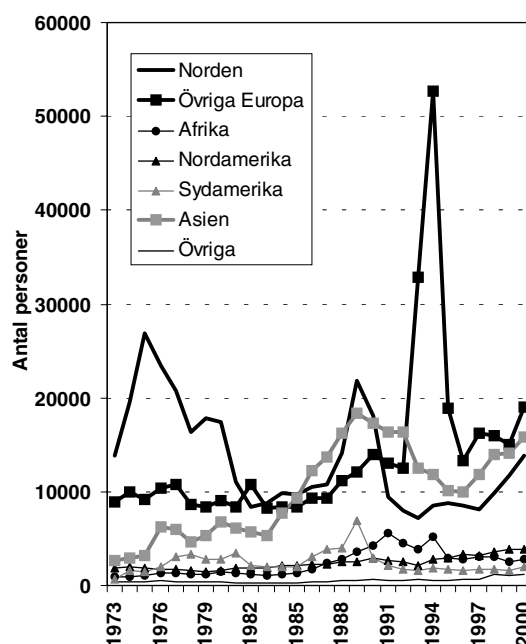
utomeuropeiska invandrare och invandrare från tredje världen har ökat i Sverige, men majoriteten av dem kommer fortfarande från Europa. Vi ser dock i diagram 2.2, att under senare år är antalet invandrare från Asien fler än från Norden.

Tabell 2.1: Utrikes födda och utländska medborgare år 2000.

Norden, varav:	320 586
Danmark	44 944
Finland	221 212
Norge	50 041
Europa, varav:	349 849
Forna Jugoslavien	128 782
Polen	42 103
Tyskland	41 307
Afrika, varav:	58 777
Etiopien	12 149
Somalia	15 364
Nordamerika och Oceanien	29 072
Sydamerika, varav:	51 206
Chile	26 990
Asien, varav:	264 435
Irak	52 192
Iran	52 038
Turkiet	36 062
Totalt	1 086 501

Migrationen till Sverige, liksom till andra länder, avgörs av en kombination av faktorer – omvärldssituation, legala möjligheter, anknytning till immigrationslandet och individuella egenskaper. De legala invandringsmöjligheterna är viktiga, eftersom de inte bara är avgörande för möjligheten att överhuvudtaget komma in i landet, utan också för möjligheten att få uppehållstillstånd. Denna möjlighet är inte lika för alla personer. Medborgare från Norden och andra EU-länder får per automatik tillstånd att bosätta sig i Sverige om de så önskar. När det gäller invandrare från länder utanför EU, kan uppehållstillstånd beviljas till tre övergripande kategorier, nämligen arbetskrafts-, flykting- och anknytningsinvandrare. Även om det i dagsläget är mycket svårt att få uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare, har det inte alltid varit så. Möjligheter att få uppehållstillstånd har ändrats kraftigt över tiden.

Diagram 2.2 Invandring efter ursprungsland

Källa: SCB *Befolkningsstatistik*.

2.2 Arbetskraftsinvandring

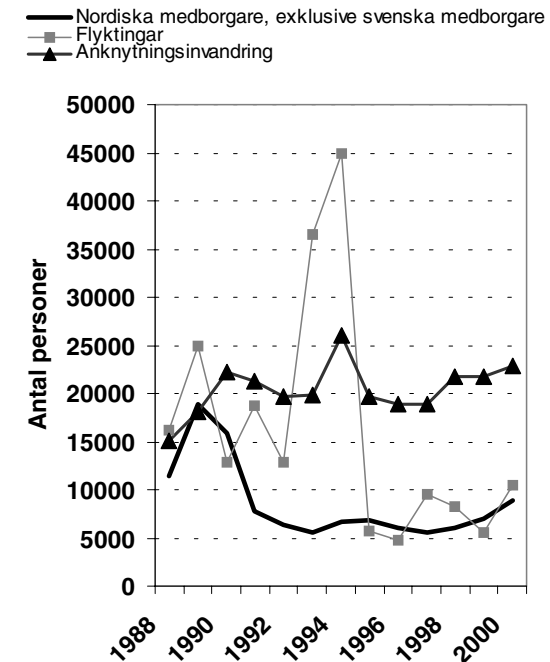
Sveriges immigrationspolitik är inget nytt fenomen som uppstått under senare år, utan har utvecklats i takt med förändrade realpolitiska omständigheter. År 1913 förändrades lagstiftningen på ett sådant sätt, att det blev svårare att utvisa flyktingar till följd av vissa brott, vilket dock inte inkluderade bl.a. romer, som inte ens hade rätt att vistas i landet. De realpolitiska övervägandena blev påtagliga i 1927 års utlänningslag, där invandrare blev ålagda att söka uppehållstillstånd och arbetstillstånd. En förändring som påkallades av att flyktingpolitiken relaterades till arbetsmarknadens behov. Detta är också något som varit symptomatiskt för svensk invandringspolitik sedan dess.

Efter andra världskrigets slut gick svensk industri för högvarv i kölvattnet av ett sönderbombat Europa. För att kunna möta ökande efterfråga var industrin i akut behov av arbetskraft, som den inhemska arbetsmarknaden inte klarade av att tillgodose. Följden blev att svenska företag tvingades rekrytera arbetskraft utanför landets gränser. Tanken var aldrig att dessa arbetskraftsinvandrare skulle stanna i Sverige, utan avsikten var att de, när de inte längre behövdes, skulle återvända till sina hemländer (Södergran, 2000). För majoriteten av dessa invandrare blev detta dock inte fallet utan de kom att stanna i Sverige.

Perioden efter andra världskriget är ett exempel på hur realpolitik har format den svenska invandringspolitiken vid stort arbetskraftsbehov, vilket bl.a. medförde att det blev uttalat lättare att få arbetstillstånd och att viseringarna avskaffades för ett antal länder. Lundh och Ohlsson (1999) pekar på tre institutionella faktorer som blev avgörande för arbetskraftsinvandringen från perioden efter andra världskriget till slutet av 1960-talet. För det första, överenskommelsen om en gemensam arbetsmarknad för de nordiska länderna, som slöts 1954, och som innebar fri rörlighet på arbetsmarknaden för nordiska medborgare. För det andra, en liberalisering av utlänningslagstiftningen som gjorde ökad invandring från Europa möjlig. Denna liberalisering innebar i praktiken såväl förändrad lagstiftning som en vidare tolkning av rådande lagstiftning. För det tredje, en organiserad "rekrytering" av utomnordisk arbetskraft för att möta ökande behov från industrin.

För att möta industrins efterfrågan på arbetskraft, tillämpade Sverige i praktiken fri arbetskraftsinvandring under 1950- och 60-talen. Detta förändrades dock i slutet av 1960-talet, då utomnordiska medborgare endast beviljades arbetstillstånd under förutsättning att det var motiverat av arbetsmarknadsläget. Det stoppade dock i praktiken inte arbetskraftsinvandring. Det tidiga 1970-talets lågkonjunktur och arbetskraftsoverskott, kombinerat med både fackförbundens och arbetsgivarorganisationernas motvilja mot arbetskraftsinvandring, medförde att arbetskraftsinvandring (såväl nordisk som utomnordisk) minskade drastiskt från och med det tidiga 1970-talet. Arbetskraftsinvandring blev sekundär i förhållande till asyl- och anknytningsinvandring (se t.ex. Lundh och Ohlsson, 1999; Rooth, 1999). Speciellt anknytningsinvandring är viktig. Sedan 1970-talet har den bildat den största gruppen av invandrare. Samtidigt ska vi komma ihåg att i praktiken har anknytningsinvandring ofta varit av asylkaraktär.

Diagram 2.3 Invandrarkategorier 1988-2000

Källa: SCB (2000) *Befolkningsstatistik 2000*. SCB (1992) *Befolkningsstatistik 1992*.

2.3 Anknytnings- och flyktinginvandring

När arbetskraftsinvandring i praktiken upphörde, dominerades invandringen under 1970-talet istället av flyktinginvandring, t.ex. chilensare som flydde från Pinochets militärdiktatur. Det medförde också att utomnordisk anknytningsinvandring ökade under samma tidsperiod. Under 1980- och 1990-talen har asyl- och anknytningsinvandring varit de två helt dominerande formerna av invandring till Sverige. Under 1980-talet kom en flyktingström från Mellanöstern och i viss mån från Öst-Afrika, medan 1990-talet helt kom att domineras av flyktingar i spåren av kriget på Balkan.

Även om arbetskraftsinvandring från utomeuropeiska länder i praktiken är högst begränsad, får vi inte glömma att Sverige, ur ett internationellt perspektiv, är ytterst liberalt vad det gäller asylinvandring. Trots att flyktinginvandring delvis regleras av Genèvekommissionen, är skillnaderna stora mellan olika länder vad gäller beviljandet av asyl. Sverige har under 1990-talet beviljat asyl till ca 40 procent av de asylsökande, vilket är en förhållandevis stor andel jämfört med länder som Tyskland och Österrike, som beviljar mindre än 10 procent. Situationen i Sverige är tämligen unik, även om t.ex. Kanada har jämförelsevis mycket höga acceptanstal (uppåt 60 procent). Men det har inte alltid varit så här. Före andra världskriget tog Sverige emot väldigt få flyktingar, trots den minst sagt prekära situationen i Europa. Denna restriktiva hållning ändrades under andra världskriget till följd av situationen i grannländerna. Sverige mer eller mindre tvingades att öppna gränserna för en ökande flyktinginvandring. Den generösare flyktingpolitiken fortsatte även efter andra världskrigets slut, då Sverige även ratificerade Genèvekonventionen 1954 och förband sig ta emot politiska flyktingar eller så kallade kvotflyktingar. I praktiken har dock Sverige, sedan slutet av 1960-talet, tillämpat en mer liberal hållning gentemot flyktingar än vad som stipulerades av Genèvekonventionen, eftersom man på eget initiativ vidgade flyktingbegreppet till att även täcka in s.k. de facto flyktingar¹, krigsvägrare och humanitära skäl. Detta gällde fram till 1989, då det utvidgade flyktingbegreppet åter snävades in. De facto flyktingar och krigsvägrare beviljades inte längre asyl om inte skälen var särskilt starka. Men förändringar i lagstiftning följer inte alltid den praktiska realiteten. Sverige beviljade i princip alla bosnier, som fanns i landet, permanent uppehållstillstånd under 1993/1994 utifrån de facto principen.

Även när det gäller anknytningsinvandring har situationen förändrats från att ha varit mer liberal. Förut räknades i praktiken, förutom kärnfamiljen, även föräldrar och andra släktingar som anhöriga. Idag har man begränsat anknytningsbegreppet och försvårat för andra än kärnfamiljen att invandra under begreppet anknytningsinvandring. Det finns förslag på att åter vidga begreppet anhörig, så att

även föräldrar kan komma i fråga igen samt andra anhöriga om det finns särskilda skäl. Det kommer sannolikt att innebära en ökning av anknytningsinvandring.

2.4 Framtida utveckling

Vilken utveckling den svenska immigrationspolitiken kommer att ta är svårt att sia om. Olika faktorer pekar i riktning mot både en mer liberal invandringspolitik och mot mer stängda gränser. En allmän debatt om att åter öppna dörrarna för arbetskraftsinvandring har på nytt initierats i Sverige. Såväl AMS (Arbetsmarknadsstyrelsen, 2002) som Svenskt Näringsliv (DN, 2002) menar att arbetskraftsinvandring är viktig för landet, annars riskerar sysselsättningstillväxten att hämmas och följas av räntestegringar för att dämpa inflationstakten, som kan uppstå av alltför stora löneökningar. Att kravet på en ökad arbetskraftsinvandring åter står på dagordningen ter sig naturligt i ljuset av en lång tradition av koppling mellan arbetskraftsinvandring och konjunkturläge eller arbetsmarknadsbehov.

Därmed inte sagt att arbetskraftsinvandring åter kommer att tillämpas i Sverige. Med tanke på svensk immigrationspolitikens historiska koppling till arbetsmarknaden, är det rimligt att anta, att arbetskraftsinvandringens vara eller inte vara, kommer att avgöras av hur stor efterfrågan av arbetskraft blir. Att Sverige nu är medlem i EU, är en viktig faktor både för Sveriges invandringspolitik och för invandring i sig. Det är en förändring som vi är i initialskedet av och inte direkt kan överblicka konsekvenserna av, men två faktorer är viktiga att ha i åtanke. Den första är en potentiellt ökad migration mellan Sverige och övriga medlemsländer. Den andra är de tecken som finns på ökad harmonisering av invandringspolitikerna gentemot icke EU-länder, vilket eventuellt kommer att innebära ytterligare åtstramningar i svensk invandringspolitik. Vi är bara i början av denna utveckling, men ökad samordning av kontrollinstanser som syftar till att minimera asylinvandring är ett faktum. Samtidigt är Sverige inte ensamt i Europa om att stå inför ökande behov av arbetskraft för att möta en alltmer åldrande befolkning. Detta kan komma att leda till ökande arbetskraftsinvandring såväl till Sverige som till andra EU-länder.

¹ Personer som har tungt vägande skäl att inte vilja återvända till sitt ursprungsland på grund av politiska förhållanden där.

2.5 Integration och integrationspolitik

I och med att invandringen till Sverige förändrats både antalsmässigt och som typ, har även svensk invandringspolitik och integrationspolitik förändrats. Från att ha varit *arbetskraftsorienterad* till att bli *asylorienterad*. Från att ha gått från en *laissez-faire*-inställning på det integrationspolitiska planet till en uttalad integrationspolitik under 1970-talet, där målet var att integrera invandrare i det civila samhället.

De integrationspolitiska mål som började diskuteras i slutet av 1960-talet, lades fram i en proposition 1975 (1975:26). Grundidén i propositionen är en parafraisering av den franska revolutionens slagord om jämlikhet, valfrihet och samverkan. Jämlikhet innebär att invandrare ska ha samma rättigheter och skyldigheter som alla andra bosatta i Sverige. Samtidigt ska varje individ ha valfrihet att välja i vilken grad hon vill behålla sin kulturella identitet och i vilken mån hon vill uppgå i den 'svenska' kulturella identiteten. Med samverkan avses samverkan och tolerans mellan olika etniska grupper och ett avståndstagande från diskriminering och främlingsfientlighet. Den primära förändringen är att Sverige har gått från ett mer eller mindre uttalat *assimilationistiskt* perspektiv till ett mer *integrationsinriktat* synsätt, det vill säga från att invandrare förväntades anpassas kulturellt till att de nu blir en del av det civila samhället oavsett kulturell tillhörighet. Det sistnämnda inkluderar både deltagande på arbetsmarknaden och deltagande i den politiska processen, där varje individ ska ha rätt att bestämma över vilka kulturella sammanhang hon vill ingå i, under förutsättning att dessa inte strider mot det civila samhället.

Grundmålen i svensk integrationspolitik har stått fast sedan 1975, men de har delvis förändrats. Vid 1980-talets mitt betonades att valfrihet endast är valfrihet som är i enlighet med grundläggande normer i det svenska samhället. Nyligen har också det tre målen delvis urvattnats, när de förändrades från att vara mål i sig till att vara strävan och möjligheter att uppnå målen (SOU, 1996). I en av de senare utredningarna av näringsdepartementet (Ds 2000; 69) har dessutom perspektivet på ett sätt flyttats 70 år tillbaka i tiden, när man betonar vikten av integrering som ett medel att klara av den förväntade arbetskraftsbristen. Även om vikten av integrering och

deltagande på arbetsmarknaden betonas som viktig för varje individ, är behovet av att täcka de kommande pensionsavgångarna och möjliggöra fortsatt positiv makroekonomisk utveckling överskuggande.

Kravet på att invandrare ska anpassa sig till gällande svenska normer har åter dykt upp i debatten, vilket innebär en perspektivförskjutning från en smal uppfattning om det civila samhället till inkluderandet av kulturella praktiker. Vidare inrymmer debatten under senare tid förslag som går i riktning mot särbehandling. Till exempel har förslag om positiv särbehandling vid anställningar figurerat i den politiska debatten (se t ex Sahlin, 2000). Det kan vara ett utslag av de facto situationen, att den svenska välfärdsstaten inte klarat av att uppfylla målet att skapa lika möjligheter för alla personer. Det är också möjligt att sådana lösningar är ett resultat av ett förändrat debattklimat, där 1970-talets positiva syn på det heterogena mångkulturella Sverige bytts mot dragkraften hos det homogena (se Björk, 1997). Oavsett förändringar, så är det övergripande målet ändå, att invandrare ska integreras i det civila samhället med samma rättigheter och möjligheter för alla som bor i landet, oavsett deras kulturella ursprung. Kulturella uttryck och särarter inte bara erkänns, utan existensen av dem möjliggörs genom politiska arrangemang. Idag är Sverige ett relativt liberalt immigrationsland som kännetecknas av höga invandringstal, ett lättillgängligt medborgarskap och en aktiv integrationspolitik.

En mängd faktorer förklarar varför olika länder har implementerat diversifierade integrationspolitiska lösningar. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg, att graden och arten av statens interventioner och regleringar är av yttersta vikt för just integrationen av invandrare i Sverige, såväl som i andra länder (Dörr och Faist, 1997). Det är möjligt att tänka sig ett antal ingående faktorer som påverkar invandrades integration.

Välfärdsstaten

Välfärdsstatens utformning är avgörande för såväl vilken typ av immigrationsregim som är rådande i ett givet land, som för hur man förhåller sig till integration av nyanlända:

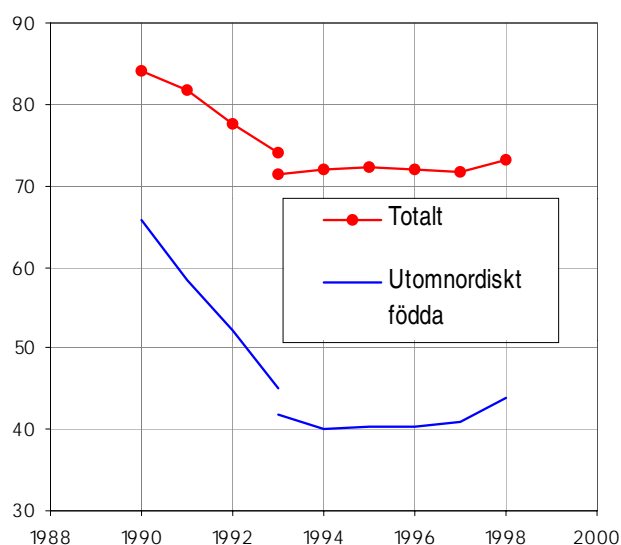
'National welfare states can be viewed as political filters that mediate immigrants to realise their chances for social participation' (Bommes och Geddes, (2000); s. 2).

Det finns en samstämmighet mellan Esping-Andersens (1990) regimer och Baldwin-Edwards (1991) klassificering av immigrations- och integrationsregimer, där Esping-Andersens socialdemokratiska regim, rådande i Sverige, motsvaras av Baldwin-Edwards skandinaviska liberala intervenerande immigrations- och integrationsregim. Faist (1996) tar fasta på detta i sin diskussion om koppling mellan välfärdsstatsregimer och integrationsregimer, där skiljelinjen hävdas gå mellan *policyorienterade* välfärdsstater som Sverige och *marknadsorienterade* välfärdsstater, som USA. De först nämnda uppvisar en hög grad av regleringar på arbetsmarknaden och de sistnämnda en låg grad. Faist menar att just graden av regleringar på arbetsmarknaden är viktig för hur integrationen kommer att te sig, vilket blir speciellt tydligt för nyanlända invandrare. I länder med låg grad av regleringar på arbetsmarknaden och en mindre omfattande välfärdsstat, kommer integrationsproblematiken primärt att handla om riskerna att hamna i ekonomisk deprivation, där nyanlända hamnar i låglönearbeten. I Sverige, å andra sidan, där graden av arbetsmarknadsregleringar är stor och välfärdsstaten är omfattande, blir effekten annorlunda. Här är riskerna för nyanlända att hamna i ekonomisk deprivation mindre, eftersom tillgång till arbetsmarknaden erbjuder fullgoda ekonomiska resurser. Istället ersätts riskerna bland nyanlända av svårigheterna att få tillträde på arbetsmarknaden. Den mer utbyggda välfärdsstaten skyddar nyanlända genom redistribution av ekonomiska medel, även om tillgång till arbetsmarknaden inte finns. Resultatet blir att invandrare stöter på olika typer av problem beroende på vilken typ av välfärdsstat som är implementerad i landet man invandrat till.

Det är otvivelaktigt så, att sysselsättningsgraden är lägre bland de utomnordiskt födda invandrarna än bland övriga i Sverige (diagram 2.4). Klart är att den allmänna nedgången i förvärvsintensitet vid början av 1990-talet, även förklarar nedgången bland utomnordiskt födda personer. Den allmänna nedgång förklarar dock inte varför nedgången bland utomnordiskt födda var avsevärt kraftigare än bland svenskfödda. En delförklaring är att inflödet till den utomnordiskt födda gruppen under perioden 1990-1996 ökade med 38 procent eller 65 000 personer i förvärvsaktiv ålder (från 335 000 till 400 000 personer). En annan förklaring ligger i just den svenska policyorienterade arbetsmarknaden, där de hårda regleringarna till

viss del motverkar inte bara de utlandsföddas inträde på arbetsmarknaden, utan också deras möjligheter att stanna kvar i den vid såväl makroekonomiska förändringar som omstruktureringar.

Diagram 2.4: Förvärvsintensitet för personer 20-64 år

Källa: SCB; ÅRSYS, RAMS från (Hjerm, 2001b).

Det har visats att invandrare generellt sett inte bara har en lägre sysselsättningsgrad, utan också lägre disponibel inkomst än svenskfödda (Häll, 1997; le Grand och Szulkin, 1999; Socialstyrelsen, 1998). Detsamma gäller också om vi endast beaktar personer som befinner sig på arbetsmarknaden².

Tabell 2.2: Årsarbetsinkomst³ för personer på arbetsmarknaden i 1998 års penningvärde (tkr).

	1993	1995	1998
Svenskfödda	189	195	222
Utlandsfödda	179	185	208

Källa: Specialbearbetning av LOUISE.

² Personer som var sysselsatta, inte hade några dagar i arbetslöshet, åtgärdssysselsättning, åtgärdsstudier eller var studerade.

³ Inkomst före skatt inklusive sociala transfereringar relaterade till arbete.

Vi ser här att svenskfödda personer har högre arbetsinkomst för samtliga tre redovisade år, trots att alla kan sägas befinna sig på arbetsmarknaden. Vi vet visserligen inte omfattningen av dessa personers arbete, vilket gör att vi bör vara restriktiva med tolkningarna. Även om vi inte kan säga att det är ett problem för utlandsfödda, att de riskerar att hamna i ekonomisk deprivation även om de befinner sig på arbetsmarknaden, så kan man ändå säga att de i Sverige har lägre inkomster fastän de befinner sig på arbetsmarknaden. Det är med andra ord inte endast tillträdet till arbetsmarknaden som kan ses som problematiskt i Sverige.

När det gäller gruppen flyktingar står det klart att gruppen har ytterst svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Endast 13 procent av de flyktingar som kom till Sverige under 1995 var självförsörjande tre år senare (Integrationsverket, 2002). Det finns en mängd olika förklaringsfaktorer till detta - bristande kunskaper, "missmatch" mellan individuella resurser och svenska krav, diskriminering, m.m., men vi får inte glömma att tidsaspekten i sig är viktig i detta fall. Flyktingar tvingas ofta till ofrivillig passivitet på grund av långa handläggningstider i det svenska flyktingmottagandet (Andersson, 1999), eller pga. den tid det tar att uppnå en godkänd kompetens i svenska språket via den ofta kritiserade svenskundervisningen för invandrare (SFI) (se t.ex. Integrationsverket, 2002).

Inte bara arbetsmarknaden fungerar som särskiljare mellan invandrare och icke-invandrare, utan även andra faktorer skiljer sig åt mellan dessa grupper av personer. Socialstyrelsen (2000) visar i en rapport att invandrare tenderar att ha sämre hälsa än icke-invandrare, något som också Leiniö (1984; 1995) visat på i tidigare undersökningar. Skillnaderna mellan invandrare och icke-invandrare är inte entydiga, eftersom det också finns stora skillnader mellan olika invandrargrupper beroende på ursprungsland och tidpunkt för invandringen till Sverige. Vidare är deltagandet i den demokratiska processen problematiskt, eftersom invandrare tenderar att rösta i mindre utsträckning än icke-invandrare.

I stort gäller att invandrare har "sämre" levnadsförhållanden än icke-invandrare inom nästan samtliga välfärdskomponenter, vilket vi också understryker i denna rapport. Detta går otvivelaktligen stick i stäv med det av regeringen pluralistiskt uppsatta målet om valfrihet, jämlikhet och samverkan. Samtidigt kan det också ses som ett väl-

färdsstatens misslyckande när det gäller att skapa lika möjligheter för alla personer bosatta i Sverige.

Regleringar

Till integrationspolitiken hör även reglering och implementering av vilka möjligheter som finns för att erhålla uppehållstillstånd och medborgarskap, samt åtgärder för att motverka diskriminering och underlätta integration. Sverige har i ett komparativt perspektiv ofta ansetts föra en liberal integrationspolitik (t ex Castles och Miller, 1993) i den bemärkelsen att man har relativt korta tider för beviljande av medborgarskap kombinerat med en mer eller mindre aktiv integrationspolitik, där målet är att integrera invandrare i det civila samhället. Detta till skillnad från den klassiska assimilationspolitik som kräver kulturell anpassning för att erhålla formella rättigheter via medborgarskap.

Det är möjligt att diskutera om den svenska välfärdsstaten är allomfattande eller inte, men det står åtminstone klart att rättighet att nyttja den svenska välfärdsstaten även tillkommer invandrare oavsett medborgarskap. Det vill säga att så kallade 'denizens' (Hammar, 1990) har i Marshalls termer erhållit socialt medborgarskap utan att ha fullständigt politiskt sådant.⁴ Ryner (2000) visar att detta inte var en medveten politisk konstruktion, utan snarare en sidoeffekt vid framväxten av den moderna välfärdsstaten. Avsikten var aldrig att invandrare skulle inkluderas, eftersom de förväntades återvända hem, men generaliteten i de välfärdsstatliga lösningarna innebar i praktiken att det inte gick att utesluta invandrare från dem. Vidare innebar det att de rättigheter, som nu även invandrare erhållit via välfärdsstatens framväxt, omöjliggjorde för staten att kontrollera immigrationsprocessen. Men oavsett generaliteteten i de sociala rättigheterna för alla bosatta i landet, innebär det inte att jämlikhetsmålet i den svenska integrationspolitiken är uppfyllt inom alla eller ens inom något område.

I enlighet med den generella välfärdsstatsmodellen i Sverige, är också svensk integrations-

⁴ Guiraudon (2000) visar hur de sociala rättigheterna för invandrare utvecklats till följd av de välfärdsstatliga byråkratiernas funktionssätt till skillnad från politiska, som är mycket mer svårföränderliga beroende på att de kräver större förändringar i lagsystemet och ibland till och med konstitutionella förändringar.

politik mer av generell än partikularistisk art, i den bemärkelsen att få svenska åtgärder har varit riktade direkt mot grupper av invandrare. Det gäller dock primärt på nationell nivå, medan kommuner, som bär huvudansvaret för flyktningmottagandet i Sverige, ofta använt sig av åtgärder specifikt riktade mot nyanlända personer i syfte att öka olika gruppers möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Kommunernas agerande är också viktigt i ett mer generellt policyhänseende - de är ytterst ansvariga för nyanlända. Även om staten anger riktlinjerna i såväl immigrations- som integrationspolitiken, så har kommunerna ett stort ansvar, speciellt vad det gäller arbetsmarknadssituationen för nyanlända. Ansvaret omfattar såväl själva flyktningmottagandet, svenskundervisningen för invandrare (SFI), som konkreta åtgärder för att skapa arbetstillfällen för nyanlända. Det finns stora skillnader mellan kommuner i såväl intensitet som omfattning av olika åtgärder, vilket gör att skillnader i resultat av integrationsarbete skiljer sig mellan kommunerna. Åtgärder och policies i kommunerna kan också potentiellt bidra till en förändrad nationell politik inom flera områden.

Socialt kapital

Integrationsprocessen försvåras av begränsade språkkunskaper, av begränsade kunskaper om det svenska samhället och av låg utbildningsgrad i största allmänhet. Vi ska dock komma ihåg att den generella utbildningsnivån bland invandrare inte nämnvärt skiljer sig åt i jämförelse med svenskfödda. Genomsnittliga utbildningsnivåer mellan åren 1990 och 1995 visar att utlandsfödda i högre utsträckning har gymnasieutbildning än totalbefolkningen, samt att andelen med universitetsutbildning är likvärdig mellan grupperna (Häll, 1997). Dessa resultat är baserade på självdeklarerade utbildningsnivåer, men registerbaserad statistik pekar i samma riktning (se Berggren, 2000; Berggren och Omarsson, 2001).⁵ Dock har endast 39 procent av invandrarna ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå, medan motsvarande andel för svenskfödda är 85 procent (Berggren och Omarsson, 2001). Diskriminering eller inte, klart

är åtminstone att det är avsevärt svårare för invandrare att realisera resurser på den svenska arbetsmarknaden än vad det är för andra. Sammantaget torde det dock vara svårt att hävda att det är bristen på utbildning som är avgörande för det låga arbetskraftsdeltagandet⁶ bland utlandsfödda eller för andra allmänna skillnader i levnadsförhållanden.⁷ Utbildningsnivå är självfallet inte det enda som är avgörande för en persons möjlighet till integration eller deltagande på arbetsmarknaden. Språkkunskaper anses vara av betydelse (t.ex. Dustmann, 1994) även om det i viss mån råder delade meningar om hur stor betydelse språkkunskaper har.

Även så kallat kulturellt eller etniskt kapital har hävdats vara av betydelse (Borjas, 1993;1994). Borjas visar att utfall för andragenerationsinvandrare tenderar att hänga samman med både föräldrarnas humankapital och med den ekonomiska situationen i föräldrarnas ursprungsland. Han drar slutsatsen att etniskt kapital är av betydelse för invandrades, i detta fall andragenerationsinvandrades, möjligheter. Även så kallade 'ethnic communities' har (framför allt i amerikansk forskning) visat sig vara av betydelse för invandrades möjligheter i och med möjligheten att utnyttja de sociala nätverk som denna typ av grupp tillhörighet erbjuder.

⁶ Visserligen visar nya siffror från AKU (arbetskraftsundersökningen) att det skett en större procentuell ökning i sysselsättningsgrad bland invandrare än bland andra sedan 1999 (Carlgren, 2001), men fortfarande uppvisar invandrare klart lägre sysselsättningsgrad än icke-invandrare.

⁷ Det faktum att utbildningsgrad är jämförbar mellan andragenerationsinvandrare och infödda svenskar är intressant, då det hävdats att skolsystemet missgynnar personer beroende på ursprung. Att en sådan negativ särbehandling inte syns i utbildningskarriärer kan förklaras av två faktorer. För det första, att det existerar en dold kapital reserv i form av tidigare förvärvat klassposition bland andra generationens föräldrar som överförs till barnen (jfr Ålund, 1997). För det andra är marginalnyttan av att gå vidare till högre studier större för personer med lägre klassposition eller med mindre utbyggt socialt kontaktnät (Erikson och Jonsson, 1996), vilket gör att möjligheterna till social mobilitet för andragenerationsinvandrare är begränsad till att skaffa sig hög utbildning.

⁵ Utan att kommentera detta i längd kan sägas att den registerbaserade utbildningsstatistiken för invandrades utbildningsnivå är problematisk, vilket gör att exakta nivåer ska tolkas med en viss försiktighet.

Den allmänna opinionen

Det råder inget tvivel om att personer diskrimineras i olika sammanhang på grund av etnisk tillhörighet. Det kan t.ex. gälla tillträde till arbetsmarknaden, löneutveckling eller möjligheter att låna pengar. Diskriminering kan anta olika former som så kallad preferensdiskriminering – arbetsgivare antas söka efter homogenitet och anställer bara personer som uppfattas likna dem själva eller majoriteten av anställda på företaget så mycket som möjligt. Eller så kallad statistisk diskriminering - arbetsgivare har inte nödvändiga kunskaper eller resurser att utvärdera exempelvis utländska examina och förbiser därmed meriter inhämtade utomlands (t.ex. le Grand och Szulkin, 1999). Ytterligare en form av diskriminering är den så kallade institutionella diskriminering, som återfinns på alla plan i samhället där invandrare diskrimineras på grund av formella regler och lagar som implementerats och praktiseras i landet. Det gäller lagar och regler som stiftats för och praktiseras av majoritetsbefolkningen. Det kan vara högst oavsiktligt, men får ändå till följd att det kan drabba invandrare negativt. Ett exempel är ekvivaleringen av utländska examina. Svenskt

regelverk gällande ekvivalering är allt annat än smidigt och gör det mycket svårt att få utländska examina värderade gentemot svenska.

Det rådande opinionsläget vad det gäller synen på invandrare, flyktingar och berörd politik spelar också roll. Implementering av politiska beslut möjliggörs av vad som i praktiken, i gällande opinionsläge, är möjligt att genomföra politiskt. Det gäller både invandringspolitik och integrationspolitik. Även om det finns få tecken på att främlingsfientligheten har ökat i Sverige på sistone, står det klart att dess blotta existens försvårar integrationsprocessen. Graden av främlingsfientlighet är på intet sätt extremt hög i Sverige, utan landet utgör i detta avseende snarast ett positivt exempel (Hjerm, 2001a). Även om andelen öppet främlingsfientliga personer i landet måste betraktas som litet, finns andra problem. Exempelvis är andelen personer som är kritiska till den rådande liberala invandringspolitiken mycket stor. Kombinerat med andelen personer som vill minska invandringen måste vi inse att motståndet mot invandrare är ett reellt problem som inte kan förbises.

Avslutning

Från att ha varit ett emigrationsland är Sverige nu ett immigrationsland, där var femte person har minst en förälder född i något annat land. Under de senaste 70 åren har nettoinvandringen visat på positiva tal och stora förändringar har skett. Invandringen har förändrats från arbetskraftsinvandring till asyl- och anknytningsinvandring. Dessutom kommer det numera invandrare till Sverige från hela världen. Kombinationen av positiva invandringstal och diversifiering av invandrargrupper, har medfört att Sverige gått från homogenitet till heterogenitet, men avseende på antalet 'etniska' grupper i landet.

Förändringen i invandringen har också påverkat integrationspolitiken, där invandrare tidigare förväntades att antingen assimileras eller återvända till ursprungslandet. Sedan 1970-talet har dock en aktiv integrationspolitik, som syftar till att integrera personer till det civila samhället, implementerats. Förändringen hänger inte bara samman med ett förändrat synsätt, utan också med invandringens förändrade karaktär från arbetskraftsinvandring till asylinvandring, vilket medfört att det blivit allt svårare att bli delaktig i det svenska samhället, framför allt på arbetsmarknaden. I praktiken är det dock relativt lite som skett efter 1970-talet, även om förändringen i synsätt från assimilation till integration är nog så viktig.

Kapitel 3

Inkomst och fattigdom

Av Joachim Vogel

3.1 Inledning

Indikatorer på ekonomiska resurser belyser flera aspekter. Årliga *disponibla inkomster* ger en bild av de nya resurser som tillförts hushållen under det senaste året och som kan användas för löpande konsumtion och mer långsiktiga investeringar.

Medelinkomsten har begränsat informationsvärde vid jämförelser mellan invandrare och infödda svenskar. Invandring följs ofta av en period då man står utanför arbetsmarknaden och därför har mycket låga inkomster. Vi har valt att istället titta närmare på inkomstfördelningens svansar, dvs. de som har mycket låg inkomst (olika fattigdomskriterier) och de som har relativt hög inkomst. De årliga inkomstuppgifterna används därför till att avgränsa marginalerna - *monetär fattigdom* och "*välbeställda*" - i inkomstfördelningen, dvs. personer som lever under små omständigheter eller personer som har höga disponibla inkomster långt över livets nödtröft.

Låga inkomster behöver inte i sig innebära fattigdom, om levnadsomkostnaderna också är låga. I detta kapitel redovisar vi därför även *upplevda ekonomiska problem*, som vi mäter genom särskilda intervjufrågor, som ger en direkt bild av

inkomstbrist mot bakgrund av individuella förutsättningar och upplevda behov.

Sammantaget ger dessa indikatorer en relativt enhetlig bild av fördelningen av ekonomiska resurser mellan olika invandrargrupper och mellan invandrare och infödda svenskar. Att olika typer av indikatorer visar samma allmänna tendens styrker slutsatserna om invandrarnas inkomstförhållanden.

Redovisningen bygger liksom i övriga kapitel på multivariata analyser, där vi jämför infödda svenskar med invandrare från olika länder eller regioner. Beräkning av procenttal sker med logistisk regressionsanalys, där familjesituation, kön, ålder och utbildning konstanthålls, dvs. vi korrigerar för strukturskillnader i dessa avseenden. Detta innebär att beräkningarna sker under antagandet att invandrare och infödda svenskar har ungefär samma struktur i dessa avseenden.

Ett gott liv innefattar, enligt många bedömare, hög materiell standard i fråga om inkomster och därmed ekonomisk handlingsfrihet. Inkomstmåttet är tekniskt komplexa och inte alltid rättvisande på grund av underrapportering, skattetekniska dispositioner och därför att faktiska levnadsomkostnader (dvs. inkomstbehov) kan variera avsevärt.

Indikatorer på ekonomiska problem har större tyngd, eftersom de ligger närmare de grundläggande behoven att slippa fattigdom och existentiell ekonomisk otrygghet. Men det ingår ett subjektivt bedömningsmoment och enskilda personers anspråksnivå kan påverka svaren. Personer som har vant sig vid att leva i små omständigheter underrapporterar (t.ex. invandrare från utvecklingsländer) och personer med höga anspråk överrapporterar. Vid trendanalyser, där huvudsyftet är att följa utvecklingen av gruppers situation, antar vi att dessa felkällor är någorlunda konstanta. Eftersom intervjutekniken varit oförändrad sedan 70-talet står trendanalyserna på relativt säker grund. Indikatorerna i detta kapitel har också i möjligaste mån valts utifrån målsättningen att undvika starkt subjektivt färgade intervjufrågor. Istället anknyter indikatorerna till objektiva förhållanden som innebär relativt svårartade ekonomiska problem. Intervjutekniken försöker alltså undvika att skillnader i anspråksnivå mellan olika befolkningsgrupper inverkar på resultaten.

Följande indikatorer redovisas:

- **Monetär fattigdom**, dvs. inkomsten faller under socialbidragsnormen
- **Betalningsproblem**: svårigheter att klara löpande utgifter under de senaste 12 månaderna
- **Ekonomisk kris**: särskilda åtgärder har vidtagits under de senaste 12 månaderna när pengarna inte räckt till mat och hyra (låna, få socialbidrag eller att låta bli att betala)
- **Likviditet**: tillgång till penningreserv på 13000 kr i 1995 års penningvärde (kontantmarginal)
- Personer i **välbeställda hushåll**, dvs. med hög disponibel inkomst
- **Försörjningssituation**
 - Arbetsinkomst
 - Offentligt konsumtionsstöd, dvs. om hushållet har fått socialbidrag under de senaste 12 månaderna
 - Disponibel medelinkomst

Ekonomisk stress är i första hand en konsekvens av tre grupper av faktorer relaterade till de tre välfärdsförsörjningssystemen *marknaden*, *väl-färdsstaten* och *familjen* (se kapitel 1). Låga arbetsinkomster innebär att grupper med svag ställning på arbetsmarknaden kan hamna i eko-

nomiska problem. Ekonomiska problem kan också vara en effekt av familjesituationen, där yngre hushåll kan ha stor försörjningsbörda (flera barn), medan särskilt ensamstående, som oftast inte kan tillgodogöra sig stordriftsfördelar eller som har en partner utan egen inkomst, kan hamna i ekonomiska problem. Detsamma gäller de välfärdsstatliga arrangemang, som ska utgöra ett skyddsnät vid ekonomiska problem. Minskade transfereeringar, minskade offentliga tjänster och ökade avgifter kan leda till ökade ekonomiska problem. En fjärde grupp av faktorer gäller särskilda personliga omständigheter, som ofrivilligt höga levnadskostnader (t.ex. bostad, vård, transporter, skulder). Konsekvenserna av förändringarna i dessa faktorer kan avläsas i årliga siffror över andelen som har olika typer av inkomstproblem.

Invandrarna befinner sig i en unik situation, som i många avseenden liknar ungdomsgenerationens. Liksom ungdomar måste de, i det nya landet, etablera sig på arbetsmarknaden och i privatlivet, vilket kan binda resurser under en ofta lång etableringsperiod. Vi kan därför för invandrare vänta oss lägre ekonomisk rörelsefrihet, likviditetsproblem, ekonomisk stress och kanske även fattigdom.

Beräkningarna för de olika invandrargrupperna i diagrammen har genomförts med logistisk regressionsanalys, med kontroll för strukturskillnader i kön, ålder, familjesituation och utbildning. Beräkningsförfarandet syftar till att *renodla effekten av att vara invandrare* från olika delar av världen, genom att korrigera för strukturskillnader mellan jämförelsegrupperna i andra resursvariabler (utbildning, familjesituation, kön och ålder). (Se kapitel 1 för en teknisk beskrivning). Resultaten redovisas i översiktliga diagram och tabeller. Beräkningarna omfattar procenttal som kan jämföras mellan invandrargrupper och infödda svenskar, samt integrationsindex som ska underlätta bedömningar av integrationsgrad till svensk välfärdsnivå. Integrationsindex beräknas som

$$100 * P_{inv} / P_{sv}$$

där P_{sv} är ett procenttal bland infödda svenskar och P_{inv} bland invandrare. Referensnivån är alltså infödda svenskers situation, som således sätts till 100. Integrationsindexen baseras i sin tur på regressionskattade procenttal enligt den modell som anges i motsvarande tabell. När vi exempelvis beräknar integrationsindex för invandrare med efter-

gymnasial utbildning, så är dessa beräkningar kontrollerade för resterande faktorer i modellen (i detta fall kön, ålder och familjesituation) och referenspunkten är infödda svenska "tvillingar" med eftergymnasial utbildning.

3.2 Monetär fattigdom

De disponibla inkomsterna bör ses i relation till den aktuella utgiftssituationen och vi tar hänsyn till ett antal faktorer för att kunna bedöma en persons köpkraft i förhållande till behoven. Vi korrigerar för stordriftsfördelar av att vara sammanboende, eftersom hushåll med två vuxna kan leva billigare än en ensamstående, som inte har någon att dela t.ex. hyra och hushållsinvesteringar med. Vidare ser försörjningsbördan olika ut för hushåll med och utan barn, samt efter antalet yrkesarbetande. Levnadsomkostnaderna mellan olika regioner (t.ex. hyresnivå, fastighetspriser) kan också variera avsevärt. Därför beaktas familjesituation och bostadskostnadsnivå i beräkningarna av de disponibla inkomsterna, som sedan ligger till grund för bedömning av monetär fattigdom.

I beräkningarna kartlägger vi hushållens totala disponibla årsinkomster (arbetsinkomster, kapitalinkomster samt bidrag, minus direkta inkomstskatter). De disponibla inkomsterna jämförs sedan med socialbidragsnormen (1996 års regler, 1999 års penningvärde) för den aktuella hushållstypen. Socialbidragsnormen för den aktuella typen av hushåll beaktar antalet vuxna och antalet barn samt ortens normala bostadskostnader för en lägenhet, som är så stor att hushållet inte blir trångbott (enligt norm 2). För varje hushållstyp sätts den aktuella socialbidragsnormen som fattigdomsgräns. Man bör observera att fattigdomsgränsen är ett kronbelopp som alltså varierar mellan hushåll och regioner. I redovisningen antas alla personer i ett hushåll ha samma inkomst-situation (dvs. fattig eller inte fattig).

Inkomststoppgifterna kommer från taxeringsregister som läggs till ULF-intervjumaterialet. Underrapportering, skattemässiga dispositioner mellan taxeringsår och lånefinansierad konsumtion komplicerar tolkningen av statistiken. Vi har därför exkluderat egna företagare, jordbrukare och studerande. Ett särskilt problem är behandlingen av boendekostnaderna. Vi beräknar en nor-

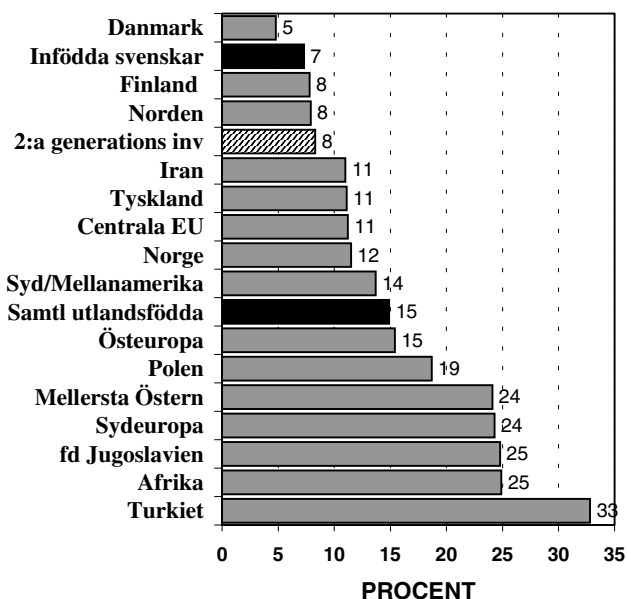
malhyra för hushållet (i den aktuella regionen), som ibland kan avvika avsevärt från verkligheten (dvs. hur man faktiskt bor och vad man faktiskt betalar), och korrigerar (lägger tillbaka) bostadslåneräntor, ränteavdrag och fastighetsskatt, dvs. vi beräknar inkomststandarden som om alla bodde i "en normlägenhet". Vissa hushåll kan ha stora överkostnader, medan andra bor extremt billigt. Detsamma gäller ofta invandrare som ibland, särskilt i början, kan bo i ganska stora hushåll, som är trångbodda i relativt små bostäder. Även äldre personer har ofta låga kostnader om de bor i äldre hyreshusbostånd med låga hyresnivåer eller i nedamorterade egnahem. Detta innebär alltså att de äldres (särskilt infödda svenskars) senioritet på bostadsmarknaden inte beaktas, vilket medför att deras inkomststandard underskattas och att andelen fattiga överskattas. Samtliga inkomststoppgifter gäller för hela den vuxna befolkningen, med undantag av studerande (lånefinansierad ekonomi) och *aktiva* företagare och jordbrukare (taxeringsstoppgifterna är inte alltid rättvisande). *Pensionerade* företagare/jordbrukare ingår.

I diagram 3.1.a visas andelen i den vuxna befolkningen som lever under socialbidragsnormen. Bland infödda svenskar rör det sig under andra delen av 90-talet om ca 7 procent, vilket är väsentligt högre än under det sena 80-talet (3-4 procent).

Diagram 3.1.a visar vidare att bland infödda svenskars "invandrartvillingar" finns en genomgående högre andel fattiga, i vissa fall avsevärt högre. Invandrare från Norden och från de centrala EU-länderna (t.ex. Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Belgien och Nederländerna) har ungefär samma eller obetydligt högre andel fattiga. Invandrare från senare års krigszoner i Jugoslavien, Mellanöstern och Afrika ligger på det tredubbla.

Vi ser alltså två huvudtendenser, dels för invandrare från länder på samma utvecklingsnivå som Sverige, dels för invandrare från utvecklingsländer, från senare års krigshärdar eller från stora geografiska avstånd. Vistelsetiden i Sverige ingår inte i regressionsmodellen, men behandlas genom särredovisning i tabell 3.1 (se tabellbilagan sist i kapitlet).

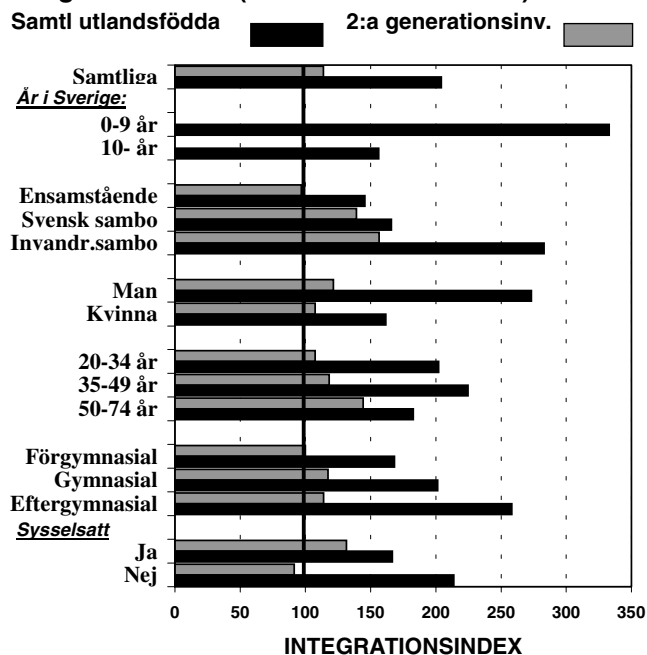
Diagram 3.1.a Disponibel inkomst under socialbidragsnormen. 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

I tabell 3.1 och diagram 3.1.b kan vi se fler detaljer. Den övre delen av tabell 3.1 visar (som procenttal) fattigdomen uppdelad efter antal år i Sverige, familjesituation, kön, ålder, utbildning och sysselsatt eller ej. Beräkningarna sker med kontroll för ålder, kön, familjesituation och utbildning. I den nedre delen av tabellen kan vi jämföra integrationsgraden för olika etniska grupper via ett integrationsindex (där infödda svenskar satts till 100). Här ser vi hur nära olika invandrargrupper kommer den svenska välfärdsnivån (i detta fall med avseende på *frånvaro* av fattigdom). Med hänvisning till vår diskussion om välfärdsregimer i kapitel 1, kan vi säga att vi relaterar invandrarnas situation till den välfärdsproduktion som genereras i Sverige och som kommer den infödda svenska befolkningen till del.

Diagram 3.1.b ger en överblick över distansen till svenska levnadsförhållanden (frånvaro av fattigdom). Fattigdom bland infödda svenskar representeras i diagram 3.1.b av nivå 100 (lodrätt referenslinje). Diagram 3.1.b visar att hela gruppen utlandsfödda har väsentligt högre andel fattiga än infödda svenskar. Vi konstaterar också, att även andragenerationsinvandrare har något högre andel fattiga (index=över 100) än infödda svenskar. Integrationen ökade således väsentligt över en generation. Vidare kan vi se att fattigdomen minskar avsevärt efter de första 9 åren i Sverige, vilket naturligtvis beror på att de flesta

Diagram 3.1.b Disponibel inkomst under socialbidragsnormen 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

invandrare till en början saknar arbetsinkomster, men efter 10 år är de flesta integrerade i den svenska arbetsmarknaden, även om det även då finns en väsentligt högre arbetslöshetsrisk och fattigdomsrisk än för infödda svenskar.

Familjeförhållanden

I diagram 3.1.b och tabell 3.1 kan vi se att det finns ett starkt samspel mellan fattigdom och familjeförhållanden. Invandrare som har en svenskfödd partner, vanligtvis integrerad på arbetsmarknaden, har lägre fattigdomsrisk än invandrare med en partner med invandrarbakgrund.

Kön

Invandrarkvinnor är i regel fattiga i mindre utsträckning än invandarmän, men bådas andelar ligger väsentligt högre än motsvarande för infödda svenskar. Förklaringen bör framför allt ligga i att invandrarkvinnor ofta kommer hit som anhöriginvandrare till en invandrad man som hunnit etablera sig.

Ålder

På det hela taget är andelen fattiga dubbelt så hög i alla tre åldersgrupperna i tabell 3.1, jämfört med infödda svenskar i motsvarande åldrar. Men det är stora variationer mellan invandrargrupperna. Det gäller framför allt äldre invandrare från senare års krigshärdar, t.ex. invandrare invandrare, 35-74 år,

från f.d. Jugoslavien (se tabell 3.1). Äldre invandrare från Norden och centrala EU-länder, har däremot lägre fattigdomskvoter än yngre invandrare från dessa länder och ligger i nivå med infödda svenskar i motsvarande åldrar.

Utbildning

Diagram 3.1.b och tabell 3.1 ger oss även möjlighet att bedöma utbildningens betydelse för integration. Generellt skulle man vänta sig att högre utbildning också leder till högre inkomster och lägre fattigdom. Vi jämför här med nivån för den infödda svenska befolkningen, vilket tillåter oss att mäta ”utbildningspremiens” betydelse. Med infödda svenskar som referenspunkt kan vi konstatera att högre utbildning ger betydligt sämre avkastning för invandrare. Ju högre utbildning invandrare har, desto sämre (=numeriskt högre) är integrationsindex, vilket betyder högre andel fattiga. Tabell 3.1 visar t.ex. att andelen fattiga bland eftergymnasialt utbildade invandrare från Afrika är sju gånger högre än bland infödda svenskar och bland invandrare från f.d. Jugoslavien är den 4 gånger högre. I medeltal är det 2,5 gånger vanligare bland utlandsfödda med eftergymnasial utbildning att vara fattig än vad det är för infödda svenskar. Resultaten tyder på att hög utbildning, ofta från hemlandet, kan vara ett avsevärt hinder för integration, särskilt i kombination med språkproblem. Den höga utbildningen kan inte utnyttjas, man måste konkurrera på arbetsmarknaden för mindre kvalificerade jobb, där hög utbildning ibland kan vara ett hinder. Invandrare från Norden och centrala EU-länder har bättre utsikter än andra invandrare på alla utbildningsnivåer, men även invandrare från Iran och Syd- och Mellanamerika.

Våra beräkningar visar att även invandrare med enbart förgymnasial utbildning skiljer sig avsevärt från infödda svenskar. Fattigdomsriskerna är 2,5-4,5 gånger högre för invandrare från andra världsdelar eller från 90-talets krigszoner. För invandrare från Norden och centrala EU-länder finns det inga skillnader i förhållande till infödda svenskar.

Sysselsättning

Andelen fattiga varierar ganska lite mellan sysselsatta och ej sysselsatta invandrare, men båda grupperna skiljer sig tydligt från infödda svenskar. Likheten mellan grupperna tyder på att det i gruppen sysselsatta ingår många som tillhör

ett hushåll där det finns någon annan som saknar arbete eller har otillräcklig inkomst, p.g.a. låg timlön, kort arbetstid/deltid eller orege bunden inkomst.

3.3 Upplevda ekonomiska problem

Sedan 1979 har SCB inom ramen för ULF genomfört löpande kartläggningar av *betalningsproblemen*, dvs. intervjupersoner uppger att de har haft ”**svårigheter att klara löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m. under de senaste 12 månaderna**”. Det är en sammanfattande intervjufråga, som sedan följs upp med kompletterande frågor om vilka ev. åtgärder man vidtagit, nämligen om man ”varit tvungen” att:

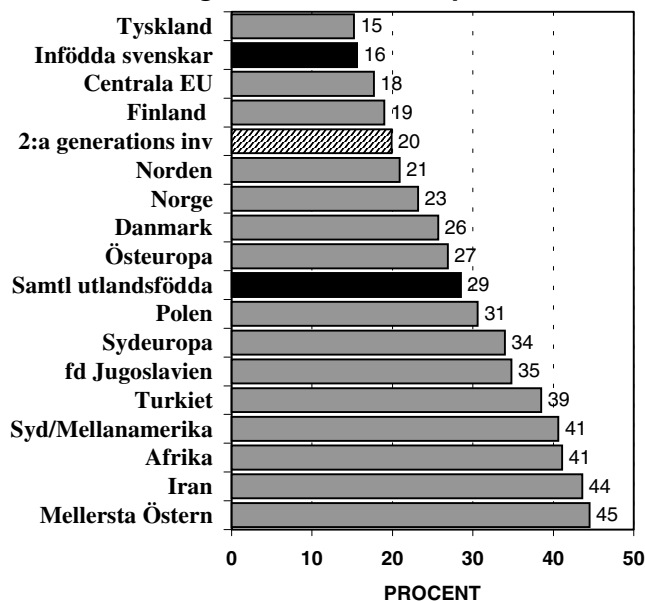
- låna från släkt och vänner för att klara matkontot
- begära socialhjälp för att klara matkontot
- låna från släkt och vänner för att kunna betala hyran i tid
- begära socialhjälp för att kunna betala hyran i tid
- låta bli att betala hyran i tid

Tilläggsfrågorna anknyter till konkreta situationer, vilket ger oss möjlighet att bedöma hur allvarliga betalningsproblemen är i realiteten i de enskilda fallen. De personer som svarar ’ja’ på någon av uppföljningsfrågorna har samlats i en särskild kategori som vi kallar personer i ”*ekonomisk kris*”. Det är alltså frågan om en mindre grupp (dvs. mindre än alla som rapporterat ’svårigheter’ att klara löpande utgifter), vars betalningssvårigheter lett till vissa konkreta åtgärder som tyder på att det rör sig om allvarliga problem med baskonsumtionen.

Betalningsproblem och *ekonomisk kris* (på det sätt som vi mäter det i ULF) kan bero på ett stort antal faktorer. I första hand är löpande inkomster avgörande, vilka framför allt hänger samman med anknytningen till arbetsmarknaden. Försörjningsbörda (barn och andra inte yrkesarbetande i hushållet) innebär en ökad risk, liksom extraordinära utgifter (bostadskostnad, transportkostnad till arbete, vård- och medicinkostnader).

Socialförsäkringssystemet och vissa offentliga tjänster utgör ett nät som ska begränsa sådana problem. Men betalningsproblem kan också bero

Diagram 3.2.a Svårt att klara löpande utgifter 1993/2000. Regressionsskattade procental.

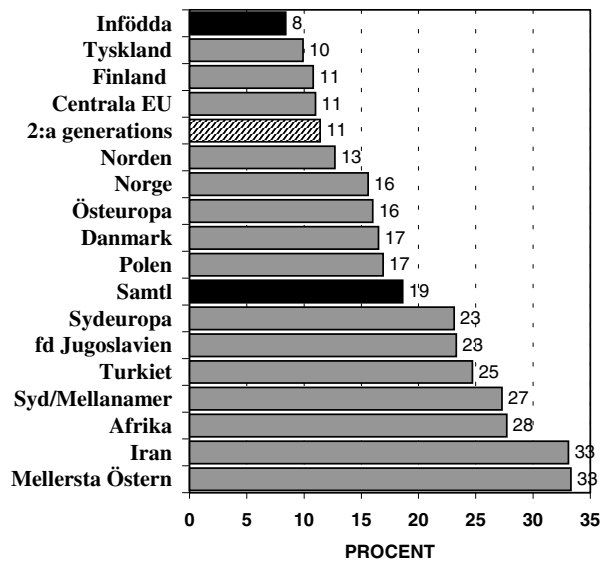
på ojämna inkomster, på dålig planering i hushållet, på alltför höga konsumtionsanspråk (bostad, mat och annan konkurrerande konsumtion, ”dyra vanor”). Därför används ovan nämnda uppföljningsfrågor för att kunna bedöma realismen bakom svaren på den mer subjektiva inledningsfrågan.

Invandrare är en speciellt utsatt grupp, eftersom de oftast måste inleda en ny ”välfärds-karriär” när de etablerar sig i det nya landet - bygga upp en ny ekonomi, hitta ett arbete, skaffa bostad och bohem. Det är en etableringsprocess (som även svenska ungdomar måste genomgå), som kan sträcka sig över flera år. Under denna period är den ekonomiska pressen påtaglig även vid normala inkomster. Det finns alltså all anledning att räkna med avsevärt högre andelar med *betalningsproblem* och *ekonomisk kris*, särskilt bland nyanlända invandrare.

Även dessa intervjufrågor innehåller subjektiva element som komplicerar etniska jämförelser. Invandrare med erfarenhet av väsentligt lägre allmän levnadsstandard, framförallt från utvecklingsländer, lämnar sina intervjusvar utifrån andra referensramar än den infödda svenska befolkningen. Det kan innebära att vi underskattar invandrarnas ekonomiska situation i förhållande till vår referenspunkt, som grundas på anspråksnivån hos infödda svenskar.

Cirka 16 procent av den infödda svenska befolkningen rapporterade *betalningsproblem* (enligt den inledande frågan) vid mitten av 90-talet (diagram 3.2.a), vilket är en fördubbling jämfört

Diagram 3.3.a Ekonomisk kris 1993/2000. Regressionsskattade procental.

med slutet av 70-talet. Ca 8 procent hade upplevt ”ekonomisk kris” (diagram 3.3.a). Tidsserier över andelarna med betalningsproblem och ekonomisk kris visar en klar ökning. Detta under en period med en påtaglig konjunktoreffekt med måttlig ökning i början av 80-talet, sedan svag nedgång, följt av en kraftig ökning under 90-talets ekonomiska kris.

I det följande diskuterar vi dessa båda indikatorer parallellt. Diagram 3.2.a och 3.3.a visar andelarna i olika invandrargrupper som har upplevt betalningsproblem resp. ekonomisk kris. Båda indikatorerna pekar på en väsentligt högre problemlnivå hos invandrare, trots att vi kontrollerar för strukturskillnader i familjesituation, kön, ålder och utbildning och trots att vi måste räkna med att invandrare sannolikt relativt ofta svarar utifrån en lägre anspråksnivå än vad infödda svenskar gör. Med andra ord, vi underskattar troligen de etniska skillnaderna vad gäller upplevda ekonomiska problem.

Resultaten är enhetliga för båda indikatorerna. Invandrare från Norden och centrala EU-länder skiljer sig ganska lite från infödda svenskar och här kan vi antagligen också räkna med en mer likartad anspråksnivå hos intervjupersonerna. Andragenerationsinvandrare ligger ganska nära infödda svenskar. Invandrare från regioner med allmänt lägre ekonomisk utvecklingsnivå har en markant högre andel med betalningsproblem och ekonomisk kris. Det är framför allt flyktingar, som kom till Sverige under 1990-talet, som har

fått stora problem på den svenska arbetsmarknaden.

De här resultaten korresponderar väl med våra beräkningar beträffande monetär fattigdom. Det gäller även beträffande ekonomiska problem inom olika delgrupper, med avseende på vistelsetid i Sverige, familjesituation, kön, ålder, utbildning och sysselsättning. Resultaten för de båda indikatorerna är ganska likartade och vi fortsätter därför med att bara titta närmare på 'betalningsproblem', denna gång via integrationsindex. I diagram 3.2.b visas att vistelsetid i Sverige är avgörande. Av de utlandsfödda, som varit här mindre än 10 år, har 2,5 gånger så många haft betalningsproblem, jämfört med infödda svenskar (som har index=100, se lodrätt referenslinje). Av de utlandsfödda som varit här 10 år eller längre, har betydligt färre haft betalningsproblem under det senaste året. Diagrammet visar att andra generationsinvandrare överlag ligger närmare infödda svenskar (med samma kön, ålder, familjesituation och utbildning). Distansen är dock påtaglig även efter en generation, när det gäller just den extrema marginaliseringen från vanlig svensk levnadsstandard.

Resultaten liknar i övrigt dem som vi redan har visat beträffande monetär fattigdom. Här konstaterar vi återigen att varken sysselsättning eller hög

utbildning skyddar de utlandsfödda från en påtaglig ekonomisk marginalisering. I tabell 3.2 finns en mer detaljerad redovisning av betalningsproblem och där finns också fler detaljer beträffande invandrare från olika länder och regioner.

Monetär fattigdom kan inte följas trendmässigt tillbaka till början av 80-talet, vilket vi däremot kan för betalningsproblem. I diagram 3.3.c visar vi förändringar av andelen invandrare som upplevt betalningsproblem från början av 80-talet till slutet av 90-talet (analysen sker via integrationsindex, där vi jämför med infödda svenskers situation vid motsvarande tidpunkter). Under perioden har andelen med betalningsproblem ökat avsevärt i hela befolkningen, som en konsekvens av 90-talets svåra arbetsmarknadssituation. Detta gäller även infödda svenskar. Det har även medfört att integrationsindex för de flesta invandrargrupper har *minskat*, vilket alltså visar att det radikalt sämre arbetsmarknadsläget på 90-talet försämrade infödda svenskers situation, andelen med betalningsproblem ökade från 9 till 16 procent. Även bland utlandsfödda ökade andelen med betalningsproblem mycket (från 19 till 29 procent).

Diagram 3.2.b Svårt att klara löpande utgifter 1993/2000. Regressionsskattade prevalensindex (infödda svenskar=100; se lodrätt referenslinje).

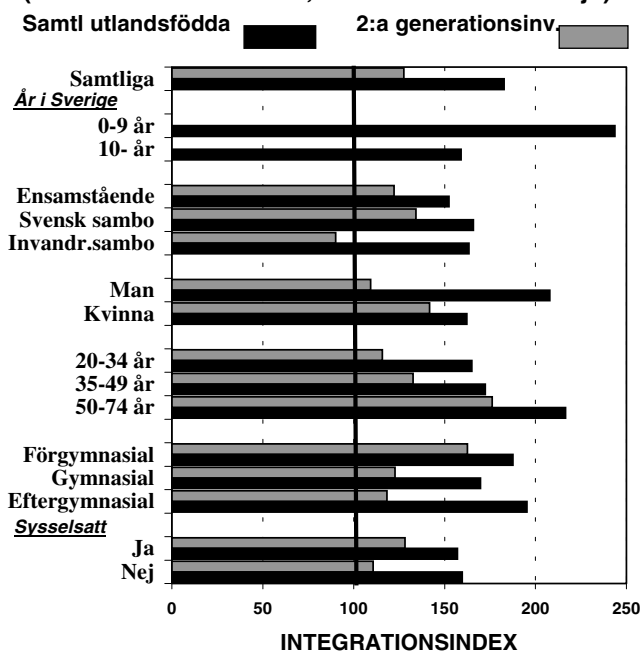
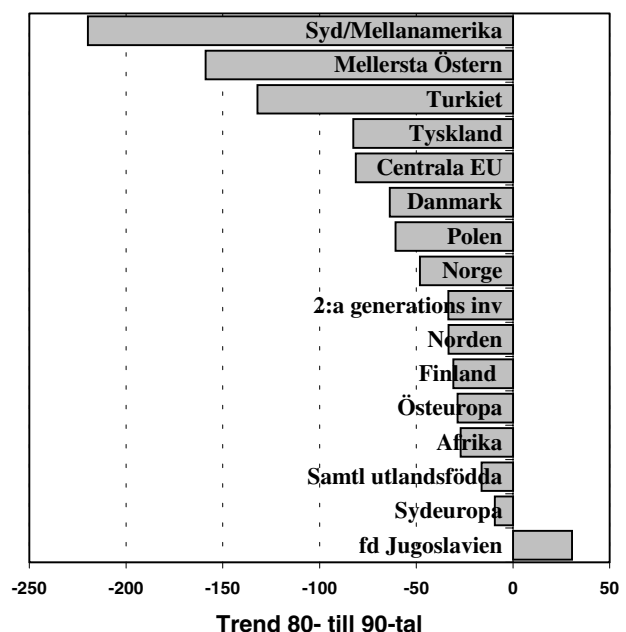

Diagram 3.3.c Svårt att klara löpande utgifter. Trend mellan början av 80- till slutet av 90-talet. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100 vid resp tidpunkt).

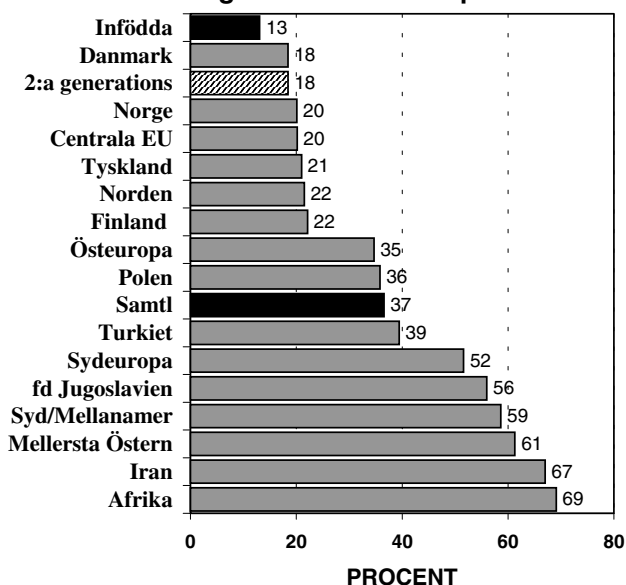

3.4 Likviditet: tillgång till kontantmarginal

Ett mera direkt sätt att mäta ekonomisk rörelsefrihet, som dock inte alltid korresponderar mot löpande inkomster, är indikatorer på likviditet. Frågan som ställs beträffande intervjupersonernas likviditet gäller möjligheterna att "skaffa fram 13000 kr på en vecka om man plötsligt hamnar i en oförutsedd situation", antingen genom uttag från eget bankkonto eller genom lån från någon annan hushållsmedlem, släkting, vän eller bank. Beloppet avser 1995 års undersökning och har successivt räknats upp med inflationen sedan 70-talet. Då saknade ca 16 procent av den vuxna befolkningen en kontantmarginal på 13000 kr. Den här indikatorn gäller relativt entydiga objektiva förhållanden och är därför mindre påverkad av intervjupersonernas anspråksnivåer och kulturella bakgrund. Vi bör därför få tydligare resultat och kraftigare skillnader mellan invandrare och infödda svenskar.

Diagram 3.4.a visar också att skillnaderna mellan invandrare och infödda svenskar i detta fall är avsevärt större än för monetär fattigdom och för upplevda ekonomiska problem. Efter korrigering för strukturskillnader (familjesituation, kön, ålder och utbildning), hittar vi även något högre andelar utan kontantmarginal bland invandrare från Norden och de centrala EU-länderna, dvs. länder

Diagram 3.4.a Saknar kontantmarginal på 13000 kr 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

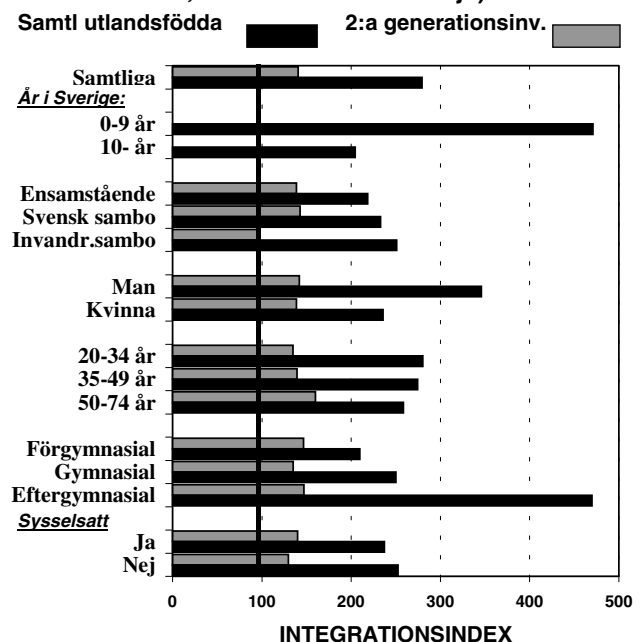

med ungefär samma utvecklingsnivå som Sverige. Man bör ha i åtanke att invandringen från Norden länge har varit fri och från EU-länderna efter Sveriges EU-anslutning. I huvudsak är det här frågan om arbetskraftsinvandring, där förutsättningen för invandringen ofta har varit attraktivitet på den svenska arbetsmarknaden ("experter") eller där kulturell/språklig/utbildningsmässig likhet underlättar integrering (Norden).

Väsentligt högre andelar utan kontantmarginal hittar vi bland invandrare från andra världsdelar, med utbildning från utlandet, språkproblem och ofta annan hudfärg eller annorlunda namn, som har svårt att göra sig gällande på svensk arbetsmarknad. Gemensamt för dessa länder/regioner är lägre ekonomisk utvecklingsnivå, omfattande och relativt sen invandring till Sverige (f.d. Jugoslavien, Afrika, Mellanöstern) och i huvudsak flyktinginvandring, där etablering på arbetsmarknaden kan dröja ganska länge. Av invandrarna från dessa länder/regioner saknar 50-70 procent en kontantmarginal på 13000 kr (diagram 3.4.a).

Diagram 3.4.b ger en överblick över distansen mellan den invandrade och den infödda befolkningen med avseende på kontantmarginal, i form av ett integrationsindex, där infödda svenskar sätts till 100. Här kan vi se hur invandrare i olika befolkningsgrupper (efter antal år i Sverige, familjesituation, kön, ålder, utbildning och sysselsätt-

Diagram 3.4.b Saknar kontantmarginal 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se lodrätt referenslinje).

sättning), skiljer sig från infödda svenskar. Det är, inte oväntat, bland nyanlända invandrare som indexet ger kraftigast utslag. De som oftast saknar kontantmarginal, är de som varit här mindre än 10 år och ofta fortfarande är i en etableringsfas i det nya landet. Det finns helt enkelt mindre utrymme för att upprätthålla en god likviditet under denna fas. Det är nästan fem gånger vanligare bland nyanlända invandrare än bland infödda svenskar att sakna kontantmarginal. Bland dem som varit i Sverige längre än 10 år minskar andelen till ca två gånger andelen bland infödda svenskar, men den är alltså fortfarande mycket högre än bland infödda svenskar. Diagrammet visar att det även i nästa generation (dvs. bland andragenerationsinvandrare) kvarstår tydligt sämre likviditet.

Även för denna indikator lägger vi märke till att hög utbildning inte skyddar invandrare från ekonomisk stress. Risken för att sakna kontantmarginal är nästan fem gånger högre än bland infödda svenskar med motsvarande utbildningsnivå.

3.5 Välbeställda

Som vi har sett tidigare i detta kapitel är invandrarna starkt överrepresenterade i den nedre delen av inkomstfördelningen, vare sig vi räknar andelen som ingår i hushåll som lever under socialbidragsnormen, haft betalningsproblem eller dålig likviditet. I det följande ska vi istället titta på den övre delen av inkomstfördelningen. Som välbeställda räknar vi här personer som approximativt tillhör den övre inkomstkvintilen, när man utgår från den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet (alla hushållsmedlemmars inkomster minus inkomstskatter, dividerat med hushållets konsumtionsenhetstal). Beräkningarna gäller för personer i åldern 20-74 år, exkl. studerande, kvarboende ungdomar i föräldrahushållet och (aktiva) egna företagare. Liksom tidigare sker beräkningarna med multivariat analys, där vi kontrollerar strukturskillnader i familjesituation, ålder, kön och utbildning.

Även med denna indikator får vi en tydlig skillnad mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder och mellan invandrare från utomeuropeiska länder och 90-talets krigszoner (diagram 3.5.a). De senare är starkt underrepresenterade i den välbeställda gruppen. Förhållandevis är invandrare från Norge och Tyskland oftare välbeställda än infödda svenskar, enligt vårt kriterium.

Diagram 3.5.b och tabell 3.5 visar välbeställda inom olika delgrupper via integrationsindex. Där framgår tydligt att nyanlända invandrare mycket sällan ingår bland de välbeställda, vilket naturligtvis är en konsekvens av invandringssituationen (särskilt flyktingstatus) och svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden under 1990-talet. Efter 10 år närmar sig de utlandsfödda nivån för infödda svenskar. Andragenerationsinvandrare skiljer sig ganska lite från infödda svenskarna.

Med ökad ålder, ökar också andelen välbeställda, vilket speglas av antalet år man varit i Sverige. De flesta i övre åldrar är då relativt väl etablerade. Diagram 3.5.b visar också att de som har en svenskfödd partner har klart bättre representation i det övre inkomstkiktet. Det kan dels bero på den svenska partners inkomster, dels på att dessa invandrare själva har avancerat längre i sin inkomstkarriär.

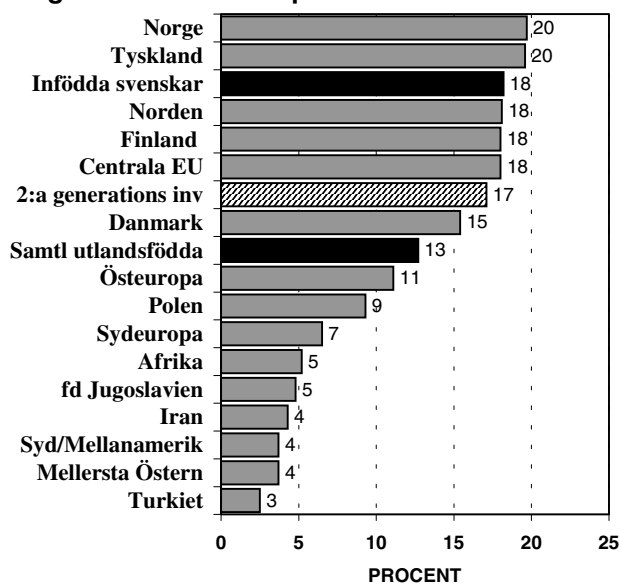
Även här konstaterar vi att hög utbildning ger avsevärt sämre utbyte i det övre inkomstkiktet, jämfört med infödda svenskar. Diagrammet visar också att distansen mellan invandrare och infödda svenskar är betydligt mindre på lägre utbildningsnivå.

3.6 Försörjningssituation

I detta avsnitt studerar vi invandrarnas försörjningssituation, med avseende på välfärdsinstitutionernas betydelse för deras inkomstsituation (se även kapitel 1). Här är vi främst intresserade av vilka bidrag som *arbetsmarknaden* ger (i form av arbetsinkomster) och vilka som *välfärdsstaten* ger (transfereringar inom socialförsäkringssystemet, särskilt socialbidrag). I avsnittet ingår även en sammanräkning av effekterna av arbetsmarknaden (arbetsinkomster, inkomstersättning), välfärdsstaten (transfereringar, inkomstskatter) och *familjen* (stordriftsfördelar, stöd från anhöriga) i form av genomsnittlig disponibel inkomst.

Vi har redan tidigare hänvisat till att medelinkomst, från olika källor eller sammanräknat, är svårtolkad p.g.a. den heterogenitet vi måste räkna med bland invandrarna. Merparten av alla invandrare har under den närmaste tiden efter invandringen ingen, mycket oregelbunden eller låg inkomst, vilket innebär ett omfattande socialbidragsbehov under en övergångsperiod. Detta ingår

Diagram 3.5.a Välbeställda personer 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

i de medelvärdesberäkningar som visas i det här avsnittet.

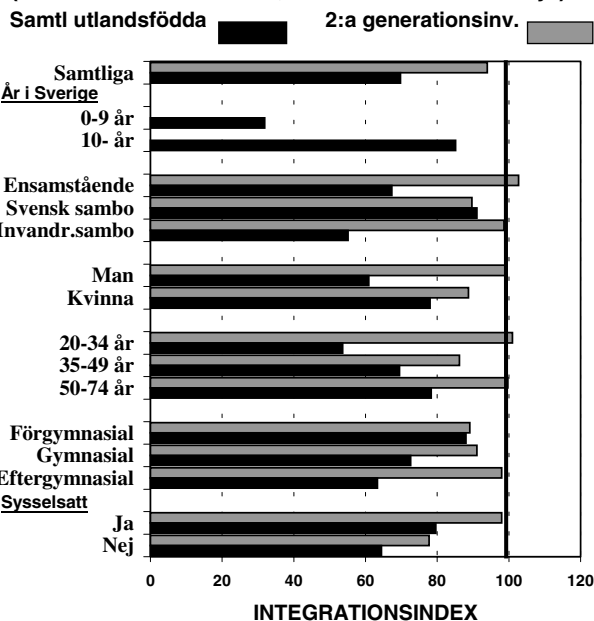
Beräkningarna sker som tidigare med multivariat ansats, där vi primärt är intresserade av kvarstående etniska skillnader mellan invandrargrupperna och infödda svenskar efter korrigering för andra resursfaktorer (familjesituation, kön, ålder, utbildning). Vi vill alltså veta vad invandrarstatus och ursprungsland betyder i sig, när det gäller arbetsinkomst, socialbidragstagande och sammanlagd disponibel inkomst.

Arbetsinkomster

I diagram 3.6.a visas regressionsskattade medelinkomster från arbete under det senaste taxeringsåret (medeltal för inkomståren 1992-1999). Redovisningen omfattar alla i åldrarna 20-64 år. Diagrammet visar arbetsinkomster för invandrare jämfört med infödda svenskar (korrigerat för familjesituation, ålder, kön, utbildning). Vi kan konstatera att det finns tydliga skillnader mellan invandrare och infödda svenskar, och mellan olika utvandringsländer.

Återigen konstaterar vi en tydlig variation med avseende på kulturell/ekonomisk distans till det svenska samhället. Invandrare från Norden skiljer sig knappast från infödda svenskar, vilket tyder på att de har tillträde till den svenska arbetsmarknaden i samma omfattning som infödda svenskar. Även centraleuropéer ligger nära denna grupp. Väsentligt större problem med sysselsättningen

Diagram 3.5.b Välbeställda personer 1992/99. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100; se lodrätt referenslinje).

och arbetsinkomsterna har invandrare från Östeuropa, Sydeuropa och andra världsdelar. Arbetsinkomster för invandrare från Afrika ligger på endast ca 60 procent av infödda svenskars, trots korrigering för strukturskillnader i ålder, kön familjesituation och utbildning.

Med vår beräkningsmetod kan dessa skillnader tolkas som en indikation på diskriminering på arbetsmarknaden, beroende på nationellt ursprung. Skillnaderna beror på sysselsättningsgrad och på lönenivå, men även på position i etableringsfasen på den svenska arbetsmarknaden, som påverkas av bl.a. språkkunskaper, arbetslivserfarenhet och sociala kontakter. I tabell 3.6 finns ytterligare detaljer om arbetsinkomster inom olika befolkningsgrupper.

Diagram 3.6.b visar att det framför allt är vistelsetiden i Sverige som inverkar på arbetsinkomsterna. Med ökad vistelsetid i Sverige ökar språkkunskaper, samhällskunskap och utbildning, vilket ökar möjligheten att få ett arbete. Diagrammet visar också att andragenerationsinvandrare i allt väsentligt ligger på samma arbetsinkomster som infödda svenskar.

Med ökad ålder närmar sig invandrararnas arbetsinkomster de infödda svenskarnas. Även här kan vi konstatera att hög utbildning ger klart sämre utdelning för invandrare än för infödda svenskar, och även sämre än för andra invandrare med *lägre* utbildning.

Diagram 3.6.a Arbetsinkomst (1000-tals kr) för personer 20-64 år. 1993/2000.

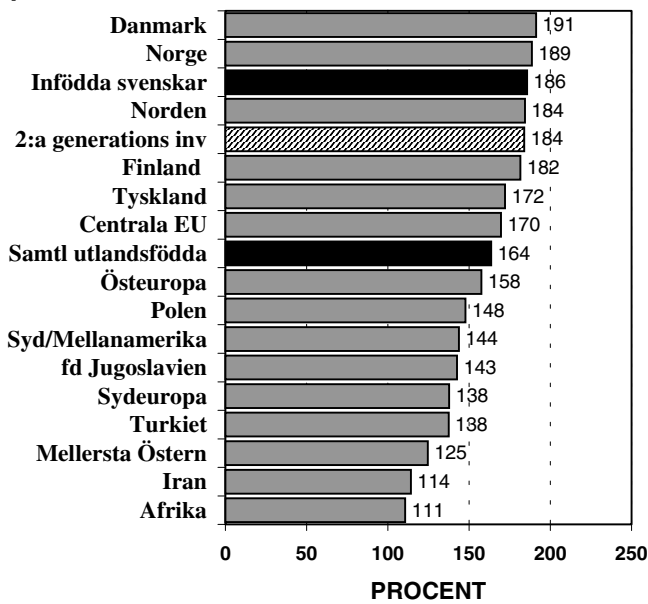

Diagram 3.6.b Arbetsinkomst för personer 20-64 år 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se lodrätt referenslinje).

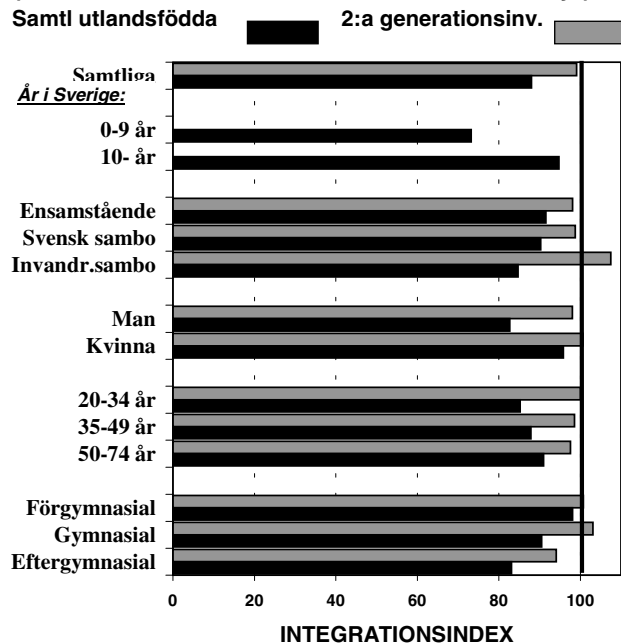
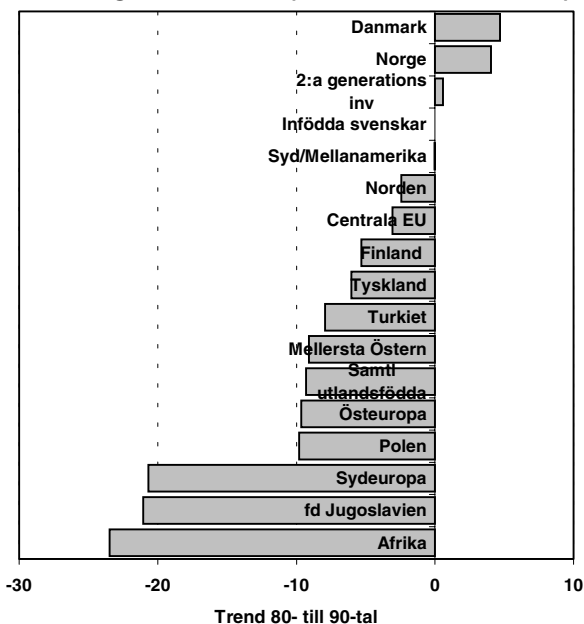

Diagram 3.6.c Arbetsinkomst för personer 20-64 år 1993/2000. Trend 80- till 90-tal. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

I diagram 3.6.c jämför vi översiktligt med resultaten från en motsvarande beräkning av arbetsinkomsterna under en period vid början av 80-talet (1979-1985). Här kan vi se hur invandrarnas *relativa* arbetsinkomster har förändrats (jämfört med infödda svenskar med samma familjesituation, kön, ålder och utbildning). Vi ser tydligt effekten av den sämre arbetsmarknadssituationen på 1990-talet. Jämfört med infödda svenskarna har alla invandrargrupper utom invandrare från Danmark och Norge fått sämre arbetsinkomster.

Den krympande arbetsmarknaden har framför allt gått ut över dem som ska in på arbetsmarknaden, dvs. invandrare och ungdomar. Och återigen ser vi tydligt att större geografisk, kulturell och ekonomisk distans medför sämre utsikter på den krympande svenska arbetsmarknaden.

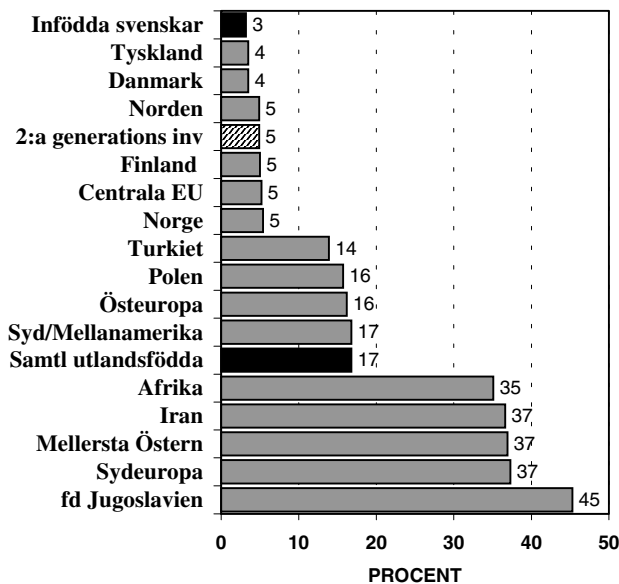
Socialbidragstagande

Välfärdsstatens insatser omfattar breda insatser för att kompensera inkomstbortfall och ekonomiska problem i olika situationer. För invandrare är det framför allt socialbidrag som är aktuellt under en övergångsperiod efter invandringen, innan välfärdsförsörjningen kan ske via arbetsmarknaden. Socialbidrag är relaterade till behov och därmed till arbetsinkomst, försörjningsbörda och andra transfereringar. För invandrare blir socialbidrag det viktigaste tillskottet under delvis långa perioder.

I diagram 3.7.a visas andelen personer (16-74 år) som ingår i ett hushåll som under det senaste taxeringsåret fått socialbidrag. Vi ser återigen en markant skiktning mellan invandrarna. Infödda svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder ligger på 3-5 procent. På den högsta nivån, ca 35-45 procent, ligger invandrare från andra världsdelar och sentida krigszoner.

Nästa fråga gäller socialbidragens relation till andra karakteristika än etnicitet. Diagram 3.7.b

Diagram 3.7.a Personer som ingår i hushåll med socialbidrag under senaste året 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

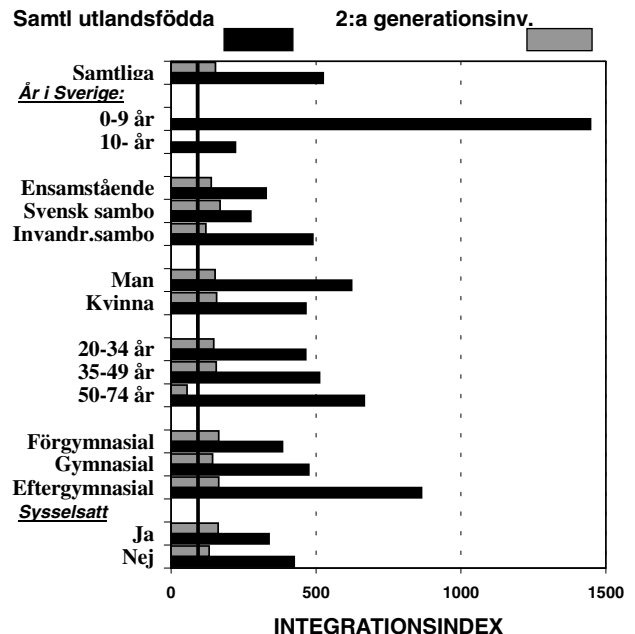

visar via integrationsindex att vistelsetidens längd har stor betydelse för andelen socialbidragstagare. Andelen socialbidragstagare bland invandrare som varit i Sverige mindre än 10 år, är 15 gånger högre än för infödda svenskar. Efter 10 år minskar socialbidragsbehovet avsevärt. Andragenerationsinvandrare har nivåer som ligger måttligt över infödda svenskar. Tabell 3.7 visar ytterligare detaljer, t.ex. att även här ser vi att det är högutbildade invandrare som i stor omfattning har fått socialbidrag, vilket återigen understryker att hög utbildning ger dålig avkastning.

Disponibla inkomster

Vår utkomst, i form av *disponibla inkomster i relation till hela hushållets behov*, bestäms av inkomster från *arbetsmarknaden* tillsammans med transfereringar från *välståndsstaten* (bidrag, skatter) samt inkomster och utgiftsbehov inom *familjen*. Beräkningarna sammanfattar alla inkomstslag (från arbete, kapital och transfereeringar) och sätter dem i relation till ett konsumtionsenhetstal, som tar hänsyn till såväl antal hushållsmedlemmar som stordriftsfördelar (hushållsmedlemmar kan dela på utgifterna). Disponibel inkomst per konsumtionsenhet korrigerar således för behoven i hushåll av olika storlek och struktur. Socialbidragsnormen, som vi har använt som fattigdomsgräns (se tabell 3.1), bygger på samma princip.

Diagram 3.7.b Personer i hushåll med socialbidrag under senaste året 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

I detta avsnitt redovisar vi den disponibla medelinkomsten per år (i 1000-tals kr). Det är årsmedelvärdet för de olika invandrargrupperna som vi jämför med infödda svenskar. Invandrare, särskilt de som varit i Sverige under en kortare period, är oftast ännu inte etablerade på arbetsmarknaden, och har därmed låga eller oregelbundna inkomster. De arbetar också ofta för låga löner. Jämfört med hushåll med infödda svenskar har betydligt fler invandrarhushåll bara en person eller inte någon alls med arbetsinkomst. Transfereringar till arbetslösa och studerande är mindre än en normal arbetsinkomst.

Diagram 3.8.a visar medelinkomsten, beräknad via regressionsskattning med korrigerande för strukturskillnader ifråga om familjesituation, ålder, kön och utbildning (se även tabell 3.8). Vi ser att det kvarstår betydande skillnader mellan infödda svenskar och invandrare, även då vi eliminerat sådana strukturskillnader som utgör resursvariabler i välfärdsproduktionen. Skillnaderna mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och de centrala EU-länderna är även här obetydliga. Däremot ligger utomnordiska invandrarers disponibla inkomster närmare en tredjedel lägre än infödda svenskar. Geografiskt/kulturellt avstånd spelar en väsentlig roll för utkomsten, och därmed för den materiella levnadsstandarden i vidare mening, vilket vi kommer att visa i det följande kapitlet.

Diagram 3.8.a Disponibel årsinkomst per konsumtionsenhet 1993/2000. Regressions-skattade medelvärden (tusental).

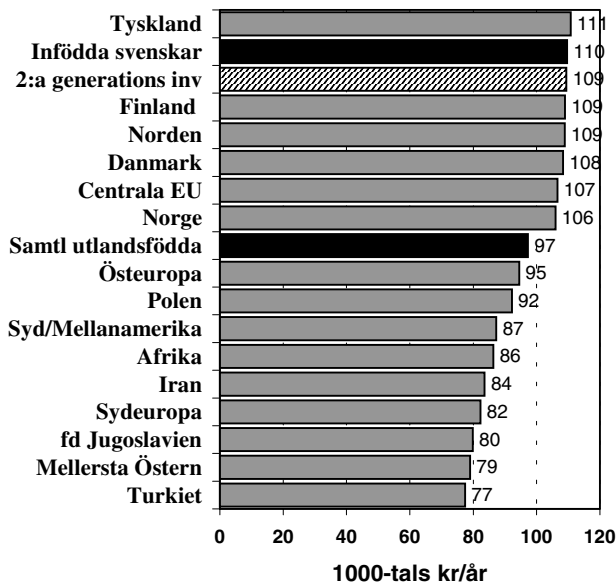
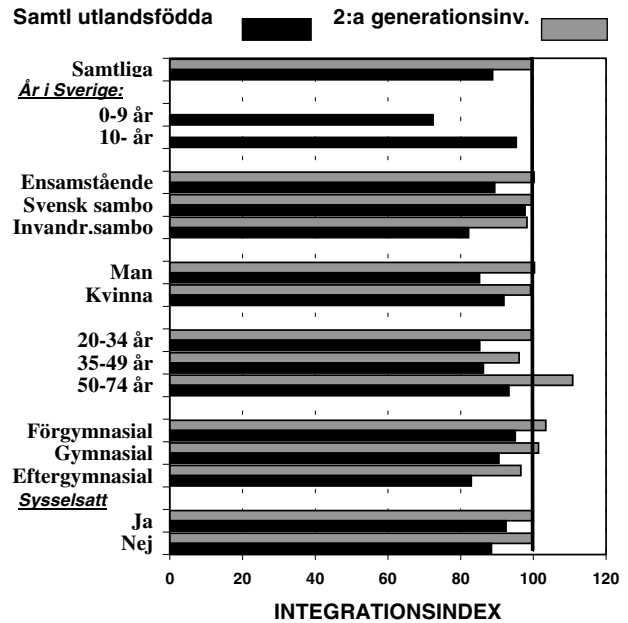

Diagram 3.8.b Disponibel inkomst per konsumtionsenhet 1993/2000. Regressions-skattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

Hur varierar då disponibel inkomst med olika resursfaktorer mellan infödda svenskar, utlandsfödda och andragenerationens invandrare? Diagram 3.8.b visar att inkomsten ökar med vistelse-tiden i Sverige och att andragenerationens invandrare ligger i nivå med infödda svenskar i de flesta grupper. Medelinkomsten är lägre om en in-vandrare har en partner med invandrarbakgrund, jämfört med att ha en svensk partner. Liksom tidi-gare ser vi att eftergymnasial utbildning ger vä-sentligt sämre utdelning bland invandrare (lägre sysselsättning, lägre löner) jämfört med hur det är för infödda svenskar. I tabell 3.8 finns ytterligare detaljer för olika utvandringsländer/regioner.

Tabell 3.1 Personer med disponibel inkomst under socialbidragsnormen. 1993-2000
 Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssestätt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	7,3	.	.	12,5	4,1	5,3	5,6	9,4	9,4	7,7	5,2	12,0	7,5	4,3	5,4	9,4
2:a generationens inv	14,9	24,3	11,4	18,2	6,8	15,0	15,3	15,2	19,0	17,3	9,5	20,2	15,1	11,1	9,0	20,1
Samtliga utlandsfödda	14,9	24,3	11,4	18,2	6,8	15,0	15,3	15,2	19,0	17,3	9,5	20,2	15,1	11,1	9,0	20,1
Norden	7,9	13,5	7,5	13,0	5,1	4,2	7,8	8,8	11,5	7,6	5,8	12,2	7,6	6,3	4,5	13,1
Danmark	4,8	.	3,7	4,1	3,1	6,7	5,6	4,2	.	2,6	2,9	6,5	2,9	7,0	2,2	19,7
Finland	7,8	13,5	7,8	14,5	4,3	3,3	7,3	8,9	10,2	6,9	6,4	13,2	7,2	5,3	4,2	12,1
Norge	11,5	15,3	10,6	11,3	8,5	13,9	13,1	12,1	17,4	16,8	4,7	7,9	13,7	10,0	8,5	16,5
Centrala EU	11,2	25,5	8,3	16,9	4,5	14,7	9,4	13,6	11,5	16,7	7,1	11,8	10,9	11,0	7,4	15,5
Tyskland	11,1	.	8,3	18,8	3,6	13,4	8,3	14,1	.	16,2	6,8	12,5	12,2	8,9	7,4	15,4
Sydeuropa	24,3	32,8	14,8	25,7	17,1	19,5	26,8	21,9	26,9	27,5	19,5	29,0	25,7	21,3	15,0	26,7
fd Jugoslavien	24,8	33,7	12,6	21,9	16,9	21,5	28,2	22,0	26,8	28,2	21,4	28,7	27,3	18,9	14,3	26,2
Östeuropa	15,4	21,5	12,5	29,3	4,9	9,5	16,5	15,9	23,6	17,4	8,6	19,3	17,3	9,2	10,3	19,8
Polen	18,7	38,9	14,0	42,3	2,1	9,9	19,8	20,3	29,8	16,3	12,7	18,0	21,4	11,3	11,3	24,0
Mellersta Östern	24,1	23,5	28,5	21,2	14,6	22,9	19,4	29,5	22,9	28,7	40,3	39,5	25,2	11,0	16,0	24,7
Turkiet	32,8	30,1	36,8	24,3	.	28,4	17,8	48,1	39,2	26,9	.	52,4	28,5	11,4	20,7	36,8
Iran	11,0	10,7	14,7	18,7	.	4,7	13,4	7,5	7,3	15,6	.	.	14,8	5,9	11,4	7,6
Syd/Mellanamerika	13,7	20,8	12,3	22,2	6,2	9,9	14,8	14,2	14,4	15,6	14,6	.	13,3	10,1	9,1	17,3
Afrika	24,9	34,5	17,4	20,0	12,3	32,7	20,7	29,5	26,5	31,0	.	24,0	27,2	28,5	22,6	23,0
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	114	.	.	97	139	157	121	107	107	118	144	100	117	114	131	91
Samtliga utlandsfödda	204	333	156	146	166	283	273	162	202	225	183	168	201	258	167	214
Norden	108	185	103	104	124	79	139	94	122	99	112	102	101	147	83	139
Danmark	66	.	51	33	76	126	100	45	.	34	56	54	39	163	41	210
Finland	107	185	107	116	105	62	130	95	109	90	123	110	96	123	78	129
Norge	158	210	145	90	207	262	234	129	185	218	90	66	183	233	157	176
Centrala EU	153	349	114	135	110	277	168	145	122	217	137	98	145	256	137	165
Tyskland	152	.	114	150	88	253	148	150	.	210	131	104	163	207	137	164
Sydeuropa	333	449	203	206	417	368	479	233	286	357	375	242	343	495	278	284
fd Jugoslavien	340	462	173	175	412	406	504	234	285	366	412	239	364	440	265	279
Östeuropa	211	295	171	234	120	179	295	169	251	226	165	161	231	214	191	211
Polen	256	533	192	338	51	187	354	216	317	212	244	.	285	263	209	255
Mellersta Östern	330	322	390	170	356	432	346	314	244	373	775	329	336	256	296	263
Turkiet	449	412	504	194	.	536	318	512	417	349	.	437	380	265	383	391
Iran	151	147	201	150	.	89	239	80	78	203	281	.	197	137	211	81
Syd/Mellanamerika	188	285	168	178	151	187	264	151	153	203	.	.	177	235	169	184
Afrika	341	473	238	160	300	617	370	314	282	403	.	200	363	663	419	245

Tabell 3.2 Svårigheter att klara löpande utgifter. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	15,6	.	.	21,2	11,1	17,2	14,0	17,5	25,4	20,2	6,7	17,6	17,2	12,6	14,2	25,3
2:a generationens inv	19,9	.	.	25,9	14,9	15,5	15,3	24,8	29,4	26,8	11,8	28,6	21,1	14,9	18,2	28,0
Samtliga utlandsfödda	28,5	38,0	24,8	32,3	18,4	28,1	29,1	28,4	41,9	34,8	14,5	33,0	29,2	24,6	22,3	40,4
Norden	20,9	32,7	19,9	28,8	15,2	14,7	23,6	19,9	37,6	24,5	9,4	21,4	23,1	18,2	18,6	29,3
Danmark	25,7	.	24,0	26,0	20,2	25,9	32,4	19,1	.	25,7	13,6	37,2	23,6	22,0	21,5	43,1
Finland	19,0	24,2	18,9	27,8	12,9	12,8	20,0	19,1	32,9	22,8	9,0	18,9	21,6	16,6	17,6	23,4
Norge	23,2	35,3	20,3	31,8	16,7	17,5	27,1	21,7	39,9	27,9	8,8	23,0	27,5	16,5	19,1	40,1
Centrala EU	17,7	12,9	18,6	26,9	14,5	2,3	19,6	16,8	28,3	26,1	6,4	17,7	18,6	16,2	17,5	25,9
Tyskland	15,2	.	15,5	27,3	8,4	4,8	8,4	19,8	.	22,6	5,9	13,3	18,3	12,6	13,3	26,7
Sydeuropa	34,0	37,6	30,3	35,1	23,0	30,7	31,0	37,2	40,7	41,3	25,7	38,2	34,0	33,3	23,5	45,4
fd Jugoslavien	34,8	38,1	31,3	33,4	27,4	31,1	33,0	36,7	41,0	42,7	27,8	42,0	32,5	37,0	23,4	45,3
Östeuropa	26,9	33,1	24,9	38,8	11,9	24,3	22,0	31,3	42,7	26,8	17,3	31,1	30,7	20,5	20,0	36,0
Polen	30,6	32,4	32,2	52,5	14,6	21,9	29,4	32,6	44,0	30,3	27,7	.	31,5	22,4	23,2	36,0
Mellersta Östern	44,5	51,6	40,1	39,0	41,3	43,0	43,3	45,3	52,7	54,8	46,6	56,6	42,8	36,7	34,6	52,4
Turkiet	38,5	56,6	35,9	28,4	.	39,1	36,1	41,0	49,0	43,3	.	41,3	40,6	35,8	32,9	45,6
Iran	43,6	47,6	40,8	40,7	.	41,7	36,8	51,9	53,1	55,6	.	54,9	51,5	32,6	31,2	55,2
Syd/Mellanamerika	40,6	41,3	46,2	49,0	29,5	36,8	38,7	43,0	45,2	50,2	44,1	.	38,6	35,1	30,8	56,1
Afrika	41,1	46,4	42,9	29,6	40,7	48,9	39,2	42,1	48,8	52,0	.	49,0	38,4	40,1	35,8	47,8
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	128	.	.	122	134	90	109	142	116	133	176	163	123	118	128	111
Samtliga utlandsfödda	183	244	159	152	166	163	208	162	165	172	216	188	170	195	157	160
Norden	134	210	128	136	137	85	169	114	148	121	140	122	134	144	131	116
Danmark	165	.	154	123	182	151	231	109	.	127	203	211	137	175	151	170
Finland	122	155	121	131	116	74	143	109	130	113	134	107	126	132	124	92
Norge	149	226	130	150	150	102	194	124	157	138	131	131	160	131	135	158
Centrala EU	113	83	119	127	131	13	140	96	111	129	96	101	108	129	123	102
Tyskland	97	.	99	129	76	28	60	113	.	112	88	76	106	100	94	106
Sydeuropa	218	241	194	166	207	178	221	213	160	204	384	217	198	264	165	179
fd Jugoslavien	223	244	201	158	247	181	236	210	161	211	415	239	189	294	165	179
Östeuropa	172	212	160	183	107	141	157	179	168	133	258	177	178	163	141	142
Polen	196	208	206	248	132	127	210	186	173	150	413	.	183	178	163	142
Mellersta Östern	285	331	257	184	372	250	309	259	207	271	696	322	249	291	244	207
Turkiet	247	363	230	134	.	227	258	234	193	214	.	235	236	284	232	180
Iran	279	305	262	192	.	242	263	297	209	275	.	312	299	259	220	218
Syd/Mellanamerika	260	265	296	231	266	214	276	246	178	249	658	.	224	279	217	222
Afrika	263	297	275	140	367	284	280	241	192	257	.	278	223	318	252	189

Tabell 3.3 Ekonomisk kris. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	8,4	.	.	13,4	5,0	9,2	7,2	9,8	17,3	10,8	2,8	10,3	9,1	6,3	7,4	15,5
2:a generationens inv	11,4	.	.	17,8	7,1	7,2	8,0	15,3	21,8	14,8	5,6	18,4	12,0	7,6	10,2	18,9
Samtliga utlandsfödda	18,6	29,4	15,2	22,7	9,7	18,0	19,0	18,7	32,9	23,5	7,9	25,0	18,0	15,1	13,4	29,1
Norden	12,7	24,2	12,1	20,3	8,3	7,0	16,2	11,1	28,5	14,3	4,9	16,1	12,8	10,7	10,5	20,7
Danmark	16,5	.	15,5	20,3	14,2	9,0	23,7	9,7	.	18,9	5,2	22,0	15,0	15,3	15,2	29,0
Finland	10,8	14,7	11,1	18,1	6,3	6,2	13,0	10,0	20,7	11,9	5,4	14,0	11,0	8,5	8,9	16,4
Norge	15,6	28,9	12,9	24,3	9,9	8,9	20,0	13,7	36,7	18,7	2,2	20,6	17,0	10,6	12,4	29,4
Centrala EU	11,0	6,5	12,1	22,1	5,9	2,4	11,0	11,5	19,2	16,1	3,7	13,6	12,0	7,8	9,7	19,1
Tyskland	9,9	.	10,4	22,5	2,4	4,9	4,7	13,3	.	10,4	4,2	10,1	12,7	6,6	6,3	21,7
Sydeuropa	23,1	28,7	18,4	26,0	13,5	18,9	19,6	27,0	32,0	30,8	15,2	29,2	21,6	23,4	15,8	32,2
fd Jugoslavien	23,3	29,2	17,6	24,5	15,3	18,9	21,2	25,7	30,8	32,8	16,6	30,7	20,1	27,0	15,0	31,8
Östeuropa	16,0	23,8	14,1	24,6	7,1	12,3	14,3	18,0	34,8	16,1	6,6	18,3	15,9	13,2	11,9	23,5
Polen	16,9	27,7	16,8	23,0	12,5	11,3	18,6	17,1	37,7	18,2	5,2	.	17,3	12,5	15,0	21,9
Mellersta Östern	33,3	41,4	29,4	30,4	19,6	30,9	30,8	35,8	44,1	45,4	36,1	46,8	31,8	24,6	25,3	40,4
Turkiet	24,7	43,2	22,7	16,6	.	23,1	17,7	31,3	38,6	26,8	.	29,8	27,0	16,1	22,4	29,6
Iran	33,1	38,4	32,1	36,5	.	30,1	26,9	40,8	44,5	45,5	26,1	.	39,6	22,6	23,0	43,2
Syd/Mellanamerika	27,3	35,8	28,8	34,0	18,4	24,6	22,3	32,3	35,3	37,3	.	.	26,5	20,1	20,5	39,9
Afrika	27,7	37,7	24,2	21,3	24,2	32,9	23,9	32,3	44,0	33,2	.	36,0	23,6	29,0	19,9	37,6
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	136	.	.	133	142	78	111	156	126	137	200	179	132	121	138	122
Samtliga utlandsfödda	221	350	181	169	194	196	264	191	190	218	282	243	198	240	181	188
Norden	151	288	144	151	166	76	225	113	165	132	175	156	141	170	142	134
Danmark	196	.	185	151	284	98	329	99	.	175	186	214	165	243	205	187
Finland	129	175	132	135	126	67	181	102	120	110	193	136	121	135	120	106
Norge	186	344	154	181	198	97	278	140	212	173	79	200	187	168	168	190
Centrala EU	131	77	144	165	118	26	153	117	111	149	132	132	132	124	131	123
Tyskland	118	.	124	168	48	53	65	136	.	96	150	98	140	105	85	140
Sydeuropa	275	342	219	194	270	205	272	276	185	285	543	283	237	371	214	208
fd Jugoslavien	277	348	210	183	306	205	294	262	178	304	593	298	221	429	203	205
Östeuropa	190	283	168	184	142	134	199	184	201	149	236	178	175	210	161	152
Polen	201	330	200	172	250	123	258	174	218	169	186	.	190	198	203	141
Mellersta Östern	396	493	350	227	392	336	428	365	255	420	1289	454	349	390	342	261
Turkiet	294	514	270	124	.	251	246	319	223	248	.	289	297	256	303	191
Iran	394	457	382	272	.	327	374	416	257	421	932	.	435	359	311	279
Syd/Mellanamerika	325	426	343	254	368	267	310	330	204	345	.	.	291	319	277	257
Afrika	330	449	288	159	484	358	332	330	254	307	.	350	259	460	269	243

Tabell 3.4 Tillgång till kontantmarginal. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	13,1	.	.	19,6	8,2	14,9	10,0	16,8	17,8	15,3	8,0	23,6	15,9	5,3	11,0	21,5
2:a generationens inv	18,4	.	.	27,2	11,7	14,2	14,2	23,3	24,0	21,3	12,8	34,6	21,5	7,8	15,4	27,9
Samtliga utlandsfödda	36,6	61,7	26,8	42,8	19,1	37,4	34,6	39,6	49,9	42,0	20,7	49,5	39,8	24,9	26,1	54,3
Norden	21,5	24,9	20,9	31,1	14,7	14,0	19,5	25,0	36,4	21,1	13,7	33,3	26,7	9,8	17,9	31,3
Danmark	18,4	.	18,2	24,2	15,1	10,3	20,1	17,4	.	17,7	10,5	32,2	24,2	4,3	14,4	31,2
Finland	22,1	31,4	21,8	33,5	14,1	14,1	19,6	26,1	39,8	21,6	14,1	32,8	27,8	12,4	19,0	30,6
Norge	20,1	19,5	20,4	20,8	15,8	19,6	17,3	24,4	29,3	18,3	13,8	35,2	26,7	4,3	15,6	32,0
Centrala EU	20,2	21,9	18,4	31,7	12,5	13,0	14,1	26,7	20,9	28,6	12,1	35,0	24,4	8,0	18,5	26,9
Tyskland	21,0	.	18,5	28,6	13,7	18,5	10,0	30,1	.	32,5	12,4	35,2	26,7	7,5	18,7	30,8
Sydeuropa	51,6	70,8	27,8	47,9	20,7	51,9	48,5	54,4	59,6	55,1	40,7	59,4	55,0	47,5	33,2	65,8
fd Jugoslavien	56,0	71,8	26,7	47,0	28,0	55,1	56,8	55,2	64,2	60,5	43,1	63,1	58,1	55,3	36,7	68,0
Östeuropa	34,7	55,9	23,8	38,5	20,6	33,9	25,2	43,6	46,1	41,8	20,0	38,5	43,3	17,8	28,8	46,0
Polen	35,8	54,7	28,9	33,5	25,9	35,8	19,6	47,5	38,9	39,6	30,3	.	39,5	17,3	27,9	41,5
Mellersta Östern	61,3	73,8	46,6	62,5	47,3	55,6	52,6	70,0	61,9	68,1	75,2	72,1	64,4	45,5	41,3	73,7
Turkiet	39,4	45,3	40,5	43,5	.	32,5	26,8	52,0	38,0	45,6	.	55,1	46,7	21,6	25,6	50,2
Iran	67,0	73,6	53,4	68,3	.	63,4	53,4	80,7	71,3	70,0	.	.	71,9	44,8	56,7	74,1
Syd/Mellanamerika	58,6	72,3	53,6	64,3	42,2	59,9	56,3	61,9	52,3	70,7	58,1	.	53,3	45,3	49,4	68,4
Afrika	69,1	84,2	56,0	64,4	53,5	74,3	70,1	63,1	73,9	74,1	.	93,5	62,6	52,8	61,8	77,1
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	140	.	.	139	143	95	142	139	135	139	160	147	135	147	140	130
Samtliga utlandsfödda	279	471	205	218	233	251	346	236	280	275	259	210	250	470	237	253
Norden	164	190	160	159	179	94	195	149	204	138	171	141	168	185	163	146
Danmark	140	.	139	123	184	69	201	104	.	116	131	136	152	81	131	145
Finland	169	240	166	171	172	95	196	155	224	141	176	139	175	234	173	142
Norge	153	149	156	106	193	132	173	145	165	120	173	149	168	81	142	149
Centrala EU	154	167	140	162	152	87	141	159	117	187	151	148	153	151	168	125
Tyskland	160	.	141	146	167	124	100	179	.	212	155	149	168	142	170	143
Sydeuropa	394	540	212	244	252	348	485	324	335	360	509	252	346	896	302	306
fd Jugoslavien	427	548	204	240	341	370	568	329	361	395	539	267	365	.	334	316
Östeuropa	265	427	182	196	251	228	252	260	259	273	250	163	272	336	262	214
Polen	273	418	221	171	316	240	196	283	219	259	379	.	248	326	254	193
Mellersta Östern	468	563	356	319	577	373	526	417	348	445	940	306	405	858	375	343
Turkiet	301	346	309	222	.	218	268	310	213	298	.	233	294	408	233	233
Iran	511	562	408	348	.	426	534	480	401	458	.	.	452	845	515	345
Syd/Mellanamerika	447	552	409	328	515	402	563	368	294	462	726	.	335	855	449	318
Afrika	527	643	427	329	652	499	701	376	415	484	.	396	394	996	562	359

Tabell 3.5 Välbeställda personer i hushåll med hög disponibel inkomst. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	18,2	.	.	14,7	22,4	22,3	19,7	16,8	9,7	16,7	33,7	9,2	16,8	34,6	25,0	9,0
2:a generationens inv	17,1	.	.	15,1	20,1	22,0	19,5	14,9	9,8	14,4	33,6	8,2	15,3	33,9	24,5	7,0
Samtliga utlandsfödda	12,7	5,8	15,5	9,9	20,4	12,3	12,0	13,1	5,2	11,6	26,4	8,1	12,2	21,9	19,9	5,8
Norden	18,1	20,8	18,0	13,9	22,5	22,5	17,9	17,7	10,2	20,8	29,7	9,8	15,7	35,7	25,8	9,1
Danmark	15,4	.	17,5	15,9	20,9	12,9	14,5	16,6	.	19,1	27,3	5,6	11,3	39,6	21,5	6,3
Finland	18,0	20,5	17,5	13,2	22,0	23,6	17,9	17,5	9,9	21,3	28,9	10,6	14,6	36,1	24,5	9,9
Norge	19,7	28,2	18,8	14,4	23,1	31,6	22,1	17,8	11,8	20,8	32,6	6,9	22,7	30,4	33,0	7,1
Centrala EU	18,0	14,0	20,3	7,8	27,7	21,2	18,7	17,3	6,4	16,1	34,9	12,5	19,1	26,6	23,2	9,8
Tyskland	19,6	.	23,3	7,3	33,8	22,9	22,8	17,2	.	13,0	39,6	14,3	21,1	25,1	25,2	12,5
Sydeuropa	6,5	1,3	11,5	5,3	11,5	7,2	5,8	7,7	1,8	6,3	15,0	6,8	5,1	9,7	11,2	3,9
fd Jugoslavien	4,8	1,0	10,2	4,0	10,8	5,3	3,9	6,1	1,6	4,3	11,9	5,7	3,4	7,7	9,9	3,1
Östeuropa	11,1	6,1	14,5	8,0	18,8	11,4	12,1	10,1	1,4	10,3	24,6	6,2	9,2	23,3	17,3	6,2
Polen	9,3	6,7	10,2	4,6	12,9	13,1	9,3	9,0	1,5	9,5	20,3	.	9,7	19,0	14,6	5,6
Mellersta Östern	3,7	2,4	5,5	9,0	0,0	1,5	3,6	4,0	3,2	2,7	4,1	2,0	3,0	8,5	8,6	1,6
Turkiet	2,5	5,4	1,5	9,4	.	0,0	2,6	2,5	2,0	2,5	.	2,0	0,0	7,2	3,7	2,1
Iran	4,3	2,7	6,8	8,2	.	2,7	3,3	5,5	3,8	3,3	.	7,3	1,5	10,8	8,9	2,3
Syd/Mellanamerika	3,7	1,8	5,9	1,0	8,8	3,3	2,0	5,3	1,0	3,3	9,7	.	7,5	5,2	6,3	1,0
Afrika	5,2	2,7	8,7	7,8	6,1	3,5	6,8	2,3	5,0	2,5	.	2,3	8,2	7,3	7,5	5,9
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	94	.	.	103	90	99	99	89	101	86	100	89	91	98	98	78
Samtliga utlandsfödda	70	32	85	67	91	55	61	78	54	69	78	88	73	63	80	64
Norden	99	114	99	95	100	101	91	105	105	125	88	107	93	103	103	101
Danmark	85	.	96	108	93	58	74	99	.	114	81	61	67	114	86	70
Finland	99	113	96	90	98	106	91	104	102	128	86	115	87	104	98	110
Norge	108	155	103	98	103	142	112	106	122	125	97	75	135	88	132	79
Centrala EU	99	77	112	53	124	95	95	103	66	96	104	136	114	77	93	109
Tyskland	108	.	128	50	151	103	116	102	.	78	118	155	126	73	101	139
Sydeuropa	36	7	63	36	51	32	29	46	19	38	45	74	30	28	45	43
fd Jugoslavien	26	5	56	27	48	24	20	36	16	26	35	62	20	22	40	34
Östeuropa	61	34	80	54	84	51	61	60	14	62	73	67	55	67	69	69
Polen	51	37	56	31	58	59	47	54	15	57	60	.	58	55	58	62
Mellersta Östern	20	13	30	61	0	7	18	24	33	16	12	22	18	25	34	18
Turkiet	14	30	8	64	.	0	13	15	21	15	.	22	0	21	15	23
Iran	24	15	37	56	.	12	17	33	39	20	.	79	9	31	36	26
Syd/Mellanamerika	20	10	32	7	39	15	10	32	10	20	29	.	45	15	25	11
Afrika	29	15	48	53	27	16	35	14	52	15	.	25	49	21	30	66

Tabell 3.6 Arbetsinkomst för personer 20-64 år. 1993-2000

Tusentals kronor. Regressions-skattade årsmedeltal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkou	fkou	fkou	fkå	fkå	fkå
1993-2000														
	1000-tals kr per år													
Infödda svenskar	186	.	.	175	197	194	223	149	155	197	205	149	171	237
2:a generationens inv	184	.	.	171	194	209	218	150	155	194	200	150	176	223
Samtliga utlandsfödda	164	136	176	160	177	164	184	142	132	173	187	146	155	197
Norden	184	176	188	188	187	195	213	154	156	198	199	154	171	228
Danmark	191	.	209	182	199	207	233	149	.	218	215	141	147	290
Finland	182	171	183	186	186	187	207	153	161	194	195	156	173	209
Norge	189	198	192	203	180	246	218	157	159	205	201	146	179	235
Centrala EU	170	185	177	145	186	177	194	149	140	178	191	176	145	218
Tyskland	172	.	187	139	182	234	190	154	.	157	203	222	145	208
Sydeuropa	138	122	152	142	144	144	151	139	124	152	123	117	133	156
fd Jugoslavien	143	124	163	139	179	143	152	146	121	153	142	112	137	168
Östeuropa	158	143	176	140	173	168	187	127	121	159	193	187	153	195
Polen	148	140	152	109	183	156	197	105	123	146	.	135	151	188
Mellersta Östern	125	95	162	128	98	134	151	109	96	141	96	103	113	167
Turkiet	138	106	147	116	.	159	168	112	98	.	89	108	111	195
Iran	114	92	156	102	.	125	136	106	85	.	.	20	98	167
Syd/Mellanamerika	144	131	157	140	149	149	161	125	126	151	.	153	164	152
Afrika	111	85	134	102	77	135	117	126	95	.	127	128	107	117
1993-2000														
	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	99	.	.	98	99	108	98	101	100	99	98	101	103	94
Samtliga utlandsfödda	88	73	95	92	90	85	83	96	85	88	91	98	91	83
Norden	99	95	101	108	95	100	95	104	101	101	97	103	100	96
Danmark	103	.	113	104	101	107	104	100	.	111	105	94	86	122
Finland	98	92	99	106	95	96	93	103	104	99	95	105	102	88
Norge	102	107	103	116	91	127	98	106	102	104	98	98	105	99
Centrala EU	91	100	95	83	95	91	87	100	90	91	93	118	85	92
Tyskland	93	.	101	79	93	121	85	104	.	80	99	149	85	88
Sydeuropa	74	66	82	81	73	74	68	93	80	77	60	79	78	66
fd Jugoslavien	77	67	88	79	91	74	68	98	78	78	69	75	80	.
Östeuropa	85	77	95	80	88	87	84	85	78	81	94	125	90	82
Polen	80	75	82	62	93	80	88	71	79	74	.	.	89	79
Mellersta Östern	67	51	87	73	50	69	68	73	63	72	47	69	66	70
Turkiet	74	57	79	66	.	82	75	75	63	.	.	72	65	82
Iran	61	50	84	59	.	64	61	71	55	.	.	.	58	70
Syd/Mellanamerika	77	70	84	80	76	77	72	84	81	77	.	.	96	64
Afrika	60	46	72	58	39	69	52	85	61	.	.	86	63	49

Tabell 3.7 Personer i hushåll som fått socialbidrag under det senaste året. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	3,2	.	.	5,7	1,6	4,5	2,7	3,7	7,0	4,3	0,9	6,2	3,7	1,4	2,1	7,7
2:a generationens inv	4,9	.	.	7,9	2,7	5,4	4,1	5,8	10,3	6,7	0,5	10,2	5,3	2,3	3,4	10,1
Samtliga utlandsfödda	16,8	46,3	7,1	18,7	4,4	22	16,8	17,2	32,5	22	6	23,8	17,6	12,1	7,1	32,7
Norden	4,9	9,8	4,5	8,9	2,4	3,1	5,0	5,2	11,2	7,5	1,0	7,4	5,5	3,5	3,7	9,6
Danmark	3,5	.	3,2	4,2	3,0	2,4	5,5	1,4	.	5,2	0,9	7,5	5,2	2,8	4,0	3,5
Finland	5,0	10,2	4,9	9,5	2,0	2,9	4,1	5,9	10,5	7,8	1,1	6,7	6,2	5,9	3,7	9,5
Norge	5,4	11,8	4,6	8,7	3,2	3,5	8,5	3,8	15,3	7,2	0	4,3	9,5	4,0	4,1	11,1
Centrala EU	5,2	5,6	4,7	12	1,2	4,6	2,8	7,4	9,1	6,1	2,4	5,7	7,3	2,8	3,9	6,7
Tyskland	3,5	.	2,8	6,1	0	8,9	0	5,3	.	5,6	1,9	2,7	6,3	3,4	2,6	4,2
Sydeuropa	37,3	71,1	4,0	31,3	6,9	39,7	33,8	40,8	50,3	45,1	23,8	37,8	37,6	44,4	13,1	56,6
fd Jugoslavien	45,3	74,8	3,2	35,6	8,2	45,1	43,1	47,5	58,2	53,8	31,3	94,1	95,3	96,1	16,4	62,6
Östeuropa	16,2	35,0	7,2	21,0	4,9	16,8	10,7	21,1	39,3	16,1	4,8	27,0	16,7	9,6	9,1	25,8
Polen	15,7	38,6	10,7	27,5	5,9	10,6	13,7	18	38,3	15,1	5,2	.	35,3	11,9	11,3	20,3
Mellersta Östern	36,9	60,7	21,2	35,5	16,1	34,5	35	38,6	45,6	47,9	60,1	50,1	40,0	23	15,1	50,7
Turkiet	13,9	33,6	15,9	14,9	.	10,8	13,3	14,7	18,3	20,4	.	68,5	28,6	12,6	7,7	19,5
Iran	36,6	51,3	21,9	47,8	.	28,6	30,3	43,7	45,7	46,0	.	.	94,9	68,0	15,4	53,4
Syd/Mellanamerika	16,8	38,7	12,2	19,5	9,7	21,1	13,3	20,4	25,6	23,0	14,9	.	16,9	12,9	7,6	33,9
Afrika	35,1	62,9	19,7	36,1	20,5	35,8	32	38,2	54,3	38,5	.	56,7	34,5	18,8	20,1	49,7
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	153	.	.	139	169	120	152	157	147	156	56	165	143	164	162	131
Samtliga utlandsfödda	525	1447	222	328	275	489	622	465	464	512	667	384	476	864	338	425
Norden	153	306	141	156	150	69	185	141	160	174	111	119	149	250	176	125
Danmark	109	.	100	74	188	53	204	38	.	121	100	121	141	200	190	45
Finland	156	319	153	167	125	64	152	159	150	181	122	108	168	421	176	123
Norge	169	369	144	153	200	78	315	103	219	167	0	69	257	286	195	144
Centrala EU	163	175	147	211	75	102	104	200	130	142	267	92	197	200	186	87
Tyskland	109	.	88	107	0	198	0	143	.	130	211	44	170	243	124	55
Sydeuropa	1166	2222	125	549	431	882	1252	1103	719	1049	2644	610	1016	3171	624	735
fd Jugoslavien	1416	2338	100	625	513	1002	1596	1284	831	1251	3478	1518	2576	6864	781	813
Östeuropa	506	1094	225	368	306	373	396	570	561	374	533	435	451	686	433	335
Polen	491	1206	334	482	369	236	507	486	547	351	578	.	954	850	538	264
Mellersta Östern	1153	1897	663	623	1006	767	1296	1043	651	1114	6678	808	1081	1643	719	658
Turkiet	434	1050	497	261	.	240	493	397	261	474	.	1105	773	900	367	253
Iran	1144	1603	684	839	.	636	1122	1181	653	1070	.	.	2565	4857	733	694
Syd/Mellanamerika	525	1209	381	342	606	469	493	551	366	535	1656	.	457	921	362	440
Afrika	1097	1966	616	633	1281	796	1185	1032	776	895	.	915	932	1343	957	645

Tabell 3.8 Disponibel inkomst per konsumtionsenhet. 1993-2000
Tusentals kronor. Regressions-skattade årsmedeltal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
<i>Modell: kontroll för</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>kåu</i>	<i>kåu</i>	<i>kåu</i>	<i>fåu</i>	<i>fåu</i>	<i>fkü</i>	<i>fkü</i>	<i>fkü</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>fkåu</i>	<i>fkåu</i>
1993-2000	Årsmedeltal															
Infödda svenskar	110	.	.	105	114	113	112	107	94	105	130	91	106	132	118	96
2:a generationens inv	109	.	.	106	114	111	112	107	93	101	144	94	107	128	118	96
Samtliga utlandsfödda	97	79	104	94	111	93	95	99	80	90	122	87	96	109	109	85
Norden	109	102	110	103	115	113	109	108	96	108	125	95	105	127	118	97
Danmark	108	.	113	116	113	100	109	108	.	117	123	89	102	137	114	97
Finland	109	98	109	102	115	115	110	108	99	108	125	96	104	123	117	98
Norge	106	102	107	97	113	107	104	106	87	106	125	86	107	121	120	89
Centrala EU	107	92	114	87	122	103	114	100	84	96	132	90	109	119	120	86
Tyskland	111	.	120	84	133	110	129	99	.	94	138	93	115	120	128	87
Sydeuropa	82	65	97	84	94	82	79	87	70	76	101	81	80	82	95	74
fd Jugoslavien	80	64	99	83	100	79	76	85	67	74	99	78	78	80	96	73
Östeuropa	95	82	105	87	108	94	91	97	70	86	122	83	95	110	107	82
Polen	92	77	100	82	110	92	85	95	70	83	125	.	97	108	103	82
Mellersta Östern	79	73	82	87	83	78	79	79	70	71	79	65	79	93	89	78
Turkiet	77	71	71	94	.	75	79	76	66	73	.	62	69	99	80	77
Iran	84	79	93	83	.	85	83	85	78	75	.	.	84	100	94	85
Syd/Mellanamerika	87	83	91	87	96	82	85	88	84	77	96	.	94	96	100	75
Afrika	86	78	90	94	82	83	86	88	79	73	.	82	82	93	93	86
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	100	.	.	100	100	98	100	99	99	96	111	103	101	97	100	100
Samtliga utlandsfödda	89	72	95	89	98	82	85	92	85	86	93	95	91	83	92	88
Norden	99	93	100	97	101	100	98	101	103	103	96	104	99	96	100	101
Danmark	99	.	103	110	99	89	98	100	.	112	94	98	96	104	97	101
Finland	99	89	99	96	101	102	98	101	106	103	96	106	98	93	99	102
Norge	97	93	98	92	99	95	93	99	93	101	96	95	101	92	102	92
Centrala EU	97	84	104	83	107	91	102	93	89	91	101	99	103	90	102	89
Tyskland	101	.	109	80	117	97	115	92	.	89	106	102	109	91	108	91
Sydeuropa	75	59	88	80	83	73	70	81	74	73	78	89	76	62	81	78
fd Jugoslavien	73	58	90	78	88	70	68	79	71	71	76	86	74	61	82	76
Östeuropa	86	74	96	83	95	83	81	90	74	82	93	91	90	83	90	85
Polen	84	70	91	77	97	81	76	88	74	79	96	.	92	81	87	85
Mellersta Östern	72	66	75	82	73	69	71	74	75	67	61	72	74	70	75	81
Turkiet	71	64	65	89	.	66	70	71	70	70	.	68	66	75	68	81
Iran	76	72	85	79	.	75	74	79	83	72	281	.	79	76	80	88
Syd/Mellanamerika	80	76	83	82	85	73	76	82	89	74	.	.	89	73	85	78
Afrika	79	71	82	89	72	73	77	82	84	70	.	90	78	71	79	89

Kapitel 4

Materiell standard

Av Joachim Vogel

4.1 Inledning

I detta kapitel ska vi titta närmare på den konsumtion som invandrare kan använda sina ekonomiska resurser till, dvs. den materiella levnadsstandarden, i huvudsak i form av mer varaktiga tillgångar.

Urvalet av materiella tillgångar omfattar 14 indikatorer som avser bostadsstandard, bostadsutrustning, fritids- och transportutrustning samt mediautrustning i bostaden, samt ett sammanfattande levnadsstandardindex:

Levnadsstandardindex

- *Låg standard (högst 3 av 6 resurser)*
- *Antal resurser av 7*

Bostadsstandard

- *Utrymmesstandard*
- *Upplåtelseform*

Bostadsutrustning

- *Tillgång till tvättmaskin i bostaden*
- *Tillgång till diskmaskin*
- *Tillgång till frys*

Fritidsutrustning/semester

- *Tillgång till bil*
- *Tillgång till fritidshus*

- *Semesterresa under det senaste året*

Mediautrustning i bostaden

- *Tillgång till daglig tidning*
- *Tillgång till video*
- *Tillgång till dator*

En bred uppsättning av ovanstående indikatorer ger en mer tillförlitlig bild av levnadsstandarden än de (årliga) inkomsterna (se kapitel 3), som dels kan variera starkt mellan år, dels kan vara underskattade p.g.a. underrapportering. Volymen av hushållens tillgångar kan ses som ett uttryck för mer varaktig inkomststandard. Tillgången till de flesta kapitalvaror är inte känslig för tillfälliga inkomstsvackor (t.ex. konjunkturreffekter).

När det gäller invandrare, och den speciella situationen att etablera sig i ett nytt land, är det av intresse att se hur invandrades prioriteringar utfaller, inom vilken del av konsumtionspanorammat som integration till svensk levnadsstandard sker tidigt respektive sent. Vi bör räkna med att det finns skillnader mellan invandrare och infödda svenskar. Skillnader som förändras under etablering i Sverige och som kan vara i flera årtionden. Utgångsläget, den initiala standarden vid invandringstillfället, kan variera avsevärt mellan invandrare från olika regioner eller länder. Många flyktinginvandrare måste bokstavligen

starta från noll - inga språkkunskaper, låg utbildning, inget eget kapital, svåra hälsoproblem. Invandrare från länder med hög utvecklingsnivå, kulturell likhet, som kommer hit som efterfrågade experter, har en mycket bättre och kortare etableringsperiod. De startar också från ett väsentligt bättre utgångsläge och vi kan vänta oss en relativt snabb etablering med små avvikelser från infödda svenskars levnadsstandard.

I detta kapitel speglar vi etableringsprocessen för olika invandrargrupper, med avseende på den allmänna levnadsstandarden, samt hur etableringsprocessen ter sig för olika delar av konsumtionspanoramats.

Den statistiska redovisningen i detta kapitel genomförs med samma multivariata ansats som i föregående kapitel. Invandrare från olika regioner och länder jämförs med varandra och med infödda svenskar under kontroll av familjesituation, ålder, kön och utbildning via logistisk regressionsanalys. Korrigering för strukturskillnader i dessa avseenden syftar till att *särskilja effekten av att vara invandrare*, för att därmed ge ett underlag för bedömning av integration av olika invandrargrupper i förhållande till infödda svenskars välfärdssituation. Redovisningen omfattar regressionskattade procenttal resp. integrationsindex. Integrationsindex beräknas som

$$100 * P_{inv} / P_{sv}$$

där P_{sv} är det regressionskattade procenttalet bland infödda svenskar och P_{inv} bland invandrare. Referensnivån är alltså infödda svenska "tvillingars" situation, som således sätts till 100. Integrationsindexen baseras i sin tur på regressionskattade procenttal enligt modell som anges i motsvarande tabeller i slutet av kapitlet.

Regressionskattningarna utnyttjas sedan ytterligare för att ge särredovisningar av undergrupper inom de faktorer som ingår i modellen (vistelsetid i Sverige, familjesituation, ålder, kön, utbildning och sysselsättning). När vi exempelvis beräknar integrationsindex för invandrare med eftergymnasial utbildning, så är dessa beräkningar kontrollerade för resterande faktorer i modellen (kön, ålder och familjesituation) och referenspunkten är infödda svenska "tvillingar" med eftergymnasial utbildning.

4.2 Allmän levnadsstandard

Invandrarnas allmänna levnadsstandard, i termer av de indikatorer vi studerar i det här kapitlet, bestäms av fyra faktorer: utvecklingen av *löpande inkomster*, tidigare *ackumulerade tillgångar* (varaktiga kapitalvaror), kulturellt betingade *konsumtionspreferenser* och *särskilda konsumtionsbehov* ("etableringskostnader", omsorgstjänster).

Vid invandringstillfället minskar i regel inkomsten kraftigt, särskilt för flyktinginvandrare och invandrare från mer avlägsna kultur/språkområden. Att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden och komma upp till regelbunden och normal arbetsinkomst på samma nivå som infödda svenska "tvillingar", kan vara en process som sträcker sig över flera år. Samtidigt innebär invandring ett nyanskaffningsbehov (bosättning, bil, fritidsutrustning, mediautrustning), som också kan vara under många år. Konsekvensen är dels lägre standard, dels att stor del av inkomsten behövs för nyanskaffningar. Delar av konsumtionspanoramats kan därför ligga på en mycket låg nivå under etableringsperioden.

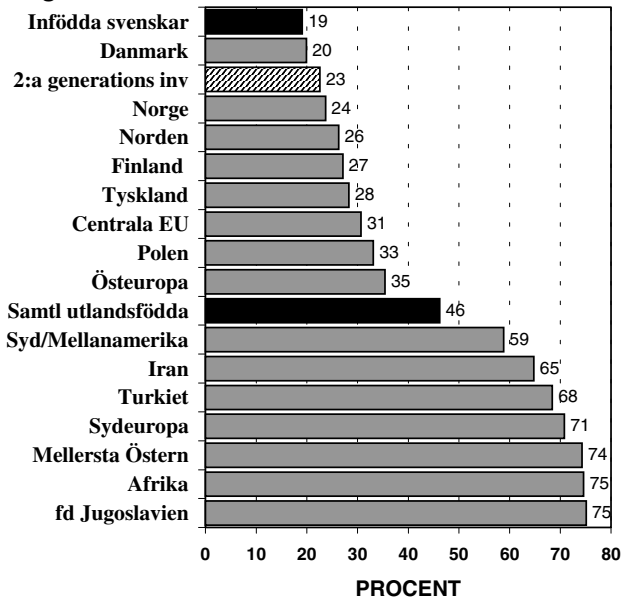
För den infödda svenska befolkningen kan vi däremot räkna med en långvarig ackumuleringseffekt och effekter av senioritet på de flesta arenor – t.ex. på bostadsmarknaden, vilket kan ge lägre boendekostnader i äldre bostadsbestånd (nedamorterade egna hem, äldre billiga hyresrätter).

Index för låg levnadsstandard

Vi inleder redovisningen med två sammanfattande index över den materiella levnadsstandarden. **Låg levnadsstandard** innebär att man har tillgång till högst 3 av följande 6 resurser:

1. Bil
2. semesterresa senaste året
3. ej trångbodd (norm3; se definition längre fram)
4. tillgång till daglig tidning i bostaden
5. tillgång till diskmaskin
6. tillgång till frys.

Diagram 4.1.a Låg levnadsstandard 1993-2000. Regressionskattade indextal.

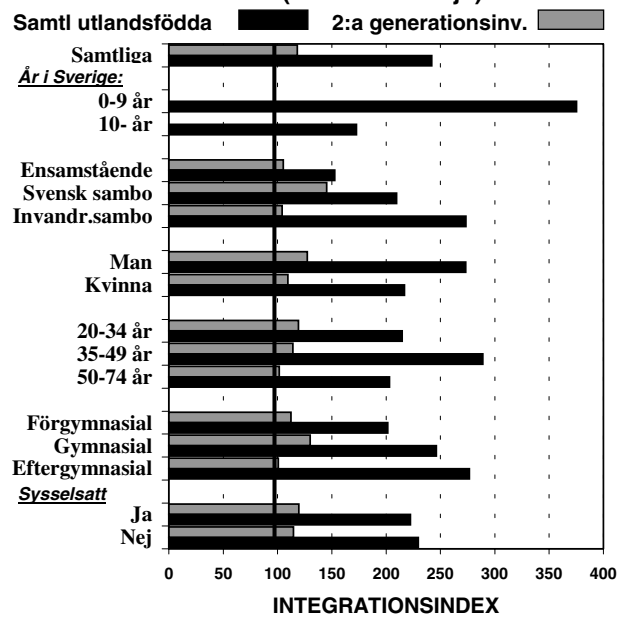
För olika grupper visas i diagram 4.1.a andelen (procent) som har högst 3 resurser med korrigeringsfaktor för strukturskillnader (vistelsetid i Sverige, familjesituation, ålder, kön, utbildning och sysselsättning) (se även tabell 4.1 sist i kapitlet). Eftersom vi här granskar situationer med låg standard får vi ganska kraftiga skillnader mellan vissa invandrargrupper och infödda svenskar. Invandrare från andra världsdelar avviker kraftigt från invandrare från Norden och de centrala EU-länderna, som inte avviker särskilt från infödda svenskar. Det tyder på att kulturell distans och ekonomisk utveckling kan ha betydelse för låg standard, men även att invandringskäl och selektion kan vara betydelsefulla, liksom de livschanser som ges invandrare från olika världsdelar.

Vi kommer att se i detta, och även övriga kapitel, att tendenserna i diagram 4.1.a är generella för de flesta välfärdsindikatorer, mer eller mindre starka beroende på frågeställning.

Diagram 4.1.b visar i integrationsindex hur olika delgrupper lyckats etablera sig i Sverige. Vi jämför utlandsfödda och andragenerationsinvandrare med infödda svenskar (samma kön, ålder, familjesituation, utbildning). I tabell 4.1 finns motsvarande data för olika utvandringsregioner/länder.

I diagram 4.1.b visas att nyanlända invandrare (0-9 år i Sverige) oftast har låg standard, men att det därefter med åren sker en påtaglig förbättring. Trots det kvarstår det skillnader även efter 10 år. I nästa generation är distansen till infödda svenskar liten.

Diagram 4.1.b Låg levnadsstandard 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex, där infödda svenskar=100 (se referenslinje).

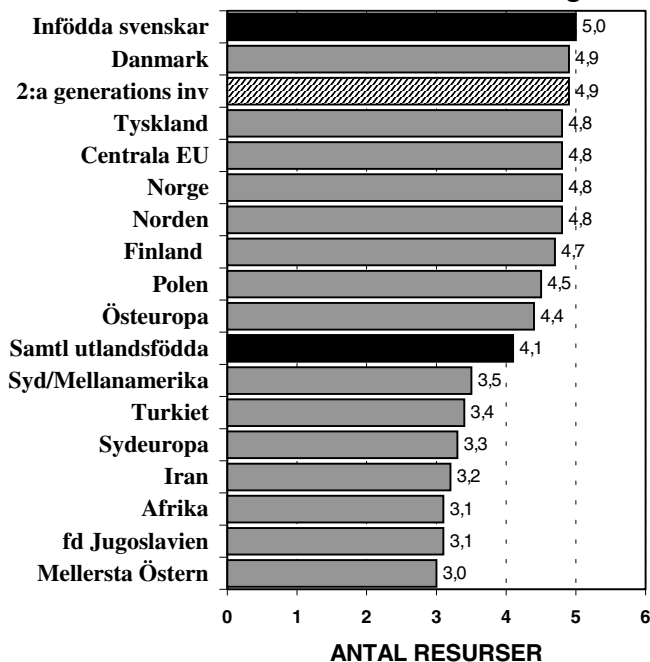
Familjesituationen är betydelsefull. Invandrare vars partner också är invandrare har oftare högt integrationsindex (dvs. fler har låg levnadsstandard), än invandrare med svensk partner. Förklaringen ligger sannolikt delvis i selektiv parbildning. Invandrare som redan är väl etablerade i Sverige (arbete, normala inkomster, språkkunskaper, etc.) har större sannolikhet att välja, eller bli valda av, en svensk partner.

För denna indikator visar det sig, liksom tidigare, att hög utbildning ger betydligt lägre avkastning för invandrare än för infödda svenskar - ju högre utbildning desto större distans till infödda svenskar med jämförbar utbildningsnivå.

Index för levnadsstandard (medelvärde)

Nästa indikator gäller medelantalet resurser ur en "varukorg" på 7 indikatorer (bil, semesterresa senaste året, småhusboende, ej trångbodd enligt norm 3, daglig tidning i bostaden, diskmaskin och frys), som olika invandrargrupper har tillgång till. Dessa beräkningar visar inte bara den nedre delen av standardfördelningen (som föregående indikator), utan väger också in förekomst av hög standard. Den tar samtidigt hänsyn till att andelen välbärgade kan vara hög i en befolkningsgrupp (eller mycket låg i en annan där man befinner sig i början av sin etableringsperiod).

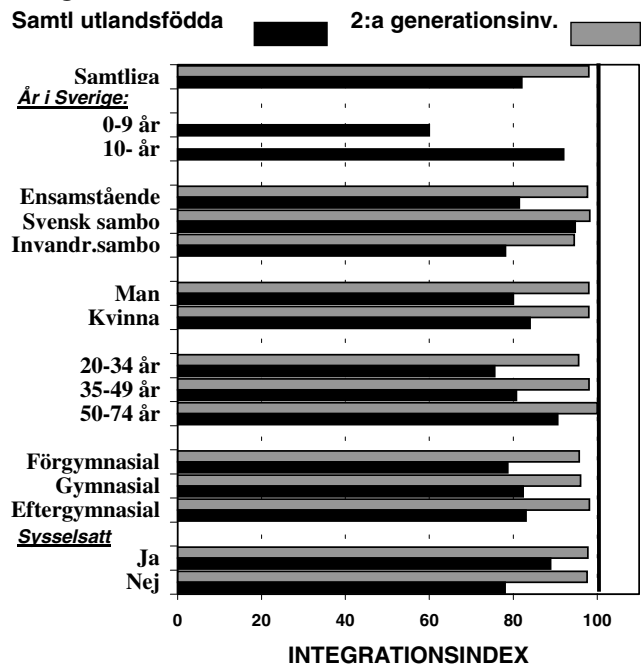
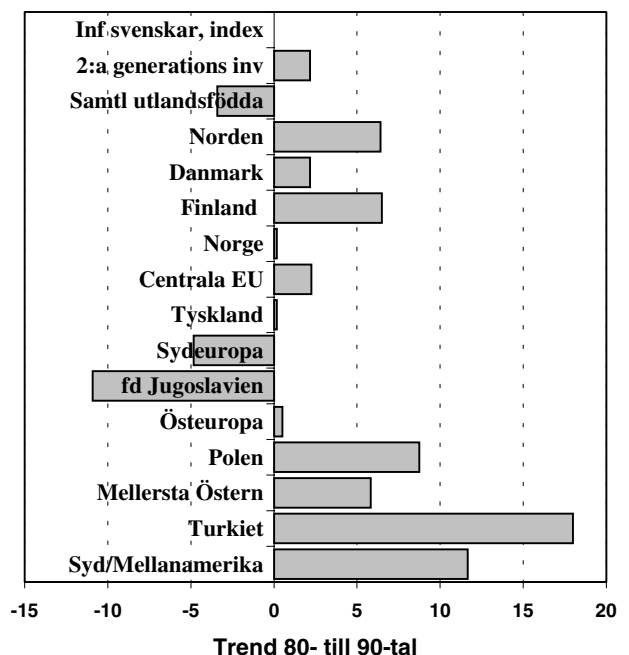
I diagram 4.2.a visas åter att invandrare från Norden och centrala EU-länder ligger mycket nära infödda svenskar. Invandrare från andra världsdelar, särskilt från senare tiders krigsskådeplatser, har avsevärt lägre värden.

Diagram 4.2.a Levnadsstandardindex: antal av 7 resurser 1993-2000. Multivariat beräkning.

När vi räknar om detta levnadsstandardindex till integrationsindex (infödda svenskar=100) så framträder även här en tydlig effekt av vistelsetid i Sverige, vilket illustrerar etableringsfasen. De som varit här mindre än 10 år når bara 60 procent av nivån för infödda svenskar (diagram 4.2.b). Detta är nivån för samtliga utlandsfödda, men invandrare från f.d. Jugoslavien, som till stor del kom som flyktingar under 90-talet, ligger ännu lägre (46 procent av infödda svenskar, se tabell 4.2).

Diagram 4.2.b visar vidare att andragenerationsinvandrare ligger mycket nära infödda svenskar. Vi kan konstatera att integrationsprocessen är långt utsträckt i tiden. Den sträcker sig över årtionden, delvis in i nästa generation. Diagram 4.2.b visar även här att standarden ökar väsentligt, om man har en svensk partner.

Eftersom vi har tillgång till jämförbara data för 80-talet kan vi beräkna utvecklingen av invandrarernas *relativa* situation (jämfört med infödda "svenska tvillingar"). Diagram 4.2.c tyder på att standarden för invandrare från Syd- och Mellanamerika och även från Mellanöstern har kommit närmare infödda svenskar standard. Det kan hänga samman med att andelen äldre, etablerade invandrare är större nu. Det kan också bero på att de som återutvandrat klarade sig sämre i Sverige. När det däremot gäller den senaste stora flyktinginvandringen från f.d. Jugoslavien, så visar diagram 4.2.c på motsatsen.

Diagram 4.2.b Levnadsstandardindex: antal av 7 resurser 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex, där infödda svenskar=100.**Diagram 4.2.c** Levnadsstandardindex: antal av 7 resurser. Trend 80- till 90-tal. Regressionsskattade integrationsindex. (infödda svenskar=100).

Invandrare härifrån visar en väsentligt sämre integration nu på 90-talet (lägre standard än infödda svenska "tvillingar"), jämfört med de jugoslaver som invandrade under tidigt 80-tal. De som kom på 90-talet utgjordes nästan enbart av flyktingar, som kom i en tid då arbetsmarknadssituationen i Sverige var extremt dålig, medan de flesta av dem som bosatte sig här på 80-talet var arbetskraftsinvandring. Tabell 4.2 ger ytterligare detaljer.

4.3 Bostadsstandard

I detta avsnitt använder vi tre indikatorer, som mäter utrymmesstandard och småhusboende. Bostadsstandarden är i hög grad beroende av ekonomiska resurser, men även av senioritet på bostadsmarknaden. Invandrare är nya på arbetsmarknaden med såväl lägre inkomster som sämre förbindelser. Infödda svenskar har däremot haft lång tid på sig att etablera sig på bostadsmarknaden. Deras senioritet på bostadsmarknaden innebär att man ofta bor till lägre kostnad, antingen därför att man bor i det äldre bostadsbeståndet som har lägre hyresnivå eller därför att man har köpt ett eget hem eller en bostadsrätt vid en lägre prisnivå. De som är nya på bostadsmarknaden (invandrare, ungdomar) betalar vanligtvis mer för sin bostad, vilket ofta leder till lägre bostadsstandard. Vi bör alltså räkna med att invandrare har avsevärt lägre bostadsstandard än infödda svenskar. Till detta kommer effekter av att vissa invandrargrupper tidigare varit trångbodda i hemlandet, vilket kan påverka prioriteringen mellan konsumtionspanoramats olika delar.

Trångboddhet

Utrymmesstandarden mäts via två indikatorer. *Trångboddhetsnorm 3* (lanserad av 1974 års boendeutredning) kräver att det finns ett (sov)rum per

person, kök och vardagsrum oräknade, däremot kan gifta/sambo dela sovrum. Detta innebär att varje barn ska ha eget rum. Exempel: ett 4-personshushåll med två vuxna och två barn ska ha minst 4 rum och kök för att inte vara trångbott. Vid slutet av 90-talet är ca 14 procent trångbodda enligt norm 3, vilket är en minskning med 5 procentenheter sedan 1980.

Den andra indikatorn beräknar utrymmesstandarden som ett aggregat för hela befolkningsgrupper, där antalet tillgängliga rum relateras till befolkningstalet (*antalet boende per 100 rumsenheter*). I detta fall räknas även kök (på minst 6 kvm) som rumsenhet. För närvarande ligger siffran för hela befolkningen på 52, vilket är en minskning med 6 enheter sedan 1980.

I diagram 4.3.a granskar vi trångboddheten enligt norm 3 och finner omfattande skillnader mellan invandrare och infödda svenskar, trots korrigering för strukturskillnader (familjesituation, ålder, kön och utbildning). Medan 11 procent av infödda svenskar är trångbodda är andelen bland utomeuropeiska invandrare 4-5 gånger större. Invandrare från Norden och de centrala EU-länderna är något mer trångbodda än infödda svenskar.

Diagram 4.3.a Trångbodda enligt norm3 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

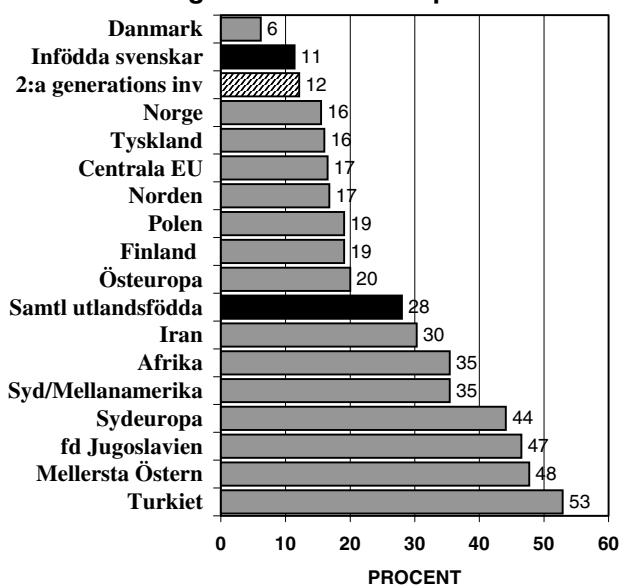
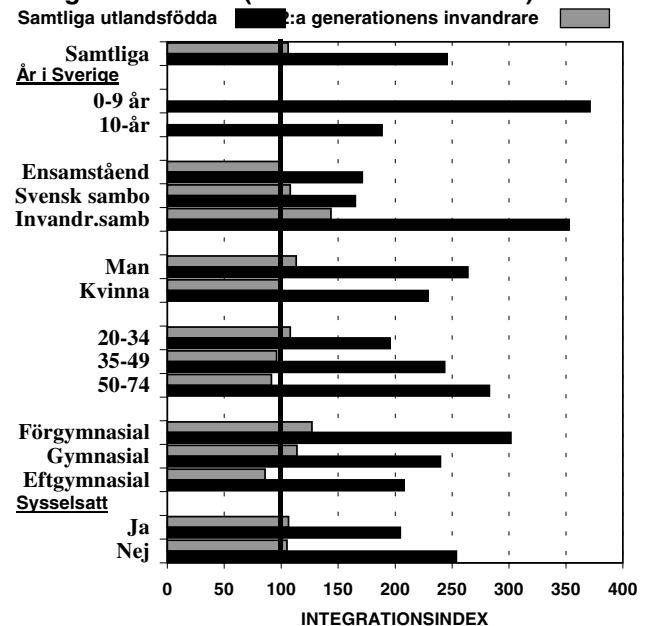

Diagram 4.3.b Trångbodda enligt norm3 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

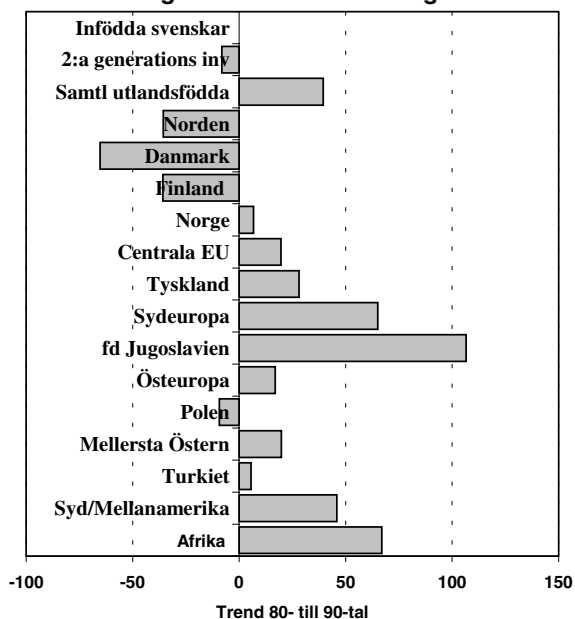

De som kom i den senaste invandringsvågen från f.d. Jugoslavien på 90-talet är fortfarande bland de mest trångbodda med 44 procent. Även bland invandrare från Mellanöstern är trångboddheten extremt hög. För den här gruppen tenderar den inte heller att minska efter de första 9 åren i Sverige, utan ligger kvar på ca 50 procent¹. Observera att dessa tal är genomsnitt för samtliga invandrare oavsett hur länge de har varit i Sverige.

I nästa diagram visas trångboddhet för olika delgrupper av invandrare med integrationsindex, där infödda svenskar utgör referensgrupp (index=100). Vi ser att det finns omfattande skillnader och att vistelsetiden spelar en avgörande roll. Ju längre vistelsetid i Sverige och därmed ju längre fram i etableringsprocessen man befinner sig, desto lägre trångboddhet. Bland andragenerationsinvandrare är nivån ungefär densamma som för infödda svenskar.

Här kan vi också se att det betyder mycket om man har en svensk partner. Man kan via partnern tillgodoräkna sig senioritet på bostadsmarknaden och ofta även etablering på arbetsmarknaden med säkrare och högre inkomster. Med en partner med

Diagram 4.3.c Trångbodd enligt norm 3. Trend 80- till 90-tal. Regressionskattade integrationsindex.

invandrarbakgrund är andelen trångbodda dubbelt så stor.

Under början av 80-talet minskade trångboddheten påtagligt. Under 90-talet stagnerade bostadsbyggandet och trångboddheten tenderade att åter

öka. Diagram 4.3.c visar hur invandrarnas relativa trångboddhet har utvecklats (i relation till infödda svenskar). Integrationsindexen har ökat igen mot slutet av 90-talet, vilket tyder på att en sämre arbetsmarknadssituation och därmed sämre inkomstsituation, och dessutom ökande bostadsbrist för nya invandrare, har fått konsekvenser även för boendekarriären i Sverige. Diagram 4.3.c visar att detta gäller särskilt invandrare från f.d. Jugoslavien, men även invandrare från Afrika och Syd- och Mellanamerika. Vi konstaterar också att invandrare från Norden snarast har förbättrat sin situation.

Den andra indikatorn på utrymmesstandard i bostaden, antal boende per 100 rumsenheter, tar även hänsyn till volymen av "normal" utrymmesstandard och hög standard. Skillnaderna mellan invandrare och infödda svenskar är därför mindre än för trångboddhet, men de följer i stort samma mönster. Mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och de centrala EU-länderna finns i stort sett inga skillnader. (För diagram 4.4.a och 4.4.b, se nästa sidan).

Diagram 4.4.b visar inom vilka invandrargrupper boendetätheten är särskilt hög. Det är framför allt de senast anlända invandrarna (bott mindre än 10 år i Sverige), medan andragenerationsinvandrare avviker ytterst lite från infödda svenskar. Resultaten är i övrigt helt analoga med tidigare indikatorer.

Boendeform

Småhusboende förutsätter till skillnad från flerfamiljshusboende ofta avsevärda ekonomiska resurser och är vanligtvis aktuellt först senare i boendekarriären, när man har tillgång till kapitalinsats och kan betala löpande utgifter. Liksom för ungdomar börjar invandrarnas boendekarriär i Sverige i regel med ett boende i en hyreslägenhet. Etablering på arbetsmarknaden med fasta och höga inkomster är en förutsättning för att byta till småhusboende. Mot bakgrund av 90-talets arbetsmarknadssituation, bostadsbrist och

¹ Skillnaderna i detta diagram kan möjligen överskattas något eftersom antalet barn (som påverkar trångboddshetsberäkningen) inte ingår i regressionsmodellen.

Diagram 4.4.a Antal boende per 100 rumsenheter 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

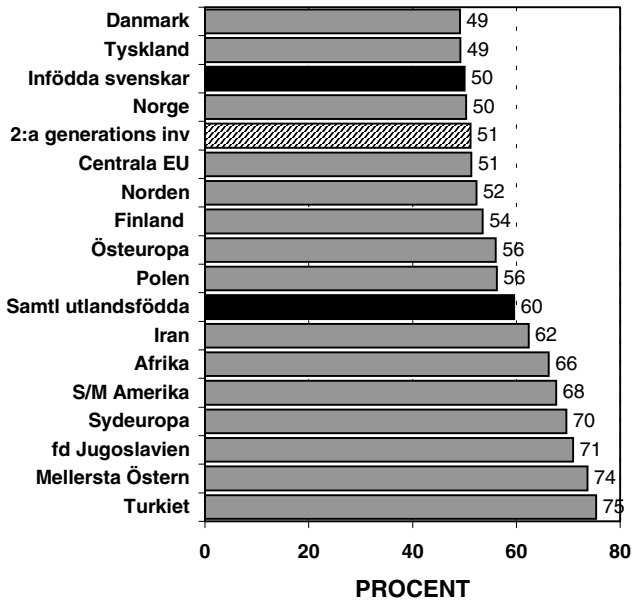
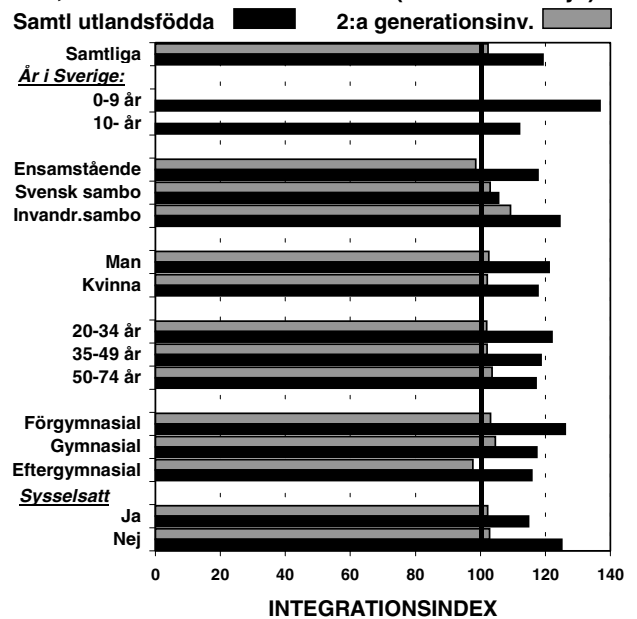

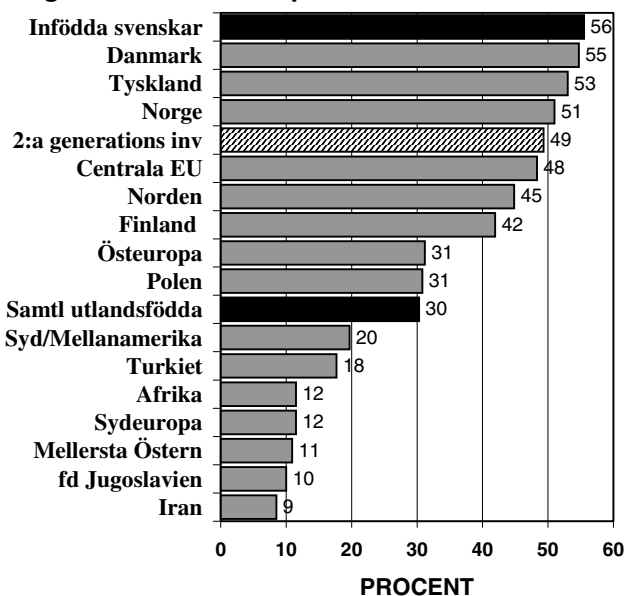
Diagram 4.4.b Antal boende per 100 rumsenheter 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex, där infödda svenskar=100 (se referenslinje).

prisökningar bör småhusboendet vara allt mindre vanligt bland invandrare.

Diagram 4.5.a visar invandras småhusboende under senare delen av 90-talet (som tidigare med multivariat modellering där vi korrigerar för strukturskillnader i vistelsetid, familjesituation, ålder, kön och utbildning). Småhusboendet diskriminerar extremt starkt mellan infödda svenskar och utomeuropeiska invandrare, liksom mellan infödda svenskar och de som på 90-talet kom från f.d.

Diagram 4.5.a Småhusboende 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

Jugoslavien, medan distansen mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och de centrala EU-länderna är väsentligt mindre. Andragenerationsinvandrarna ligger nära infödda svenskar.

Via integrationsindex granskar vi i diagram 4.5.b vilka grupper bland invandrare som avviker särskilt starkt från infödda svenskar. Ju

Diagram 4.5.b Småhusboende 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=1 se referenslinje).

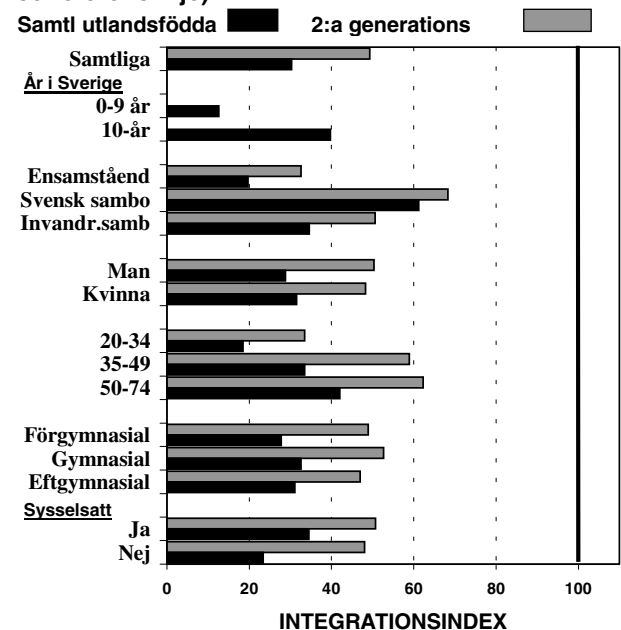
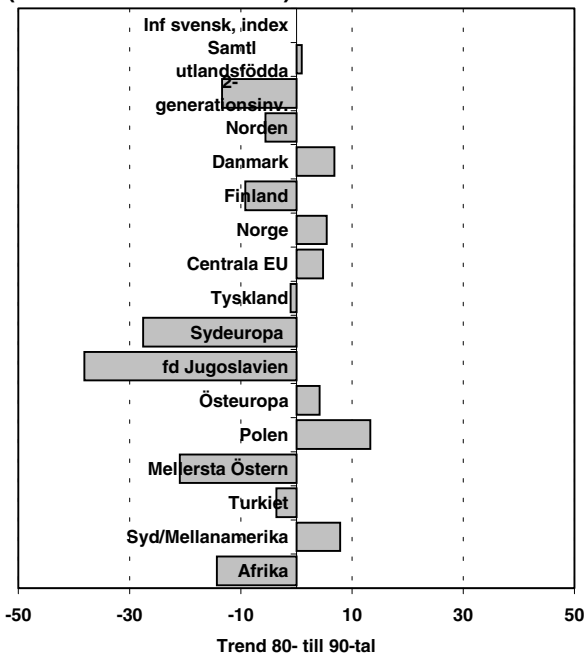

Diagram 4.5.c Bor i småhus. Trend 80-till 90-tal. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

längre man varit i Sverige, desto oftare har man etablerat sig i småhus. De som varit här minst 10 år befinner sig på 40 procent av svenskars småhusboende (integrationsindex = 40; infödda svenskar = 100). Diagrammet visar också att om den ena partnern i familjen är svensk, bor man betydligt oftare i småhus, jämfört med familjer där båda har invandrarbakgrund. 90-talets kris på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden speglas också i trenderna från början av 80-talet (se diagram 4.5.c och mera detaljerat i tabell 4.5). Sedan början av 80-talet har invandras relativa småhusboende minskat, jämfört med infödda svenskar (integrationsindexen minskat). Integrationsindex minskade särskilt för de senaste flyktingströmmarna på 90-talet, som kom till en betydligt svårare arbetsmarknad än 80-talsinvandrarna.

4.4 Bostadsutrustning

Indikatorerna på bostadsutrustning omfattar tvättmaskin, frys och diskmaskin, som i nämnd ordning har gjort sitt intåg på den svenska konsumtionsmarknaden. Tvättmaskinen kom först som en kollektiv resurs i flerfamiljshus och har nått nästan 100 procent. Här granskar vi i stället andelen som har tvättmaskin i den egna bostaden, vilket innebär en individuell investering. Frys var

nästa resurs som kom och den ingår numera som basutrustning i de flesta bostäder, med undantag för det allra äldsta bostadsbeståndet. Diskmaskinens diffusion är den senaste och den upplevs i allmänhet fortfarande som mindre angelägen i jämförelse med övrig utrustning, särskilt i mindre hushåll.

När andelen som har en resurs närmar sig 100 procent försvinner det mesta av etniska skillnader, särskilt om den ingår som basutrustning i nytt eller renoverat bostadsbestånd. Här är det inte längre frågan om ett individuellt val mellan olika konsumtionsalternativ. Vi bör därför bara vänta oss relativt stora etniska skillnader för utrustning som ger handlingsutrymme vid små ekonomiska resurser, dvs. där man faktiskt kan välja och där nyttan är mer marginell. Framför allt gäller detta diskmaskin. Beträffande frys som blivit nära nog en obligatorisk standardutrustning i det moderna eller renoverade bostadsbeståndet, bör etniska skillnader vara relativt små.

Tvättmaskin

Att ha en egen tvättmaskin i bostaden har blivit allt vanligare på senare år. Skillnaderna mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder är relativt små. Invandrare från utomeuropeiska länder och från f.d. Jugoslavien har däremot avsevärt lägre andelar (diagram 4.6.a). Dessa resultat är också relaterade till boendeformen. Egen tvättmaskin är vanlig framför allt i småhusbeståndet, där invandrare är starkt underrepresenterade. I flerfamiljshus, där invandrare är överrepresenterade finns fortfarande gemensamma tvättstugor, vilket innebär att en egen tvättmaskin inte har lika hög prioritet.

Boendeformen, som inte ingår i regressionsmodellen, har således stor betydelse för dessa resultat. I diagram 4.6.b, där vi visar resultat efter vistelsetid, familjesituation, ålder, kön, utbildning och sysselsättning, kan vi notera att med längre vistelsetid i Sverige ökar andelen med tvättmaskin. Andragenerationsinvandrare skiljer sig mycket lite från infödda svenskar. Resultaten följer således samma huvudmönster som tidigare.

Diagram 4.6 a Tillgång till tvättmaskin 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

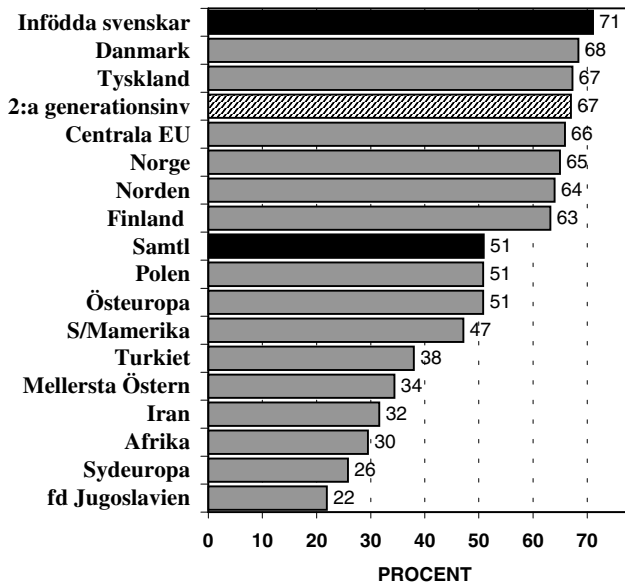
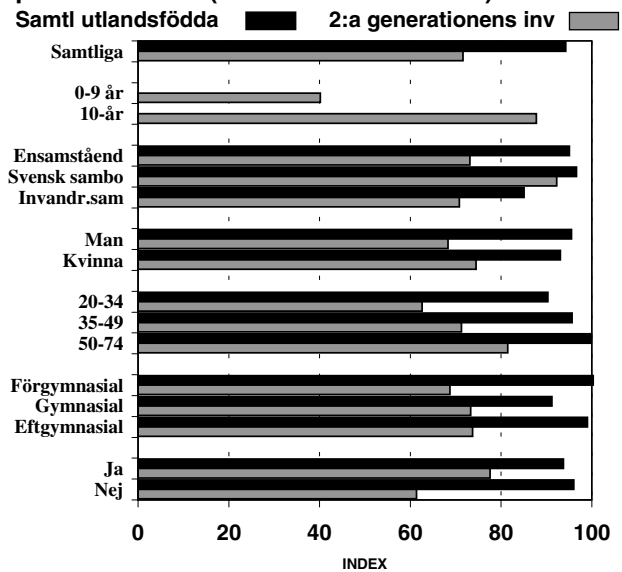

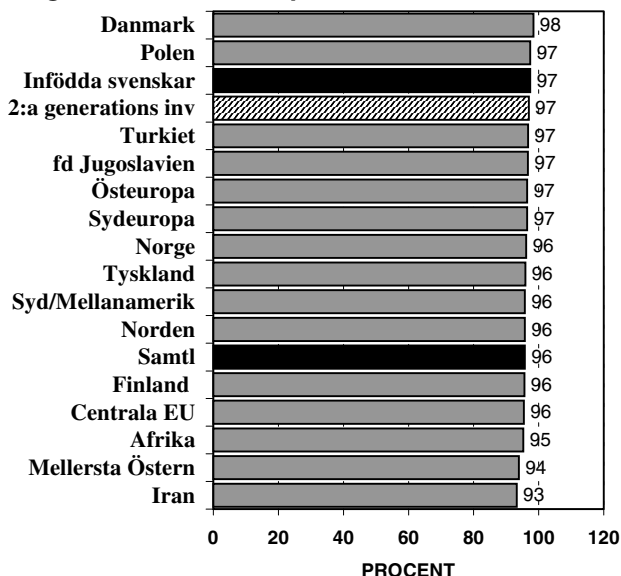
Diagram 4.6.b Tillgång till tvättmaskin 1993/2000. Regressionsskattade prevalensindex (infödda svenskar=100).

Frys

Beträffande frys ser vi endast mycket obetydliga skillnader mellan invandrare och infödda svenskar. Det finns inte heller någon större variation mellan olika invandrargrupper (diagram 4.7.a). Förklaringen är givetvis att detta är en utrustning, som man i de flesta fall inte kan välja bort, eftersom den är fast installerad i bostaden. Det gäller särskilt det moderna bostadsbestånd som erbjuds invandrare på bostadsmarknaden. Andelen som har frys har nära nog nått ett optimum, liksom förr för TV och telefon.

Diagram 4.7.a Tillgång till frys 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

Diskmaskin

Diskmaskin tillhör däremot de utrustningar som ofta finansieras av de boende själva. Det finns inga större skillnader i det avseendet mellan småhus och lägenheter. Här kan alltså invandras prioriteringar mellan olika utrustningar och deras ekonomiska resurser spela större roll. I diagram 4.8.a ser vi åter ganska avsevärda etniska skillnader. Medan skillnader mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder är ganska obetydliga, är distansen till 90-talets invandrare och även till andra utomnordiska regioner och länder mycket stora, trots att vi även i dessa beräkningar har korregerat för strukturskillnader i vistelsetid, familjesituation, ålder, kön och utbildning. Av invandrare från f.d. Jugoslavien har endast 14 procent diskmaskin, medan andelen är 40 procent för invandrare från Tyskland och 45 procent för infödda svenskar.

I diagram 4.8.b kan vi på nytt se att vistelsetiden i Sverige är betydelsefull, trots korrigering för strukturskillnader (ålder, kön familjesituation och utbildning) mellan etniska grupper. Dessa resultat speglar även hur invandrarna stegvis flyttar inom bostadsbeståndet. Vi ser också här att familjer med en svensk partner har väsentligt högre standard. Återigen bekräftas, att även om man varit här mer än 10 år, ligger man klart efter infödda svenskar.

Diagram 4.8.a Tillgång till diskmaskin 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

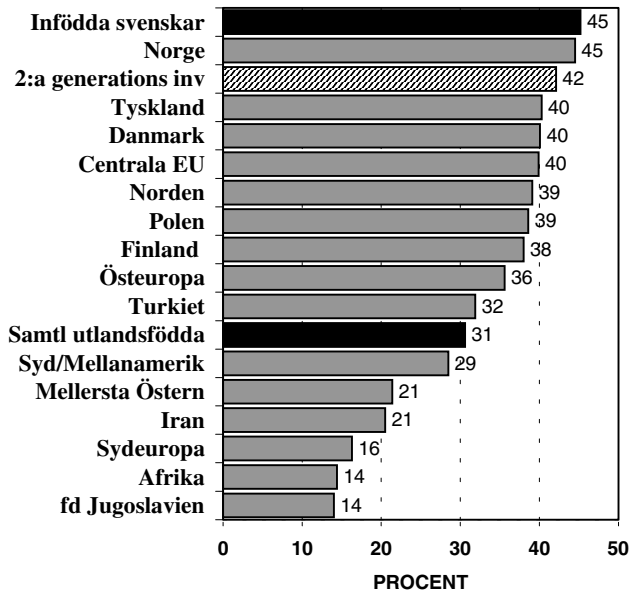
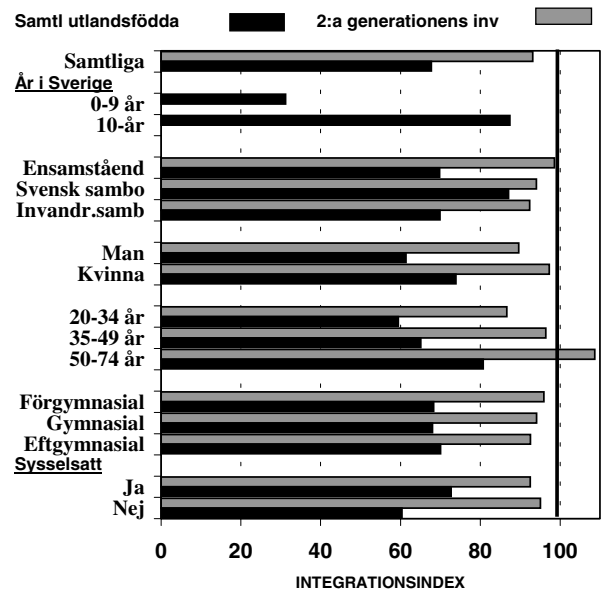

Diagram 4.8.b Tillgång till diskmaskin 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

4.5 Fritidsutrustning

Fritidsutrustning tillhör inte livets nödtröft, därför bör vi förvänta oss stora etniska skillnader. Indikatorerna i detta avsnitt är: tillgång till bil, fritidshus och varit på semesterresa minst en vecka under den senaste 12-månadersperioden.

Tillgång till bil

Bilen är normalt hushållens största investering, när det gäller kapitalvaror och den kräver dessutom höga löpande driftskostnader. Vid mitten av 90-talet hade drygt 80 procent av den vuxna befolkningen tillgång till bil, vilket är en ökning

Diagram 4.9.a Tillgång till bil 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

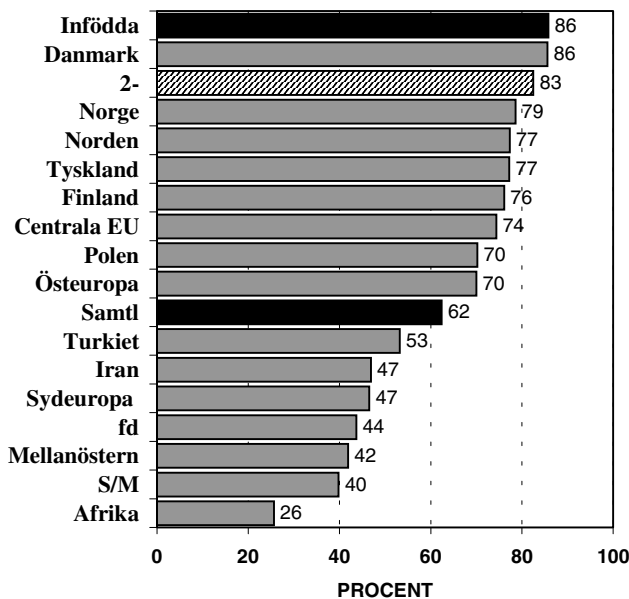

Diagram 4.9.b Tillgång till bil 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

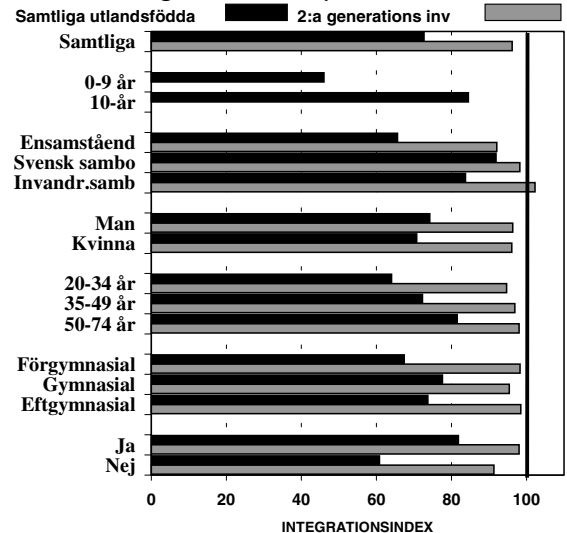
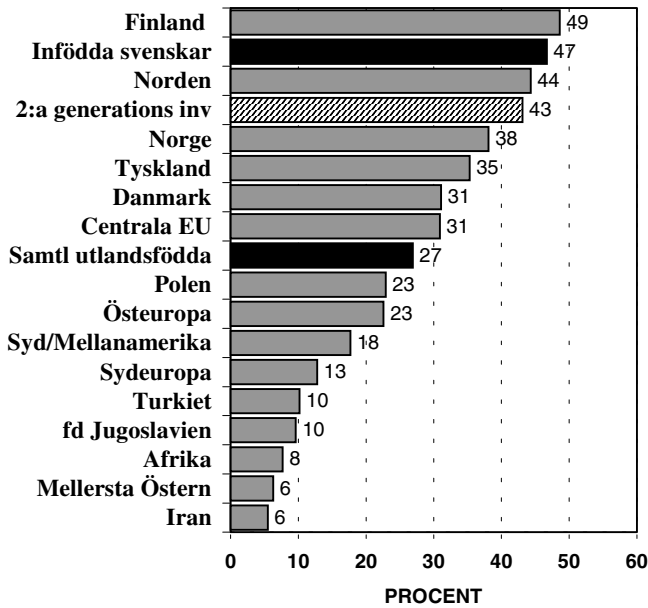

Diagram 4.10.a Tillgång till fritidshus 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

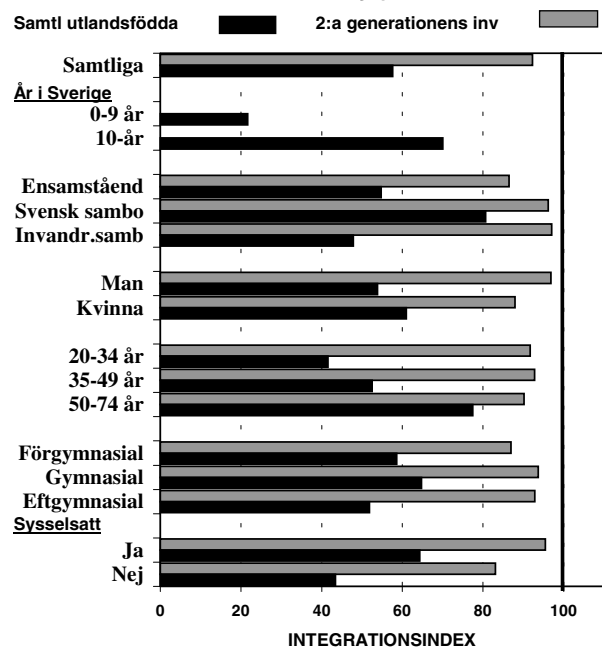

med 5 procentenheter sedan början på 80-talet. Fördelningen av biltillgång är numera relativt jämn och bör ligga nära mättnadspunkten för de flesta befolkningsgrupper. De lägsta andelarna av tillgång till bil finns bland de yngsta och bland de allra äldsta. Skillnaderna speglar givetvis ekonomiska resurser, men även boendeform (lägre biltäthet i hushåll i innerstäder), ålder och hälsa (de äldsta slutar köra bil). Tillgång till bil är också en fråga om etablering av en egen ekonomi, vilket gör att ungdomar och invandrare under en övergångsperiod har lägre andelar.

Under invandrarnas etableringsfas i Sverige bör andelen med bil vara avsevärt lägre, med tanke på att andra investeringar, som bostadsanskaffning och bostadsutrustning, då är mer angelägna. Diagram 4.9.a visar, med kontroll för strukturskillnader i familjesituation, ålder, kön och utbildning, skillnaderna mellan invandrare och infödda svenskar. Resultaten motsvarar vad vi har sett tidigare i detta kapitel. Efter korrigering för strukturskillnader är skillnaderna mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder obetydliga. Distansen till utomeuropeiska invandrare och invandrare från f.d. Jugoslavien är däremot desto längre.

Nästa diagram (4.9.b) visar tillgången till bil i olika undergrupper genom integrationsindex. Vi konstaterar även här att vistelsetiden spelar en stor roll. Skillnaderna är i stort sett eliminerade i nästa generation. Vidare har invandrare med svensk partner oftare tillgång till större bil, vilket naturligt

Diagram 4.10.b Tillgång till fritidshus 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

nog även sysselsatta invandrare har. Här ser vi ännu en gång, att hög utbildning ger lägre utdelning än för infödda svenskar.

Tillgång till fritidshus

Tillgång till fritidshus är i vår mätning inte begränsad till äganderätt utan omfattar även möjligheten att hyra eller på annat sätt kan disponera en fritidsbostad "någon vecka om man vill" (t.ex. genom anhöriga). Vid slutet av 90-talet hade 45 procent av befolkningen tillgång till fritidshus, vilket är en ökning med cirka 5 procentenheter sedan mitten av 80-talet.

Fritidshus är framför allt en nordisk tradition, som delvis förklaras av den starka urbaniseringen i Sverige. Bland invandrare från Danmark, Finland och Norge innebär också den geografiska närheten, att man behåller en stark bindning till hemlandet om man har en fritidsbostad där (vi frågar i ULF inte var fritidsbostaden finns, i Sverige eller i något annat land). För långväga flyktinginvandrare från andra världsdelar och krigszoner saknas ofta såväl tradition, geografisk närhet och politiska förutsättningar att besöka hemlandet. Därför antar vi att endast ett mindre antal invandrare härifrån har fritidsbostad i hemlandet. För många kommer antagligen fritidsbostad ganska långt ner i prioriteringslistan under etableringsfasen, vilket innebär att nyanskaffning av fritidsbostad i Sverige troligen kommer att ske mycket sent.

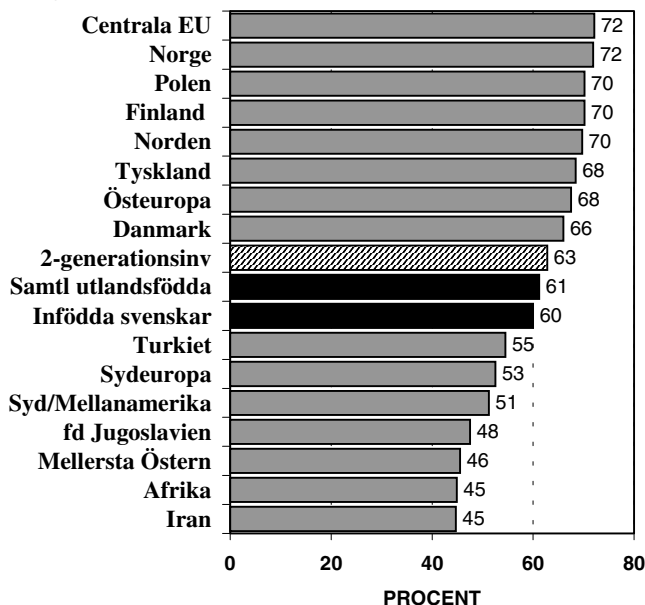
Detta understryks också av diagram 4.10.a, där vi ser en mycket kraftig variation. Invandrare från Norden har nästan samma tillgång till fritidshus som infödda svenskar, medan invandrare från andra världsdelar, särskilt från Mellanöstern och Afrika, men även från f.d. Jugoslavien, ligger på en femtedel av nordbornas värden.

Diagram 4.10.b visar att vistelsetiden i Sverige har mycket stor betydelse. Vidare ser vi att andra-generationsinvandrare är väl integrerade i den nordiska traditionen, andelen med fritidsbostad motsvarar nära nog infödda svenscars. Även här får vi mycket starkt utslag om partnern är svensk. Resultaten stämmer således väl överens med övriga indikatorer i detta kapitel, men för tillgång till fritidshus är de etniska skillnaderna väsentligt större.

Semesterresor

Semesterresor under det senaste året (i minst en vecka) har gjorts av 58 procent av befolkningen, vilket är oförändrat sedan början av 80-talet. Semesterresor är starkt åldersrelaterade - yngre reser mer än äldre, gifta/sambo mer än ensamstående. Det åldersrelaterade konsumtionsmönstret har förändrats och resandet har förskjutits uppåt i åldrarna sedan början på 80-talet. Resandet bland äldre har ökat, men bland yngre (under 45 år) har resandet minskat. En närmare analys av semesterresorna under 20-årsperioden, visar att de varierar starkt mellan olika år, vilket speglar konjunkturer och i någon mån väderförhållanden.

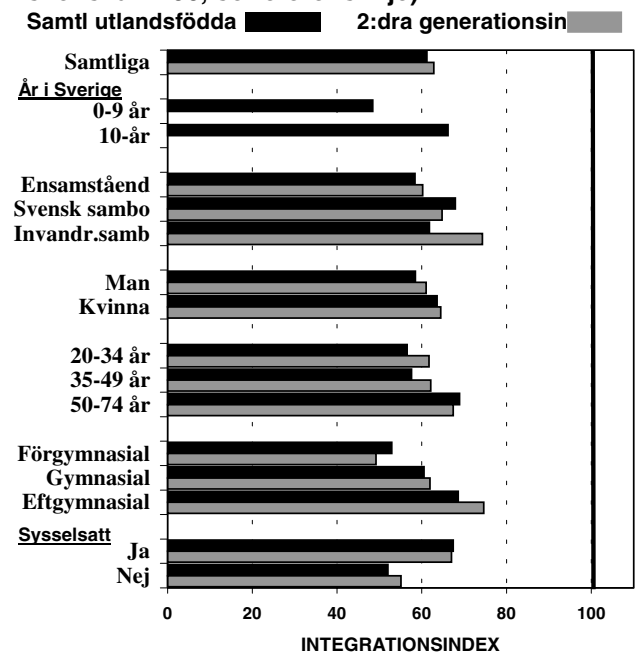
Diagram 4.11.a Årlig semesterresa 1993/2000. Regressions-skattade procenttal.

Semesterresornas roll inom ramen för den allmänna levnadsstandarden skiljer sig en del mellan infödda svenskar och invandrare. Det har inte bara att göra med ekonomiska resurser, utan även med kulturell tradition (nordborns resor till varma länder, resor till egna fritidsstugor och frånvaron av en resetradition i vissa utvandrarländer). Vidare beror det på politiska förutsättningar (möjlighet att resa tillbaka till hemlandet) och inte minst på geografiska avstånd. För vissa invandrargrupper är däremot hemresorna många och högprioriterade. De utgör förutsättningen för att bibehålla banden till familj och hembygd, och förbereda en ev. senare återflyttning.

Detta avspeglas också tydligt i våra resultat, som avviker en del från övriga indikatorer i detta kapitel. Diagram 4.11.a visar att semesterresor är vanligare bland invandrare från centrala EU-länder, Norden och Östeuropa än bland infödda svenskar. I samtliga fall är det frågan om regioner som ligger geografiskt nära och där den politiska situationen tillåter hemresor. Men även för invandrare från Mellanöstern, f.d. Jugoslavien och Afrika, där den politiska situationen är mer osäker, ligger andelen som varit på semesterresa relativt högt. Men indikatorn semesterresa omfattar ju inte bara hemresor, utan även andra semesterresor inom Sverige och till andra länder än hemlandet.

Diagram 4.11.b Årlig semesterresa. Regressions-skattade integrationsindex 1993/2000 (infödda svenskar=100, se referenslinje).

4.6 Mediautrustning

Indikatorerna på mediautrustning omfattar tillgång till daglig tidning, video och dator i bostaden. Även detta urval representerar tre steg i innovationsprocessen, med tidning som den äldsta och dator som den senaste. Daglig tidning är grundläggande som informationskanal och tillgång till information relevant i medborgarrollen. Dator öppnar vägen till informations-sökning via Internet, men är också en indikator på ekonomiska resurser samt allmän och teknisk kompetens.

Daglig tidning

Andelen som har daglig tidning i sin bostad har minskat kraftigt, särskilt under 90-talet. Vid slutet av 90-talet har 78 procent av den vuxna befolkningen en daglig tidning (köper eller prenumererar), vilket är en minskning med 11 procentenheter sedan början av 80-talet.

Om man väljer att ha en svensk tidning förutsätts språkkunskaper och det dröjer därför ofta en tid innan en daglig tidning blir prioriterad bland invandrare. Även när vi korrigerar beräkningarna för strukturskillnader (ålder, kön, familjesituation och utbildning) kvarstår betydande skillnader mellan de invandrargrupper som speglar antalet vistelseår i Sverige. Vistelsetid

och språklig distans samverkar till ganska tydliga skillnader mellan invandrare från Norden och centrala EU-länder, resp. övriga invandrare. Diagram 4.12.a. visar att bara var tredje invandrare från Mellanöstern och från f.d. Jugoslavien har tillgång till daglig tidning i bostaden. Bland nordiska invandrare är det två tredjedelar.

Vi konstaterar att detta pekar mot en barriär för samhällsinformation. Bland invandrare från f.d. Jugoslavien och Mellanöstern, som varit här mindre än 10 år, har endast ca 15 procent daglig tidning (svensk eller utländsk tidning). Även i detta avseende gäller att invandrare från norra och centrala Europa är betydligt bättre integrerade än övriga invandrare.

Diagram 4.12.b visar med integrationsindex att de som varit här längre än 10 år, har närmast sig infödda svenskars nivå av daglig tidning i bostaden avsevärt. Andragenerationsinvandrare ligger i nivå med infödda svenskar. Även familjer med en infödd svensk har avsevärt högre tillgång till daglig tidning i bostaden.

Som väntat är andelen med daglig tidning i bostaden högre bland äldre invandrare, som ofta varit bosatta längre i Sverige. Även äldre infödda svenskar har i högre grad än yngre tillgång till daglig tidning i bostaden. Inte oväntat ökar tillgång till daglig tidning med ökad utbildning.

Diagram 4.12.a Tillgång till daglig tidning 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

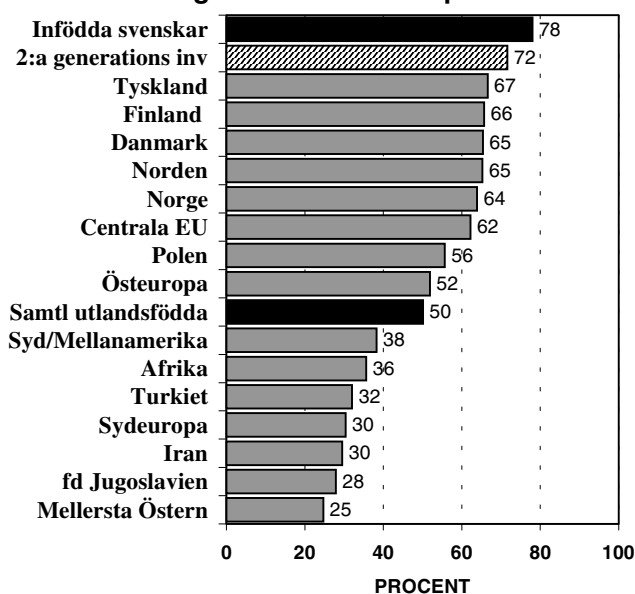

Diagram 4.12.b Tillgång till daglig tidning 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

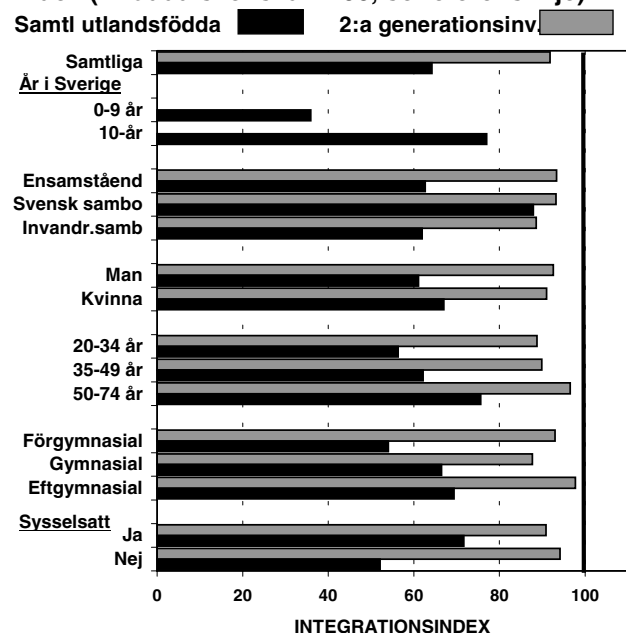

Diagram 4.13.a Tillgång till video 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

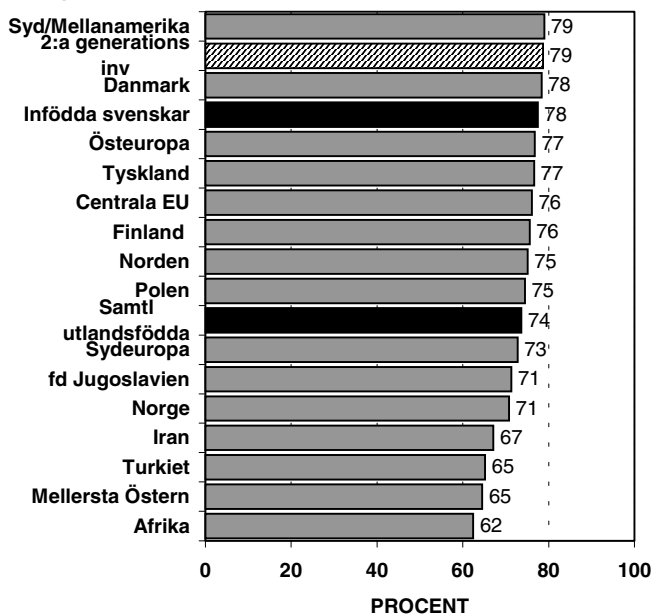
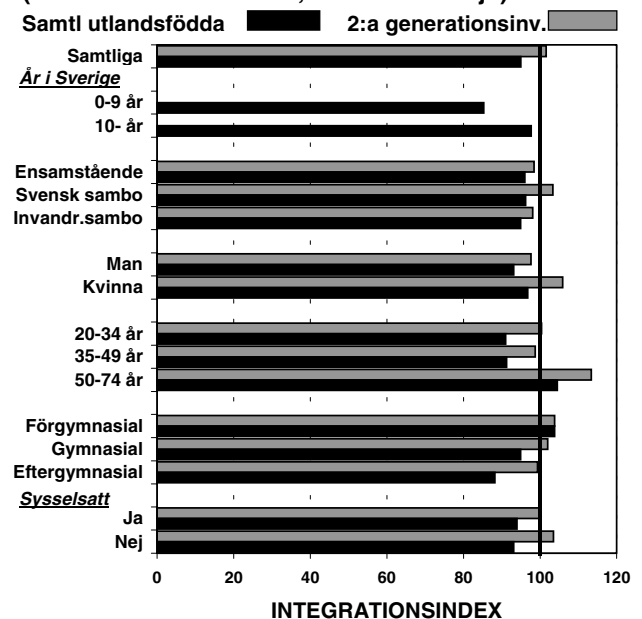

Diagram 4.13.b Tillgång till video 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

Video

Tillgång till video avviker avsevärt från övriga indikatorer. Numera har ca 70 procent av befolkningen tillgång till video och diffusionen började i stort sett för bara ca 15 år sedan, vilket innebär att en stor del av de utlandsfödda har varit med om denna period. Här är skillnaden mellan infödda svenskar och invandrare ganska obetydlig (diagram 4.13.a). Det gäller även 90-talets invandrare, som även de ligger ganska nära infödda svenskar.

Diagram 4.13.b visar att det är ganska liten variation även mellan olika delgrupper. Dessutom har invandrare i flera undergrupper högre andelar än infödda svenskar.

Dator

Datorn är den senaste innovationen. Den kräver en rejäl investering och dessutom viss teknisk kunskap, vilket i sin tur förutsätter utbildning och språkkunskap. I diagram 4.14.a får vi åter en tydlig uppdelning av invandrare och in-

födda svenskar, där invandrare från Norden och centrala EU-länder tillsammans med infödda svenskar utgör gruppen med högst nivå, medan utomeuropeiska invandrare och invandrare från f.d. Jugoslavien ligger på en väsentligt lägre nivå.

Dessa resultat korresponderar väl med vad vi har sett beträffande de flesta indikatorer på materiell standard - med ett undantag: andragerationsinvandrare har en något högre andel med tillgång till dator i hemmet än vad infödda svenskar har. Beräkningarna bygger på regressionsanalys där vi jämför invandrare med samma familjesituation, ålder, kön och utbildning. Här ser vi nu för första gången en indikator där invandras barn har passerat infödda svenskar. Diagram 4.14.b visar att detta gäller inom alla åldersgrupper. Likaså för alla utbildningsnivåer, särskilt tydligt är det för förgymnasial utbildning. I tabell 4.14 finns ytterligare detaljer för enskilda utvandringsregioner och länder.

Diagram 4.14.a Tillgång till dator 1993/2000.
Regressionsskattade procenttal.

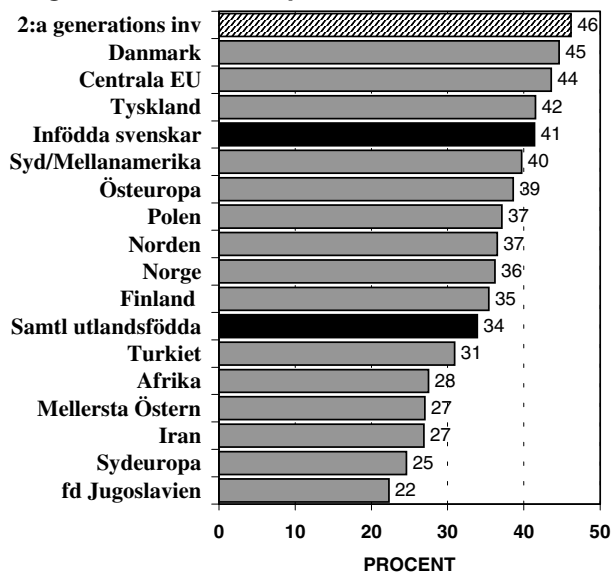
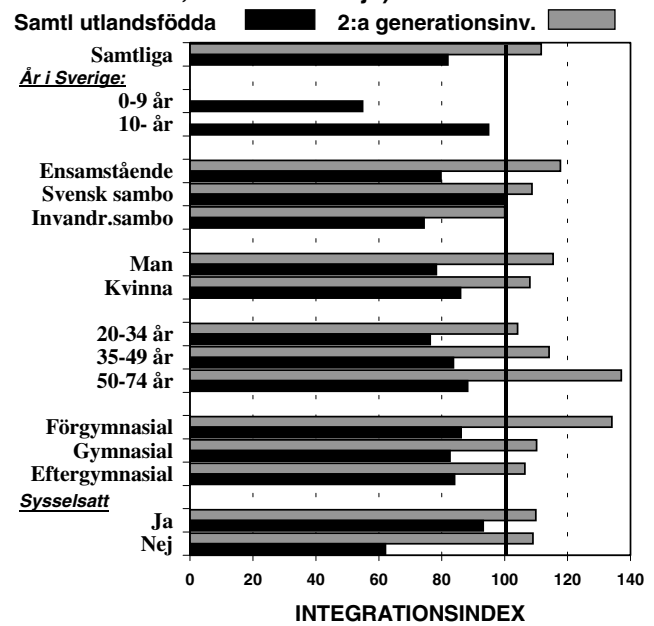

Diagram 4.14.b Tillgång till dator 1993/2000.
Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

Tabell 4.1 Låg levnadsstandard: tillgång till högst 3 av 6 resurser. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	19,1	.	.	40,0	7,3	14,3	17,6	20,7	30,1	16,3	13,4	28,4	17,3	14,1	15,7	27,3
2:a generationens inv	22,6	.	.	42,1	10,6	14,9	22,4	22,7	35,9	18,6	13,6	31,9	22,5	14,2	18,8	31,3
Samtliga utlandsfödda	46,2	71,7	33,0	61,0	15,3	39,1	48,1	44,9	64,6	47,1	27,2	57,2	42,6	39,0	34,9	62,7
Norden	26,3	31,9	24,6	53,1	9,7	9,8	27,2	26,2	37,8	25,1	18,0	34,5	24,6	21,6	24,1	32,8
Danmark	19,9	.	21,0	37,0	14,3	2,5	20,6	19,4	.	15,9	18,1	35,5	20,8	6,3	12,5	31,7
Finland	27,1	42,1	25,3	55,4	9,0	10,0	27,8	27,3	39,0	26,0	18,5	34,7	25,2	24,1	26,1	32,2
Norge	23,7	28,2	22,5	48,0	9,2	10,4	28,5	21,5	37,2	24,7	14,1	23,7	20,4	26,5	19,3	34,4
Centrala EU	30,7	46,9	26,1	57,4	10,3	20,1	29,6	32,0	37,9	34,0	21,2	41,5	25,2	28,0	21,2	51,6
Tyskland	28,3	.	25,3	56,4	9,7	10,5	21,8	32,8	.	31,7	19,7	34,7	25,1	25,6	21,0	43,6
Sydeuropa	70,8	86,7	40,9	72,2	23,1	59,5	68,2	73,3	81,4	70,0	56,9	74,4	69,3	68,5	50,7	82,8
fd Jugoslavien	75,1	88,2	39,2	72,9	21,3	62,6	75,6	74,6	83,4	74,4	64,0	77,2	73,1	75,2	53,7	84,7
Östeuropa	35,4	56,7	25,6	56,2	9,2	25,4	37,1	35,0	58,6	30,8	22,2	36,3	35,8	27,7	28,5	41,7
Polen	33,1	55,0	26,1	59,8	4,7	20,7	28,5	36,5	50,3	27,5	24,3	.	32,1	27,2	24,8	37,5
Mellersta Östern	74,3	83,4	60,6	74,0	47,0	60,1	73,2	75,2	80,1	73,3	77,7	88,2	71,7	58,4	59,1	80,5
Turkiet	68,4	81,5	66,4	62,3	.	54,5	66,9	70,0	74,2	63,8	.	85,1	63,9	29,5	57,6	74,5
Iran	64,8	71,8	51,1	77,6	.	44,6	59,8	70,0	73,1	63,7	.	.	64,2	52,7	56,7	65,5
Syd/Mellanamerika	58,8	63,3	57,4	74,3	26,1	51,7	59,0	59,1	63,4	59,2	58,2	81,0	51,9	50,0	52,8	61,3
Afrika	74,6	86,2	61,6	70,6	51,2	67,9	70,7	79,3	85,6	71,1	.	88,4	68,4	65,9	68,1	79,1
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	118	.	.	105	145	104	127	110	119	114	101	112	130	101	120	115
Samtliga utlandsfödda	242	375	173	153	210	273	273	217	215	289	203	201	246	277	222	230
Norden	138	167	129	133	133	69	155	127	126	154	134	121	142	153	154	120
Danmark	104	.	110	93	196	17	117	94	.	98	135	125	120	45	80	116
Finland	142	220	132	139	123	70	158	132	130	160	138	122	146	171	166	118
Norge	124	148	118	120	126	73	162	104	124	152	105	83	118	188	123	126
Centrala EU	161	246	137	144	141	141	168	155	126	209	158	146	146	199	135	189
Tyskland	148	.	132	141	133	73	124	158	.	194	147	122	145	182	134	160
Sydeuropa	371	454	214	181	316	416	388	354	270	429	425	262	401	486	323	303
fd Jugoslavien	393	462	205	182	292	438	430	360	277	456	478	272	423	533	342	310
Östeuropa	185	297	134	141	126	178	211	169	195	189	166	128	207	196	182	153
Polen	173	288	137	150	64	145	162	176	167	169	181	.	186	193	158	137
Mellersta Östern	389	437	317	185	644	420	416	363	266	450	580	311	414	414	376	295
Turkiet	358	427	348	156	.	381	380	338	247	391	.	300	369	209	367	273
Iran	339	376	268	194	.	312	340	338	243	391	.	.	371	374	361	240
Syd/Mellanamerika	308	331	301	186	358	362	335	286	211	363	434	285	300	355	336	225
Afrika	391	451	323	177	701	475	402	383	284	436	.	311	395	467	434	290

Tabell 4.2. Levnadsstandardindex: antal resurser av 7. 1993-2000

Regressionskattade medelantal och integrationsindex.

	I Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fku	fku	fku	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Medelantal															
Infödda svenskar	5,0	5,0	5,0	4,3	5,7	5,5	5,0	5,0	4,5	5,2	5,3	4,7	5,1	5,3	4,5	4,1
2:a generationens inv	4,9	.	.	4,2	5,6	5,2	4,9	4,9	4,3	5,1	5,3	4,5	4,9	5,2	4,4	4,0
Samtliga utlandsfödda	4,1	3,0	4,6	3,5	5,4	4,3	4,0	4,2	3,4	4,2	4,8	3,7	4,2	4,4	4,0	3,2
Norden	4,8	4,2	4,9	3,8	5,6	5,6	4,7	4,8	4,3	4,9	5,1	4,4	4,8	5,0	4,3	4,0
Danmark	4,9	4,5	5,0	4,6	5,5	5,5	4,8	5,1	.	5,2	5,1	4,5	4,9	5,4	4,5	4,0
Finland	4,7	4,0	4,8	3,7	5,6	5,6	4,7	4,8	4,4	4,9	5,1	4,5	4,8	5,0	4,3	4,0
Norge	4,8	4,3	4,9	4,0	5,6	5,6	4,6	4,9	4,3	5,0	5,2	4,5	4,9	5,0	4,5	4,0
Centrala EU	4,8	4,0	5,0	3,9	5,6	5,4	4,8	4,8	4,0	4,8	5,2	4,4	4,8	5,0	4,4	3,7
Tyskland	4,8	.	4,9	3,9	5,7	5,5	4,9	4,8	.	4,8	5,2	4,6	4,9	5,1	4,4	3,9
Sydeuropa	3,3	2,3	4,4	3,0	5,1	3,5	3,3	3,2	2,7	3,4	3,8	3,1	3,3	3,4	3,6	2,6
fd Jugoslavien	3,1	2,3	4,5	3,0	5,2	3,4	3,1	3,1	2,6	3,1	3,6	3,1	3,2	3,0	3,5	2,5
Östeuropa	4,4	3,6	4,7	3,7	5,5	4,8	4,4	4,4	3,7	4,6	4,8	4,2	4,4	4,7	4,2	3,8
Polen	4,5	3,8	4,6	3,4	5,5	5,1	4,5	4,4	3,9	4,7	4,7	.	4,4	4,8	4,2	4,0
Mellersta Östern	3,0	2,5	3,6	2,9	4,2	3,3	3,0	3,0	2,7	3,1	2,8	2,4	3,2	3,4	3,2	2,6
Turkiet	3,4	3,0	3,4	3,6	.	3,7	3,6	3,3	3,2	3,8	.	2,7	3,6	4,7	3,4	2,9
Iran	3,2	2,9	3,8	2,6	.	3,8	3,2	3,3	2,9	3,3	.	.	3,3	3,5	3,2	3,0
Syd/Mellanamerika	3,5	3,1	3,6	2,9	4,7	3,6	3,6	3,4	3,5	3,4	3,6	3,0	3,6	3,8	3,4	3,1
Afrika	3,1	2,5	3,5	2,9	4,0	3,1	3,2	2,9	2,7	3,0	.	2,5	3,3	3,3	3,0	2,6
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generations inv	98	.	.	98	98	95	98	98	96	98	100	96	96	98	98	98
Samtliga utlandsfödda	82	60	92	81	95	78	80	84	76	81	91	79	82	83	89	78
Norden	96	84	98	88	98	102	94	96	96	94	96	94	94	94	96	98
Danmark	98	.	100	107	96	100	96	102	.	100	96	96	96	102	100	98
Finland	94	80	96	86	98	102	94	96	98	94	96	96	94	94	96	98
Norge	96	86	98	93	98	102	92	98	96	96	98	96	96	94	100	98
Centrala EU	96	80	100	91	98	98	96	96	89	92	98	94	94	94	98	90
Tyskland	96	.	98	91	100	100	98	96	.	92	98	98	96	96	98	95
Sydeuropa	66	46	88	70	89	64	66	64	60	65	72	66	65	64	80	63
fd Jugoslavien	62	46	90	70	91	62	62	62	58	60	68	66	63	57	78	61
Östeuropa	88	72	94	86	96	87	88	88	82	88	91	89	86	89	93	93
Polen	90	76	92	79	96	93	90	88	87	90	89	.	86	91	93	98
Mellersta Östern	60	50	72	67	74	60	60	60	60	60	53	51	63	64	71	63
Turkiet	68	60	68	84	.	67	72	66	71	73	.	57	71	89	76	71
Iran	64	58	76	60	.	69	64	66	64	63	.	.	65	66	71	73
Syd/Mellanamerika	70	62	72	67	82	65	72	68	78	65	68	.	71	72	76	76
Afrika	62	50	70	67	70	56	64	58	60	58	.	53	65	62	67	63

Tabell 4.3. Trångboddhet enligt norm 3. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp		Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	11,4	.	.	19,4	6,3	8,7	11,4	11,4	25,1	14,7	3,5	12,2	10,8	11,3	10,7	15,6
2:a generationens inv	12,1	.	.	19,5	6,8	12,5	12,9	11,4	27,1	14,1	3,2	15,5	12,3	9,7	11,4	16,4
Samtliga utlandsfödda	28,0	42,3	21,5	33,2	10,4	30,7	30,1	26,1	49,1	35,8	9,9	36,8	25,9	23,5	21,9	39,6
Norden	16,8	24,7	15,4	30,2	7,9	10,0	19,1	15,1	34,3	18,9	7,1	19,5	16,9	13,3	14,7	22,2
Danmark	6,2	.	6,1	13,5	2,5	2,7	6,9	5,6	.	2,5	5,8	12,5	7,8	0,0	1,9	11,2
Finland	19,1	39,9	17,8	34,0	9,5	10,5	22,3	17,0	43,0	20,2	7,7	20,7	19,1	16,2	17,6	23,1
Norge	15,5	19,6	15,4	28,6	7,1	12,2	19,7	12,9	27,5	24,0	5,4	15,2	14,6	16,2	11,5	27,6
Centrala EU	16,5	25,1	14,7	31,7	5,8	16,8	21,6	12,5	32,3	22,5	5,1	22,1	14,0	15,5	12,6	30,8
Tyskland	16,0	.	14,0	33,7	4,7	8,9	23,5	12,1	.	19,1	4,3	15,2	16,3	15,5	14,9	22,3
Sydeuropa	44,1	56,4	25,0	35,9	14,1	44,7	43,7	44,6	68,9	52,8	14,1	49,1	43,8	37,7	35,2	53,2
fd Jugoslavien	46,5	58,0	22,2	33,1	11,9	46,2	47,4	45,7	70,7	57,1	12,7	51,4	46,4	39,6	38,3	54,0
Östeuropa	20,0	29,6	16,8	30,0	5,6	17,9	23,3	17,9	37,3	22,8	9,6	16,4	18,8	20,4	17,8	24,4
Polen	19,1	29,9	18,9	32,9	3,4	15,5	17,3	20,1	37,3	19,5	13,5	.	17,9	22,0	15,4	25,3
Mellersta Östern	47,7	50,0	47,1	39,6	19,7	46,8	44,5	51,7	60,2	61,7	46,0	69,6	41,4	35,8	38,8	54,9
Turkiet	52,9	49,4	52,8	45,7	.	47,9	47,0	57,3	67,6	59,7	.	70,7	41,6	28,9	45,5	59,7
Iran	30,3	36,3	28,5	35,0	.	26,0	30,3	30,3	46,2	44,4	.	.	26,6	28,8	31,7	29,8
Syd/Mellanamerika	35,4	36,3	40,9	48,1	16,7	34,2	40,1	32,0	48,3	52,8	11,2	.	36,4	33,3	33,4	39,2
Afrika	35,4	44,5	31,4	24,2	27,3	43,9	31,2	42,0	45,2	59,0	.	41,8	29,5	38,6	33,6	39,2
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	106	.	.	101	108	144	113	100	108	96	91	127	114	86	107	105
Samtliga utlandsfödda	246	371	189	171	165	353	264	229	196	244	283	302	240	208	205	254
Norden	147	217	135	156	125	115	168	132	137	129	203	160	156	118	137	142
Danmark	54	.	54	70	40	31	61	49	.	17	166	102	72	0	18	72
Finland	168	350	156	175	151	121	196	149	171	137	220	170	177	143	164	148
Norge	136	172	135	147	113	140	173	113	110	163	154	125	135	143	107	177
Centrala EU	145	220	129	163	92	193	189	110	129	153	146	181	130	137	118	197
Tyskland	140	.	123	174	75	102	206	106	.	130	123	125	151	137	139	143
Sydeuropa	387	495	219	185	224	514	383	391	275	359	403	402	406	334	329	341
fd Jugoslavien	408	509	195	171	189	531	416	401	282	388	363	421	430	350	358	346
Östeuropa	175	260	147	155	89	206	204	157	149	155	274	134	174	181	166	156
Polen	168	262	166	170	54	178	152	176	149	133	386	.	166	195	144	162
Mellersta Östern	418	439	413	204	313	538	390	454	240	420	1314	570	383	317	363	352
Turkiet	464	433	463	236	.	551	412	503	269	406	.	580	385	256	425	383
Iran	266	318	250	180	.	299	266	266	184	302	.	.	246	255	296	191
Syd/Mellanamerika	311	318	359	248	265	393	352	281	192	359	320	.	337	295	312	251
Afrika	311	390	275	125	433	505	274	368	180	401	.	343	273	342	314	251

Tabell 4.4 Antal boende per 100 rumsenheter. 1993-2000

Regressionskattade tal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Medeltal															
Infödda svenskar	50,0			41,3	58,8	60,9	49,8	50,2	58,7	55,2	36,1	51,3	50,2	48,6	49,3	52,7
2:a generationens inv	51,2	.	.	40,7	60,6	66,5	51,1	51,3	59,8	56,3	37,4	52,9	52,5	47,5	50,4	54,2
Samtliga utlandsfödda	59,6	68,4	56,0	48,6	62,1	75,8	60,3	59,1	71,6	65,5	42,3	64,7	58,9	56,3	56,6	65,9
Norden	52,3	56,1	50,8	44,7	60,1	61,5	52,9	51,9	62,8	55,8	39,0	53,6	53,4	48,7	51,3	53,9
Danmark	49,1	.	48,8	40,3	59,6	55,3	49,6	48,6	.	50,0	38,0	51,7	50,1	45,4	47,6	49,3
Finland	53,5	62,8	52,5	46,0	61,1	62,4	54,4	53,0	65,9	57,0	39,9	54,3	54,8	49,8	52,8	54,6
Norge	50,3	52,5	49,7	42,5	58,5	60,1	51,4	49,8	60,3	53,5	37,0	50,2	50,6	49,7	48,4	54,4
Centrala EU	51,3	56,8	49,7	45,4	58,5	60,7	52,8	49,9	66,2	56,2	36,0	55,6	49,5	50,7	50,5	55,0
Tyskland	49,2	.	47,9	44,4	55,9	55,7	49,0	49,4	.	52,5	34,3	50,0	49,0	48,6	49,0	49,0
Sydeuropa	69,6	76,3	60,8	53,3	65,6	85,1	69,3	69,8	79,9	75,6	52,7	73,9	68,5	67,2	65,6	73,2
fd Jugoslavien	70,9	76,9	59,7	51,9	64,0	86,0	71,6	70,2	81,7	77,7	52,0	74,6	69,9	69,7	68,1	73,7
Östeuropa	56,0	61,1	54,4	46,8	59,8	69,2	56,1	56,1	63,8	60,6	43,1	56,5	56,0	54,7	55,5	57,3
Polen	56,2	63,8	55,0	49,7	58,4	67,9	53,7	57,6	67,4	59,6	42,9	.	54,8	57,2	54,7	58,8
Mellersta Östern	73,7	74,2	72,9	54,1	74,0	89,5	71,6	76,3	78,1	81,6	69,9	87,2	71,5	63,5	69,1	77,3
Turkiet	75,4	79,7	72,8	54,9	.	89,3	70,8	79,2	81,7	79,6	.	86,9	66,5	60,9	71,5	79,1
Iran	62,4	63,5	62,4	47,8	.	76,2	62,0	63,0	66,2	71,6	.	.	63,5	58,8	62,4	62,5
Syd/Mellanamerika	67,7	70,6	68,6	62,2	70,3	78,7	68,9	66,8	75,2	73,7	54,6	.	66,4	64,6	64,4	72,5
Afrika	66,2	68,6	64,2	41,3	73,7	90,6	60,7	74,9	68,9	80,2	.	75,0	62,2	63,4	65,2	68,2
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	102	.	.	99	103	109	103	102	102	102	104	103	105	98	102	103
Samtliga utlandsfödda	119	137	112	118	106	124	121	118	122	119	117	126	117	116	115	125
Norden	105	112	102	108	102	101	106	103	107	101	108	104	106	100	104	102
Danmark	98	.	98	98	101	91	100	97	.	91	105	101	100	93	97	94
Finland	107	126	105	111	104	102	109	106	112	103	111	106	109	102	107	104
Norge	101	105	99	103	99	99	103	99	103	97	102	98	101	102	98	103
Centrala EU	103	114	99	110	99	100	106	99	113	102	100	108	99	104	102	104
Tyskland	98	.	96	108	95	91	98	98	.	95	95	97	98	100	99	93
Sydeuropa	139	153	122	129	112	140	139	139	136	137	146	144	136	138	133	139
fd Jugoslavien	142	154	119	126	109	141	144	140	139	141	144	145	139	143	138	140
Östeuropa	112	122	109	113	102	114	113	112	109	110	119	110	112	113	113	109
Polen	112	128	110	120	99	111	108	115	115	108	119	.	109	118	111	112
Mellersta Östern	147	148	146	131	126	147	144	152	133	148	194	170	142	131	140	147
Turkiet	151	159	146	133	.	147	142	158	139	144	.	169	132	125	145	150
Iran	125	127	125	116	.	125	124	125	113	130	.	.	126	121	127	119
Syd/Mellanamerika	135	141	137	151	120	129	138	133	128	134	151	.	132	133	131	138
Afrika	132	137	128	100	125	149	122	149	117	145	.	146	124	130	132	129

Tabell 4.5 Bor i småhus. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	55,5	.	.5	37,0	73,0	63,5	57,2	53,7	40,6	65,2	60,2	53,8	59,1	52,9	57,9	52,0
2:a generationens inv	49,3	.	.	32,6	68,3	50,6	50,3	48,3	33,5	58,9	62,3	48,9	52,7	47,0	50,7	48,0
Samtliga utlandsfödda	30,3	12,6	39,7	19,7	61,2	34,6	28,8	31,5	18,5	33,5	42,0	27,8	32,6	31,1	34,5	23,4
Norden	44,8	28,7	48,8	24,2	66,3	63,1	44,2	44,6	35,1	50,9	50,7	41,2	46,7	49,4	45,1	46,9
Danmark	54,7	.	56,8	43,8	68,8	68,4	51,0	59,0	.	66,8	55,9	53,2	50,7	65,5	53,9	70,2
Finland	41,9	20,8	45,7	21,1	64,5	61,3	42,3	41,0	33,8	48,4	47,5	38,7	44,1	46,9	42,2	44,2
Norge	51,0	26,7	56,3	27,3	70,2	75,0	45,8	53,3	32,3	58,9	60,1	52,0	55,4	45,9	53,0	44,0
Centrala EU	48,3	29,0	53,9	29,2	67,3	66,2	46,2	49,9	26,8	60,1	54,7	40,7	52,8	48,2	52,5	37,3
Tyskland	53,0	.	56,9	31,5	75,1	64,8	51,9	53,1	.	64,0	55,7	53,5	53,4	54,3	59,3	44,3
Sydeuropa	11,5	4,9	21,7	7,5	44,5	15,3	11,5	11,6	7,3	14,1	15,6	13,5	10,5	13,1	14,7	9,6
fd Jugoslavien	10,0	4,3	22,2	6,2	53,8	14,6	9,2	11,0	6,1	12,0	14,8	13,4	9,0	10,8	14,6	7,4
Östeuropa	31,2	17,5	36,9	17,7	62,7	38,6	28,6	32,7	26,1	35,7	36,2	36,4	30,0	31,3	34,5	27,8
Polen	30,8	18,7	31,6	5,9	69,0	43,3	31,1	29,9	24,9	39,4	31,6	.	30,3	31,9	35,2	30,6
Mellersta Östern	10,9	6,3	16,8	10,3	43,7	15,4	11,6	10,2	6,8	15,3	10,8	9,1	12,9	10,7	14,7	8,9
Turkiet	17,7	8,5	19,3	12,5	.	25,2	23,2	13,4	11,8	28,3	.	8,8	27,1	28,3	23,9	13,3
Iran	8,5	5,7	11,7	7,2	.	10,4	10,2	6,6	6,4	11,3	.	.	7,5	8,4	9,4	8,8
Syd/Mellanamerika	19,7	12,9	21,3	13,1	41,3	22,6	24,2	16,5	21,2	21,7	14,6	.	21,4	19,4	22,0	18,6
Afrika	11,5	5,7	15,9	10,3	43,7	9,4	13,1	9,5	10,1	9,0	.	5,1	11,9	18,2	10,1	12,7
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	89	.	.	88	94	80	88	90	83	90	103	91	89	89	88	92
Samtliga utlandsfödda	55	23	72	53	84	54	50	59	46	51	70	52	55	59	60	45
Norden	81	52	88	65	91	99	77	83	86	78	84	77	79	93	78	90
Danmark	99	.	102	118	94	108	89	110	.	102	93	99	86	124	93	135
Finland	75	37	82	57	88	97	74	76	83	74	79	72	75	89	73	85
Norge	92	48	101	74	96	118	80	99	80	90	100	97	94	87	92	85
Centrala EU	87	52	97	79	92	104	81	93	66	92	91	76	89	91	91	72
Tyskland	95	.	103	85	103	102	91	99	.	98	93	99	90	103	102	85
Sydeuropa	21	9	39	20	61	24	20	22	18	22	26	25	18	25	25	18
fd Jugoslavien	18	8	40	17	74	23	16	20	15	18	25	25	15	20	25	14
Östeuropa	56	32	66	48	86	61	50	61	64	55	60	68	51	59	60	53
Polen	55	34	57	16	95	68	54	56	61	60	52	.	51	60	61	59
Mellersta Östern	20	11	30	28	60	24	20	19	17	23	18	17	22	20	25	17
Turkiet	32	15	35	34	.	40	41	25	29	43	.	16	46	53	41	26
Iran	15	10	21	19	.	16	18	12	16	17	.	.	13	16	16	17
Syd/Mellanamerika	35	23	38	35	57	36	42	31	52	33	24	.	36	37	38	36
Afrika	21	10	29	28	60	15	23	18	25	14	.	9	20	34	17	24

Tabell 4.6 Tillgång till tvättmaskin i bostaden. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fk_u	fk_u	fk_u	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	71,1	.	.	52,5	84,8	79,7	71,6	70,6	56,6	79,6	74,9	69,3	74,8	68,5	73,5	67,8
2:a generationens inv	67,0	.	.	49,9	81,9	67,8	68,4	65,7	51,1	76,1	74,8	69,5	68,2	67,8	68,9	65,1
Samtliga utlandsfödda	50,9	28,5	62,4	38,4	78,2	56,4	48,9	52,6	35,4	56,7	61,0	47,6	54,8	50,5	57,0	41,6
Norden	64,0	50,2	67,9	42,6	81,9	78,9	61,5	65,6	49,8	72,8	68,3	60,1	68,0	64,6	66,0	61,7
Danmark	68,4	.	70,9	56,2	80,3	79,3	60,5	77,2	.	76,7	68,2	52,9	73,0	75,0	75,3	62,2
Finland	63,2	39,5	67,1	41,4	81,8	78,8	61,0	64,4	46,8	73,1	67,4	60,9	66,8	63,3	64,2	61,7
Norge	65,0	50,9	68,9	38,1	83,6	81,3	62,5	66,2	49,8	71,3	70,8	61,4	70,6	60,9	68,5	59,4
Centrala EU	65,9	47,6	73,0	48,0	79,9	81,9	69,0	63,3	38,3	75,8	73,3	59,5	68,7	68,0	69,0	57,8
Tyskland	67,3	.	71,9	47,0	84,5	77,1	74,3	62,8	.	76,5	71,5	66,6	69,0	67,5	71,7	58,7
Sydeuropa	25,8	14,8	45,3	19,4	67,6	34,6	28,6	22,9	17,0	30,7	33,4	24,4	28,0	26,9	34,8	19,2
fd Jugoslavien	21,9	13,6	42,7	16,5	70,2	32,3	23,4	20,5	14,4	25,1	31,1	22,0	23,0	24,1	31,8	16,2
Östeuropa	50,8	31,3	60,4	35,8	76,4	61,3	50,8	50,7	35,8	59,5	57,1	51,7	53,4	49,1	51,2	50,7
Polen	50,8	35,5	53,7	29,7	79,2	65,0	54,0	48,9	33,9	62,2	56,1	.	53,7	49,5	51,8	56,4
Mellersta Östern	34,4	23,3	48,6	31,9	57,8	46,2	30,0	39,9	25,7	41,8	29,3	32,5	35,6	36,2	43,6	30,1
Turkiet	38,0	23,3	43,1	36,4	.	49,7	33,2	41,6	28,0	55,5	.	34,8	34,0	65,4	46,8	31,7
Iran	31,6	28,4	33,8	25,6	.	43,4	28,3	35,9	24,8	37,9	.	.	29,5	36,0	40,3	27,7
Syd/Mellanamerika	47,1	37,2	46,9	37,3	66,3	52,8	49,1	45,5	45,9	48,8	41,5	.	53,1	41,2	49,1	49,0
Afrika	29,5	19,1	38,3	26,6	58,7	33,4	30,3	28,6	25,1	29,7	.	23,0	29,7	38,4	33,4	26,6
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	94	.	.	95	97	85	96	93	90	96	100	100	91	99	94	96
Samtliga utlandsfödda	72	40	88	73	92	71	68	75	63	71	81	69	73	74	78	61
Norden	90	71	95	81	97	99	86	93	88	91	91	87	91	94	90	91
Danmark	96	.	100	107	95	99	84	109	.	96	91	76	98	109	102	92
Finland	89	56	94	79	96	99	85	91	83	92	90	88	89	92	87	91
Norge	91	72	97	73	99	102	87	94	88	90	95	89	94	89	93	88
Centrala EU	93	67	103	91	94	103	96	90	68	95	98	86	92	99	94	85
Tyskland	95	.	101	90	100	97	104	89	.	96	95	96	92	99	98	87
Sydeuropa	36	21	64	37	80	43	40	32	30	39	45	35	37	39	47	28
fd Jugoslavien	31	19	60	31	83	41	33	29	25	32	42	32	31	35	43	24
Östeuropa	71	44	85	68	90	77	71	72	63	75	76	75	71	72	70	75
Polen	71	50	76	57	93	82	75	69	60	78	75	.	72	72	70	83
Mellersta Östern	48	33	68	61	68	58	42	57	45	53	39	47	48	53	59	44
Turkiet	53	33	61	69	.	62	46	59	49	70	.	50	45	95	64	47
Iran	44	40	48	49	.	54	40	51	44	48	.	.	39	53	55	41
Syd/Mellanamerika	66	52	66	71	78	66	69	64	81	61	55	.	71	60	67	72
Afrika	41	27	54	51	69	42	42	41	44	37	.	33	40	56	45	39

Tabell 4.7 Tillgång till frys i bostaden. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssestätt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
<i>Modell: kontroll för</i>	<i>fkåu</i>	<i>fkåu</i>	<i>fkåu</i>	<i>kåu</i>	<i>kåu</i>	<i>kåu</i>	<i>fåu</i>	<i>fåu</i>	<i>fk_u</i>	<i>fk_u</i>	<i>fk_u</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>fkåu</i>	<i>fkåu</i>
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	97,4	.	92,4	99,2	98,7	96,9	97,7	95,8	98,1	97,8	97,2	97,8	97,0	97,6	96,4	
2:a generationens inv	97,0	.	92,2	98,4	99,2	96,3	97,7	95,2	97,6	98,0	96,8	97,6	96,5	97,0	96,8	
Samtliga utlandsfödda	95,8	93,5	96,4	89,1	98,4	98,2	95,1	96,4	93,7	96,4	96,7	96,0	96,6	94,8	96,4	94,9
Norden	95,8	93,1	96,0	88,4	98,1	99,2	94,4	96,9	93,7	96,2	96,8	95,2	96,7	95,1	95,8	95,4
Danmark	98,4	.	98,0	98,0	97,5	100,0	96,4	100,0	.	100,0	97,5	100,0	96,7	100,0	98,1	100,0
Finland	95,6	91,3	95,7	86,9	98,6	99,0	94,2	96,7	92,9	95,9	96,9	94,6	97,0	94,2	95,9	94,5
Norge	96,2	92,9	97,3	90,7	97,7	100,0	96,1	96,4	94,5	96,8	96,9	95,6	97,8	94,1	96,3	96,9
Centrala EU	95,5	94,7	95,7	88,0	97,8	100,0	94,9	96,1	90,6	96,5	96,9	96,1	96,8	93,5	96,2	92,1
Tyskland	95,9	.	96,4	87,2	98,9	100,0	97,3	95,4	.	96,2	97,6	96,2	97,0	94,3	96,6	92,7
Sydeuropa	96,5	95,4	97,2	89,4	100,0	98,8	95,8	97,0	94,6	97,2	97,0	96,5	96,8	96,5	98,1	95,0
fd Jugoslavien	96,7	95,5	98,3	90,7	100,0	98,7	96,7	96,6	94,7	97,1	97,7	97,2	97,0	96,1	98,1	95,3
Östeuropa	96,5	95,9	96,3	90,5	99,2	98,3	97,4	95,8	92,3	97,8	98,1	96,5	96,9	96,2	97,4	95,7
Polen	97,4	97,5	97,0	90,4	100,0	100,0	98,8	96,3	95,3	96,7	100,0	.	98,3	95,7	96,6	97,8
Mellersta Östern	93,9	91,4	96,5	85,3	96,1	97,3	92,8	95,0	91,2	95,1	92,5	94,0	95,4	92,2	94,7	92,9
Turkiet	96,8	93,6	97,9	93,6	.	97,9	97,1	96,1	93,8	100,0	.	93,2	100,0	100,0	96,6	96,7
Iran	93,3	90,8	96,2	83,7	.	96,6	91,8	94,9	89,3	94,2	.	.	94,7	92,4	95,5	91,4
Syd/Mellanamerika	95,8	96,9	94,2	91,7	95,6	96,4	97,0	94,9	94,3	94,8	98,1	.	96,1	93,9	94,8	97,7
Afrika	95,3	96,1	94,2	90,1	97,6	95,8	95,0	95,2	92,6	96,9	.	97,8	95,3	92,3	94,9	95,1
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	100	.	.	100	99	101	99	100	99	99	100	100	100	99	99	100
Samtliga utlandsfödda	98	96	99	96	99	99	98	99	98	98	99	99	99	98	99	98
Norden	98	96	99	96	99	101	97	99	98	98	99	98	99	98	98	99
Danmark	101	.	101	106	98	101	99	102	.	102	100	103	99	103	101	104
Finland	98	94	98	94	99	100	97	99	97	98	99	97	99	97	98	98
Norge	99	95	100	98	98	101	99	99	99	99	99	98	100	97	99	101
Centrala EU	98	97	98	95	99	101	98	98	95	98	99	99	99	96	99	96
Tyskland	98	.	99	94	100	101	100	98	.	98	100	99	99	97	99	96
Sydeuropa	99	98	100	97	101	100	99	99	99	99	99	99	99	99	101	99
fd Jugoslavien	99	98	101	98	101	100	100	99	99	99	100	100	99	99	101	99
Östeuropa	99	98	99	98	100	100	101	98	96	100	100	99	99	99	100	99
Polen	100	100	100	98	101	101	102	99	99	99	102	.	101	99	99	101
Mellersta Östern	96	94	99	92	97	99	96	97	95	97	95	97	98	95	97	96
Turkiet	99	96	101	101	.	99	100	98	98	102	.	96	102	103	99	100
Iran	96	93	99	91	.	98	95	97	93	96	.	.	97	95	98	95
Syd/Mellanamerika	98	99	97	99	96	98	100	97	98	97	100	.	98	97	97	101
Afrika	98	99	97	98	98	97	98	97	97	99	.	101	97	95	97	99

Tabell 4.8 Tillgång till diskmaskin i bostaden. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	45,2	.	.	27,5	64,2	57,8	46,3	44,0	38,2	56,2	41,5	34,4	47,6	53,7	49,4	40,6
2:a generationens inv	42,1	.	.	27,1	60,4	53,4	41,5	42,8	33,1	54,2	45,1	33,0	44,8	49,7	45,7	38,6
Samtliga utlandsfödda	30,6	14,1	39,5	19,2	55,9	40,4	28,4	32,5	22,7	36,6	33,5	23,5	32,4	37,6	35,9	24,5
Norden	39,1	27,0	42,0	20,1	60,6	57,4	37,0	40,3	35,8	47,2	36,4	30,2	41,1	46,8	41,0	38,6
Danmark	40,1	.	44,4	30,7	54,8	59,1	37,2	43,9	.	57,9	36,3	43,8	34,0	54,8	43,1	39,8
Finland	38,0	12,7	40,6	19,1	61,2	55,5	36,5	38,6	36,5	45,5	35,2	29,1	40,9	42,8	38,6	39,0
Norge	44,5	40,1	45,6	20,0	63,8	75,5	41,8	45,6	44,8	48,8	40,2	31,7	47,6	53,5	52,3	36,5
Centrala EU	39,9	20,8	46,6	19,6	61,2	58,0	37,4	42,2	26,3	44,0	41,7	28,0	45,2	45,2	42,5	36,3
Tyskland	40,3	.	45,2	19,9	63,5	55,6	36,6	43,0	.	38,5	40,3	34,8	44,3	42,5	45,0	34,0
Sydeuropa	16,3	8,0	30,8	10,5	44,7	24,5	15,5	17,2	12,2	22,6	15,6	15,1	16,3	19,6	23,9	10,9
fd Jugoslavien	14,0	7,2	30,8	11,0	48,2	21,7	11,2	17,3	10,8	18,8	14,3	16,3	13,1	15,9	21,6	9,5
Östeuropa	35,6	16,8	46,2	29,1	55,8	46,4	35,7	35,3	26,3	43,2	36,0	25,3	36,8	44,9	42,5	33,5
Polen	38,6	17,1	45,9	27,9	51,8	57,7	42,0	36,5	31,7	50,3	34,1	.	35,7	50,9	45,2	39,0
Mellersta Östern	21,4	12,8	33,6	18,4	40,4	32,0	20,4	22,6	17,2	29,0	19,2	17,3	20,1	29,2	26,1	20,2
Turkiet	31,9	15,2	35,1	36,9	83,9	41,0	26,6	36,2	27,2	43,3	.	22,4	30,9	53,8	31,0	33,8
Iran	20,5	14,0	34,5	14,8	37,1	32,0	21,7	19,2	13,4	33,5	.	.	19,4	29,5	23,5	22,2
Syd/Mellanamerika	28,5	17,1	36,1	24,7	42,9	34,9	30,6	26,7	32,4	33,6	15,8	.	36,3	32,5	32,3	27,0
Afrika	14,4	5,3	25,2	11,3	27,9	22,1	13,7	15,8	10,1	17,1	.	13,1	11,6	21,9	16,8	11,2
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	93	.	.	99	94	92	90	97	87	96	109	96	94	93	93	95
Samtliga utlandsfödda	68	31	87	70	87	70	61	74	59	65	81	68	68	70	73	60
Norden	87	60	93	73	94	99	80	92	94	84	88	88	86	87	83	95
Danmark	89	.	98	112	85	102	80	100	.	103	87	127	71	102	87	98
Finland	84	28	90	69	95	96	79	88	96	81	85	85	86	80	78	96
Norge	98	89	101	73	99	131	90	104	117	87	97	92	100	100	106	90
Centrala EU	88	46	103	71	95	100	81	96	69	78	100	81	95	84	86	89
Tyskland	89	.	100	72	99	96	79	98	.	69	97	101	93	79	91	84
Sydeuropa	36	18	68	38	70	42	33	39	32	40	38	44	34	36	48	27
fd Jugoslavien	31	16	68	40	75	38	24	39	28	33	34	47	28	30	44	23
Östeuropa	79	37	102	106	87	80	77	80	69	77	87	74	77	84	86	83
Polen	85	38	102	101	81	100	91	83	83	90	82	.	75	95	91	96
Mellersta Östern	47	28	74	67	63	55	44	51	45	52	46	50	42	54	53	50
Turkiet	71	34	78	134	.	71	57	82	71	77	.	65	65	100	63	83
Iran	45	31	76	54	.	55	47	44	35	60	.	.	41	55	48	55
Syd/Mellanamerika	63	38	80	90	67	60	66	61	85	60	38	.	76	61	65	67
Afrika	32	12	56	41	43	38	30	36	26	30	.	38	24	41	34	28

Tabell 4.9 Tillgång till bil. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp		Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fku	fku	fku	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	85,8	.	.	64,5	95,7	88,5	89,5	81,1	81,2	89,8	85,5	80,7	89,2	85,6	89,3	79,6
2:a generationens inv	62,4	39,5	72,5	42,3	87,9	74,1	66,4	57,4	52,0	64,9	69,7	54,4	69,2	63,1	73,1	48,4
Samtliga utlandsfödda	82,5	.	.	59,4	94,0	90,5	86,2	77,9	76,9	87,0	83,8	79,3	85,1	84,3	87,5	72,7
Norden	77,3	74,2	78,6	47,9	93,7	92,3	82,7	70,8	71,8	79,4	79,0	71,5	81,8	77,7	81,0	69,6
Danmark	85,6	.	85,0	62,4	94,7	97,9	89,0	81,1	96,8	.	82,6	72,1	89,0	91,6	89,9	79,1
Finland	76,1	77,7	78,0	45,3	94,0	92,0	83,0	68,5	70,7	78,5	77,9	71,3	80,4	76,2	79,6	69,0
Norge	78,6	60,9	82,7	54,6	92,0	90,9	78,6	76,0	63,8	85,1	82,8	76,5	85,0	72,5	83,5	68,2
Centrala EU	74,4	67,2	76,3	43,1	91,3	94,1	81,7	66,3	63,7	83,3	73,7	60,0	80,4	78,0	83,8	55,3
Tyskland	77,2	.	78,4	47,3	93,0	94,6	89,0	66,3	66,2	.	76,3	68,5	79,9	82,5	84,4	55,9
Sydeuropa	46,5	30,9	72,4	39,0	84,0	63,0	51,8	41,2	46,7	49,8	42,9	42,0	53,0	45,4	70,5	33,3
fd Jugoslavien	43,7	29,1	77,0	37,8	84,0	62,2	45,9	40,8	46,1	46,1	37,5	42,4	49,2	41,4	73,2	31,7
Östeuropa	70,0	54,1	76,3	49,9	86,7	83,8	79,5	60,1	59,8	73,4	73,9	71,8	73,5	70,1	76,8	65,3
Polen	70,2	66,4	71,6	40,7	90,0	88,3	79,2	61,1	66,0	78,3	64,8	.	75,4	71,9	76,1	75,4
Mellersta Östern	41,9	31,0	57,4	33,9	64,4	61,1	46,2	38,1	36,4	51,5	26,9	29,7	49,2	48,5	63,9	32,9
Turkiet	53,2	40,6	55,5	56,2	100,0	67,5	63,2	43,4	45,9	74,7	.	40,0	55,0	87,6	68,2	44,5
Iran	46,9	42,5	51,2	25,7	.	70,8	53,9	40,2	41,5	54,2	.	.	53,8	47,8	56,5	46,7
Syd/Mellanamerika	25,6	15,3	41,9	24,0	.	43,5	30,0	22,7	22,6	27,7	30,3	.	33,3	31,2	38,1	19,2
Afrika	39,8	32,0	43,2	18,8	77,5	53,9	47,4	32,6	42,3	46,4	.	17,1	46,1	46,0	46,2	40,1
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	73	46	84	66	92	84	74	71	64	72	82	67	78	74	82	61
Samtliga utlandsfödda	96	.	.	92	98	102	96	96	95	97	98	98	95	98	98	91
Norden	90	86	92	74	98	104	92	87	88	88	92	89	92	91	91	87
Danmark	100	.	99	97	99	111	99	100	.	95	97	89	100	107	101	99
Finland	89	91	91	70	98	104	93	84	87	87	91	88	90	89	89	87
Norge	92	71	96	85	96	103	88	94	79	95	97	95	95	85	94	86
Centrala EU	87	78	89	67	95	106	91	82	78	93	86	74	90	91	94	69
Tyskland	90	.	91	73	97	107	99	82	.	96	89	85	90	96	95	70
Sydeuropa	54	36	84	60	88	71	58	51	58	55	50	52	59	53	79	42
fd Jugoslavien	51	34	90	59	88	70	51	50	57	51	44	53	55	48	82	40
Östeuropa	82	63	89	77	91	95	89	74	74	82	86	89	82	82	86	82
Polen	82	77	83	63	94	100	88	75	81	87	76	.	85	84	85	95
Mellersta Östern	49	36	67	53	67	69	52	47	45	57	31	37	55	57	72	41
Turkiet	62	47	65	87	104	76	71	54	57	83	.	50	62	102	76	56
Iran	55	50	60	40	75	80	60	50	51	60	.	.	60	56	63	59
Syd/Mellanamerika	46	37	50	29	81	61	53	40	52	52	26	.	52	54	52	50
Afrika	30	18	49	37	40	49	34	28	28	31	.	18	37	36	43	24

Tabell 4.10 Tillgång till fritidshus. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssestätt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fku	fku	fku	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	46,7	46,7	46,7	41,3	52,6	47,0	47,0	46,4	48,1	45,7	46,6	36,0	44,5	60,0	48,5	43,1
2:a generationens inv	43,1	.	.	35,7	50,6	45,6	45,5	40,8	44,1	42,4	42,0	31,3	41,7	55,7	46,3	35,8
Samtliga utlandsfödda	26,9	10,1	32,7	22,6	42,4	22,5	25,3	28,3	20,0	24,0	36,1	21,1	28,8	31,1	31,2	18,7
Norden	44,3	38,5	42,5	37,2	50,0	51,7	43,6	44,7	41,1	43,3	45,7	34,1	44,0	53,2	46,9	40,8
Danmark	31,1	.	30,4	25,4	41,2	28,8	25,8	37,7	.	31,0	33,9	14,6	32,9	42,4	30,0	25,2
Finland	48,6	51,9	46,1	39,5	54,5	57,4	50,4	47,3	48,0	47,2	49,3	38,5	47,4	57,6	50,9	45,9
Norge	38,1	42,9	34,9	34,7	44,0	38,7	37,0	38,7	40,5	33,5	39,7	20,7	39,6	50,5	42,5	34,1
Centrala EU	30,9	17,4	30,6	18,6	43,0	28,1	30,9	30,9	24,7	24,4	35,9	25,2	37,0	30,2	32,5	25,0
Tyskland	35,3	.	34,0	19,8	47,4	43,3	35,1	35,4	.	22,7	40,3	33,7	37,9	34,9	34,8	33,3
Sydeuropa	12,8	2,6	23,8	11,4	34,2	10,3	14,3	11,0	7,6	14,1	16,9	12,1	11,8	15,8	20,7	5,9
fd Jugoslavien	9,6	2,5	21,3	7,8	41,4	7,9	9,7	9,4	5,5	11,3	12,2	11,6	8,7	9,2	16,5	4,4
Östeuropa	22,6	11,0	26,4	20,2	39,4	17,1	24,2	21,4	14,8	18,7	30,1	23,7	25,6	26,9	23,3	19,3
Polen	22,9	8,2	26,1	23,5	38,4	17,6	26,3	21,0	15,7	22,6	28,5	.	27,3	30,3	23,9	21,6
Mellersta Östern	6,3	4,2	8,9	5,8	18,1	6,0	7,9	4,3	7,2	5,6	5,2	4,4	4,8	11,2	7,3	5,6
Turkiet	10,2	6,3	11,1	7,4	.	9,8	11,1	9,4	9,7	8,8	.	6,1	8,1	22,2	9,2	9,9
Iran	5,5	4,3	7,7	5,3	.	6,4	5,9	5,0	6,8	5,5	.	.	2,4	11,0	4,3	7,3
Syd/Mellanamerika	17,7	12,3	17,0	10,6	31,3	15,7	17,6	17,7	25,1	13,8	12,4	.	22,0	22,7	16,7	20,6
Afrika	7,7	3,1	10,4	7,9	14,3	5,8	6,1	10,7	8,9	5,4	.	3,9	6,6	14,6	7,7	6,3
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	92	.	.	86	96	97	97	88	92	93	90	87	94	93	95	83
Samtliga utlandsfödda	58	22	70	55	81	48	54	61	42	53	77	59	65	52	64	43
Norden	95	82	91	90	95	110	93	96	85	95	98	95	99	89	97	95
Danmark	67	.	65	62	78	61	55	81	.	68	73	41	74	71	62	58
Finland	104	111	99	96	104	122	107	102	100	103	106	107	107	96	105	106
Norge	82	92	75	84	84	82	79	83	84	73	85	58	89	84	88	79
Centrala EU	66	37	66	45	82	60	66	67	51	53	77	70	83	50	67	58
Tyskland	76	.	73	48	90	92	75	76	.	50	86	94	85	58	72	77
Sydeuropa	27	6	51	28	65	22	30	24	16	31	36	34	27	26	43	14
fd Jugoslavien	21	5	46	19	79	17	21	20	11	25	26	32	20	15	34	10
Östeuropa	48	24	57	49	75	36	51	46	31	41	65	66	58	45	48	45
Polen	49	18	56	57	73	37	56	45	33	49	61	.	61	51	49	50
Mellersta Östern	13	9	19	14	34	13	17	9	15	12	11	12	11	19	15	13
Turkiet	22	13	24	18	.	21	24	20	20	19	.	17	18	37	19	23
Iran	12	9	16	13	.	14	13	11	14	12	.	.	5	18	9	17
Syd/Mellanamerika	38	26	36	26	60	33	37	38	52	30	27	.	49	38	34	48
Afrika	16	7	22	19	27	12	13	23	19	12	.	11	15	24	16	15

Tabell 4.11 Gjort semesterresa minst 1 vecka senaste 12 månaderna. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	60,0	.	.	55,6	64,0	66,5	59,0	61,0	58,6	61,6	60,0	45,9	58,3	74,0	64,4	53,0
2:a generationens inv	62,8	.	.	60,2	64,8	74,3	61,0	64,5	61,7	62,1	67,4	49,2	61,9	74,6	67,0	55,1
Samtliga utlandsfödda	61,2	48,4	66,2	58,4	67,9	61,8	58,5	63,6	56,5	57,6	68,9	52,9	60,5	68,6	67,4	52,0
Norden	69,7	64,1	69,1	64,6	69,6	79,0	67,0	71,8	68,3	67,3	72,2	60,6	68,2	76,3	72,2	64,6
Danmark	66,0	.	65,9	69,1	67,8	66,0	61,1	71,5	.	63,3	67,2	47,2	66,4	79,1	71,6	46,3
Finland	70,2	73,2	68,7	64,0	69,5	80,2	69,8	70,8	68,9	67,4	73,1	62,4	68,0	74,6	72,2	66,7
Norge	71,9	78,5	69,8	72,6	71,9	81,2	61,7	77,8	69,2	72,4	73,1	58,9	70,4	83,2	74,4	67,8
Centrala EU	72,1	82,3	70,2	70,3	75,1	73,8	73,4	71,2	83,8	63,2	73,7	60,4	71,7	81,0	76,5	60,4
Tyskland	68,4	.	65,3	71,8	66,7	72,2	72,3	66,0	.	55,7	70,9	51,0	71,9	75,1	68,8	64,7
Sydeuropa	52,5	37,0	70,8	48,7	68,4	53,6	53,4	51,4	46,1	51,8	60,6	53,6	50,3	49,8	67,2	40,1
fd Jugoslavien	47,5	34,6	68,5	45,3	62,2	49,6	47,5	47,5	42,0	47,4	54,9	47,8	47,4	41,9	64,9	35,9
Östeuropa	67,5	65,2	71,0	63,0	73,7	69,7	65,6	69,2	63,8	71,7	66,5	58,1	63,6	80,5	72,3	68,1
Polen	70,2	68,1	73,3	67,6	73,2	73,2	72,3	69,5	71,7	70,9	68,5	.	63,5	84,8	74,7	74,3
Mellersta Östern	45,5	38,5	54,5	49,9	43,6	45,8	41,2	50,7	48,3	40,1	52,5	36,2	47,9	52,0	51,1	44,1
Turkiet	54,5	53,8	52,0	59,6	.	55,1	56,6	52,8	54,6	54,8	.	40,1	55,8	63,7	60,9	49,4
Iran	44,7	43,2	55,7	38,1	.	49,6	39,6	51,3	47,2	39,1	.	.	50,9	52,7	44,3	48,9
Syd/Mellanamerika	51,2	40,4	59,1	50,3	57,8	47,4	52,6	50,5	58,4	46,3	46,5	.	49,9	64,2	57,9	44,9
Afrika	44,9	37,9	54,9	38,5	61,6	45,8	44,4	45,0	38,7	49,9	.	35,0	48,7	47,7	46,2	45,5
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	105	.	.	108	101	112	103	106	105	101	112	107	106	101	104	104
Samtliga utlandsfödda	102	81	110	105	106	93	99	104	96	94	115	115	104	93	105	98
Norden	116	107	115	116	109	119	114	118	117	109	120	132	117	103	112	122
Danmark	110	.	110	124	106	99	104	117	.	103	112	103	114	107	111	87
Finland	117	122	115	115	109	121	118	116	118	109	122	136	117	101	112	126
Norge	120	131	116	131	112	122	105	128	118	118	122	128	121	112	116	128
Centrala EU	120	137	117	126	117	111	124	117	143	103	123	132	123	109	119	114
Tyskland	114	.	109	129	104	109	123	108	.	90	118	111	123	101	107	122
Sydeuropa	88	62	118	88	107	81	91	84	79	84	101	117	86	67	104	76
fd Jugoslavien	79	58	114	81	97	75	81	78	72	77	92	104	81	57	101	68
Östeuropa	113	109	118	113	115	105	111	113	109	116	111	127	109	109	112	128
Polen	117	114	122	122	114	110	123	114	122	115	114	.	109	115	116	140
Mellersta Östern	76	64	91	90	68	69	70	83	82	65	88	79	82	70	79	83
Turkiet	91	90	87	107	.	83	96	87	93	89	.	87	96	86	95	93
Iran	75	72	93	69	.	75	67	84	81	63	.	.	87	71	69	92
Syd/Mellanamerika	85	67	99	90	90	71	89	83	100	75	78	.	86	87	90	85
Afrika	75	63	92	69	96	69	75	74	66	81	.	76	84	64	72	86

Tabell 4.12 Tillgång till daglig tidning i bostaden. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	78,0			66,4	86,8	78,6	78,1	77,9	62,5	77,2	89,0	72,7	75,4	84,3	77,6	75,0
2:a generationens inv	71,6	.	.	62,0	80,9	69,6	72,3	70,9	55,5	69,4	85,9	67,6	66,1	82,4	70,5	70,6
Samtliga utlandsfödda	50,1	28,0	60,1	41,6	76,3	48,7	47,7	52,2	35,2	48,0	67,3	39,3	50,1	58,5	55,6	39,1
Norden	65,3	51,5	68,9	49,2	79,9	74,8	63,3	66,6	55,2	65,7	76,9	56,3	62,4	76,3	66,6	61,0
Danmark	65,4	.	71,2	62,1	70,3	77,6	64,6	66,3	.	68,3	80,8	59,1	61,0	76,0	66,3	49,9
Finland	65,7	49,6	69,2	47,3	82,8	75,8	63,0	67,5	61,2	65,8	76,5	56,5	63,5	76,9	67,2	62,7
Norge	63,9	59,9	65,3	50,8	77,8	65,9	63,1	64,4	53,4	65,0	73,6	58,9	59,7	73,5	65,1	62,4
Centrala EU	62,2	34,7	71,5	46,5	79,5	62,4	59,4	64,6	39,5	64,9	77,6	60,4	58,1	69,8	63,9	55,1
Tyskland	66,6	.	73,4	46,1	82,9	80,2	65,4	67,4	.	64,5	80,4	74,4	56,9	75,7	66,5	65,1
Sydeuropa	30,4	18,1	47,8	27,9	71,1	32,8	31,4	29,4	23,2	32,9	36,5	18,5	32,6	37,0	42,8	21,2
fd Jugoslavien	27,9	16,5	50,2	28,9	70,5	32,4	26,9	28,8	21,2	30,9	31,2	18,1	30,8	28,6	41,1	20,7
Östeuropa	51,9	38,8	58,7	37,3	77,4	56,8	48,7	54,0	35,3	49,4	70,4	44,1	50,6	60,4	50,8	49,0
Polen	55,7	36,3	60,9	38,0	81,2	62,7	51,8	57,6	37,8	51,3	78,6	.	62,8	58,5	54,0	55,4
Mellersta Östern	24,7	14,9	33,5	29,2	57,2	26,8	24,5	25,0	20,5	21,9	14,9	16,1	25,0	33,6	32,2	19,9
Turkiet	32,0	21,1	30,9	41,0	.	34,4	30,5	33,2	27,2	30,3	.	22,7	29,7	52,9	39,5	26,5
Iran	29,5	21,2	38,9	31,1	.	31,7	30,8	27,9	26,7	23,1	.	.	25,1	38,7	28,3	31,5
Syd/Mellanamerika	38,3	32,2	37,3	30,2	64,1	32,7	38,8	37,9	33,8	31,7	46,2	.	43,8	45,6	40,9	32,1
Afrika	35,6	26,7	35,7	38,0	57,6	33,8	37,1	33,5	26,3	33,9	.	23,0	38,7	43,0	35,9	33,9
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	92	.	.	93	93	89	93	91	89	90	97	93	88	98	91	94
Samtliga utlandsfödda	64	36	77	63	88	62	61	67	56	62	76	54	66	69	72	52
Norden	84	66	88	74	92	95	81	85	88	85	86	77	83	91	86	81
Danmark	84	.	91	94	81	99	83	85	.	88	91	81	81	90	85	67
Finland	84	64	89	71	95	96	81	87	98	85	86	78	84	91	87	84
Norge	82	77	84	77	90	84	81	83	85	84	83	81	79	87	84	83
Centrala EU	80	44	92	70	92	79	76	83	63	84	87	83	77	83	82	73
Tyskland	85	.	94	69	96	102	84	87	.	84	90	102	75	90	86	87
Sydeuropa	39	23	61	42	82	42	40	38	37	43	41	25	43	44	55	28
fd Jugoslavien	36	21	64	44	81	41	34	37	34	40	35	25	41	34	53	28
Östeuropa	67	50	75	56	89	72	62	69	56	64	79	61	67	72	65	65
Polen	71	47	78	57	94	80	66	74	60	66	88	.	83	69	70	74
Mellersta Östern	32	19	43	44	66	34	31	32	33	28	17	22	33	40	41	27
Turkiet	41	27	40	62	.	44	39	43	44	39	.	31	39	63	51	35
Iran	38	27	50	47	.	40	39	36	43	30	.	.	33	46	36	42
Syd/Mellanamerika	49	41	48	45	74	42	50	49	54	41	52	.	58	54	53	43
Afrika	46	34	46	57	66	43	48	43	42	44	.	32	51	51	46	45

Tabell 4.13 Tillgång till video. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	77,5	.	.	63,2	87,3	87,9	80,1	74,7	82,6	85,5	60,5	71,0	82,2	78,1	82,8	74,0
2:a generationens inv	78,7	.	.	62,2	90,2	86,2	78,2	79,1	82,9	84,4	68,6	73,7	83,8	77,6	82,9	76,6
Samtliga utlandsfödda	73,6	66,1	75,7	60,7	84,0	83,4	74,6	72,3	75,2	78,0	63,2	73,7	78,0	68,9	77,8	68,9
Norden	75,1	65,1	74,0	63,4	83,9	85,4	78,9	71,5	77,6	79,7	61,2	71,6	79,3	73,4	78,1	70,5
Danmark	78,4	.	79,1	63,5	89,6	86,0	85,5	70,0	.	82,2	64,8	77,7	82,9	74,6	76,6	72,1
Finland	75,6	68,6	74,4	64,2	84,1	85,3	78,3	72,6	78,9	80,1	61,2	70,9	79,1	77,1	79,2	69,3
Norge	70,8	54,7	74,7	59,6	81,1	83,0	74,5	67,2	73,2	75,1	56,9	75,4	76,4	61,6	73,3	75,1
Centrala EU	76,1	64,5	78,0	65,7	85,1	84,7	78,0	73,9	72,4	76,7	64,8	79,2	84,0	65,0	75,0	77,5
Tyskland	76,6	.	78,0	65,0	83,3	91,0	79,9	73,2	.	70,9	66,5	80,0	87,6	55,5	75,9	76,3
Sydeuropa	72,8	65,2	80,7	61,2	83,5	82,8	74,6	71,0	75,3	78,0	62,3	81,2	73,6	62,9	82,9	63,5
fd Jugoslavien	71,3	64,8	81,5	58,9	88,2	81,3	71,4	71,3	74,8	77,8	59,1	82,6	70,9	62,3	85,9	61,8
Östeuropa	76,8	71,9	79,2	65,3	82,9	88,2	79,1	74,2	76,4	85,3	62,3	68,6	83,2	75,9	81,7	77,4
Polen	74,5	85,7	73,4	56,6	84,2	87,7	77,6	71,2	78,5	90,2	48,0	63,8	.	78,1	79,9	80,6
Mellersta Östern	64,5	62,4	71,5	50,5	70,9	77,4	63,4	67,4	68,5	70,7	73,9	70,1	64,7	60,4	68,3	64,2
Turkiet	65,2	65,5	64,2	52,4	.	76,3	53,5	77,0	77,9	65,6	49,2	.	63,0	39,4	60,7	67,2
Iran	67,1	70,1	69,2	49,7	.	83,6	63,2	74,0	68,8	76,2	77,1	.	.	72,6	71,6	70,5
Syd/Mellanamerika	79,0	77,1	81,5	70,4	84,8	84,1	74,8	81,0	83,5	78,6	81,1	83,1	.	73,0	78,4	83,5
Afrika	62,4	59,5	66,4	43,5	78,0	78,2	62,3	64,5	70,0	64,4	70,2	.	61,1	60,2	75,8	52,9
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	102	.	.	98	103	98	98	106	100	99	113	104	102	99	100	104
Samtliga utlandsfödda	95	85	98	96	96	95	93	97	91	91	104	104	95	88	94	93
Norden	97	84	95	100	96	97	99	96	94	93	101	101	96	94	94	95
Danmark	101	.	102	100	103	98	107	94	.	96	107	109	101	96	93	97
Finland	98	89	96	102	96	97	98	97	96	94	101	100	96	99	96	94
Norge	91	71	96	94	93	94	93	90	89	88	94	106	93	79	89	101
Centrala EU	98	83	101	104	97	96	97	99	88	90	107	112	102	83	91	105
Tyskland	99	.	101	103	95	104	100	98	.	83	110	113	107	71	92	103
Sydeuropa	94	84	104	97	96	94	93	95	91	91	103	114	90	81	100	86
fd Jugoslavien	92	84	105	93	101	92	89	95	91	91	98	116	86	80	104	84
Östeuropa	99	93	102	103	95	100	99	99	92	100	103	97	101	97	99	105
Polen	96	111	95	90	96	100	97	95	95	105	79	.	.	100	96	109
Mellersta Östern	83	81	92	80	81	88	79	90	83	83	122	99	79	77	82	87
Turkiet	84	85	83	83	.	87	67	103	94	77	.	.	77	50	73	91
Iran	87	90	89	79	.	95	79	99	83	89	127	.	.	93	86	95
Syd/Mellanamerika	102	99	105	111	97	96	93	108	101	92	.	117	.	93	95	113
Afrika	81	77	86	69	89	89	78	86	85	75	.	.	74	77	92	71

Tabell 4.14 Tillgång till dator i bostaden. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	41,4	.	.	31,6	51,9	50,4	44,1	38,6	44,4	51,0	29,7	23,8	40,3	62,0	45,6	42,2
2:a generationens inv	46,2	.	.	37,2	56,4	50,4	50,9	41,7	46,2	58,2	40,7	31,9	44,4	66,0	50,1	46,0
Samtliga utlandsfödda	33,9	22,7	39,3	25,2	51,7	37,5	34,5	33,2	33,9	42,7	26,2	20,5	33,3	52,1	42,5	26,2
Norden	36,5	46,2	35,7	23,8	49,4	46,8	39,9	33,5	42,3	46,8	24,3	21,1	34,5	58,9	42,5	28,6
Danmark	44,6	.	44,1	22,0	63,4	53,4	50,6	38,0	.	66,5	24,7	28,0	47,0	57,1	53,9	40,1
Finland	35,4	42,3	33,8	23,3	49,0	45,1	37,0	33,6	41,7	44,0	24,3	19,4	33,7	59,0	41,9	23,7
Norge	36,2	42,3	33,3	25,3	44,5	59,8	44,0	30,9	39,5	49,7	22,9	26,9	31,2	59,1	37,6	42,7
Centrala EU	43,6	40,6	44,4	28,1	59,4	47,1	46,0	41,2	40,3	55,7	32,4	24,9	42,8	64,0	45,9	44,5
Tyskland	41,5	.	40,9	28,4	58,9	38,6	45,7	37,6	.	50,9	28,5	19,8	41,5	63,0	43,6	42,7
Sydeuropa	24,6	18,7	33,5	15,5	53,7	29,0	22,5	27,7	22,0	34,8	19,1	19,7	21,0	40,9	38,2	16,1
fd Jugoslavien	22,3	16,8	32,6	14,8	62,0	27,0	20,0	25,2	20,0	32,0	17,6	19,3	21,0	31,0	37,6	14,5
Östeuropa	38,6	27,7	45,2	32,1	52,6	43,7	40,8	36,3	37,8	49,0	28,6	26,4	39,6	55,8	47,2	33,9
Polen	37,1	15,7	44,5	32,7	47,7	43,1	37,4	35,8	37,6	48,0	26,3	.	39,3	54,2	41,5	43,5
Mellersta Östern	27,0	17,8	39,4	22,9	51,8	31,8	27,0	27,7	28,7	33,2	30,7	19,8	27,4	38,0	37,3	23,8
Turkiet	30,9	24,4	29,2	34,5	.	33,6	29,0	31,6	30,0	44,9	.	19,8	28,3	43,7	35,7	30,4
Iran	26,9	15,9	48,8	14,3	.	37,7	28,4	25,8	32,0	29,3	.	.	34,0	36,3	31,0	29,5
Syd/Mellanamerika	39,7	32,0	45,8	40,8	52,6	31,6	42,6	37,0	49,7	44,4	25,2	.	44,6	54,4	45,5	39,8
Afrika	27,5	11,9	45,4	26,4	43,8	27,4	27,8	28,1	28,7	33,7	.	14,5	28,1	44,2	40,8	17,2
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	112	.	.	118	109	100	115	108	104	114	137	134	110	106	110	109
Samtliga utlandsfödda	82	55	95	80	100	74	78	86	76	84	88	86	83	84	93	62
Norden	88	112	86	75	95	93	90	87	95	92	82	89	86	95	93	68
Danmark	108	.	107	70	122	106	115	98	.	130	83	118	117	92	118	95
Finland	86	102	82	74	94	89	84	87	94	86	82	82	84	95	92	56
Norge	87	102	80	80	86	119	100	80	89	97	77	113	77	95	82	101
Centrala EU	105	98	107	89	114	93	104	107	91	109	109	105	106	103	101	105
Tyskland	100	.	99	90	113	77	104	97	.	100	96	83	103	102	96	101
Sydeuropa	59	45	81	49	103	58	51	72	50	68	64	83	52	66	84	38
fd Jugoslavien	54	41	79	47	119	54	45	65	45	63	59	81	52	50	82	34
Östeuropa	93	67	109	102	101	87	93	94	85	96	96	111	98	90	104	80
Polen	90	38	107	103	92	86	85	93	85	94	89	.	98	87	91	103
Mellersta Östern	65	43	95	72	100	63	61	72	65	65	103	83	68	61	82	56
Turkiet	75	59	71	109	.	67	66	82	68	88	.	83	70	70	78	72
Iran	65	38	118	45	.	75	64	67	72	57	.	.	84	59	68	70
Syd/Mellanamerika	96	77	111	129	101	63	97	96	112	87	85	.	111	88	100	94
Afrika	66	29	110	84	84	54	63	73	65	66	.	61	70	71	89	41

Kapitel 5

Syssestättning

Av Mikael Hjerm

5.1 Inledning

Integrationsverket slår fast att ”Den viktigaste orsaken till marginalisering och utanförskap är bristande möjligheter till arbete och egenförsörjning och därmed delaktighet och medansvar i samhället” (p17: Integrationsverket, 2001). Arbete och egenförsörjning motverkar ekonomisk marginalisering, möjliggör inkludering i delar av de sociala transfereringssystemen kopplade till lönearbete, är kontaktskapande, m.m. Arbete och egenförsörjning är dock ingen garanti för inkludering, då personer ändå kan vara utestängda från delaktighet inom andra områden av samhället på grundval av andra faktorer. Så även om det inte är en lösning på alla problem, står det klart att delaktighet på arbetsmarknaden är en av grundbultarna för att undvika utanförskap.

Delaktighet är dock inte tillräckligt. Personer kan även vara marginaliserade till följd av att de uppstår så låga inkomster, att det skapar oöverstigliga problem, trots att de befinner sig på arbetsmarknaden eller därför att deras anknytning till arbetsmarknaden är så lös att den skapar problem. Att befinna sig på arbetsmarknaden är i sig viktigt, men kanske minst lika viktigt är var på arbetsmarknaden man befinner sig och i vilken om-

fattning. I detta kapitel kommer vi därför att studera såväl delaktighet som förankring på arbetsmarknaden. Det förstnämnda kommer att beskrivas genom grad av syssestättning samt arbetslöshet och det sistnämnda genom risken att ha varit arbetslös de fem senaste åren samt risken att ha tidsbegränsad anställning.¹

Beräkningarna för de olika invandrargrupperna i diagrammen har genomförts med logistisk regressionsanalys, med kontroll för strukturskillnader i kön, ålder, familjesituation och utbildning. Förfarandet syftar till att renodla effekten av att vara invandrare från olika delar av världen. Resultaten redovisas i regressionskattade procenttal i diagram och integrationsindex. I slutet av kapitlet redovisas mer detaljerade tabeller med de regressionskattade procenttalen. Integrationsindex beräknas som

$$100 * P_{inv} / P_{sv}$$

¹ En ytterligare faktor när det gäller arbetsmarknaden är också var man befinner sig, eftersom detta delvis påverkar såväl möjligheterna till syssestättning som möjligheterna till en god förankring. Detta ämne behandlas inte i rapporten.

där P_{sv} är det regressionskattade procenttalet bland infödda svenskar och P_{inv} bland invandrare. Referensnivån är alltså infödda svenska "tvillingars" situation, som således sätts till 100. Integrationsindexen baseras i sin tur på regressionskattade procenttal enligt modell som anges i motsvarande tabeller i slutet av kapitlet.

Regressionskattningarna utnyttjas sedan ytterligare för att ge särredovisningar av undergrupper inom de faktorer som ingår i modellen (vistelsetid i Sverige, familjesituation, ålder, kön, utbildning, sysselsättning).

5.2 Sysselsättning och arbetslöshet

Att sysselsättningen bland utlandsfödda är klart lägre än bland infödda svenskar och att relationen mellan grupperna har försämrats till de utlandsföddas nackdel, är ingen nyhet, vilket också framgår tydligt i denna rapport.

Under 90-talet var sysselsättningstalet för infödda svenskar närmare 73 procent, vilket ska jämföras med knappt 54 procent för utlandsfödda (se diagram 5.1.a). Skillnaden mellan grupperna är med andra ord 20 procentenheter, vilket ger en indikation på utlandsföddas svårigheter att få sysselsättning. Invandras situation har försämrats påtagligt. Motsvarande skillnad mellan grupperna var endast två procentenheter i början av 80-talet, då vi hade ett väsentligt bättre arbetsmarknadsläge (diagram 5.1.b). Den tvåprocentiga genomsnitts-

skillnaden under den tidiga perioden döljer att det är stora skillnader mellan grupper av utlandsfödda. Sysselsättningsgraden var då drygt 50 procent bland invandrare från Mellanöstern och Syd- och Mellanamerika, samtidigt som merparten av grupperna från Europa uppvisade små skillnader gentemot infödda svenskar. Invandrare från Norden och de centrala EU-länderna hade i början på 80-talet till och med högre sysselsättning än infödda svenskar även om skillnaderna var små.

Det har förändrats under 90-talet, då det skett en kraftig försämring för utlandsfödda. Alla grupper utlandsfödda uppvisar lägre sysselsättningstal än infödda svenskar. Det är inte bara den faktiska sysselsättningen som sjunkit bland utlandsfödda utan även deras sysselsättning har försämrats i högre grad än för infödda svenskar. Utlandsfödda från länder utanför Europa uppvisar den mest negativa utvecklingen. Sysselsättningstalen har t.ex. försämrats med nästan 40 procentenheter från 76,8 till 37,7 procent, för gruppen från Sydeuropa (på 80-talet från Italien, Spanien, Portugal och Grekland, på 90-talet från f.d. Jugoslavien). För gruppen från Mellanöstern har sysselsättningstalet sjunkit med 20 procentenheter. Skillnaderna i sysselsättning mellan invandrare och infödda svenskar har alltså ökat avsevärt under 90-talet - en tid med betydligt sämre sysselsättningsläge och med extrem arbetslöshet. Det var framför allt invandrare från mer avlägsna regioner som drabbades.

Diagram 5.1.a Sysselsättning 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

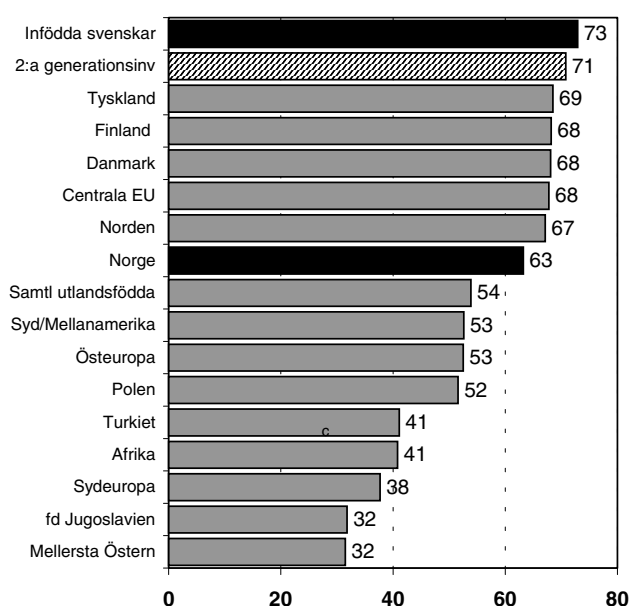
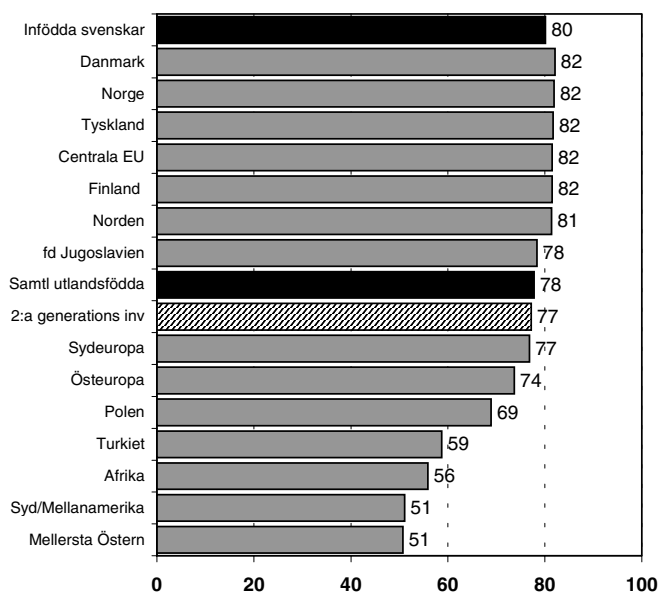

Diagram 5.1.b Sysselsättning 1979/1985. Regressionskattade procenttal.

Sysselsättningsutvecklingen på 90-talet ser alltså dystert ut för utlandsfödda, men för andra-generationens invandrare är situationen en helt annan. De uppvisar sysselsättningstal som är jämförbara med situationen för infödda svenskar under båda tidsperioderna. Det är med andra ord svårt att urskilja någon skillnad i sysselsättningsgrad efter en generation.

Skillnader i sysselsättningsgrad mellan utlandsfödda och infödda svenskar, och den kraftigare försämringen för de utlandsfödda sedan början av 80-talet, kan delvis även förklaras av att andelen relativt nyanlända personer är högre under den senare tidsperioden. Det gör att de lägre sysselsättningstalen under den senare perioden inte uteslutande kan förklaras av det sämre arbetsmarknadsläget, utan också av andra faktorer. Följaktligen är det viktigt att också undersöka arbetslöshet i syfte att skapa en bättre bild av deltagande på arbetsmarknaden.

Diagram 5.2.a och b visar att infödda svenskar har mycket lägre arbetslöshet än genomsnittet för utlandsfödda under båda tidsperioderna - 3 resp. 8 procent bland utrikesfödda att jämföras med 2 resp. 4 procent för infödda svenskar. Vi ser också att merparten av olika grupper av utlandsfödda uppvisar högre arbetslöshetstal än infödda svenskar under båda perioderna även om grupperna från Tyskland och de centrala EU-länderna utgör undantag under den tidiga perioden. Jämfört med infödda svenskar hade de då faktiskt något lägre

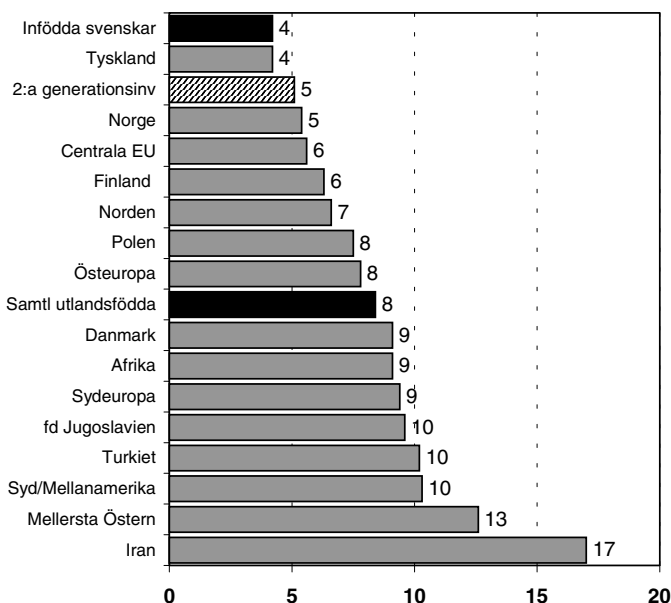
arbetslöshetstal (gruppen bestod i stort sett enbart av arbetskraftsinvandrare och många hade bott länge i landet).

Vi ser vidare att arbetslöshetstalet har stigit mer bland samtliga utlandsfödda än vad det gjort för infödda svenskar, vilket visar att den försämrade sysselsättningsgraden inte endast kan förklaras av en ökning av andelen personer som av olika anledningar inte står till arbetsmarknadens förfogande. Fortfarande bidrar dock förändringen av gruppen utlandsfödda till kraftigt ökande arbetslöshetstal, där till exempel ökningen för invandrare födda i Turkiet och i forna Jugoslavien kan förklaras av att gruppernas sammansättning har förändrats från arbetskraftsinvandrare till flyktinginvandrare. Det samma gäller också för gruppen från Syd- och Mellanamerika, där sammansättningen förändrats från asylinvandrare till anhöriginvandrare.

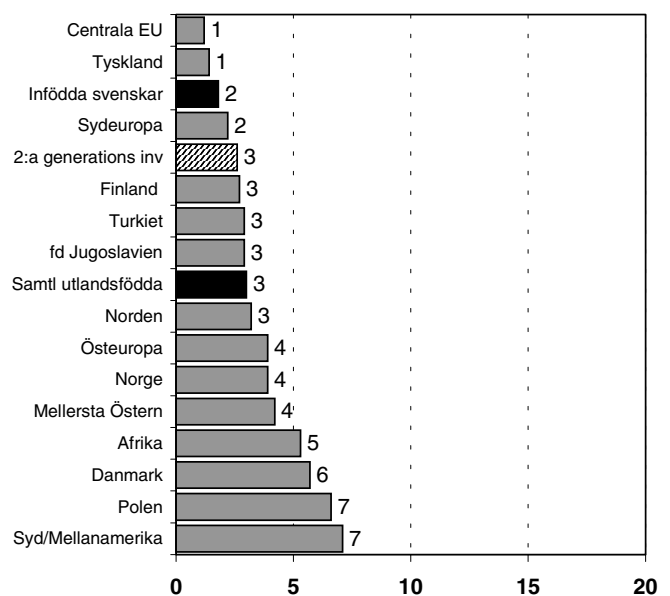
Precis som för sysselsättningsgrad ser vi att arbetslöshet bland andragenerationens invandrare är något mindre än bland infödda svenskar, men skillnaderna är väldigt små. Försämringen mellan tidsperioderna till följd av en förändrad svensk arbetsmarknad har inte heller drabbat andragenerationens invandrare i högre utsträckning än infödda svenskar.

Generellt sett gäller att sysselsättningsgraden är lägre och arbetslösheten högre för grupper av ut-

**Diagram 5.2.a Arbetslöshet 1993/2000.
Regressionsskattade procenttal**

**Diagram 5.2.b Arbetslöshet 1979/1985.
Regressionsskattade procenttal.**

landsfödda från länder utanför Europa. Risken för att stå utanför arbetsmarknaden ökar med andra ord med det ekonomiska och kulturella avståndet till Sverige. Givet att deltagande på arbetsmarknaden är en viktig del i en framgångsrik integrationsprocess, är dessa resultat problematiska av två anledningar, dels därför att utlandsfödda i sig deltar i mindre utsträckning på arbetsmarknaden och dessutom oftare är arbetslösa, dels därför att sysselsättningsgrad och arbetslöshet för de utlandsfödda också har försämrats *relativt* över tid, dvs. i jämförelse med infödda svenskar. Detta kan delvis förklaras med att asylinvandring har ökat mellan de två undersökningsperioderna. Integrationen av utlandsfödda på den svenska arbetsmarknaden har således försämrats på 90-talet. Ett ljus i den dystra utvecklingen är att andragenerationsinvandrare uppvisar liknande grad av sysselsättning och arbetslöshet som infödda svenskar under båda tidsperioderna.

5.3 Förankring på arbetsmarknaden

Inte bara sysselsättningsgrad och arbetslöshet är viktiga för integrationsprocessen på arbetsmarknaden, utan även graden av anknytning bland dem som faktiskt är sysselsatta. En låg grad av förankring på arbetsmarknaden är vanligare bland personer som nyss trätt in eller är på väg att träda in på arbetsmarknaden (t.ex. ungdomar och nyanlända invandrare). Vidare minskar exempelvis andelen visstidsanställningar med stigande ålder. Det kan förklaras av att personer som är på väg att träda in på arbetsmarknaden är mer villiga att acceptera sådana anställningsvillkor, samt att arbetsgivare är mer benägna att erbjuda sådana villkor för att minimera riskerna med nyanställningar av oprövade personer.

Graden av förankring på arbetsmarknaden kan operationaliseras på en mängd olika sätt. Vi har här valt att försöka åskådliggöra detta med hjälp av två indikatorer; nämligen *tidsbegränsade an-*

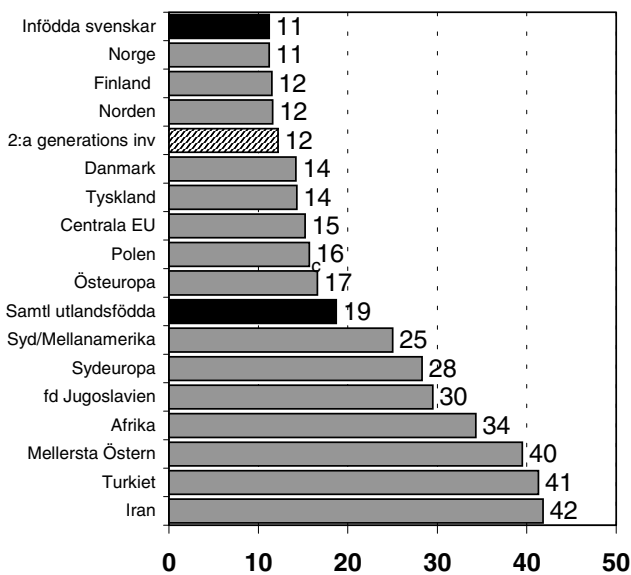
ställningar och *risken att ha varit arbetslös de senaste fem åren*. Det empiriska materialet för tidsbegränsade anställningar är begränsat till att gälla perioden 1993 till och med 2000. Diagram 5.3 visar att det finns stora skillnader även i detta avseende. Den lägsta andelen med tidsbegränsade anställningar finner vi bland infödda svenska och ca 11 procent av dem har tidsbegränsad anställning jämfört med 19 procent av utlandsfödda. Jonsson och Walette (2001) visar liknande resultat med hjälp av data från arbetskraftsundersökningarna. De finner att 27 procent av sysselsatta utländska medborgare var tillfälligt anställda under år 2000 jämfört med 15 procent av svenska medborgare, vilket är en försämring sedan 1993 då 18 procent resp. 11 procent hade tillfällig anställning.

Det är inte bara skillnaden mellan utlandsfödda och infödda svenskar som är påtaglig, utan också de stora skillnaderna inom gruppen utlandsfödda. Generellt sett gäller att utlandsfödda från närliggande länder uppvisar klart lägre andelar av personer med tidsbegränsad anställning. Skillnaden mellan infödda svenskar och utlandsfödda från t.ex. Turkiet och Iran, är hela 30 procentenheter. Även om en förklaring till skillnaden är, att många utlandsfödda är relativt nyanlända (t.ex. från forna Jugoslavien och Turkiet) och därför har svårare att få en fast förankring på arbetsmarknaden, så är det inte hela förklaringen, eftersom även personer från t.ex. Syd- och Mellanamerika, som varit i Sverige en längre tid, har hög frekvens av tillfälligt anställda.

Vid en jämförelse mellan andragenerationsinvandrare och infödda svenskar konstaterar vi att det i princip inte finns några skillnader. Gruppernas inträde på arbetsmarknaden följer samma mönster.

Diagram 5.3 Tidsbegränsade anställningar 1993/2000.

Regressionskattade procenttal.

För att ytterligare studera invandrarnas förankring på arbetsmarknaden ska vi nu undersöka andelen personer som varit *arbetslösa någon gång under de fem senaste åren*.

Föga förvånande finner vi att mönstret för risken att ha varit arbetslös de fem senaste åren följer de ovan redovisade resultaten för tidsbegränsade anställningar. Under den tidiga tidsperioden (början av 80-talet, se diagram 5.4.b) hade 14 procent av utlandsfödda varit arbetslösa de fem senaste åren jämfört med ca 10 procent av infödda svenskar. Under den senare tidsperioden var siffrorna 27 respektive 18 procent.² När det gäller 90-talet är det utlandsfödda från samma länder som för tidsbegränsade anställningar, som även här uppvisar de högsta riskerna, medan personer födda i de nordiska länderna och centrala EU-länder har klart lägre risker. Mönstret är dock inte lika tydligt under den tidiga perioden. Då var t.ex. andelen av personer födda i Norge högre och andelen av personer födda i Afrika lägre än genomsnittet för alla utlandsfödda. Resultaten är inte förvånande om vi ser till vilken typ av invandring som var och är vanlig inom olika grupper av utlandsfödda. De utlandsfödda från forna Jugoslavien återfinns på nedre halvan av diagrammet under

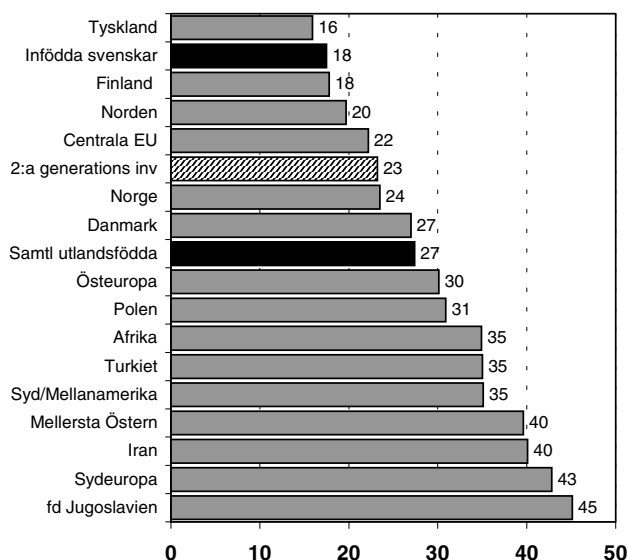
den tidiga perioden, men den relativa skillnaden gentemot infödda svenskar är inte i närheten av den magnitud den har nått under den senare perioden, vilket beror på att gruppen utlandsfödda från f.d. Jugoslavien förändrades kraftigt i och med 1990-talets krig på Balkan. Under den tidiga perioden var många jugoslaver arbetskraftsinvandrare, som ofta hade varit i Sverige ganska länge, medan gruppen numera primärt utgörs av nyanlända flyktinginvandrare. Detsamma gäller i viss mån för invandrare från Afrika, där merparten på senare år har varit i landet relativt kort tid. Även om det finns undantag under den tidiga perioden, är den generella slutsatsen ändå att utlandsfödda från länder som ligger nära Sverige, har en högre grad av förankring på arbetsmarknaden mätt genom risken att ha varit arbetslös de fem senaste åren.

Liksom för tidigare indikatorer ser vi i diagram 5.4 att andragenerationsinvandrare uppvisar betydligt högre risk att ha varit arbetslösa de fem senaste åren jämfört med infödda svenskar. Deras situation har inte heller förändrats relativt, jämfört med infödda svenskar, trots den svåra arbetsmarknadssituationen på 90-talet.

Utlandsföddas förankring på den svenska arbetsmarknaden är således klart sämre än infödda svenskar. Det finns också stora skillnader mellan olika grupper av utlandsfödda, men generellt gäller att förankringen är klart sämre för personer från länder utanför Europa. Tillfälliga anställningar redovisades endast för den senare tidsperioden, men beträffande risken att ha varit arbetslös de fem senaste åren, ser vi att mönstret i stort följer delta-gående på arbetsmarknaden, dvs. förankringen för utlandsfödda har försämrats i högre grad än för infödda svenskar. Vi ser också att andragenerationsinvandrare i stort uppvisar en liknande situation som infödda svenskar, även när det gäller risken att vara arbetslös någon gång under de senaste fem åren (under båda perioderna).

² Den faktiska ökningen mellan de två tidsperioderna hänger samman med flera faktorer, såsom arbetsmarknadens förändring, men framför allt med det tidiga 1990-talets lågkonjunktur.

Diagram 5.4.a Arbetslös någon gång de fem senaste åren 1993/2000. Regressionsskattade procenttal

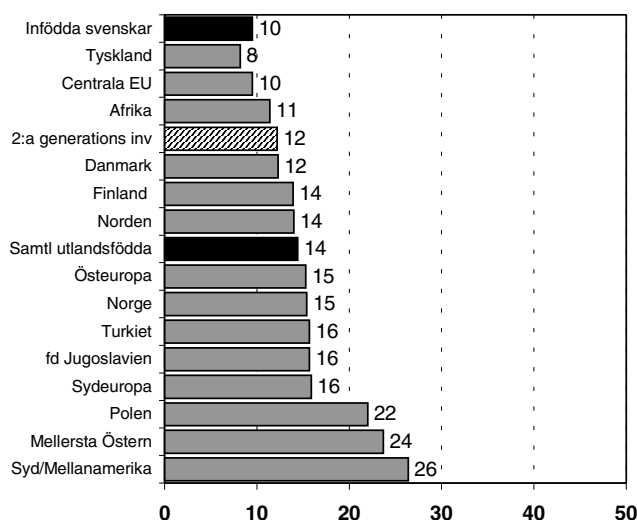

5.4 Bakgrundsfaktorer

I diagrammen 5.5-5.8 redovisas de regressions-skattade relativa procenttalen för de fyra ovan nämnda indikatorerna, för invandrare respektive andragerationsinvandrare, *relaterat till infödda svenskar* uppdelade efter vistelsetid i Sverige, kön, utbildning, ålder och familjesituation. Modellen är beräknad genom att infödda svenskar värde är satt till 100 inom resp. befolkningsgrupp (dvs. ålder, kön, familjesituation, utbildning). Högre värden indikerar en högre risk för till exempel arbetslöshet och lägre värden en lägre risk (se även kapitel 1). Notera alltså, att vi här jämför invandarmän med infödda svenska män, invandrarakademiker med infödda svenska akademiker, etc. ("allt övrigt lika"), dvs. med samma bakgrundskaraktäristika i övrigt.

Vi kommer i detta avsnitt att visa att både när det gäller deltagande (sysselsättningsgrad och arbetslöshet) och förankring på arbetsmarknaden (arbetslös någon gång de senaste fem åren, tidsbegränsad anställning) visar resultaten att utlandsfödda har sämre värden jämfört med infödda svenskar, oavsett ålder, kön, utbildning och familjesituation. Andragerationsinvandrare uppvisar emellertid en klart bättre arbetsmarknadssituation i alla undergrupper under 90-talet, jämfört med utlandsfödda. I allmänna termer kan vi säga att des-

Diagram 5.4.b Arbetslös någon gång de fem senaste åren 1973/1985. Regressionsskattade procenttal

sa skillnader i princip är svagare under början av 80-talet. Våra resultat visar alltså att 90-talets svåra arbetsmarknadskris har ökat invandras sårbarhet, särskilt de senast anlända. Våra resultat tyder samtidigt på att skillnader mellan infödda svenskar och andragerationsinvandrare snarast har minskat mellan de två tidsperioderna.

Vistelsetid

Både när gäller deltagande och förankring på arbetsmarknaden, ser vi att vistelsetid i landet är en viktig faktor för utlandsfödda. Risken för arbetslöshet minskar t.ex. med vistelsetid i Sverige. Riskerna för utlandsfödda som varit i landet 10 år eller mer är dock fortfarande avsevärt högre än för infödda svenskar. Detta skulle kunna ses som ett stöd för amerikansk forskning som visat att arbetslösheten sjunker med vistelsetid, men endast till en viss gräns med avseende på gruppen som helhet (se t.ex. Chiswick och Hurst, 1996). Chiswick m.fl. (1997) har bland annat visat att utlandsföddas arbetslöshetstal sjunker till jämförbara nivåer med infödda redan efter ett till tre års vistelsetid i landet. Detta är dock inte fallet i Sverige, oavsett om vi undersöker den tidiga perioden (då proportionen asylinvandrare var klart lägre) eller den senare tidsperioden. I Sverige är skillnaden mellan dem som varit här mer respektive mindre än 10 år anmärkningsvärd. Det åskådliggörs också väldigt tydligt i risken att ha en tillfällig anställning, där vistelsetid är helt avgörande för utlandsfödda.

Diagram 5.5 Sysselsättning 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

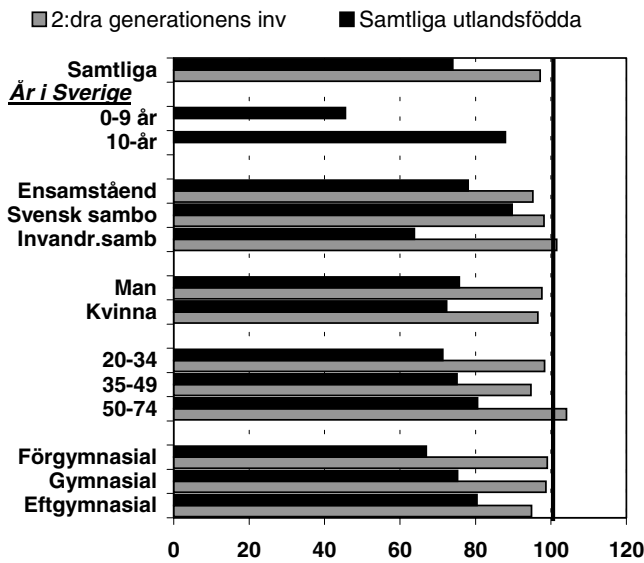

Diagram 5.6 Arbetslöshet 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

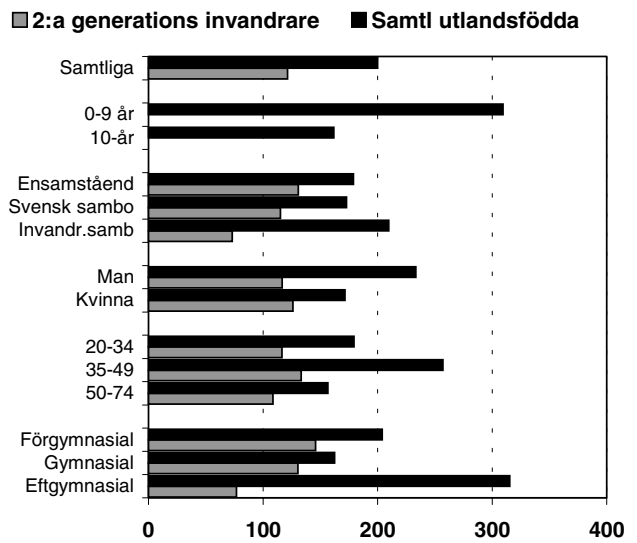

Diagram 5.7. Tidsbegränsade anställningar 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

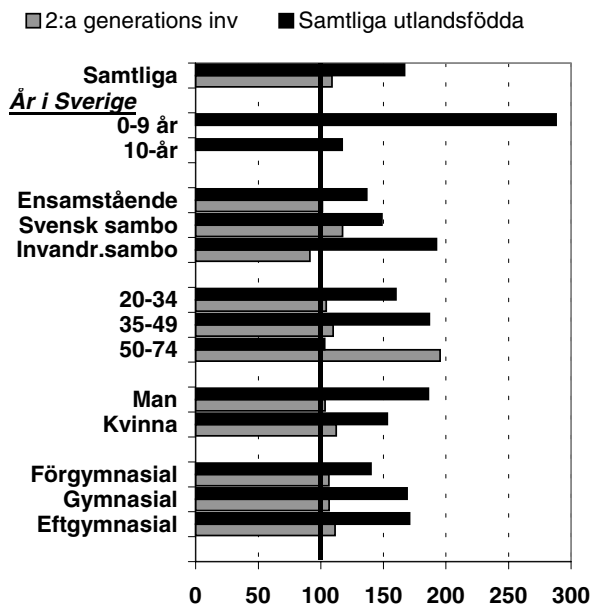
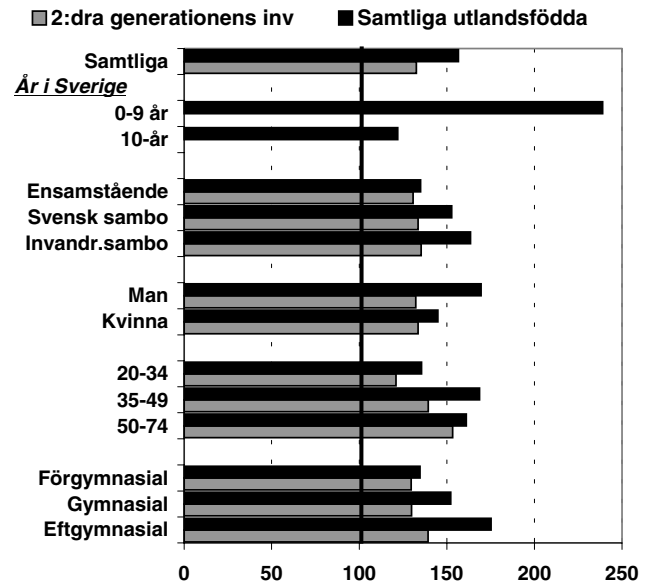

Diagram 5.8 Arbetslös någon gång de fem senaste åren 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

Familjeförhållanden

När det gäller familjeförhållanden är det svårt att utläsa några entydiga mönster. Generellt sett är det mindre fördelaktigt att vara ensamstående oavsett om man är utlandsfödd eller inte. Det är inte särskilt överraskande att utlandsfödda med svensk partner har några procentenheter lägre arbetslöshetsstal än utlandsfödda vars partner har invandrarbakgrund. Detsamma gäller för sysselsätt-

ningsgrad, där diagram 5.5 visar att utlandsfödda med partner med invandrarbakgrund uppvisar lägre sysselsättningstal än dem med en svensk partner. Det skulle kunna tolkas i termer av en ökande exkludering för den här gruppen. Om så är fallet vore det dock rimligt att anta att denna skillnad skulle vara störst bland grupper av utlandsfödda, där ekonomisk och kulturell distans är som störst gentemot infödda svenskar. Något entydigt mönster går dock inte att utläsa.

En alternativ förklaring till dessa skillnader ligger i *selektiv parbildning*, där invandrare som kommit längre i integration till svensk välfärd och kultur (språkkunskaper, sociala kontakter med svenskar, samhällskunskap, sysselsättning) har större sannolikhet att både att välja, eller bli valda av, en svensk partner. Detta är ett mönster som vi även har observerat i fråga om övriga sociala indikatorer i denna rapport, t.ex. ifråga om materiell standard, hälsa och sociala kontakter.

Kön

Generellt sett har kvinnor lägre sysselsättningsgrad än män i Sverige. Om vi jämför utländska kvinnor och män med avseende på deltagande på arbetsmarknaden, ser vi att risken att vara arbetslös resp. att ha tidsbegränsat arbete, är högre för män än för kvinnor under båda tidsperioderna, dvs. *i relation till motsvarande tal för infödda svenska män och kvinnor* (för en jämförelse se även Ekberg och Gustafsson, 1995). Med andra ord har utlandsfödda kvinnor klarat sig något bättre på arbetsmarknaden. När det gäller andragenerationsinvandrare uppvisar både kvinnor och män liknande resultat som infödda svenska kvinnor och män. En möjlig förklaring till resultaten för utlandsfödda, kan vara att utlandsfödda kvinnor under hela 1990-talet har varit överrepresenterade inom den offentliga sektorn i relation till infödda svenska kvinnor (Hjerm, 2001). Kvinnor kan således ha verkat i en arbetsmarknadsektor, som inte var lika hårt utsatt för 1990-talets arbetskraftsminskningar, som den privata sektorn. Skillnaden mellan utlandsfödda kvinnor och män, i relativa tal sett, är dock marginell mellan tidsperioderna vilket indikerar att sektorstillhörigheten inte är den enda förklaringen.

Utbildning

Tidigare forskning har visat att invandras utbildning ger sämre avkastning än infödda svenskar. Spalloni (1994) har t.ex. visat att utomnordiskt födda universitetsutbildade invandrare i mindre utsträckning har fasta löner och att de ofta har löner som inte motsvarar deras kompetens. Ekberg och Gustafsson (1995, se också SCB, 1996) pekar på en liknande situation, där invandrarakademiker i större utsträckning än andra återfinns inom tillverkningsindustrin, eller med andra ord, att de i högre utsträckning återfinns inom arbeten som inte motsvarar kompetensnivån. Riksförsäkringsverket visar också i en studie av aka-

demiker, som invandrade i mitten av 80 talet, att fem år senare hade endast tio procent arbeten som motsvarade deras kompetens (Riksrevisionsverket, 1992). Dessa studier ger stöd åt tesen om den underutnyttjade kunskapsreserven (Schierup och Paulsson, 1994).

Här jämför vi endast utbildningsgrad och om personer är arbetslösa eller inte - inte vilken typ av arbete de har. Det är framför allt utlandsfödda med eftergymnasial utbildning som avviker från mönstret. De uppvisar avsevärt högre risk att vara arbetslösa eller ha varit det under de senaste fem åren, jämfört med infödda svenskar. De har tre gånger så stor risk att vara arbetslösa jämfört med infödda svenskar med eftergymnasial utbildning, samt mer än en och en halv gång så hög risk att ha varit arbetslös de fem senaste åren (diagram 5.6). Dessa resultat är inte förvånande om vi betänker de problem som finns med ekvivalering av utländska examina, problem som lägre utbildade personer inte är utsatta för på samma sätt. Bevelander (2000) visar att det under 1990-talet var avsevärt svårare för personer med utländska examina att få arbete jämfört med invandrare som utbildat sig i Sverige, vilket innebar en förändring till det sämre i jämförelse med 1970-talet då motsvarande skillnader inte gick att utläsa. Intressant nog är skillnaderna som visas här mellan tidsperioderna i princip negligierbara. Utlandsfödda personer med eftergymnasial utbildning har cirka tre gånger så stor risk att vara arbetslösa under båda tidsperioderna, vilket skulle kunna indikera att en eventuell förändring i inställningen till utländska examina började långt tidigare än på 1990-talet. Chiswick m fl. (1997) har visat att utbildning i sig har mindre effekt på risken att vara arbetslös för utlandsfödda än för andra. Detta är något som också stöds i denna undersökning då de relativa skillnaderna i arbetslöshetstal bland utlandsfödda mellan olika utbildningskategorier är avsevärt mindre än för motsvarande grupper av infödda svenskar. Värt att notera är att andragenerationsinvandrare med eftergymnasial utbildning, på 90-talet, faktiskt uppvisar *lägre* risk än infödda svenskar att vara arbetslösa.

Även när det kommer till förankring på arbetsmarknaden ser vi att utlandsfödda med eftergymnasial utbildning, i relation till infödda svenskar med motsvarande utbildning, har högst risk för utanförskap. Denna grupp har till och med högre andel med tidsbegränsade anställningar än utlandsfödda utan gymnasial utbildning. Detsam-

ma gäller risken att ha varit arbetslös de fem senaste åren, där utlandsfödda med eftergymnasial utbildning har de högsta riskerna, i relation till infödda svenskar med motsvarande utbildningsnivå.

5.5 Avslutande diskussion

Vi har sett att utlandsfödda, som grupp betraktat, har sämre utfall på arbetsmarknaden under perioden 1993-2000 i jämförelse med perioden 1979-1985. Inte nog med att utlandsfödda uppvisar både lägre sysselsättning och sämre förankring på arbetsmarknaden under den tidiga perioden, i jämförelse med infödda svenskar. Utan deras situation har också relativt sett, försämrats över tid, dvs. relativt infödda svenskar. Sysselsättningsgraden bland invandrare var under 1950- och 1960-talet jämförbar med infödda svenskars. Situationen förändrades under 1970-talet (se t ex Ekberg, 1991; Ekberg och Gustafsson, 1995) och framåt till den situation vi beskriver för 1990-talet. En mängd faktorer bidrar till att förklara denna förändring.

För det första har typen av invandring förändrats från arbetskraftsinvandring (lätt att få arbete, arbetet ordnat före ankomsten till Sverige) till flykting- och anhöriginvandring, dvs. till grupper som inte på samma sätt har en naturlig koppling till svensk arbetsmarknad.

För det andra har gruppen invandrare blivit mer geografiskt diversifierad. Utlandsfödda från länder utanför Europa har kommit att utgöra en allt större andel av den totala populationen utlandsfödda i Sverige. I detta material kan det exemplifieras med att de nordiskt utlandsfödda utgjorde 52 procent av den totala populationen under den tidiga perioden, men endast 36 procent under den senare perioden. Humankapitalteorin (se Becker, 1994) förklarar åtminstone delvis denna situation - invandras humankapital värderas inte lika högt i mottagarlandet och därmed missgynnas gruppen som helhet (Chiswick, 1978).

För det tredje har strukturella förändringar på arbetsmarknaden bidragit till att en mängd lågkvalificerade arbeten försvunnit, vilket har drabbat utlandsfödda hårdare än andra.

För det fjärde är effekter av konjunkturförändringar större för utlandsfödda, av två orsaker. Lågkonjunktur försenar inträdet på arbetsmarknaden, vilket får långtgående konsekvenser för utlandsfödda på väg in på arbetsmarknaden. Ut-

landsfödda som redan befinner sig på arbetsmarknaden har ofta en sämre förankring och har följaktligen svårare att behålla sitt arbete. Till exempel har det visats att invandrare blev arbetslösa i högre grad än andra under 1990-talets lågkonjunktur. Det är till och med så, att invandrare med högre grad av förankring på arbetsmarknaden ändå löpte högre risk att bli arbetslösa, i jämförelse med infödda svenskar med lägre grad av förankring på arbetsmarknaden (Hjerm, 2001).

För det femte måste vi ha i åtanke möjligheten att viljan att anställa invandrare har minskat beroende på en mängd faktorer. Hit hör strukturella förändringar på arbetsmarknaden och anställningsbeteenden i stort, som direkt och indirekt diskriminering (se t ex Bevelander, 2000). Det rör sig om förändring i arbetsorganisation - arbetsgivare ställer numera högre krav på såväl formella som informella kunskaper (AMS, 1992).³

Det har dock på senare tid hävdats att utlandsföddas sysselsättningssituationen har förbättrats (Carlgren, 2001). Det är sant att sysselsättningstallet för utlandsfödda procentuellt sett har ökat mer än för svenskfödda. Vi ska dock komma ihåg två saker. För det första är den relativa ökningen inte större för gruppen som helhet än för svenskfödda. För det andra utgör gruppen så stor del av totala antalet arbetslösa att en situation med minskad total arbetslöshet i landet per definition måste innebära att sysselsättningstallet för utlandsfödda ökar, då det krasst sett inte finns några andra att anställa. Denna ökning bekräftar snarast att utlandsfödda är de första som får sparken och de sista som anställs. Detta kan knappast ses som att trenden har vänt då det gäller utlandsföddas problem på svensk arbetsmarknad.

Frågan är om det är välfärdsstaten som misslyckats eller om utlandsfödda helt enkelt saknar nödvändiga resurser för att leva och verka i Sverige (eller alternativt att samhället inte är anpassat för de specifika resurser som vissa grupper av invandrare äger)? Vi talar då om resurser som är specifikt kopplade till att vara invandrare, t.ex. språkkunskaper och brist på (för arbetsmarknaden) funktionella kontaktnät. Om så är fallet bör skillnad mellan invandrare och icke-invandrare

³ Vi får dock inte glömma att en förändring i kraven på informella färdigheter mycket väl kan vara en förändring i ökade antipatier gentemot invandrare då sådana krav kan ses som indirekt diskriminering.

minska med vistelsetid i landet, vilket också, åtminstone delvis, visar sig stämma (se också le Grand och Szulkin, 1999). Vistelsetid har fortfarande betydelse i det att gruppen utlandsfödda med minst 10 år i landet, klarar sig avsevärt bättre än de med kortare vistelsetid, vilket skulle kunna tyda på en möjlighet till förbättring på sikt. Effekten av den långa vistelsetiden har dock försämrats mellan tidsperioderna. Utlandsfödda med lång vistelsetid i landet låg när det gäller sysselsättning nära nog i paritet med infödda svenskar under den tidiga perioden, men så var inte fallet på 90-talet. Beaktar vi att det är högutbildade utlandsfödda som klarat sig särskilt dåligt (i relation till högutbildade infödda svenskar), är det uppenbart att utlandsfödda missgynnas av informella resurskrav.

Vidare borde skillnad mellan andragenerationsinvandrare och infödda svenskar vara försumbar när hänsyn tagits till icke-invandrarspecifikt humankapital. Det är dock inte helt klart att så är fallet (Ekberg, 1997). Vi har här visat att situationen för andragenerationsinvandrare är positiv. Deras situation är i många avseenden fullt jämförbar med infödda svenskars (samma ålder, kön, familjesituation och utbildning). Det är också möjligt att skönja en positiv trend för andragenerationsinvandrare. Deras situation, i relativa termer, ser något bättre ut under 90-talet än under början av 80-talet. Men det är möjligt att denna situation kan komma att försämrats, när barnen till 90-talets asylinvandrare ska ut på arbetsmarknaden. De skulle kunna antas ha ett sämre utgångsläge, eftersom deras föräldrar i så hög grad saknar sysselsättning.

Tabell 5.1 Förvärvsarbetande. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkou	fkou	fkou	fkå	fkå	fkå
1993-2000 Procenttal														
Infödda svenskar	72,9	.	.	65,1	79,5	78,4	76,0	69,5	70,8	88,4	53,0	61,4	75,2	79,9
2:a generationens inv	70,8	.	.	62,0	78,0	79,6	74,2	67,1	69,6	83,7	55,2	60,8	74,2	75,8
Samtliga utlandsfödda	53,9	33,2	64,1	50,8	71,3	50,0	57,5	50,3	50,5	66,4	42,7	41,1	56,6	64,2
Norden	67,1	66,7	69,8	63,1	75,8	68,5	67,4	65,7	70,7	81,3	46,6	52,9	68,8	79,9
Finland	68,2	69,7	71,1	64,7	77,8	69,0	68,0	67,1	74,2	81,7	47,7	52,7	70,0	84,6
Norge	63,2	57,2	65,9	55,7	70,2	72,4	72,4	55,9	65,0	78,5	41,3	49,6	65,8	72,7
Centrala EU	67,8	56,7	70,2	55,9	80,5	64,7	77,4	57,7	68,8	77,7	49,3	56,0	71,5	73,6
Sydeuropa	37,7	24,4	61,1	39,8	70,2	35,8	43,9	31,6	42,1	50,7	25,3	30,6	39,8	44,0
fd Jugoslavien	31,8	22,8	57,8	37,9	62,3	31,6	36,8	27,1	36,8	45,3	19,9	27,9	33,7	35,4
Östeuropa	52,5	37,4	60,2	44,1	64,6	58,0	55,0	49,6	40,5	67,7	40,9	28,7	50,6	69,6
Mellersta Östern	31,5	22,8	44,8	32,2	51,4	33,1	42,3	20,7	36,7	42,1	28,2	20,7	33,5	42,5
Syd/Mellanamerika	52,6	41,9	58,2	55,5	60,0	42,6	58,8	46,8	60,2	61,7	38,6	.	57,3	58,7
1993-2000 Integrationsindex														
Infödda svenskar	100	.	.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	97	.	.	95	98	102	98	97	98	95	104	99	99	95
Samtliga utlandsfödda	74	46	88	78	90	64	76	72	71	75	81	67	75	80
Norden	92	91	96	97	95	87	89	95	100	92	88	86	91	100
Finland	94	96	98	99	98	88	89	97	105	92	90	86	93	106
Norge	87	78	90	86	88	92	95	80	92	89	78	81	88	91
Centrala EU	93	78	96	86	101	83	102	83	97	88	93	91	95	92
Sydeuropa	52	33	84	61	88	46	58	45	59	57	48	50	53	55
fd Jugoslavien	44	31	79	58	78	40	48	39	52	51	38	45	45	44
Östeuropa	72	51	83	68	81	74	72	71	57	77	77	47	67	87
Mellersta Östern	43	31	61	49	65	42	56	30	52	48	53	34	45	53
Syd/Mellanamerika	72	57	80	85	75	54	77	67	85	70	73	.	76	73

Tabell 5.2 Arbetslös. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	<i>fkåu</i>	<i>fkåu</i>	<i>fkåu</i>	<i>kåu</i>	<i>kåu</i>	<i>kåu</i>	<i>fåu</i>	<i>fåu</i>	<i>fkou</i>	<i>fkou</i>	<i>fkou</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>	<i>fkå</i>
1993-2000														
	Procenttal													
Infödda svenskar	4,2	.	.	5,2	3,3	4,1	4,2	4,2	7,3	4,2	2,3	4,8	5,6	2,6
2:a generationens inv	5,1	.	.	6,8	3,8	3,0	4,9	5,3	8,5	5,6	2,5	7,0	7,3	2,0
Samtliga utlandsfödda	8,4	13,2	6,8	9,3	5,7	8,6	9,8	7,2	13,1	10,8	3,6	9,8	9,1	8,2
Norden	6,6	7,5	6,9	8,1	5,1	5,7	8,3	5,3	12,5	6,5	3,5	7,9	8,0	5,2
Finland	6,3	6,0	6,9	7,0	5,0	5,8	7,5	5,4	12,2	6,3	3,2	7,8	7,9	4,1
Norge	5,4	7,6	5,3	6,7	4,6	3,2	4,4	6,0	13,8	3,2	1,7	0,0	9,6	2,7
Centrala EU	5,6	8,4	4,9	4,5	4,9	7,2	6,5	4,8	12,4	7,6	1,8	7,2	3,9	7,2
Sydeuropa	9,4	11,8	7,8	9,6	4,5	9,3	10,0	8,7	14,8	10,1	5,5	10,9	11,1	8,8
fd Jugoslavien	9,6	11,8	7,5	8,7	3,8	9,8	10,5	8,8	15,8	10,8	4,5	11,4	11,4	8,9
Östeuropa	7,8	12,5	5,2	8,6	3,8	9,0	7,8	7,7	15,1	10,4	1,6	2,4	9,2	7,5
Mellersta Östern	12,6	14,3	11,5	15,2	10,7	10,4	14,9	9,8	15,2	18,7	10,8	15,2	11,4	13,9
Syd/Mellanamerika	10,3	19,9	5,9	8,5	10,9	12,8	7,1	12,9	11,9	17,4	3,1	8,3	11,4	10,5
1993-2000														
	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100			100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	121			131	115	73	117	126	116	133	109	146	130	77
Samtliga utlandsfödda	200	314	162	179	173	210	233	171	179	257	157	204	163	315
Norden	157	179	164	156	155	139	198	126	171	155	152	165	143	200
Finland	150	143	164	135	152	141	179	129	167	150	139	163	141	158
Norge	129	181	126	129	139	78	105	143	189	76	74	0	171	104
Centrala EU	133	200	117	87	148	176	155	114	170	181	78	150	70	277
Sydeuropa	224	281	186	185	136	227	238	207	203	240	239	227	198	338
fd Jugoslavien	229	281	179	167	115	239	250	210	216	257	196	238	204	342
Östeuropa	186	298	124	165	115	220	186	183	207	248	70	50	164	288
Mellersta Östern	300	340	274	292	324	254	355	233	208	445	470	317	204	535
Syd/Mellanamerika	245	474	140	163	330	312	169	307	163	414	135	173	204	404

Tabell 5.3 Tidsbegränsade anställningar. 1993-2000
 Regressionskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fku	fku	fku	fkå	fkå	fkå
1993-2000														
Procenttal														
Infödda svenskar	11,2	.	.	15,3	8,0	10,4	8,6	14,5	23,3	9,1	6,3	10,7	11,9	11,4
2:a generationens inv	12,2	.	.	15,5	9,4	9,5	8,9	16,3	24,3	10,0	12,3	11,4	12,7	12,7
Samtliga utlandsfödda	18,7	32,2	12,5	20,9	11,9	20,0	16,0	22,2	37,3	17,0	6,5	15,0	20,1	19,5
Norden	11,6	14,2	9,7	13,6	7,8	12,1	10,2	14,0	28,8	9,9	3,3	7,2	13,5	11,8
Finland	11,5	20,2	9,6	13,3	7,4	12,4	10,8	13,5	27,6	10,2	3,7	5,8	13,2	13,4
Norge	11,2	10,0	11,0	7,8	10,4	9,6	5,4	16,7	33,2	6,3	0,0	0,0	16,5	8,3
Centrala EU	15,2	29,7	10,8	22,4	8,8	20,3	11,9	19,3	30,8	15,3	6,1	7,6	15,6	18,7
Sydeuropa	28,3	42,0	12,8	29,1	20,4	25,9	20,8	37,4	45,6	28,6	11,1	32,9	29,6	23,4
fd Jugoslavien	29,5	42,4	9,5	32,3	13,8	27,4	24,1	35,7	46,2	30,9	8,7	36,4	31,5	21,1
Östeuropa	16,6	22,2	11,2	17,8	13,7	13,7	9,5	23,5	20,2	16,2	13,1	0,0	18,3	18,1
Mellersta Östern	39,5	52,1	26,8	39,0	37,2	35,9	30,9	49,8	56,5	38,2	34,3	39,4	48,7	32,6
Syd/Mellanamerika	25,0	28,3	20,9	27,5	27,7	14,2	17,4	33,1	49,9	16,1	17,9	.	29,8	23,5
1993-2000														
Integrationsindex														
Infödda svenskar	100			100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	109			101	118	91	103	112	104	110	195	107	107	111
Samtliga utlandsfödda	167	288	112	137	149	192	186	153	160	187	103	140	169	171
Norden	104	127	87	89	98	116	119	97	124	109	52	67	113	104
Finland	103	180	86	87	93	119	126	93	118	112	59	54	111	118
Norge	100	89	98	51	130	92	63	115	142	69	0	0	139	73
Centrala EU	136	265	96	146	110	195	138	133	132	168	97	71	131	164
Sydeuropa	253	375	114	190	255	249	242	258	196	314	176	307	249	205
fd Jugoslavien	263	379	85	211	173	263	280	246	198	340	138	340	265	185
Östeuropa	148	198	100	116	171	132	110	162	87	178	208	0	154	159
Mellersta Östern	353	465	239	255	465	345	359	343	242	420	544	368	409	286
Syd/Mellanamerika	223	253	187	180	346	137	202	228	214	177	284	149	250	206

Tabell 5.4 Arbetslös senaste 5 åren. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkuv	fkuv	fkuv	fkå	fkå	fkå
1993-2000														
	Procenttal													
Infödda svenskar	17,5	.	.	20,8	14,6	17,3	17,4	17,6	35,7	14,7	9,0	17,9	20,7	14,5
2:a generationens inv	23,2	.	.	27,2	19,5	23,4	23,0	23,5	43,2	20,5	13,8	23,2	26,9	20,2
Samtliga utlandsfödda	27,4	42,7	21,8	28,1	22,3	28,3	29,5	25,5	48,4	24,8	14,5	24,1	31,5	25,4
Norden	19,7	33,9	16,9	19,7	18,1	17,7	22,7	17,5	39,0	17,1	9,8	18,5	22,5	18,6
Finland	17,8	23,2	17,0	17,9	15,8	16,9	20,2	16,2	30,7	16,6	9,6	16,9	20,2	17,5
Norge	23,5	37,0	19,1	19,8	22,5	21,5	26,5	21,5	51,6	19,5	6,5	20,9	27,5	20,7
Centrala EU	22,2	22,8	18,4	28,0	20,3	10,3	19,9	24,7	45,7	21,1	9,3	14,7	25,1	22,4
Sydeuropa	42,8	65,0	26,2	46,2	30,2	42,4	43,5	41,9	62,6	36,6	36,1	35,0	48,1	43,4
fd Jugoslavien	45,1	68,5	22,0	46,0	24,7	45,6	48,0	41,6	66,9	39,8	31,9	38,6	47,4	51,8
Östeuropa	30,1	35,6	24,1	32,6	26,5	26,9	27,6	31,9	48,2	27,7	17,2	24,2	39,0	23,7
Mellersta Östern	39,6	49,2	33,9	39,9	40,2	36,7	40,2	38,5	55,9	39,0	43,0	36,9	46,1	34,8
Syd/Mellanamerika	35,1	49,7	29,2	28,4	43,6	31,6	30,4	39,1	53,5	32,8	29,1	.	29,5	42,6
1993-2000														
	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100	.	.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	133	.	.	131	134	135	132	134	121	139	153	130	130	139
Samtliga utlandsfödda	157	244	125	135	153	164	170	145	136	169	161	135	152	175
Norden	113	194	97	95	124	102	130	99	109	116	109	103	109	128
Finland	102	133	97	86	108	98	116	92	86	113	107	94	98	121
Norge	134	211	109	95	154	124	152	122	145	133	72	117	133	143
Centrala EU	127	130	105	135	139	60	114	140	128	144	103	82	121	154
Sydeuropa	245	371	150	222	207	245	250	238	175	249	401	196	232	299
fd Jugoslavien	258	391	126	221	169	264	276	236	187	271	354	216	229	357
Östeuropa	172	203	138	157	182	155	159	181	135	188	191	135	188	163
Mellersta Östern	226	281	194	192	275	212	231	219	157	265	478	206	223	240
Syd/Mellanamerika	201	284	167	137	299	183	175	222	150	223	323	.	143	294

Kapitel 6

Arbetsmiljö

Av Mikael Hjerm

6.1 Inledning

Arbetsmiljö har avgörande konsekvenser för levnadsförhållanden i vidare mening. För enskilda personer innebär en dålig arbetsmiljö ökade risker för ohälsa. Detta är problematiskt även ur ett makroperspektiv, eftersom det leder till fler arbetsolyckor, förslitningar, utbrändhet med mera, som medför ökade samhällsekonomiska kostnader. Vidare är arbetsmiljö viktig i relation till integration i samhället i vidare mening. Arbetsmiljön är inte bara en indikator på belastning, utan den påverkar också våra roller och vår välfärd i övrigt, såsom fritidslivet, sociala relationer, deltagande i samhällslivet. Vidare är arbetets ekonomiska utbyte, i termer av inkomster, ekonomisk trygghet och anställningstrygghet betydelsefullt. Dålig arbetsmiljö samvarierar ofta med dåliga förhållanden även i dessa avseenden.

Arbetsmiljö kan delas upp i fysisk respektive psykosocial arbetsmiljö. Med *fysisk arbetsmiljö* avses faktorer som hur bullrig och smutsig arbetsmiljön är, tunga lyft och olämpliga arbetsställningar. Med *psykosocial arbetsmiljö* avses faktorer som hur meningsfullt arbetet är, vilken möjlighet som finns att lära sig nya saker, om arbetet är jäktigt eller psykiskt ansträngande. Mätningar av arbetsmiljön som de ingår i undersökningarna av levnadsförhållanden är objektiva i den mening

en att frågorna formuleras så entydiga som möjligt. Vad som är god arbetsmiljö varierar emellertid mellan intervjupersoner beroende på erfarenheter av andra arbete, kunskaper om arbetet och anspråksnivå. Det gör att det inte bara är svårt att mäta personers *faktiska* arbetsmiljö på ett objektivi-tätt sätt, utan också att det inte utan vidare är meningsfullt, eftersom risker för ohälsa är relaterade till just hur personer upplever sin egen arbetssituation oavsett vad den beror på.

Jämförande analyser av arbetsmiljö blir emellertid problematiska om jämförelsegrupperna kommer från vitt skilda arbetsmarknader, om de har annorlunda föreställningar om vad som är en god arbetsmiljö och om deras faktiska möjligheter att själva välja mellan olika arbeten varierar kraftigt. Detta gäller särskilt invandrare, som ibland sägs ha en egen arbetsmarknad, där det råder allmänt sämre anställningsförhållande, arbetsmiljö, lönenivå och kontinuitet i yrkesrollen. Det är följaktligen en risk om utlandsfödda bedömer en arbetsmiljö som bättre än vad infödda svenskar skulle göra. Detta innebär att jämförande bedömningar av arbetsmiljö måste tolkas med försiktighet.

Analogt gäller också att trender i arbetsmiljöbedömningar är problematiska. Av SCB:s arbets-

miljömätningar framgår att den faktiska arbetsmiljön generellt sett har förbättrats på senare år, samtidigt som man ser tendens till att anspråksnivån (och därmed referensramarna) har höjts, dvs. kraven på vad som är en god arbetsmiljö har blivit högre.

6.2 Fysisk arbetsmiljö

Den fysiska arbetsmiljön varierar kraftigt mellan olika sektorer av arbetsmarknaden. Buller och nedsmutsning är till exempel vanligare inom verkstadsindustrin än inom vårdsektorn, medan upprepade tunga lyft är vanligare inom vårdsektorn och jordbrukssektorn. I tabell 6.1 ser vi att ca 40 procent av dem som arbetar inom tillverkningsindustrin är utsatta för buller och ca 20 procent lyfter mellan 15 och 25 kilo flera gånger varje dag. Mot-

Motsvarande andelar för dem som arbetar inom hälso- och sjukvården är 16 resp. 24 procent.

Samtidigt som det är stora skillnader i den fysiska arbetsmiljön, beroende på vilken sektor man arbetar inom, finns det även vissa skillnader mellan utlandsfödda och infödda svenskar med avseende på sektor. Tabell 6.2 visar att de utländska medborgarna är något överrepresenterade inom verkstadsindustrin jämfört med totalbefolkningen samt att kvinnor med utländskt medborgarskap är något underrepresenterade inom vård- och omsorgssektorn. Givet detta, är det rimligt att det finns skillnader i upplevd arbetsmiljö beroende på om man är född utomlands eller inte.

I vår mätning av den fysiska arbetsmiljön har vi använt oss av följande indikatorer:

1. Tunga lyft
2. ständigt öronbedövande buller
3. fysisk belastning
4. olämpliga arbetsställningar

Tabell 6.1: Arbetsmiljö inom tillverkningsindustri resp. vårdsektorn. Procent av anställda. 1999.

	Tillverkningsindustri	Hälso- och sjukvård
Utsatta för buller som förhindrar samtal under minst 25 procent av arbetstiden	38,7	15,7
Lyfter mellan 15 till 25 kilo år gången flera gånger varje dag	18,7	23,9

Källa: Arbetsmiljöundersökningen.

Tabell 6.2: Procent av sysselsatta som arbetar inom verkstads- eller vård- och omsorgssektorn, efter kön.

	Totalbefolkningen		Utländska medborgare	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Verkstadsindustri	15,3	4,6	20,8	6,5
Vård och omsorg	5,0	35,3	5,6	32,1

Källa: AKU 2000.

Tabell 6.3: Fysisk arbetsmiljö. Regressionsskattade procenttal.

	Infödda svenskar	2:a generations inv	Samtliga utlandsfödda
Fysisk belastning ¹	67,6	68,6	74,5
Olämpliga arbetsställningar	39,8	39,3	40,0
Buller	7,1	9,7	11,4
Tunga lyft	20,5	21,0	22,2

¹ Fysisk belastning är ett index, som mäter om man har ett av följande arbetsmiljöproblem: upprepade och ensidiga arbetsrörelser, olämpliga arbetsställningar, skakningar eller vibrationer, dagligen bli svettig, varje vecka tvingas lyfta tungt

Skillnaden mellan infödda svenskar och utlandsfödda är obetydlig vad gäller olämpliga arbetsställningar och tunga lyft. När det gäller buller och fysisk belastning är den dock större - med avseende på fysisk belastning cirka sju procentenheter, med avseende på buller drygt fyra procentenheter (tabell 6.3). Speciellt när det gäller buller är skillnaden påtaglig, eftersom fyra procentenheter här innebär att andelen utlandsfödda (som uppger att de är utsatta för buller) är mer än 50 procent högre än för infödda svenskar. Detta kan delvis förklaras med att utlandsfödda i högre utsträckning är sysselsatta inom verkstadsindustrin där buller är vanligt förekommande.

Sammantaget bedömer utlandsfödda sin fysiska arbetsmiljö som sämre än vad infödda svenskar gör. Till detta ska också läggas att det, som nämnts, inte är troligt att individuella variationer i uppfattning om arbetsmiljö är konstant mellan dessa grupper. Det finns anledning att anta att de utlandsfödda faktiskt överskattar sin arbetsmiljö. Följaktligen är det rimligt att anta att utlandsfödda utför arbeten, där den fysiska arbetsmiljön faktiskt är sämre än vad som gäller för infödda svenskar.

Genomgående gäller att andragenerationsinvandrare inte skiljer sig nämnvärt från infödda svenskar vad det gäller fysisk arbetsmiljö. Andragenerationsinvandrare har socialiserats in på den svenska arbetsmarknaden och har liten kännedom eller erfarenhet av potentiellt sämre arbetsmiljöer utomlands, vilket gör att det är troligt att individuella variationerna i bedömningen av den egna arbetsmiljön bör vara jämförbara med infödda svenskar. Det är rimligt att anta att den fysiska arbetsmiljön faktiskt verkar vara tämligen likvärdig för andragenerationsinvandrare och infödda svenskar.

6.3 Psykosocial arbetsmiljö

Liksom när det gäller fysisk arbetsmiljö varierar psykosocial arbetsmiljö med t.ex. näringsgren, klasstillhörighet och andra faktorer.

Vi ser i tabell 6.4 att skillnaden mellan dem som arbetar inom tillverkningsindustrin respektive vården med avseende på variablerna, ”lära nytt varje vecka” och ”psykiskt påfrestande”, är påtaglig. När det gäller möjlighet att lära sig nya saker på arbetet är skillnaden sex procentenheter och hela 33 procentenheter när det om arbetet är psykiskt påfrestande. Det är med andra ord rimligt att vänta sig skillnader mellan utlandsfödda och svenskfödda personer även när det gäller psykosociala indikatorer.

Den psykosociala arbetsmiljön mäts i det följande genom fyra indikatorer - hur psykiskt ansträngande arbetet är, vilka möjligheter som finns att lära sig nya saker, om arbetet är jäktigt och om personerna har en instrumentell inställning till arbetet eller inte. En instrumentell inställning till arbetet innebär att man ser arbetet främst som en källa till inkomst utan någon form av annan tillfredsställelse.

Infödda svenskar och andragenerationsinvandrare uppvisar även här liknande värden på de fyra indikatorerna (tabell 6.5), medan det finns vissa skillnader mellan dessa båda grupper och utlandsfödda. Risken att ha ett psykiskt ansträngande arbete är lika vanlig i alla tre grupperna, men fler utlandsfödda riskerar att ha ett jäktigt och enformigt arbete. Det är också fler utlandsfödda som har en instrumentell inställning till arbetet. Dessutom visar tabell 6.5 att färre bland de utlandsfödda har möjlighet att lära sig nya saker.

Tabell 6.4: Psykosocial arbetsmiljö inom tillverkningsindustri resp. vårdsektorn. Procent av anställda. 1999

	Tillverkningsindustri	Hälso- och sjukvård
Arbetet ger mig varje vecka möjligheter att lära nytt och utvecklas i arbetet	44,0	49,7
Arbetet är psykiskt påfrestande	33,2	66,0

Källa: Arbetsmiljöundersökningen.

Tabell 6.5: Psykosocial arbetsmiljö. Regressionsskattade procenttal.

	Infödda svenskar	2:a generations inv	Samtliga utlandsfödda
Psyiskt ansträngande	39,9	40,9	41,2
Lära sig nya saker	65,5	66,0	60,4
Jäktigt och enformigt	10,3	11,9	17,5
Instrumentell inställning	18,2	20,4	27,9

Att skillnaden mellan utlandsfödda och infödda svenskar är så pass stor när det gäller de psykosociala indikatorerna är kanske inte förvånande, givet att de två grupperna delvis befinner sig på olika delar av arbetsmarknaden. Det är dock inte oproblematiskt om vi beaktar den så kallade underutnyttjade kunskapsreserven. Invandrarakademiker befinner sig i större utsträckning inom tillverkningsindustrin, dvs. inom arbeten som inte motsvarar deras kompetensnivå (Ekberg and Gustafsson, 1995; SCB, 1996). Riksförsäkringsverket visar också i en studie av akademiker som invandrade i mitten på 80-talet, att endast tio procent hade arbeten som motsvarade deras kompetens fem år senare (Riksrevisionsverket, 1992). Det ger stöd åt tesen om den underutnyttjade kunskapsreserven (Schierup and Paulsson, 1994). Med andra ord är utlandsfödda i högre grad än infödda svenskar överkvalificerade för sina arbetsuppgifter, vilket sannolikt utgör en delförklaring till att de har sämre värden på de psykosociala indikatorerna. Speciellt när det gäller instrumentell inställning torde detta vara en bidragande förklaringsfaktor.

6.4 Ursprungsland

Hittills har det visats att det finns skillnader i arbetsmiljö mellan utlandsfödda och infödda svenskar på ett sådant sett att de utlandsfödda generellt sett upplever sin arbetsmiljö som något sämre än de svenskfödda. Det finns dock stora skillnader inom gruppen utlandsfödda beroende på ursprungsland. Även Socialstyrelsen (1999) visar i sin rapport 'Social och ekonomisk förankring bland invandrare från Chile, Iran, Polen och Turkiet' skillnader i arbetsmiljö mellan olika invandrargrupper.

Låt oss därför se närmare på vilka skillnader som finns i våra indikatorer med avseende på varifrån utlandsfödda kommer. Vi har här valt att redovisa två indikatorer för fysisk arbetsmiljö (bul-

ler och fysisk belastning) och två för psykosocial arbetsmiljö (jäktigt och enformigt och instrumentell inställning). De fyra indikatorer som valts ut, är de med störst skillnad mellan infödda svenskar och de utlandsfödda².

Det generella mönstret i diagrammen 6.1-6.4 är relativt tydligt. Det är framför allt utlandsfödda från de nordiska länderna och de centrala EU-länderna som har bättre fysisk och psykosocial arbetsmiljö, jämfört med genomsnittet för alla utlandsfödda. Invandrare från Syd- och Östeuropa och från Mellanöstern har överlag sämre värde för de redovisade indikatorerna än genomsnittet av alla utlandsfödda. Vi ser t.ex. att ca 40 procent av sysselsatta invandrare från Östeuropa har en instrumentell inställning till sitt arbetet jämfört med 24 procent av utlandsfödda från Norden. 25 procent av utlandsfödda från f.d. Jugoslavien anser att de har ett jäktigt och enformigt arbete, medan endast 12-13 procent av utlandsfödda från Norden resp. centrala EU-länder anser sig ha ett sådant arbete. Utlandsfödda från länder som ligger längre bort från Sverige har, generellt sett, fått en sämre arbetsmiljö i Sverige, än vad utlandsfödda från länder som ligger nära Sverige har fått.

² Diagram 6.1-4 kan endast redovisas för större utvandringsregioner och länder, eftersom uppgifter om arbetsmiljö bara existerar för dem som har ett arbete. Dessa diagram bygger på stickprov om lägst ca 130 personer

Diagram 6.1 Ständigt öronbedövande buller 1993/2000.

Regressionskattade procenttal

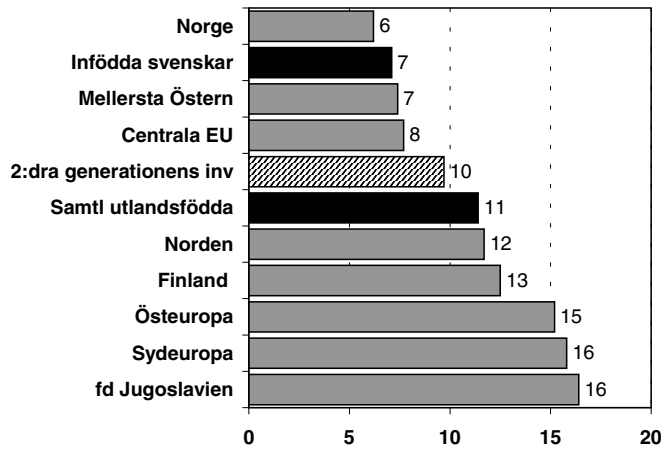

Diagram 6.2. Fysisk belastning 1993/2000. Regressionskattade procenttal

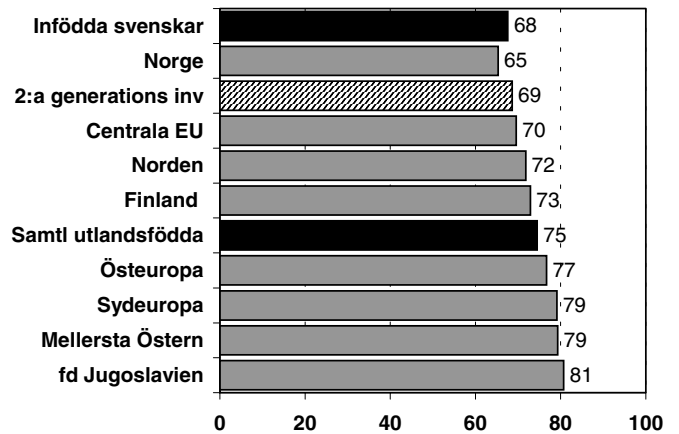

Diagram 6.3. Jäktigt och enformigt arbete 1993/2000.

Regressionskattade procenttal.

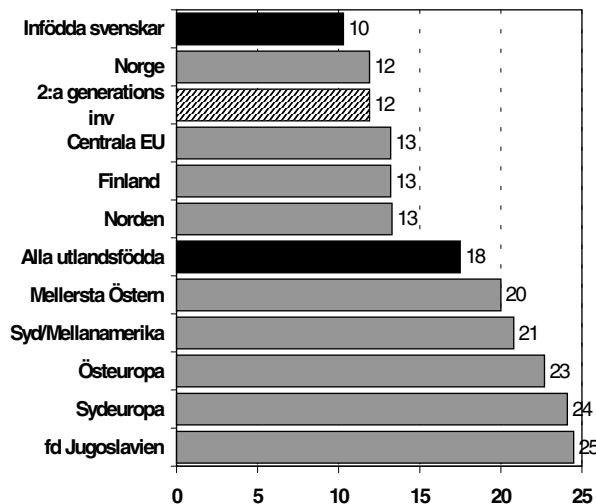
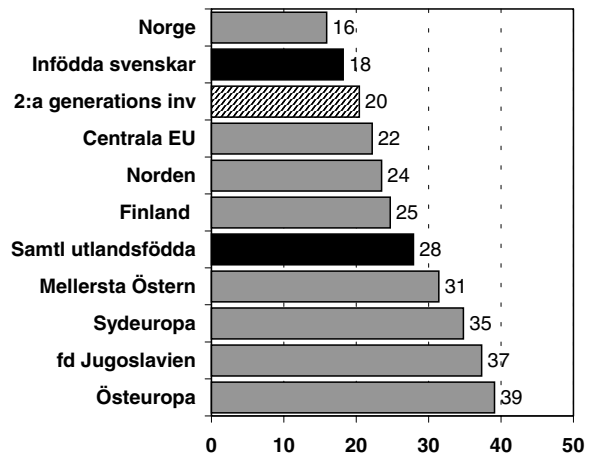

Diagram 6.4 Instrumentell Inställning 1993/2000.

Regressionskattade procenttal.

6.5 Bakgrundsfaktorer

I diagrammen 6.5-6.8 redovisas de regressionskattade relativa talen för invandrare respektive andragerationsinvandrare relaterat till nivån för infödda svenskar, uppdelat efter vistelsetid i Sverige, kön, utbildning, ålder och familjesituation. Modellen är beräknad genom att infödda svenskers värde är satt till 100. Högre värde indikerar en högre risk för t.ex. buller eller olämpliga arbetsställningar.

Gemensamt för de olika fysiska indikatorerna (diagram 6.5 och 6.6.), är som vi redan sett, att utlandsfödda uppvisar något sämre värden än infödda svenskar, medan andragerationsinvandrare i stort ligger på jämförbar nivåer med infödda svenskar för fysisk belastning, men inte beträffande buller. När det gäller ständigt öronbedövande buller ser vi att de som varit i Sverige kortare tid än tio år oftare arbetar i buller, än vad de

som varit här längre gör (diagram 6.6). Detsamma gäller för de båda psykosociala indikatorerna ”jäktigt och enformigt arbete” och ”instrumentell inställning” (diagram 6.7-6.8). Liknande resultat har vi även fått för andra indikatorer på fysisk och psykosocial arbetsmiljö.

Familjeförhållanden

När det gäller de fysiska indikatorerna är det svårt att utläsa något entydigt mönster relaterat till familjeförhållanden. Om vi väljer att studera indikatorerna ”fysisk belastning” och ”öronbedövande buller” (diagram 6.5 och 6.6) ser vi att det visserligen finns skillnader mellan personer i olika familjeförhållanden, men att dessa skillnader inte följer något klart mönster. Dock ser vi i diagram 6.7 och 6.8 att de relativa riskerna för utlandsfödda med en partner med invandrabakgrund är högre när det gäller ”jäktigt och enformigt arbete” och ”instrumentell inställning”, jämfört med infödda svenskar.

Diagram 6.5. Fysisk belastning 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

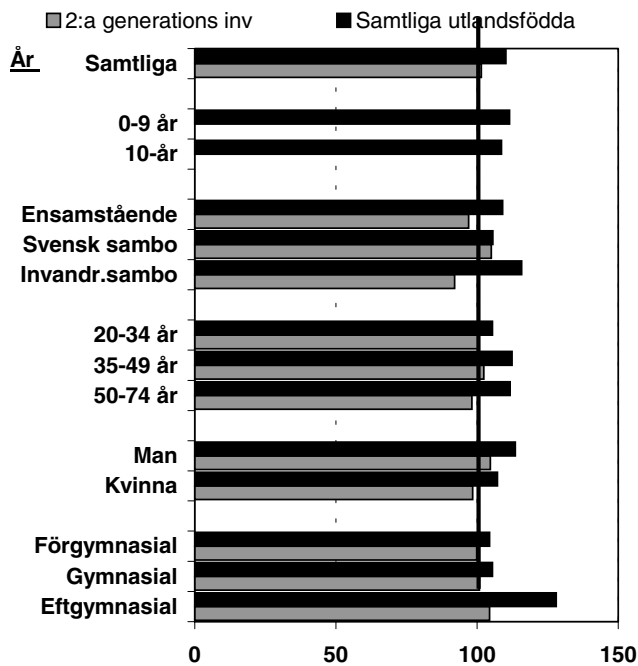

Diagram 6.6 Ständigt öronbedövande buller 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

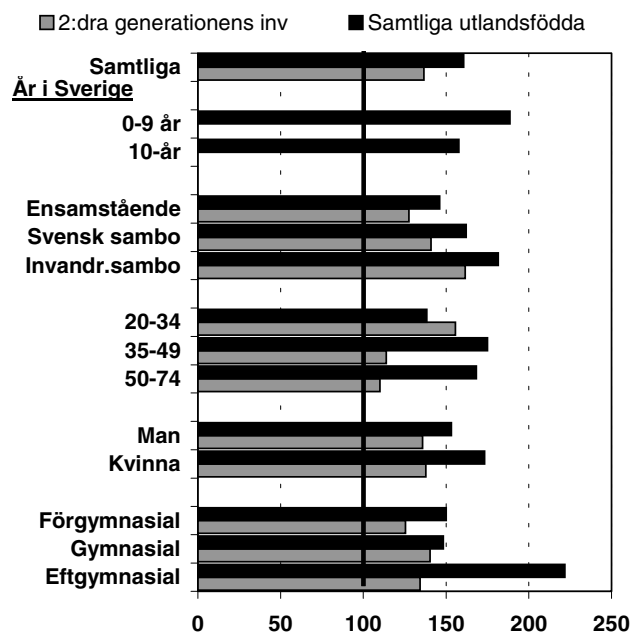

Diagram 6.7 Jäktigt och enformigt arbete 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

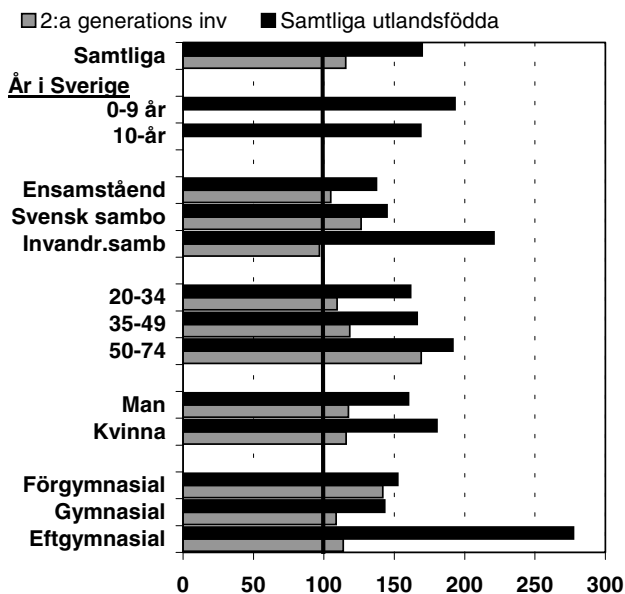
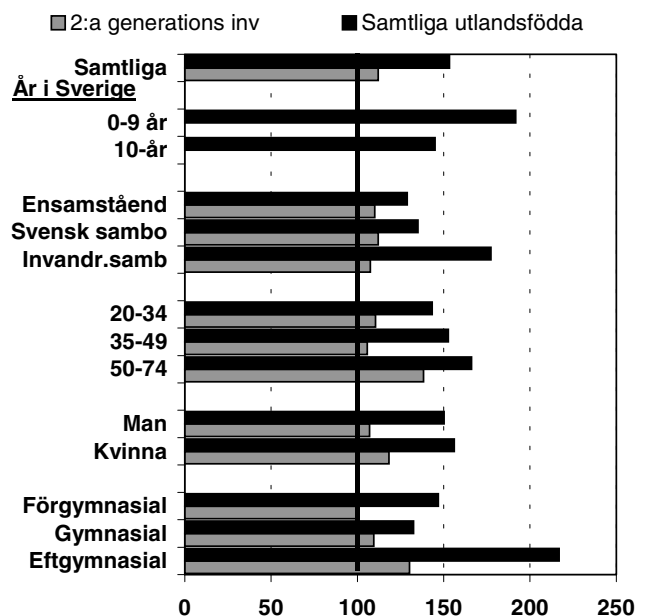

Diagram 6.8 Instrumentell inställning 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infö svenskar=100).

Sammantaget kan sägas att det inte finns några helt entydiga mönster när det gäller relationen mellan familjeförhållanden och arbetsmiljö. Helhetsbilden av samtliga indikatorer antyder dock att utlandsfödda med partner med invandrarbak-

grund, har något högre risk för att ha en mindre bra arbetsmiljö, än vad de med svensk partner har.

Utbildning

Utbildningsgrad är självfallet avgörande för riskerna att ha en mindre bra arbetsmiljö. Följaktligen vore det inte förvånande om riskerna för de

fysiska arbetsmiljöindikatorerna minskar med stigande utbildning. Över 80 procent av dem med lägst utbildning i alla tre grupperna uppger också att de är utsatta för fysisk belastning på sitt arbete, medan denna siffra varierar mellan drygt 40 och drygt 50 procent bland dem som har eftergymnasial utbildning. Liknande förhållande gäller också för övriga fysiska indikatorer.

Det intressanta är dock att det finns avsevärt större risker för dålig arbetsmiljö bland högt utbildade invandrare än för högt utbildade infödda svenskar. Detta gäller samtliga fyra indikatorer (se diagram 6.5-6.8). Utbildning betalar sig visserligen, oavsett om man är infödd svensk eller inte, i det att en hög utbildning minskar risken för dålig arbetsmiljö, men när det gäller utlandsfödda så är ”utbildningspremien” inte alls lika stor. Speciellt tydligt är detta för de två indikatorerna ”jäktigt och enformigt arbete” och ”instrumentell inställning”, där utlandsfödda har nästan tre gånger så hög risk att ha ett jäktigt och enformigt arbete (diagram 6.7) och mer än dubbelt så hög risk att ha instrumentell inställning till arbetet (diagram 6.8), jämfört med infödda svenskar med samma utbildningsnivå. Förklaringen till dessa resultat är naturligtvis att högt utbildade invandrare, vars utbildning ofta är utländsk, har väsentligt svårare att få arbete inom sitt yrkesområde och de tvingas ta mindre kvalificerade arbete, som ofta har sämre arbetsmiljö. Tidsjämförelse med 80-talet visar att situationen inte heller har förbättrats sedan dess.

Tabell 6.6 Fysisk belastning. 1993-2000

Regressionsskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå
1993-2000														
	Procenttal													
Infödda svenskar	67,6	.	.	69,2	66,3	66,7	64,2	70,9	76,2	67,3	58,3	81,8	74,3	41,0
2:a generationens inv	68,6	.	.	67,1	69,6	61,4	67,2	69,8	76,7	68,9	57,2	81,7	74,9	42,8
Samtliga utlandsfödda	74,5	75,4	73,4	75,4	70,0	77,2	72,9	76,0	80,3	75,6	65,1	85,4	78,3	52,5
Norden	71,8	71,8	71,3	71,5	70,2	72,9	68,0	75,2	79,9	70,5	64,2	87,0	78,4	42,8
Finland	72,9	73,8	72,0	74,0	70,1	74,0	69,4	76,1	77,7	72,0	66,7	89,6	79,2	41,7
Norge	65,3	68,0	62,8	57,4	66,5	66,0	51,5	75,0	79,8	64,3	50,4	76,8	75,1	35,7
Centrala EU	69,6	66,4	67,7	58,1	70,1	77,1	63,3	76,1	82,1	70,0	57,8	97,0	74,9	39,3
Sydeuropa	79,1	82,1	77,8	76,5	76,9	80,4	83,0	71,4	75,2	81,9	82,4	86,8	82,3	61,2
fd Jugoslavien	80,7	81,1	79,5	76,9	77,5	82,3	87,4	70,2	76,0	83,5	88,5	86,1	80,8	71,8
Östeuropa	76,7	81,5	73,2	80,4	68,8	79,4	71,4	80,8	84,9	78,5	64,3	87,1	76,3	56,3
Mellersta Östern	79,3	76,5	82,0	80,2	72,5	79,4	81,3	72,2	75,6	86,4	72,8	77,9	77,0	68,4
1993-2000														
	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	101	.	.	97	105	92	105	98	101	102	98	100	101	104
Samtliga utlandsfödda	110	112	109	109	106	116	114	107	105	112	112	104	105	128
Norden	106	106	105	103	106	109	106	106	105	105	110	106	106	104
Finland	108	109	107	107	106	111	108	107	102	107	114	110	107	102
Norge	97	101	93	83	100	99	80	106	105	96	86	94	101	87
Centrala EU	103	98	100	84	106	116	99	107	108	104	99	119	101	96
Sydeuropa	117	121	115	111	116	121	129	101	99	122	141	106	111	149
fd Jugoslavien	119	120	118	111	117	123	136	99	100	124	152	105	109	175
Östeuropa	113	121	108	116	104	119	111	114	111	117	110	106	103	137
Mellersta Östern	117	113	121	116	109	119	127	102	99	128	125	95	104	167

Tabell 6.7 Ständigt öronbedövande buller. 1993-2000

Regressionsskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå
1993-2000	Procenttal													
Infödda svenskar	7,1	.	.	7,6	6,6	6,5	10,9	4,5	8,1	7,2	6,0	11,8	8,7	3,2
2:a generationens inv	9,7	.	.	9,7	9,3	10,5	14,8	6,2	12,6	8,2	6,6	14,8	12,2	4,3
Samtliga utlandsfödda	11,4	13,4	11,2	11,1	10,7	11,8	16,7	7,8	11,2	12,6	10,1	17,7	12,9	7,1
Norden	11,7	12,1	12,7	12,6	9,6	13,2	17,6	7,7	13,5	10,2	11,9	21,8	12,6	6,7
Finland	12,5	3,4	14,0	12,6	10,8	13,8	18,7	8,2	11,0	11,5	13,7	22,6	13,8	6,9
Norge	6,2	12,1	4,9	9,8	2,4	13,0	10,4	3,4	14,0	2,0	3,9	20,2	4,3	3,7
Centrala EU	7,7	0,0	9,5	5,9	8,5	5,4	10,8	6,0	8,8	10,0	5,3	17,8	8,8	3,1
Sydeuropa	15,8	20,1	14,4	9,5	17,4	17,4	22,9	10,8	18,1	15,9	13,6	19,5	20,3	8,6
fd Jugoslavien	16,4	20,9	15,4	10,7	23,3	16,7	22,8	12,1	18,6	15,2	17,7	23,8	17,8	13,4
Östeuropa	15,2	23,0	12,3	18,9	14,4	13,0	21,3	10,9	20,5	19,1	7,9	7,5	19,6	8,3
Mellersta Östern	7,4	9,1	7,3	11,4	6,2	5,2	11,3	5,1	6,4	10,0	7,2	4,8	10,6	5,9
1993-2000	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	137	.	.	128	141	162	136	138	156	114	110	125	140	134
Samtliga utlandsfödda	161	189	158	146	162	182	153	173	138	175	168	150	148	222
Norden	165	170	179	166	145	203	161	171	167	142	198	185	145	209
Finland	176	48	197	166	164	212	172	182	136	160	228	192	159	216
Norge	87	170	69	129	36	200	95	76	173	28	65	171	49	116
Centrala EU	108	0	134	78	129	83	99	133	109	139	88	151	101	97
Sydeuropa	223	283	203	125	264	268	210	240	223	221	227	165	233	269
fd Jugoslavien	231	294	217	141	353	257	209	269	230	211	295	202	205	419
Östeuropa	214	324	173	249	218	200	195	242	253	265	132	64	225	259
Mellersta Östern	104	128	103	150	94	80	104	113	79	139	120	41	122	184

Tabell 6.8 Jäktigt och enformigt arbete. 1993-2000

Regressionsskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå
1993-2000														
	Procenttal													
Infödda svenskar	10,3	.	.	12,3	8,7	9,6	10,3	10,2	15,1	9,8	7,1	17,9	12,7	4,4
2:a generationens inv	11,9	.	.	12,9	11,0	9,3	12,1	11,8	16,5	11,6	12,0	25,4	13,8	5,0
Samtliga utlandsfödda	17,5	19,9	17,4	16,9	12,6	21,2	16,5	18,4	24,4	16,3	13,6	27,3	18,2	12,2
Norden	13,3	19,4	13,0	12,1	11,3	15,3	12,9	13,6	23,9	9,7	10,9	21,0	17,3	5,0
Finland	13,2	9,4	13,4	12,7	10,4	14,9	12,4	13,7	20,5	10,5	11,3	22,3	17,2	3,9
Norge	11,9	18,4	9,7	17,4	8,4	11,9	12,5	11,5	26,8	4,5	7,2	19,3	13,9	6,7
Centrala EU	13,2	21,6	11,6	4,6	15,3	11,9	16,3	10,2	20,3	11,7	9,6	24,6	15,1	6,1
Sydeuropa	24,1	24,4	27,5	28,8	15,9	22,6	21,9	26,9	27,0	23,2	29,7	36,6	25,3	19,7
fd Jugoslavien	24,5	24,2	27,4	30,4	13,6	22,1	24,3	24,6	25,9	23,9	35,0	39,2	25,5	19,9
Östeuropa	22,7	24,8	20,1	29,4	7,6	28,5	17,0	26,5	30,5	22,5	16,0	23,8	21,1	16,2
Mellersta Östern	20,0	15,0	28,0	16,7	10,2	22,5	20,4	19,4	20,8	24,9	31,3	29,7	20,6	13,2
1993-2000														
	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	116	.	.	105	126	97	117	116	109	118	169	142	109	114
Samtliga utlandsfödda	170	193	169	137	145	221	160	180	162	166	192	153	143	277
Norden	129	188	126	98	130	159	125	133	158	99	154	117	136	114
Finland	128	91	130	103	120	155	120	134	136	107	159	125	135	89
Norge	116	179	94	141	97	124	121	113	177	46	101	108	109	152
Centrala EU	128	210	113	37	176	124	158	100	134	119	135	137	119	139
Sydeuropa	234	237	267	234	183	235	213	264	179	237	418	204	199	448
fd Jugoslavien	238	235	266	247	156	230	236	241	172	244	493	219	201	452
Östeuropa	220	241	195	239	87	297	165	260	202	230	225	133	166	368
Mellersta Östern	194	146	272	136	117	234	198	190	138	254	441	166	162	300

Tabell 6.9 Instrumentell inställning till arbetet. 1993-2000
 Regressionsskattade procenttal och integrationsindex. Enbart sysselsatta

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning		
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkou	fkou	fkou	fkå	fkå	fkå
1993-2000														
	Procenttal													
Infödda svenskar	18,2	.	.	21,1	15,7	18,5	21,5	15,3	25,6	17,3	13,3	30,5	21,2	8,3
2:a generationens inv	20,4	.	.	23,2	17,6	19,9	23,0	18,1	28,3	18,3	18,4	30,3	23,2	10,8
Samtliga utlandsfödda	27,9	34,9	26,4	27,2	21,2	32,8	32,3	23,9	36,7	26,4	22,1	44,8	28,1	18,0
Norden	23,5	25,9	23,0	19,7	19,8	29,6	28,1	19,5	28,5	21,1	20,6	45,9	25,0	9,3
Finland	24,7	22,3	23,5	20,8	20,8	30,0	29,7	20,3	25,3	23,0	22,5	46,1	26,5	10,3
Norge	15,9	21,4	14,4	14,5	13,4	23,5	12,2	17,5	25,8	12,0	11,3	44,9	15,1	5,5
Centrala EU	22,2	23,6	21,4	21,1	20,9	20,8	20,2	23,5	30,2	23,6	15,1	49,6	17,4	15,2
Sydeuropa	34,8	46,9	26,9	30,2	20,3	40,0	35,2	35,6	36,4	41,2	22,6	48,1	37,2	25,1
fd Jugoslavien	37,3	49,2	26,0	36,2	25,6	37,9	41,0	34,0	36,8	45,4	22,5	52,6	38,9	28,4
Östeuropa	39,1	42,4	35,3	48,5	25,7	40,0	43,7	34,7	55,4	29,9	36,9	29,1	45,3	22,9
Mellersta Östern	31,4	31,2	34,2	29,0	28,3	32,0	44,1	14,9	33,5	36,5	31,7	38,2	29,1	23,8
1993-2000														
	Integrationsindex													
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	112	.	.	110	112	108	107	118	111	106	138	99	109	130
Samtliga utlandsfödda	153	192	145	129	135	177	150	156	143	153	166	147	133	217
Norden	129	142	126	93	126	160	131	127	111	122	155	150	118	112
Finland	136	123	129	99	132	162	138	133	99	133	169	151	125	124
Norge	87	118	79	69	85	127	57	114	101	69	85	147	71	66
Centrala EU	122	130	118	100	133	112	94	154	118	136	114	163	82	183
Sydeuropa	191	258	148	143	129	216	164	233	142	238	170	158	175	302
fd Jugoslavien	205	270	143	172	163	205	191	222	144	262	169	172	183	342
Östeuropa	215	233	194	230	164	216	203	227	216	173	277	95	214	276
Mellersta Östern	173	171	188	137	180	173	205	97	131	211	238	125	137	287

Kapitel 7

Sociala relationer

Av Joachim Vogel

7.1 Inledning

Sociala relationer beskrivs i detta kapitel ur tre perspektiv, nämligen *sociala kontakter* ("umgänge"), *deltagande i kollektiva organisationer* och *viktimisering*. Dessa tre perspektiv svarar mot tre välfärdskomponenter i det välfärdsbegrepp som välfärdsforskningen arbetar med. I SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden ingår dessa tre komponenter med regelbundna mätningar sedan 1978. Vi har gjort ett urval av 8 indikatorer.

Sociala kontakter fokuserar på individuella kontakter. De avser familjesituation, frekvens av familjeumgänge i vidare bemärkelse, vidare umgänge med grannar, arbetskamrater och nära vänner. Personlig kontakt har en individuell instrumentell betydelse genom resursöverföring och dessutom det egenvärde gemenskap och bekräftelse som en nära relation kan innebära. *Deltagande* avser olika typer av kollektiva organisationer, som individen kan utnyttja för att tillvarata sina intressen. I detta kapitel tittar vi särskilt på deltagande i politiska möten, deltagande i politiska diskussioner och personlig kompetens. Deltagande har framförallt en instrumentell funktion i en representativ demokrati. *Viktimisering* betonar konflikter och otrygghet. Här redovisar vi exponering för våld och skadegörelse i bostadsområdet.

Beräkningarna för de olika invandrargrupperna i diagrammen har genomförts med logistisk re-

gressionsanalys, med kontroll för strukturskillnader i kön, ålder, familjesituation och utbildning. Beräkningsförfarandet syftar till att renodla effekten av att vara invandrare från olika delar av världen, genom korrigerig för strukturskillnader mellan jämförelsegrupper i andra resursvariabler än ursprungsland (dvs. utbildning, familjesituation, kön och ålder; se även kapitel 1 för en teknisk beskrivning). Resultaten redovisas i översiktliga diagram och tabeller i slutet av kapitlet. Beräkningarna omfattar regressionsskattade procenttal som kan jämföras mellan invandrargrupper och infödda svenska "tvillingar", samt integrationsindex som ska underlätta bedömning av integrationsgraden till svensk välfärdsnivå. Integrationsindex beräknas som

$$100 * P_{inv} / P_{sv}$$

där P_{sv} är det regressionsskattade procenttalet bland infödda svenskar och P_{inv} bland invandrare. Referensnivån är alltså infödda svenska "tvillingars" situation, som således sätts till 100. Integrationsindexen baseras i sin tur på regressionsskattade procenttal enligt modell som anges i motsvarande tabell i slutet av kapitlet.

Regressionsskattningarna utnyttjas sedan ytterligare för att ge särredovisningar av undergrupper inom de faktorer som ingår i modellen (vistelsetid i Sverige, familjesituation, ålder, kön, utbildning,

sysselsättning). När vi exempelvis beräknar integrationsindex för invandrare med eftergymnasial utbildning, så är dessa beräkningar kontrollerade för resterande faktorer i modellen (i detta fall kön, ålder och familjesituation) och referenspunkten är infödda svenska "tvillingar" med eftergymnasial utbildning.

7.2 Sociala kontakter

Variationer i sociala kontakter kan ses ur ett individuellt perspektiv liksom ur ett samhälleligt perspektiv, där vi ser sociala kontakter som konsekvenser av samhällsstrukturen. Omfattningen och kvalitén av individens sociala nätverk kan mer generellt ses som resultat av fortlöpande individuella val, både av individen själv och av andra i hennes omgivning. Man väljer och blir vald som äktenskapspartner, man väljer att etablera vänkontakter med arbetskamrater, grannar, inom föreningslivet, m.m. Man kan bli vald, ignorerad eller mobbad. Sociala kontakter har dessutom ofta en historia i gemensamma upplevelser (t.ex. med barndomsvänner), i en familjetradition (som stipulerar ansvarstagande och kontakter inom familjekrets och mellan generationer), liksom de kontakter utanför den trängre familjekretsen som man kan/bör kunna ha.

Under andra halvan av 1900-talet har urbaniseringen medfört att en stor del av befolkningen lämnat sin uppväxtort för att arbeta eller studera någon annanstans. Samtidigt har den offentliga sektorn tagit över stora delar av det omsorgsarbete (barn- och äldreomsorg), som tidigare band samman familjer och generationer. Möjligheter till täta kontakter med föräldrar, barndomsvänner och förankring i lokala sociala nätverk går då ofta förlorade eller begränsas. Omflyttning innebär samtidigt att man måste bygga upp ett nytt socialt nätverk på inflyttningssorten. Där ökar betydelsen av kontakt med grannar, arbetskamrater och genom föreningsliv, medan kontakter med den vidare familjekretsen minskar. Den föränderliga arbetsmarknaden har också inneburit att många bryter upp och flyttar till nya orter mer än en gång. Även det betyder minskad kontinuitet i sociala relationer, ökad anonymitet i städerna och tydligare uppdelning mellan arbete och fritid, vilket bidrar till att ge ett annat mönster av sociala relationer och gemenskap än det som man får om man bor kvar på uppväxtorten. Att kvinnor i Sverige i allt högre grad har skaffat sig utbildning och en egen

yrikeskarriär, har också gett vidgade sociala kontakter.

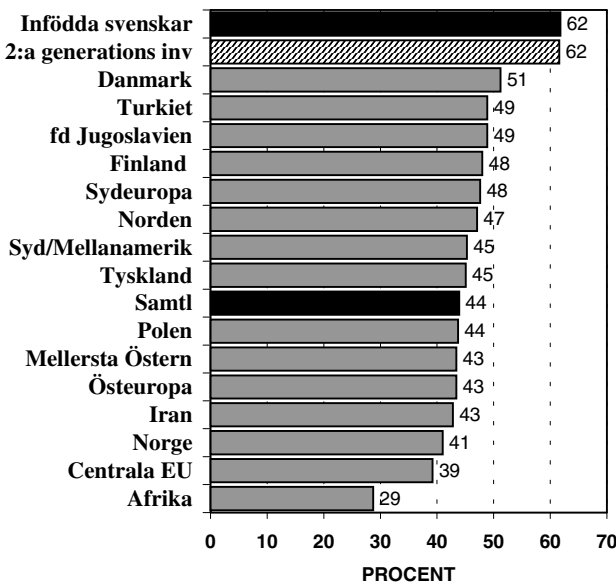
Att beskriva ensamhet eller gemenskap med hjälp av statistik låter sig inte göras på något enkelt sätt, eftersom upplevelsen av ensamhet finns inom oss. Samhällets möjlighet att hjälpa enskilda individer ut ur en icke självvald ensamhet är också begränsad. Därför har vi valt att studera hur förutsättningar som resulterar i ensamhet eller gemenskap – umgänge med familj, grannar, arbetskamrater, andra vänner och bekanta. Vår undersökning kan belysa kvantitet och allsidighet i sociala relationer, men saknar mått för att belysa kvalitet eller subjektiv upplevelse av sociala kontakter.

Liksom för infödda svenskar är omfattning och karaktär av invandrades sociala kontakter sammansatt av många faktorer, där resurser liksom traditioner från hemlandet ingår. Vidare innebär själva emigrationen att sociala kontakter med personer i hemlandet avbryts. Flyktingar förlorar ofta både den egna familjen, det större familjenätverket, barndomsvänner och arbetskamrater. I det nya landet kan sedan språkproblem, kulturella skillnader och den infödda befolkningens mottagande lägga hinder i vägen för en snabb integration med avseende på sociala kontakter. Det rör sig om hinder som är svåra att övervinna på politisk väg. Låg kontaktnivå och ensamhet i bred bemärkelse är att befara och kan vara svår att överbrygga under lång tid. I detta kapitel ska vi bl.a. visa hur sociala kontakter utvecklas med vistelse-tid i Sverige.

Umgänge med nära anhöriga

Med nära anhöriga avses barn, föräldrar och syskon som inte bor i det egna hushållet, dvs. den utökade familjen. Ungefär 60 procent av infödda svenskar träffar minst varje vecka någon nära anhörig (diagram 7.1.a och tabell 7.1). Alla invandrargrupper har lägre andelar, vilket till stor del bör ha att göra med invandringssituationen. Många har kvar familj i hemlandet och kontakterna bör därför vara väsentligt lägre och om det rör sig om flyktinginvandring rent av obefintliga. I diagram 7.1.a ser vi den *samlade* effekten av umgänge med anhöriga (för de flesta är det kontaktfrekvens med anhöriga i Sverige som statistiken visar). Invandrades anhörigkontakter kan ibland vara betydligt mer omfattande än vad som är vanligt bland infödda svenskar, i den mån man kommit hit i större familjegrupper eller genom senare anhörig-

Diagram 7.1.a Personer som umgås med nära anhöriga varje vecka 1993/2000. Regressions-skattade procenttal.

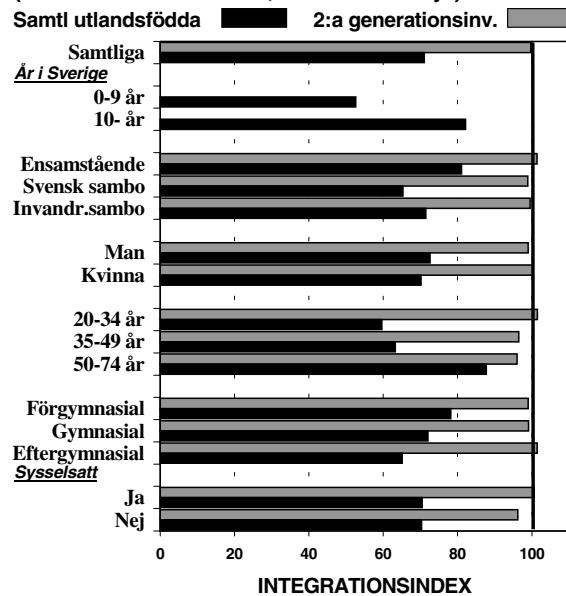
invandring, men det finns också många som är helt isolerade från familj och släkt, som helt saknar anhöriga i Sverige. Det är mycket som talar för att spännvidden i fråga om anhängkontakter är väsentligt större bland invandrare än bland infödda svenskar.

När vi summerar dessa tendenser i diagram 7.1.a kan vi konstatera att färre invandrare har täta anhängkontakter, jämfört med infödda svenskar. Skillnaderna mellan olika utvandrarländer eller regioner är inte särskilt stor, men följer de tendenser vi har sett för andra välfärdskomponenter.

I diagram 7.1.b kan vi via integrationsindex jämföra kontakter inom olika befolkningsgrupper bland invandrare (tabell 7.1 ger ytterligare detaljer). Här konstaterar vi att antal år i Sverige har stor betydelse. De som varit här mindre än 10 år har väsentligt lägre andel med täta anhängkontakter. Det blir betydligt bättre efter 10 år i takt med att man bildar nya familjenätverk, ingår i svenska familjenätverk eller genom anhänginvandring. Diagram 7.1.b visar att andragenerationsinvandrare, som alltså är födda i Sverige och vanligtvis har sin uppväxtfamilj i Sverige, inte alls skiljer sig från infödda svenskar.

Diagram 7.1.b visar vidare att äldre invandrare (50 år och äldre) har mycket bättre anhängkontakter än yngre (relativt sett). Det beror förmodligen på att många äldre i själva verket kom hit som anhäng invandrare eller på att de har vuxna utflyttade barn i Sverige.

Diagram 7.1.b Umgås med nära anhöriga varje vecka 1993/2000. Regressions-skattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

Saknar nära vän

Nära vänner har i allmänhet haft en relativt långvarig relation, som ofta avbryts vid migration, såväl för svenskar inom landet som invandrare till Sverige. Det gäller i synnerhet invandrare som kommer hit som flyktingar eller från avlägsna länder, där det ofta kan vara realistiskt att upprätthålla kontakt, p.g.a. avstånd, reserestriktioner eller krig. Här bör vi alltså återigen hitta en stark variation mellan olika utvandrarländer. Detta framgår också av diagram 7.2.a, som visar andelen som inte har någon riktigt ”nära vän (utanför hushållet), som man kan ta kontakt med och prata med om vad som helst”. Det är framför allt invandrare från utomeuropeiska länder eller regioner, som i högre grad saknar någon nära vän.

Även diagram 7.2.b ger en tydlig indikation om att det bland utlandsfödda inom vissa befolkningsgrupper finns väsentligt färre med någon nära vän. De som har varit här kortast tid (0-9 år) har mindre ofta kontakt med en nära vän. Andragenerationsinvandrare skiljer sig inte från infödda svenskar.

Att ha en svensk partner verkar öka möjligheten till att ha en nära vän. En svensk partner kan tillföra familjen (ytterligare) ett socialt nätverk. Att ha en svensk partner är också relaterat till egna resurser i form av hur nära den svenska livsstilen man står, dvs. hur väl integrerad man är. Svenska vänner kan bidra till denna process.

Diagram 7.2.a Saknar nära vän 1993/2000.
Regressionsskattade procenttal.

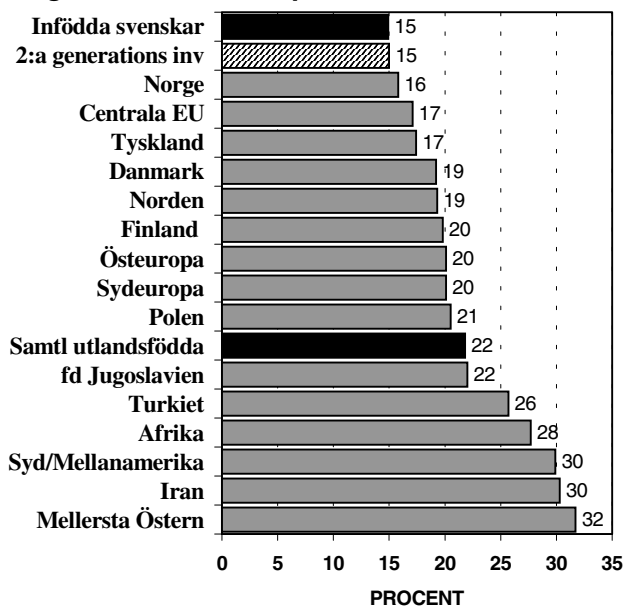

Diagram 7.2.b Saknar nära vän 1993/2000.
Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

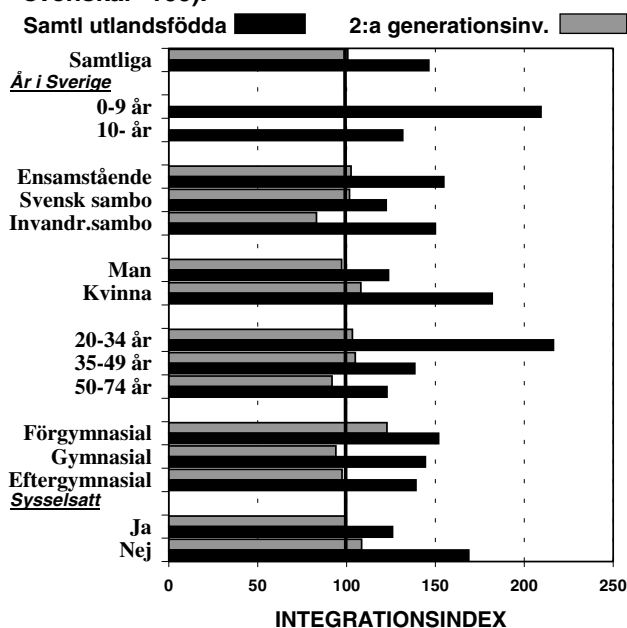

Diagram 7.2.b visar vidare att andelen som saknar nära vän är särskilt hög bland yngre invandrare (jämfört med unga infödda svenskar). Även detta tyder på att det är främst de yngre (som varit i Sverige relativt kort tid), som har förlorat kontakt med vänner i hemlandet och inte hunnit/lyckats bygga upp nya vänkontakter i Sverige. De äldre har ofta haft längre tid på sig att etablera kontakter i Sverige.

Umgänge med grannar

Vissa grupper av människor är mer bundna till sin bostad och dess närhet än andra, t.ex. barn och ungdomar, hemarbetande vuxna och pensionärer, som inte har ett arbete och arbetskamrater som tillfredsställer en del av det sociala behovet. För dessa kan umgänge med grannar vara av stor betydelse, både för att täcka ett behov av umgänge med personer utanför den egna familjen, och inte minst, som en resurs. Grannar kan vara varandra till hjälp med små tjänster av olika slag.

För invandrare är grannkontakter ofta första mötet med den infödda befolkningen, vid sidan av myndighetskontakter och första steget i uppbyggandet av ett nytt socialt nätverk. I den mån invandrare blir bosatta i mer utpräglade segregerade bostadsområden med hög invandrandel, kan just grannkontakter spela en väsentlig roll i framtida sociala nätverk. Den variation vi kan

mäta ifråga om grannkontakter mellan infödda svenskar och olika invandrargrupper är således ganska komplex. Här ser vi effekter av *var* man bosätter sig, hur det egna nätverket ser ut (omfattningen av det egna familjenätverket), men även den övriga befolkningens beteende när det gäller att etablera kontakter över huvud taget, i synnerhet med invandrare. Dålig språkkunskap kan vara återhållande till en början.

Diagram 7.3.a visar att ca 40 procent av infödda svenskar inte umgås med grannar. Bland utlandsfödda rör det sig närmare 50 procent. När vi jämför olika invandrargrupper kan vi konstatera att det, i likhet med andra välfärdskomponenter, är invandrare från mer avlägsna regioner som har sämre grannkontakter. Invandrare från Norden och centrala EU-länder (länder med hög ekonomisk nivå, som tillhör samma språkkrets), har i regel kommit hit som arbetskraftsinvandrare och skiljer sig mycket lite från infödda svenskar. Vi kan inte entydigt avgöra i vilken mån skillnad mellan olika invandrargrupper beror på val av bostadsområde (egen resurs att välja) eller på svenska folkets bemötande (diskriminering).

Diagram 7.3.b visar relativt små skillnader mellan olika befolkningsgrupper bland invandrare. Även här ser vi att andragenerationsinvandrare avviker relativt lite från infödda svenskar.

Diagram 7.3.a Umgås inte med grannar 1993/2000. Regressionskattade procenttal.

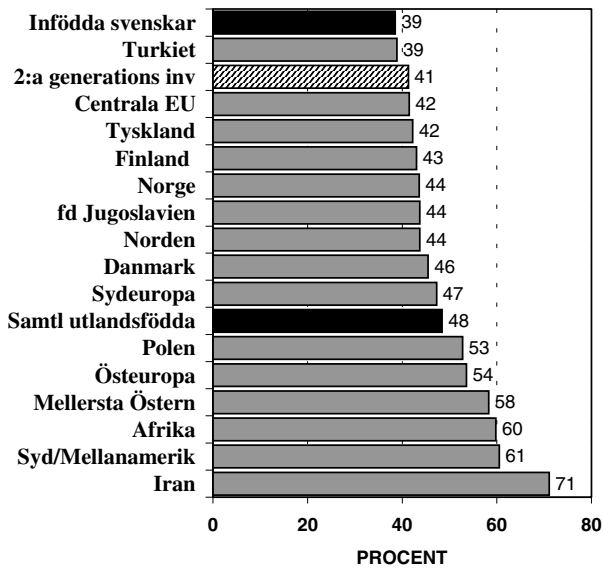
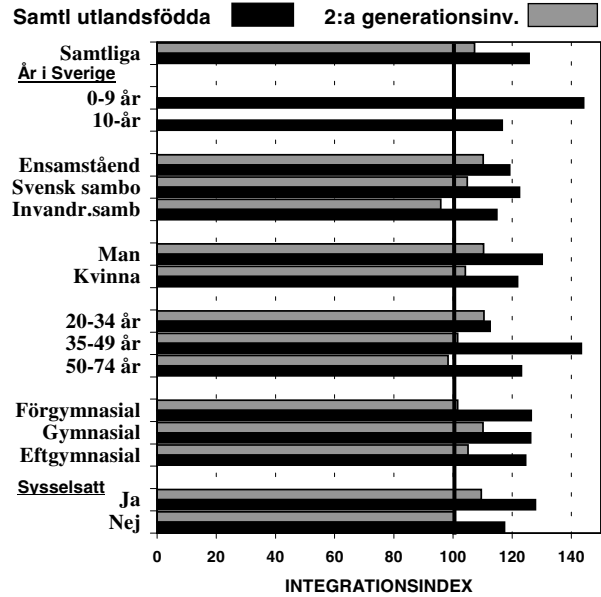

Diagram 7.3.b Umgås inte med grannar 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

7.3 Deltagande i kollektiva organisationer m.m.

Med ”politiska resurser” eller ”medborgerliga aktiviteter” avses här människors möjligheter att få sina synpunkter framförda och beaktade i olika sammanhang. Det kan ske *kollektivt*, i samverkan med andra inom det i Sverige så vitt förgrenade organisations- och föreningslivet, i politiska diskussioner eller i gemensamma demonstrationer, manifestationer, upprop, etc. Det kan också ske *enskilt* – genom att rösta i allmänna val, genom att ta kontakt med tjänstemän eller politiskt förtroendevalda i den egna kommunen (för att försöka åtgärda brister eller felaktigheter) eller genom att t.ex. skriva insändare eller artiklar i någon tidning.

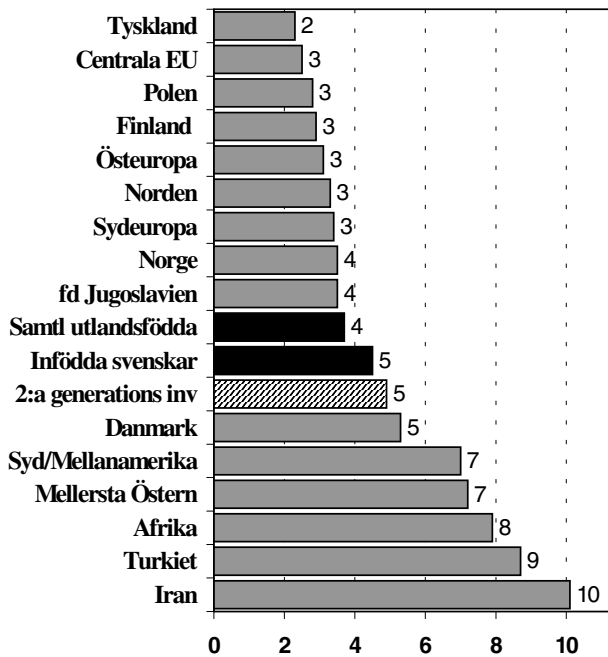
Att utöva sina medborgerliga rättigheter är ett centralt intresse för alla medborgare. Invandrare måste successivt bygga upp sin kompetens genom språkkunskap, samhällskunskap och deltagande i organisationsliv. Att delta i den politiska processen är också fråga om ett ställningstagande, som kan tas successivt - om och när - man räknar med att stanna i Sverige och när man på andra sätt blir etablerad i Sverige (arbete, bostad, familjebildning).

Politiska möten

I diagram 7.4.a visas de andelar har varit på något politiskt möte under en ettårsperiod (gäller både möte i svenska politiska partier och politiska möten i egna organisationer). Av infödda svenskar har endast 5 procent varit på något möte. Invandrarna från länder i Norden och centrala EU, som i regel är arbetskraftsinvandrare, har lågt mötesdeltagande, medan flyktinginvandrare från Mellanöstern, Syd- och Mellanamerika har närmare dubbelt så många som deltar i politisk mötesverksamhet, jämfört med infödda svenskar. Grupperna från Mellanöstern, Syd- och Mellanamerika är till stor del selekterad: Det är ofta ett politiskt ställningstagande i hemlandet, som präglar dessa invandrare och som ledde till emigration.

Diagram 7.4.b visar att invandrades mötesdeltagande i det politiska livet ökar något med vistelsetid i Sverige, i takt med att språkkunskap, samhällskunskap och engagemang i det svenska samhället ökar. Här får vi ett anmärkningsvärt resultat för andragenerationsinvandrare. De har generellt ett högre deltagande än infödda svenskar (av samma kön, ålder, familjesituation och utbildning).

Diagram 7.4.a Personer som varit på möte med politiskt parti. 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

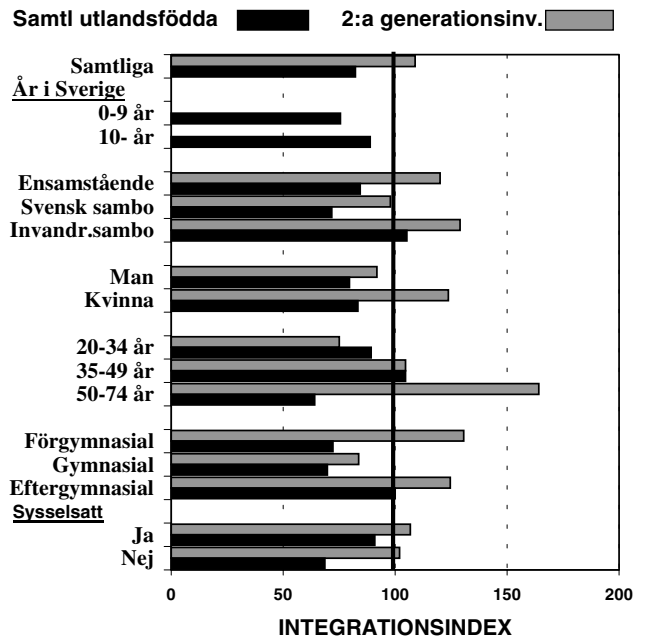

Intresse för politiska frågor

Mötesdeltagande kan ses som en indikator på politiskt intresse. I den mån vi har en minskning av förtroendet för politiska institutioner, behövs en kompletterande indikator för politiskt intresse, som inte är kopplad till deltagande. Intresse för politik och en vilja att uttrycka sina politiska ståndpunkter försöker vi därför spegla genom frågan: "Hur brukar du själv göra om du är med i ett sällskap, där samtalet kommer in på politiska frågor? Vilken av de här beskrivningarna tycker du passar bäst in på dig själv?", med följande svarsalternativ:

- 1 Jag brukar inte bry mig om att lyssna när folk börjar prata om politik.
- 2 Jag brukar nog lyssna, men jag lägger mig aldrig i diskussionen.
- 3 Det händer ibland, men inte så ofta, att jag säger vad jag själv tycker.
- 4 Jag brukar för det mesta vara med i diskussionen och säga min åsikt.

Diagram 7.4.b Personer som varit på möten med politiskt parti 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100; se lodrätt referenslinje).

Ungefär 22 procent av infödda svenskar svarar med något av alternativen 1–2 (=deltar inte i politiska diskussioner). Jämförelse med olika invandrargrupper följer ett annat mönster än mötesdeltagande. Invandrare från Norden och centrala EU liknar fortfarande infödda svenskar mest – 20-25 procent engagerar sig *inte* i politiska diskussioner. Bland flyktinginvandrarna från andra världsdelar och även bland den senaste flyktingströmmen från f.d. Jugoslavien är det väsentligt fler som avstår från politiska diskussioner, 40-45 procent. En möjlig förklaring till detta resultat, som följer ett annat mönster än beträffande mötesdeltagande, är att språkbarriär och vistelsetid skiljer sig något för den senare gruppen.

Andelen som *inte* deltar i politiska diskussioner är givetvis klart större bland dem som varit här en kortare tid, men i nästa generation har vi, jämfört med infödda svenskar (av samma kön, ålder, utbildning och familjesituation), fått en högre andel som diskuterar politik. Diagram 7.5.b visar också att *svensk partner* är en indikation på högre grad av integration, vilket också märks ifråga om att delta i politiska diskussioner.

Diagram 7.5.a Personer som inte deltar politiska diskussioner 1993-2000. Regressionsskattade procenttal.

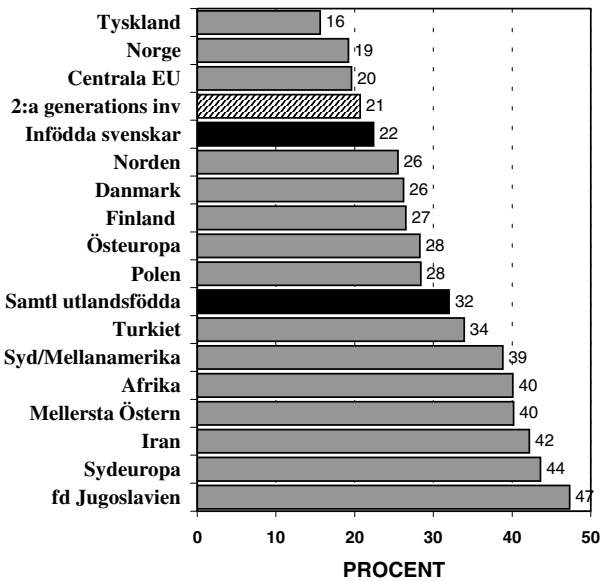

Diagram 7.5.b Personer som inte deltar i diskussion 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex, infödda svenskar=100.

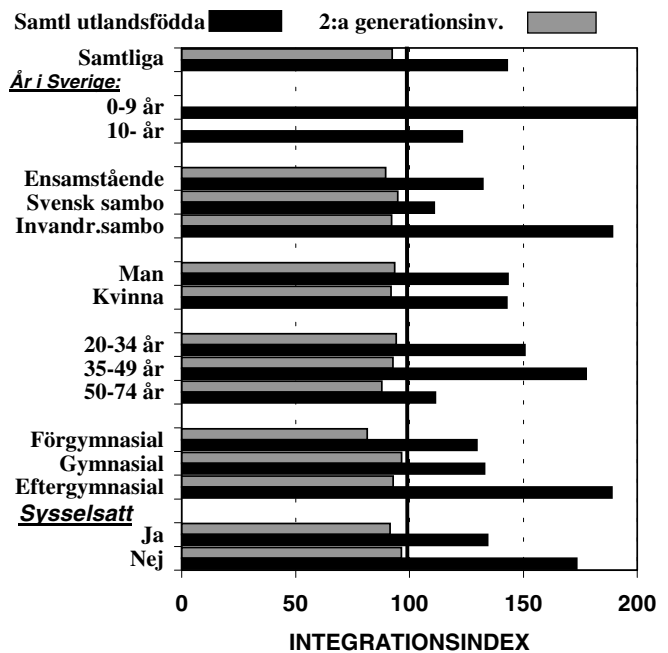

Diagram 7.6.a Personer som kan överklaga själva 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

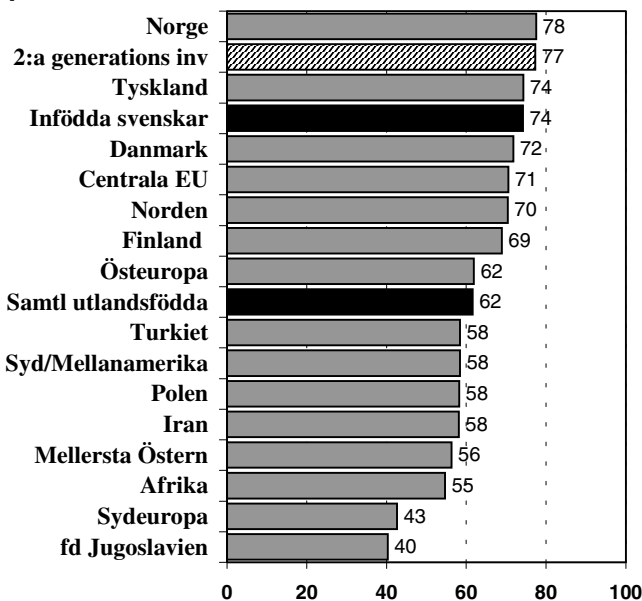
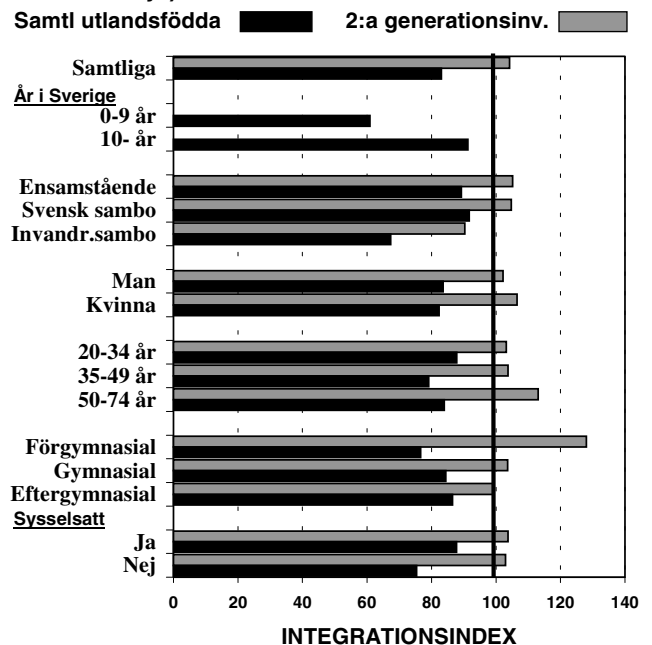

Diagram 7.6.b Personer som kan överklaga själva 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100; se lodrätt referenslinje).

Förmåga att överklaga beslut

En ytterligare indikator på politiska resurser är personlig kompetens, dvs. förmåga att själv kunna författa en skrivelse och överklaga ett beslut av en myndighet. På frågan ”Skulle du *själv* kunna författa en skrivelse och överklaga ett beslut

av en myndighet?” svarar 64 procent av infödda svenskar ”Ja” (diagram 7.6.a).

Egen kompetens i denna mening underlättas givetvis av både språkkunskap och samhällskunskap och i vidare bemärkelse erfarenhet av det nya landet, vilket förutsätter att man bor, arbetar och engagerar sig i det nya landet. Våra resultat visar att det finns en skiljelinje mellan invandra-

re från Norden och centrala EU-länder och övriga länder och regioner. Det kan bero på större språkbarriär, mindre demokratiska traditioner och kortare vistelsetid i Sverige. Att den egna självskattade förmågan är sämre i den senare gruppen, kan delvis även bero på väsentligt sämre anknytning till arbetsmarknaden och därmed mindre närhet till svenskt samhällsliv.

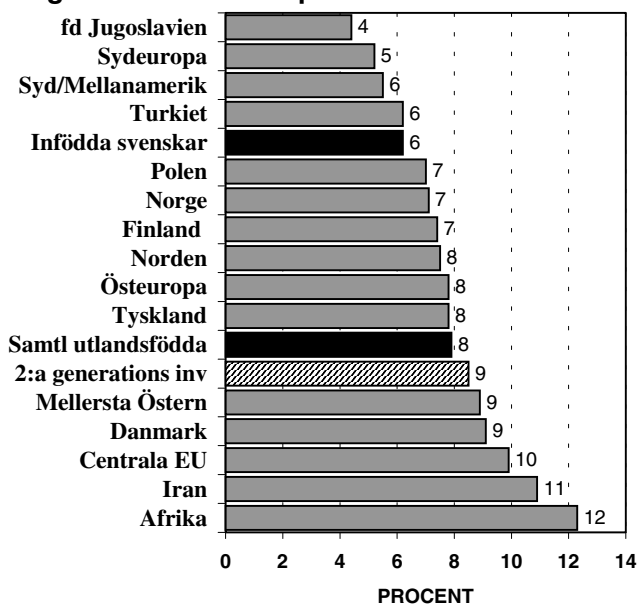
7.4 Trygghet och säkerhet

Kontroll över den egna situationen och trygghet mot oförutsedda och oönskade ingrepp i tillvaron är en viktig välfärdsdimension i livets samtliga skeden. En mängd aspekter kring detta behandlas i SCB:s välfärdsundersökningar. I detta kapitel studerar vi kriminalitet ur ett offerperspektiv. Både den faktiska kriminaliteten och den allmänna debatten kring detta får välfärds-konsekvenser, inte bara för dem som blir direkt drabbade, utan även för den övriga befolkningen, i form av oro och känslor av otrygghet. Vi vet från tidigare undersökningar att detta inte minst gäller äldre människor, liksom invandrare.

Offer för våld och hotelser

Ungefär 6 procent av infödda svenskar har under de senaste 12 månaderna utsatts för någon

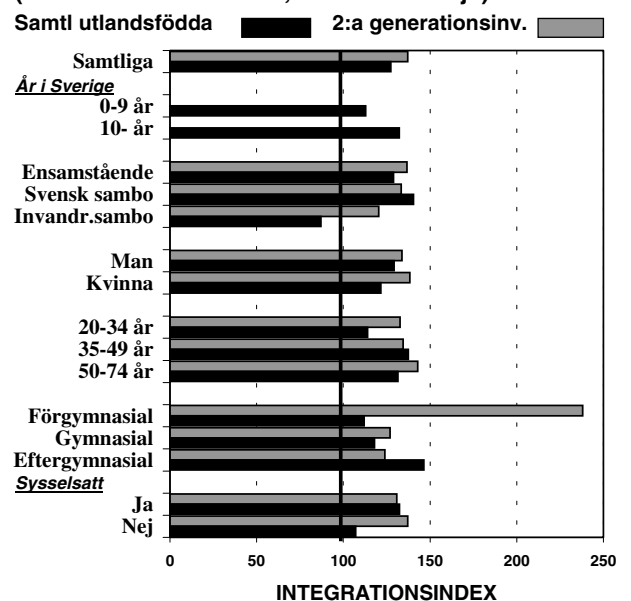
Diagram 7.7.a Utsatt för våld/hotelser 1993/2000. Regressionsskattade procental.

form av våld eller hotelser - kända och okända gärningsmän, i hemmet eller utanför hemmet, med eller utan fysiska skador, faktiska angrepp eller verbala hotelser. Intervjuuppgifterna bygger på ett standardiserat frågebatteri som används för att differentiera ytterligare mellan olika typer av incidenter i den utförligare redovisningen i SCB:s löpande rapportering. Här redovisar vi endast det övergripande sammanfattande måttet. Diagram 7.7.a visar att risken att drabbas varierar något mellan invandrargrupper, men knappast på ett mer systematiskt sätt. Även vid dessa beräkningar har vi kontrollerat för ålder, kön, vistelsetid i Sverige, familjesituation och utbildning, dvs vi jämför invandrare med svenska "tvillingar". Invandrare har något högre risk. Det gäller särskilt invandrare från Iran och Afrika.

I diagram 7.7.b kan vi se hur exponering för våld och hotelser är fördelad inom olika befolkningsgrupper inom invandrargruppen. Generellt kan vi säga att integrationsindexen är 30-40 procent högre för såväl personer som själva invandrat som för andragenerationsinvandrare. Här ser vi alltså inte någon tendens till ökad integration av andragenerationsinvandrare.

Diagram 7.7.b Utsatt för våld/hot 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

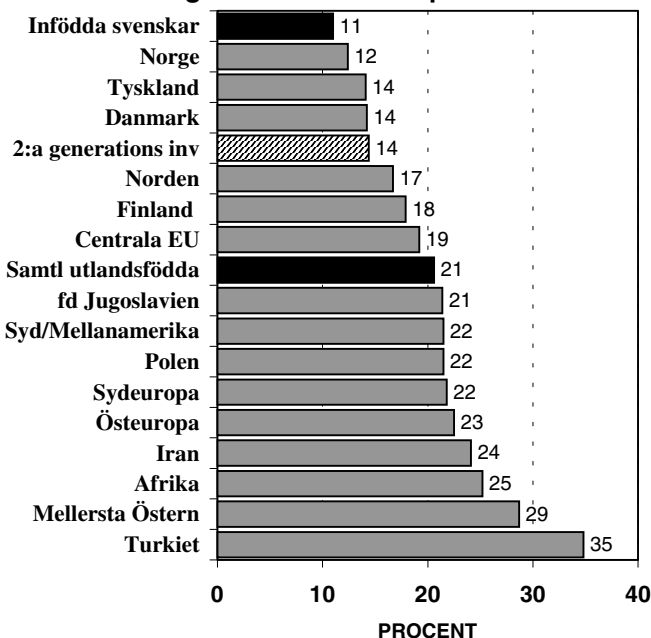

Skadegörelse och vandalisering i bostadsområdet

I detta avsnitt redovisas hur många som anser sig bo ett bostadsområde där det är ”vanligt med skadegörelse eller åverkan på gemensamma utrymmen, lekplatser, parker eller liknande”. Denna indikator är avsedd att mäta tryggheten i boendemiljön, som är en väsentlig kvalitetsaspekt ur ett välfärdsperspektiv. Den fångar upp segregation genom koncentration av invandrare och andra resurssvaga grupper till problemområden. Skadegörelse och vandalisering i ett bostadsområde kan även vara ett tecken på störningar i sociala relationer i området. Koncentration av invandrargrupper till sådana områden visar effekterna av begränsade valmöjligheter (att vara ny på bostadsmarknaden, att ha låga inkomster eller sakna finansiella tillgångar att köpa sig till ett attraktivare område.).

Diagram 7.8.a visar att 11 procent av infödda svenskar anser sig bo i ett bostadsområde där det är vanligt med skadegörelse. För denna indikator ser vi åter en väsentlig variation mellan svenskar

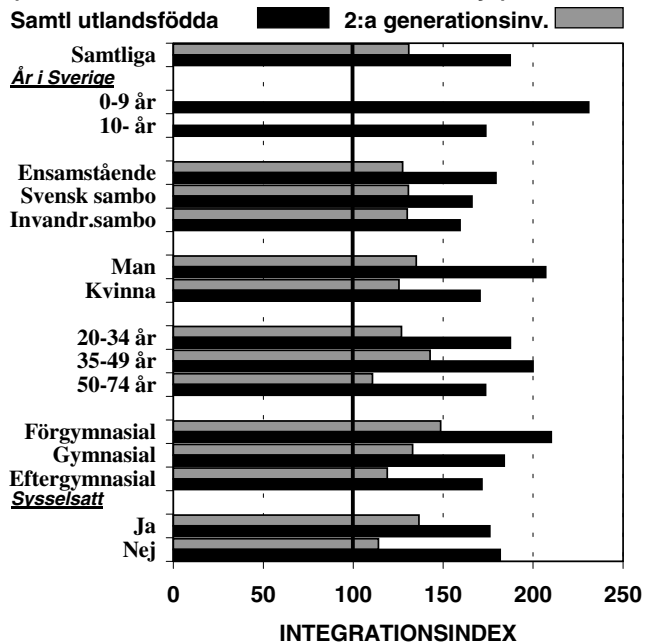
Diagram 7.8.a Skadegörelse i bostadsområdet 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

och olika invandrargrupper. (på en nivå som vi fann i kapitel 3 och 4, där vi jämförde inkomster och materiell levnadsstandard). Här kan vi konstatera att invandrare (i regel flyktingar) från Mellanöstern, Afrika, Syd- och Mellanamerika och även den senaste flyktingvågen från f.d. Jugoslavien är överrepresenterade i sådana bostadsområden där skadegörelse förekommer. Liksom ifråga om andra ekonomiska förhållanden skiljer sig invandrare från de rikare länderna (Norden, centrala EU-länder) marginellt från infödda svenskar. Det tyder på att resurser i paritet med den infödda svenska befolkningen (bl.a. hög sysselsättning) också leder till bosättning i det mer attraktiva fastighetsbeståndet.

Diagram 7.8.b visar att andelen invandrare som bor i problemområden minskar med ökad vistelsetid i Sverige. Men även andragenerationsinvandrare uppvisar klart sämre värden än infödda svenskar.

Diagram 7.8.b Skadegörelse i bostadsområdet 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100, se referenslinje).

Tabell 7.1 Umgås med nära anhörig varje vecka. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fku	fku	fku	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	61,8	.	.	59,2	64,0	61,6	59,4	64,1	61,4	58,8	65,2	69,1	66,2	48,7	64,7	57,9
2:a generationens inv	61,6	.	.	60,0	63,3	61,3	58,8	64,3	62,3	56,7	62,6	68,4	65,6	49,4	65,1	55,7
Samtliga utlandsfödda	43,9	32,5	50,8	48,0	41,8	44,0	43,1	45,0	36,6	37,2	57,2	54,0	47,7	31,7	45,6	40,7
Norden	47,1	18,1	49,9	45,6	47,0	51,4	44,9	49,3	35,9	39,4	57,7	58,7	50,2	33,7	48,6	42,7
Danmark	51,2	.	53,1	49,0	55,4	49,9	47,6	55,2	.	51,4	56,1	60,1	55,1	39,2	58,5	36,3
Finland	48,0	18,5	49,6	45,3	48,2	52,8	45,4	50,5	39,4	40,2	57,6	60,0	50,5	34,9	49,6	43,7
Norge	41,0	17,1	46,3	45,9	39,3	48,0	43,3	40,9	24,0	26,8	61,5	49,2	45,8	28,7	36,7	43,4
Centrala EU	39,2	7,6	43,7	39,1	38,9	44,7	27,8	49,6	24,9	30,7	49,7	64,0	41,1	22,7	38,4	35,1
Tyskland	45,1	.	46,8	39,5	47,4	54,2	35,6	52,7	32,3	49,9	49,1	75,0	43,2	29,7	47,0	35,5
Sydeuropa	47,6	47,4	55,6	59,2	36,5	47,0	47,3	47,5	35,4	40,7	69,7	53,9	49,5	44,3	43,0	49,3
fd Jugoslavien	48,9	49,4	57,8	62,5	43,6	45,6	49,4	48,3	37,6	40,1	75,7	52,1	50,9	50,0	44,3	49,6
Östeuropa	43,4	24,4	50,3	47,9	41,5	43,6	45,0	42,8	35,4	34,0	56,0	60,7	40,3	35,8	44,6	43,4
Polen	43,7	29,5	48,7	56,7	37,6	39,8	50,5	41,2	44,9	32,8	56,8	.	47,4	27,2	41,4	49,2
Mellersta Östern	43,4	37,6	58,8	52,4	48,2	39,1	45,9	39,7	41,6	40,3	49,9	53,8	48,9	28,2	51,3	38,1
Turkiet	48,9	24,9	64,2	56,8	.	46,5	57,1	43,8	48,6	43,8	.	52,2	59,4	38,4	59,4	41,9
Iran	42,8	40,5	53,3	51,6	.	35,3	40,4	45,3	37,9	38,9	.	.	43,6	31,3	44,5	42,1
Syd/Mellanamerika	45,3	26,8	58,3	55,3	31,1	47,1	47,2	44,7	46,6	34,6	64,2	.	53,2	31,9	46,2	44,5
Afrika	28,7	23,1	45,0	34,6	28,4	24,2	38,1	15,5	21,4	33,0	.	18,7	39,0	29,2	38,7	19,3
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	100	.	.	101	99	100	99	100	101	96	96	99	99	101	101	96
Samtliga utlandsfödda	71	53	82	81	65	71	73	70	60	63	88	78	72	65	70	70
Norden	76	29	81	77	73	83	76	77	58	67	88	85	76	69	75	74
Danmark	83	.	86	83	87	81	80	86	.	87	86	87	83	80	90	63
Finland	78	30	80	77	75	86	76	79	64	68	88	87	76	72	77	75
Norge	66	28	75	78	61	78	73	64	39	46	94	71	69	59	57	75
Centrala EU	63	12	71	66	61	73	47	77	41	52	76	93	62	47	59	61
Tyskland	73	.	76	67	74	88	60	82	.	85	75	109	65	61	73	61
Sydeuropa	77	77	90	100	57	76	80	74	58	69	107	78	75	91	66	85
fd Jugoslavien	79	80	94	106	68	74	83	75	61	68	116	75	77	103	68	86
Östeuropa	70	39	81	81	65	71	76	67	58	58	86	88	61	74	69	75
Polen	71	48	79	96	59	65	85	64	73	56	87	.	72	56	64	85
Mellersta Östern	70	61	95	89	75	63	77	62	68	69	77	78	74	58	79	66
Turkiet	79	40	104	96	.	75	96	68	79	74	.	76	90	79	92	72
Iran	69	66	86	87	.	57	68	71	62	66	.	.	66	64	69	73
Syd/Mellanamerika	73	43	94	93	49	76	79	70	76	59	98	.	80	66	71	77
Afrika	46	37	73	58	44	39	64	24	35	56	.	27	59	60	60	33

Tabell 7.2 Saknar nära vän. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	14,9	.	.	11,9	18,4	19,4	21,6	9,9	9,2	16,4	20,7	18,9	14,9	11,8	13,2	16,6
2:a generationens inv	15,0	.	.	12,2	18,7	16,1	21,0	10,7	9,5	17,2	19,0	23,2	14,0	11,5	13,1	18,0
Samtliga utlandsfödda	21,8	31,2	19,6	18,4	22,5	29,1	26,7	18,0	19,9	22,7	25,4	28,7	21,5	16,4	16,6	28,0
Norden	19,3	26,0	19,2	16,3	22,2	24,7	25,5	14,3	13,7	22,2	24,9	24,5	19,3	14,7	16,8	21,7
Danmark	19,2	.	18,4	17,5	21,7	24,4	23,1	17,4	.	20,4	25,6	25,5	19,6	13,6	16,5	17,5
Finland	19,8	30,5	19,0	16,1	24,2	23,9	24,3	15,6	12,1	23,8	25,5	24,8	19,2	16,9	16,6	23,7
Norge	15,8	21,6	15,2	16,4	15,1	30,1	30,0	7,3	15,4	11,6	22,3	18,6	18,9	8,3	17,1	10,2
Centrala EU	17,1	24,1	17,4	12,4	19,9	26,3	25,2	10,7	13,5	17,2	23,3	19,9	19,6	10,4	13,3	20,6
Tyskland	17,4	.	16,8	12,8	18,2	34,1	26,8	10,5	.	17,4	24,8	19,4	21,1	8,7	13,8	18,1
Sydeuropa	20,1	28,6	13,9	19,5	17,0	25,2	24,4	17,8	19,5	19,2	23,7	25,4	19,7	16,7	11,0	27,5
fd Jugoslavien	22,0	29,3	12,4	19,0	17,6	27,5	27,3	18,3	20,5	22,3	24,0	27,9	21,1	19,0	11,4	29,1
Östeuropa	20,1	29,6	18,9	16,2	25,3	24,0	22,9	17,6	17,9	20,5	25,9	22,0	22,7	14,4	16,4	24,7
Polen	20,5	29,0	19,6	16,8	33,1	19,4	17,5	19,5	17,7	18,4	30,3	.	23,6	13,1	16,7	15,7
Mellersta Östern	31,7	36,6	27,2	23,2	31,3	40,0	30,0	37,5	27,4	31,4	24,6	45,2	32,0	19,5	20,5	38,0
Turkiet	25,7	15,3	27,9	21,2	.	32,5	22,1	29,1	19,1	24,7	.	39,0	20,6	11,0	12,0	37,5
Iran	30,3	37,5	24,3	23,9	.	34,9	28,9	36,8	24,8	31,3	.	.	33,7	17,9	17,7	39,0
Syd/Mellanamerika	29,9	35,6	28,7	25,4	36,1	34,2	37,6	23,2	16,7	31,9	49,3	.	25,3	24,4	25,3	30,5
Afrika	27,7	37,7	17,1	27,6	22,4	33,3	30,7	29,7	32,7	16,5	.	34,9	29,0	19,6	12,3	43,8
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	101	.	.	103	102	83	97	108	103	105	92	123	94	97	99	108
Samtliga utlandsfödda	146	209	132	155	122	150	124	182	216	138	123	152	144	139	126	169
Norden	130	174	129	137	121	127	118	144	149	135	120	130	130	125	127	131
Danmark	129	.	123	147	118	126	107	176	.	124	124	135	132	115	125	105
Finland	133	205	128	135	132	123	113	158	132	145	123	131	129	143	126	143
Norge	106	145	102	138	82	155	139	74	167	71	108	98	127	70	130	61
Centrala EU	115	162	117	104	108	136	117	108	147	105	113	105	132	88	101	124
Tyskland	117	.	113	108	99	176	124	106	.	106	120	103	142	74	105	109
Sydeuropa	135	192	93	164	92	130	113	180	212	117	114	134	132	142	83	166
fd Jugoslavien	148	197	83	160	96	142	126	185	223	136	116	148	142	161	86	175
Östeuropa	135	199	127	136	138	124	106	178	195	125	125	116	152	122	124	149
Polen	138	195	132	141	180	100	81	197	192	112	146	.	158	111	127	95
Mellersta Östern	213	246	183	195	170	206	139	379	298	191	119	239	215	165	155	229
Turkiet	172	103	187	178	.	168	102	294	208	151	.	206	138	93	91	226
Iran	203	252	163	201	.	180	134	372	270	191	.	.	226	152	134	235
Syd/Mellanamerika	201	239	193	213	196	176	174	234	182	195	238	.	170	207	192	184
Afrika	186	253	115	232	122	172	142	300	355	101	.	185	195	166	93	264

Tabell 7.3 Umgås inte med grannar. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	38,5	38,5	38,5	45,9	31,2	38,5	38,5	38,5	47,1	32,5	36,3	38,6	37,4	39,5	37,7	42,4
2:a generationens inv	41,3	.	.	50,6	32,7	36,9	42,5	40,1	52,0	33,0	35,7	39,2	41,2	41,5	41,3	42,5
Samtliga utlandsfödda	48,4	55,5	44,9	54,7	38,2	44,2	50,1	46,9	53,0	46,6	44,7	48,8	47,2	49,2	48,2	49,8
Norden	43,7	54,2	40,1	50,2	37,2	36,6	42,3	44,6	47,3	41,2	40,7	44,4	43,9	41,4	44,5	43,3
Danmark	45,5	.	40,2	53,1	36,5	41,2	49,3	41,1	.	36,7	42,5	48,2	50,0	34,6	50,5	39,9
Finland	43,0	45,2	39,6	49,9	38,8	33,2	41,0	44,3	39,8	41,9	40,2	43,5	42,6	41,4	43,5	41,1
Norge	43,6	53,8	40,1	51,4	32,7	51,4	39,4	45,9	55,1	39,1	38,4	47,3	40,7	45,0	41,2	54,1
Centrala EU	41,5	41,4	38,8	51,7	32,8	34,5	43,5	39,7	45,7	32,5	41,9	46,5	42,7	36,6	38,3	43,1
Tyskland	42,2	.	40,6	48,0	33,8	42,2	40,6	43,3	.	40,7	40,7	47,9	41,0	39,3	39,5	45,1
Sydeuropa	47,3	44,1	48,4	45,2	49,2	41,7	50,1	44,1	46,4	43,1	53,2	51,5	45,8	44,1	46,6	48,9
fd Jugoslavien	43,7	42,4	43,6	40,4	36,5	41,1	46,4	41,0	42,7	40,8	49,9	44,8	44,1	39,5	41,1	46,7
Östeuropa	53,6	60,9	49,0	58,3	38,6	53,5	52,5	54,4	61,5	50,6	48,9	54,9	56,1	51,1	53,7	55,3
Polen	52,8	55,9	50,8	55,4	42,3	50,6	52,5	53,0	61,1	44,8	53,3	.	46,8	53,2	49,6	55,1
Mellersta Östern	58,3	65,2	51,9	69,5	43,5	49,5	63,2	52,1	60,8	58,6	57,1	52,5	55,4	67,3	59,0	58,4
Turkiet	38,9	42,4	38,3	68,3	.	26,2	52,7	27,1	40,5	45,0	.	39,4	30,1	59,0	43,1	36,9
Iran	71,1	76,2	63,2	68,7	.	72,9	69,0	73,7	74,9	66,8	.	77,6	72,4	68,7	71,7	71,8
Syd/Mellanamerika	60,5	69,1	53,9	66,7	47,8	60,3	61,2	59,9	59,2	59,9	65,7	.	60,8	60,6	62,1	58,4
Afrika	59,8	66,0	54,3	62,8	57,2	53,8	63,4	54,1	62,9	58,5	.	52,6	56,6	72,0	60,5	59,4
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	107	.	.	110	105	96	110	104	110	102	98	102	110	105	110	100
Samtliga utlandsfödda	126	144	117	119	122	115	130	122	113	143	123	126	126	125	128	117
Norden	114	141	104	109	119	95	110	116	100	127	112	115	117	105	118	102
Danmark	118	.	104	116	117	107	128	107	.	113	117	125	134	88	134	94
Finland	112	117	103	109	124	86	106	115	85	129	111	113	114	105	115	97
Norge	113	140	104	112	105	134	102	119	117	120	106	123	109	114	109	128
Centrala EU	108	108	101	113	105	90	113	103	97	100	115	120	114	93	102	102
Tyskland	110	.	105	105	108	110	105	112	.	125	112	124	110	99	105	106
Sydeuropa	123	115	126	98	158	108	130	115	99	133	147	133	122	112	124	115
fd Jugoslavien	114	110	113	88	117	107	121	106	91	126	137	116	118	100	109	110
Östeuropa	139	158	127	127	124	139	136	141	131	156	135	142	150	129	142	130
Polen	137	145	132	121	136	131	136	138	130	138	147	.	125	135	132	130
Mellersta Östern	151	169	135	151	139	129	164	135	129	180	157	136	148	170	156	138
Turkiet	101	110	99	149	.	68	137	70	86	138	.	102	80	149	114	87
Iran	185	198	164	150	.	189	179	191	159	206	.	.	194	174	190	169
Syd/Mellanamerika	157	179	140	145	153	157	159	156	126	184	181	.	163	153	165	138
Afrika	155	171	141	137	183	140	165	141	134	180	.	136	151	182	160	140

Tabell 7.4 Varit på möte med politiskt parti under det senaste året. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	4,5	4,5	4,5	4,5	4,6	3,8	4,9	4,2	2,8	4,3	7,8	3,6	4,3	6,1	4,4	5,1
2:a generationens inv	4,9	.	.	5,4	4,5	4,9	4,5	5,2	2,1	4,5	13	4,7	3,6	7,6	4,7	5,2
Samtliga utlandsfödda	3,7	3,4	4,0	3,8	3,3	4,0	3,9	3,5	2,5	4,5	5,0	2,6	3,0	6,1	4,0	3,5
Norden	3,3	2,6	3,7	2,4	3,4	4	2,9	3,5	1,9	3,4	5,6	2,5	3,1	4,7	3,6	2,5
Danmark	5,3	.	6,2	1,4	4,3	11,0	3,4	7,8	.	9,2	7,8	3,5	5,3	7,1	7,1	2,2
Finland	2,9	2,6	3,3	2,7	3,3	2,9	3,2	2,7	1,9	2,6	5,1	2,0	3,0	4,0	3,1	2,5
Norge	3,5	2,4	4,3	2,8	3,6	4,5	0,9	4,9	3,0	4,2	4,8	6	1,4	5,5	3,6	3,5
Centrala EU	2,5	0	3,2	0,7	3,4	2,8	1,5	3,5	0	5,2	3,3	2,2	1,9	4,0	3,4	2,0
Tyskland	2,3	.	2,9	1,0	3,5	1,9	1,5	3,1	.	3,9	3,7	3,2	1,9	2,8	3,0	3,5
Sydeuropa	3,4	1,7	5,5	3,9	2,1	3,6	3,8	3,1	2,1	4,4	4,3	1,6	3,6	5,3	4,7	2,4
fd Jugoslavien	3,5	1,8	6,5	3,1	4,9	3,5	4,7	2,3	2,4	4,4	4,1	2,2	3,2	5,9	5,6	2,4
Östeuropa	3,1	1,3	3,9	4,1	3,5	2,2	3,1	3,2	2,7	2,5	5,4	2,4	3,0	4,3	3,2	1,3
Polen	2,8	3,0	3,1	5,6	0	3,0	4,0	2,1	4,3	2,2	3,5	.	4,2	3,1	3,9	2,1
Mellersta Östern	7,2	6,7	6,4	11,0	0	6,2	9,5	4,1	4,8	7,4	7,6	5,6	6,0	11,0	7,5	7,3
Turkiet	8,7	12,0	6,6	8,1	.	9,5	13,0	4,5	7,2	7,1	.	4,0	5,6	28,0	12,0	6,0
Iran	10,0	11,0	7,5	16,0	.	7,6	14,0	5,4	7,4	10,0	.	25,0	12,0	8,7	7,7	13,0
Syd/Mellanamerika	7,0	8,1	4,4	6,0	7,1	8,3	9,9	4,8	5,8	5,7	11,0	.	2,7	15,0	6,4	7,6
Afrika	7,9	5,5	9,8	7,8	11,0	6,6	11,0	2,3	2,3	14,0	.	2,5	3,3	21,0	11,0	5,2
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	109	.	.	120	98	129	92	124	75	105	164	131	84	125	107	102
Samtliga utlandsfödda	82	76	89	84	72	105	80	83	89	105	64	72	70	100	91	69
Norden	73	58	82	53	74	105	59	83	68	79	72	69	72	77	82	49
Danmark	118	.	138	31	93	295	69	186	.	214	100	97	123	116	161	43
Finland	64	58	73	60	72	76	65	64	68	60	65	56	70	66	70	49
Norge	78	53	96	62	78	118	18	117	107	98	62	167	33	90	82	69
Centrala EU	56	0	71	16	74	74	31	83	0	121	42	61	44	66	77	39
Tyskland	51	.	64	22	76	50	31	74	.	91	47	89	44	46	68	69
Sydeuropa	76	38	122	87	46	95	78	74	75	102	55	44	84	87	107	47
fd Jugoslavien	78	40	144	69	107	92	96	55	86	102	53	61	74	97	127	47
Östeuropa	69	29	87	91	76	58	63	76	96	58	69	67	70	70	73	25
Polen	62	67	69	124	0	79	82	50	154	51	45	.	98	51	89	41
Mellersta Östern	160	149	142	233	0	163	194	98	171	172	97	156	140	175	170	143
Turkiet	193	269	147	180	.	250	261	107	257	165	.	111	130	452	275	118
Iran	224	249	167	353	.	200	282	129	264	242	.	697	281	143	175	259
Syd/Mellanamerika	156	180	98	133	154	218	202	114	207	133	140	.	63	239	145	149
Afrika	176	122	218	173	230	174	222	55	82	326	.	69	77	339	252	102

Tabell 7.5 Deltar inte i politiska diskussioner. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	22,4	.	.	23,9	21,1	20,2	20,1	24,8	24,3	19,1	23,7	38,2	26,1	9,8	21,3	22,2
2:a generationens inv	20,7	.	.	21,4	20,0	18,6	18,8	22,8	22,9	17,7	20,8	31,1	25,2	9,1	19,5	21,4
Samtliga utlandsfödda	32,0	44,7	27,6	31,6	23,4	38,2	28,8	35,4	36,6	33,9	26,4	49,5	34,7	18,5	28,6	38,5
Norden	25,5	26,1	25,6	27,4	20,9	27,9	25,7	26,3	26,2	27,0	24,1	39,8	31,7	9,7	24,1	30,1
Danmark	26,2	.	27,1	30,9	20,4	28,6	26,7	25,4	.	19,8	29,1	48,8	31,6	5,6	20,8	25,3
Finland	26,5	25,0	26,7	27,0	22,0	28,9	27,0	27,0	25,2	29,1	24,6	39,2	33,6	11,8	26,1	31,7
Norge	19,2	19,6	19,6	26,3	16,9	11,3	15,6	22,3	23,7	18,7	17,8	31,4	24,1	7,1	15,8	22,4
Centrala EU	19,6	35,3	17,0	18,0	18,2	23,7	12,3	26,4	36,4	24,7	14,2	41,4	17,9	11,8	19,4	22,0
Tyskland	15,6	.	14,5	14,3	15,6	16,8	7,7	21,8	.	18,8	14,1	35,7	14,3	8,0	16,2	10,7
Sydeuropa	43,6	52,6	33,7	41,9	25,5	47,6	38,2	49,4	48,5	44,1	36,7	59,2	47,2	30,5	37,9	48,8
fd Jugoslavien	47,3	54,3	35,5	42,2	27,6	50,7	42,8	51,9	50,5	47,5	41,9	62,4	49,6	37,4	42,3	51,0
Östeuropa	28,3	39,3	24,3	31,2	20,1	31,2	20,6	34,9	35,7	25,6	26,5	43,3	29,8	16,3	26,7	32,6
Polen	28,4	46,2	22,7	23,3	29,8	29,8	14,5	36,8	35,6	23,0	28,6	.	24,2	17,9	26,9	28,0
Mellersta Östern	40,2	44,5	34,6	33,4	29,1	44,2	34,9	46,3	37,6	41,0	50,4	61,9	37,9	27,1	34,8	41,8
Turkiet	33,9	38,4	32,7	33,1	.	34,2	24,1	43,5	35,5	28,3	.	58,9	30,9	12,8	20,0	44,0
Iran	42,2	41,0	40,8	39,4	.	46,3	38,0	46,5	33,7	43,2	.	.	39,5	27,4	42,9	39,2
Syd/Mellanamerika	38,8	49,5	31,8	34,5	30,8	53,7	34,0	43,4	35,6	38,0	48,5	.	35,3	22,8	33,0	44,4
Afrika	40,1	41,8	40,1	38,0	41,5	40,8	29,7	54,9	41,7	40,4	29,2	53,6	49,9	17,9	38,9	40,3
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	92	.	.	90	95	92	94	92	94	93	88	81	97	93	92	96
Samtliga utlandsfödda	143	200	123	132	111	189	143	143	151	177	111	130	133	189	134	173
Norden	114	117	114	115	99	138	128	106	108	141	102	104	121	99	113	136
Danmark	117	.	121	129	97	142	133	102	.	104	123	128	121	57	98	114
Finland	118	112	119	113	104	143	134	109	104	152	104	103	129	120	123	143
Norge	86	88	88	110	80	56	78	90	98	98	75	82	92	72	74	101
Centrala EU	88	158	76	75	86	117	61	106	150	129	60	108	69	120	91	99
Tyskland	70	.	65	60	74	83	38	88	.	98	59	93	55	82	76	48
Sydeuropa	195	235	150	175	121	236	190	199	200	231	155	155	181	311	178	220
fd Jugoslavien	211	242	158	177	131	251	213	209	208	249	177	163	190	382	199	230
Östeuropa	126	175	108	131	95	154	102	141	147	134	112	113	114	166	125	147
Polen	127	206	101	97	141	148	72	148	147	120	121	.	93	183	126	126
Mellersta Östern	179	199	154	140	138	219	174	187	155	215	213	162	145	277	163	188
Turkiet	151	171	146	138	.	169	120	175	146	148	.	154	118	131	94	198
Iran	188	183	182	165	.	229	189	188	139	226	.	.	151	280	201	177
Syd/Mellanamerika	173	221	142	144	146	266	169	175	147	199	205	.	135	233	155	200
Afrika	179	187	179	159	197	202	148	221	172	212	.	140	191	183	183	182

Tabell 7.6 Personer som kan överklaga själva. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	74,2	.	.	71,7	76,0	81,6	77,3	70,8	69,1	79,0	74,0	49,7	68,8	92,0	76,0	74,4
2:a generationens inv	77,3	.	.	75,4	79,6	73,7	79,0	75,4	71,3	81,9	83,7	63,6	71,3	91,2	78,8	76,6
Samtliga utlandsfödda	61,6	45,2	67,7	64,0	69,7	54,9	64,6	58,3	60,7	62,5	62,1	38,1	58,1	79,6	66,7	56,1
Norden	70,4	66,9	72,4	70,3	74,4	67,9	71,9	68,2	71,6	76,1	67,7	45,4	64,5	90,8	73,2	67,5
Danmark	71,8	.	74,6	73,4	71,2	74,4	74,7	68,8	.	79,0	73,7	55,2	62,8	90,3	71,9	69,7
Finland	68,9	65,0	71,0	69,9	73,1	66,1	70,5	66,6	74,5	74,9	65,1	43,2	62,5	90,6	71,6	66,2
Norge	77,5	71,7	79,2	72,4	79,8	83,4	79,4	74,9	75,0	83,4	75,3	57,9	71,8	91,4	82,8	73,9
Centrala EU	70,5	56,4	75,1	67,5	74,2	69,5	75,2	65,6	63,9	65,5	74,5	50,1	67,8	83,0	71,6	75,2
Tyskland	74,3	.	79,5	68,4	81,1	70,5	79,4	69,5	.	73,6	75,2	52,8	70,3	87,3	76,8	80,5
Sydeuropa	42,6	33,3	52,8	52,3	60,9	35,7	44,0	41,8	47,5	44,2	35,8	20,3	40,6	63,1	51,7	37,5
fd Jugoslavien	40,3	32,9	52,5	49,3	60,9	35,7	41,7	39,2	42,1	45,4	31,4	18,4	38,6	60,1	51,2	35,1
Östeuropa	61,9	44,8	71,5	66,3	67,5	56,7	70,8	54,2	64,5	57,1	65,5	28,9	60,0	83,9	67,6	55,6
Polen	58,2	36,3	66,4	67,3	62,2	50,6	68,8	50,9	63,7	56,2	60,1	.	56,8	81,9	58,6	61,2
Mellersta Östern	56,3	46,4	60,6	59,2	69,5	54,7	61,3	50,9	61,3	55,4	28,7	37,8	53,9	70,7	61,4	55,2
Turkiet	58,4	51,6	54,4	59,0	.	60,7	61,1	55,4	63,6	56,4	.	34,4	48,1	87,2	66,7	52,8
Iran	58,1	53,3	62,2	56,2	.	57,4	62,5	53,6	70,7	51,8	.	31,6	66,1	71,4	54,2	64,2
Syd/Mellanamerika	58,4	42,8	60,6	61,6	62,3	50,1	61,3	55,2	69,2	56,6	32,9	23,5	64,2	74,6	64,0	56,2
Afrika	54,7	46,8	53,6	54,6	70,8	48,7	60,8	47,2	55,2	56,2	.	30,7	53,1	72,1	55,1	58,7
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	104	.	.	105	105	90	102	106	103	104	113	128	104	99	104	103
Samtliga utlandsfödda	83	61	91	89	92	67	84	82	88	79	84	77	84	87	88	75
Norden	95	90	98	98	98	83	93	96	104	96	91	91	94	99	96	91
Danmark	97	.	101	102	94	91	97	97	.	100	100	111	91	98	95	94
Finland	93	88	96	97	96	81	91	94	108	95	88	87	91	98	94	89
Norge	104	97	107	101	105	102	103	106	109	106	102	116	104	99	109	99
Centrala EU	95	76	101	94	98	85	97	93	92	83	101	101	99	90	94	101
Tyskland	100	.	107	95	107	86	103	98	.	93	102	106	102	95	101	108
Sydeuropa	57	45	71	73	80	44	57	59	69	56	48	41	59	69	68	50
fd Jugoslavien	54	44	71	69	80	44	54	55	61	57	42	37	56	65	67	47
Östeuropa	83	60	96	92	89	69	92	77	93	72	89	58	87	91	89	75
Polen	78	49	89	94	82	62	89	72	92	71	81	.	83	89	77	82
Mellersta Östern	76	63	82	83	91	67	79	72	89	70	39	76	78	77	81	74
Turkiet	79	70	73	82	.	74	79	78	92	71	.	69	70	95	88	71
Iran	78	72	84	78	.	70	81	76	102	66	.	64	96	78	71	86
Syd/Mellanamerika	79	58	82	86	82	61	79	78	100	72	44	.	93	81	84	76
Afrika	74	63	72	76	93	60	79	67	80	71	.	62	77	78	73	79

Tabell 7.7 Utsatt för våld eller hot. 1993-2000
 Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkâu	fkâu	fkâu	kâu	kâu	kâu	fâu	fâu	fku	fku	fku	fkâ	fkâ	fkâ	fkâu	fkâu
1993-2000 Procenttal																
Infödda svenskar	6,2	.	.	9,0	4,2	5,4	6,5	6,0	10,7	6,4	3,5	5,0	6,7	7,1	6,8	7,0
2:a generationens inv	8,5	.	.	12,3	5,6	6,5	8,7	8,3	14,2	8,6	5,0	11,9	8,5	8,8	8,9	9,6
Samtliga utlandsfödda	7,9	7,0	8,2	11,6	5,9	4,7	8,4	7,3	12,2	8,8	4,6	5,6	7,9	10,4	9,0	7,5
Norden	7,5	6,3	7,6	10,1	6,0	4,4	8,1	6,9	13,8	7,3	4,1	4,5	7,8	10,6	8,1	7,0
Danmark	9,1	.	9,8	10,5	8,5	4,7	10,0	8,0	.	6,6	5,6	3,7	7,9	15,9	10,2	7,0
Finland	7,4	12,3	6,8	10,1	5,6	4,8	8,5	6,5	15,4	6,7	3,9	3,8	8,5	10,3	7,3	8,4
Norge	7,1	2,6	8,7	8,5	6,1	2,9	4,4	8,7	9,2	11,3	3,2	8,4	6,3	8,8	11,0	1,7
Centrala EU	9,9	5,5	10,9	11,5	8,5	5,3	9,1	10,5	8,0	9,6	8,0	7,2	12,3	9,6	11,0	8,5
Tyskland	7,8	.	8,2	10,1	7,6	0,0	6,4	8,5	.	8,5	5,9	9,5	11,7	3,3	10,1	4,7
Sydeuropa	5,2	3,5	7,6	5,5	7,6	3,4	4,5	6,1	8,2	6,2	2,7	4,8	5,7	5,0	6,9	4,5
fd Jugoslavien	4,4	3,4	6,6	4,4	6,3	3,4	3,8	5,0	6,7	4,5	3,6	4,4	4,4	5,1	5,5	4,2
Östeuropa	7,8	7,4	7,5	11,7	4,9	5,5	7,8	7,8	13,2	8,4	4,2	4,8	6,0	11,6	9,7	7,7
Polen	7,0	5,9	6,9	13,0	1,8	4,7	7,1	6,9	12,4	5,4	6,1	.	8,4	8,1	7,4	7,3
Mellersta Östern	8,9	8,5	9,5	14,2	5,1	5,4	9,4	8,4	11,7	12,6	6,3	6,9	9,0	11,1	10,5	8,5
Turkiet	6,2	0,0	9,0	8,6	.	4,9	8,1	4,6	8,3	9,7	.	6,1	2,0	14,8	8,8	4,6
Iran	10,9	11,2	9,5	16,4	.	6,8	9,3	13,5	12,1	15,1	.	.	13,9	12,4	12,5	10,7
Syd/Mellanamerika	5,5	6,3	5,7	8,9	2,3	4,4	7,7	3,9	7,6	7,7	2,8	.	5,7	7,5	6,6	5,1
Afrika	12,3	13,7	12,7	22,7	4,4	5,8	13,8	10,1	23,7	8,7	.	9,3	12,4	16,3	13,6	12,9
1993-2000 Integrationsindex																
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	137	.	.	137	133	120	134	138	133	134	143	238	127	124	131	137
Samtliga utlandsfödda	127	113	132	129	140	87	129	122	114	138	131	112	118	146	132	107
Norden	121	102	123	112	143	81	125	115	129	114	117	90	116	149	119	100
Danmark	147	.	158	117	202	87	154	133	.	103	160	74	118	224	150	100
Finland	119	198	110	112	133	89	131	108	144	105	111	76	127	145	107	120
Norge	115	42	140	94	145	54	68	145	86	177	91	168	94	124	162	24
Centrala EU	160	89	176	128	202	98	140	175	75	150	229	144	184	135	162	121
Tyskland	126	.	132	112	181	0	98	142	.	133	169	190	175	46	149	67
Sydeuropa	84	56	123	61	181	63	69	102	77	97	77	96	85	70	101	64
fd Jugoslavien	71	55	106	49	150	63	58	83	63	70	103	88	66	72	81	60
Östeuropa	126	119	121	130	117	102	120	130	123	131	120	96	90	163	143	110
Polen	113	95	111	144	43	87	109	115	116	84	174	.	125	114	109	104
Mellersta Östern	144	137	153	158	121	100	145	140	109	197	180	138	134	156	154	121
Turkiet	100	0	145	96	.	91	125	77	78	152	.	122	30	208	129	66
Iran	176	181	153	182	.	126	143	225	113	236	.	.	207	175	184	153
Syd/Mellanamerika	89	102	92	99	55	81	118	65	71	120	80	.	85	106	97	73
Afrika	198	221	205	252	105	107	212	168	221	136	.	186	185	230	200	184

Tabell 7.8 Skadegörelse i bostadsområdet. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	11,0	.	.	13,5	8,8	12,3	10,0	12,2	12,7	10,3	10,2	10,9	10,6	11,6	10,4	13,6
2:a generationens inv	14,4	.	.	17,2	11,5	16,0	13,5	15,3	16,1	14,7	11,3	16,2	14,1	13,8	14,2	15,5
Samtliga utlandsfödda	20,6	25,4	19,1	24,2	14,6	19,6	20,7	20,8	23,8	20,6	17,7	22,9	19,5	19,9	18,3	24,7
Norden	16,7	21,0	16,1	23,1	12,1	12,9	16,4	17,3	16,5	17,0	15,4	18,1	15,3	17,1	15,6	18,5
Danmark	14,2	.	15,4	14,0	12,6	13,6	16,1	12,0	.	16,1	12,8	17,8	14,6	10,6	12,4	18,1
Finland	17,9	24,4	17,4	25,2	12,0	14,0	17,3	18,9	15,6	17,9	17,1	18,3	17,3	17,5	17,1	18,2
Norge	12,4	26,0	10,2	17,3	10,6	3,4	11,0	13,8	16,5	11,1	10,4	14,2	6,4	21,8	10,5	18,6
Centrala EU	19,2	29,0	17,8	22,1	17,3	13,7	20,4	18,6	29,4	16,4	16,9	19,9	18,8	19,1	17,6	20,4
Tyskland	14,1	.	13,0	16,6	11,7	11,9	17,1	12,5	.	4,4	15,3	19,2	12,9	11,9	13,3	12,7
Sydeuropa	21,8	22,4	20,0	25,2	18,7	18,3	22,3	21,0	26,2	21,5	17,2	21,1	22,1	20,9	16,1	29,0
fd Jugoslavien	21,4	22,8	19,7	25,1	18,0	18,0	22,8	20,0	26,9	21,2	14,9	20,8	22,1	19,3	16,0	28,2
Östeuropa	22,5	24,1	23,5	23,4	19,7	20,4	23,2	22,6	24,0	17,0	25,3	14,9	30,4	16,8	20,2	23,8
Polen	21,5	28,4	22,0	25,4	20,3	16,4	20,5	23,0	22,4	18,1	24,9	.	27,2	17,5	21,5	16,5
Mellersta Östern	28,7	31,1	25,8	26,2	23,6	28,2	27,4	30,0	30,8	29,5	23,8	39,8	22,8	25,7	23,9	32,4
Turkiet	34,8	31,6	36,1	36,7	.	31,9	25,9	42,0	40,9	25,0	.	50,3	21,4	14,3	30,6	38,9
Iran	24,1	33,2	13,2	24,1	.	24,2	21,7	26,9	23,7	27,4	.	29,8	24,0	23,6	16,4	31,8
Syd/Mellanamerika	21,5	25,5	21,5	24,5	12,6	25,9	13,8	27,4	17,6	27,9	17,4	.	23,9	19,0	24,0	19,3
Afrika	25,2	24,2	29,0	20,2	14,7	31,7	22,0	29,2	30,3	19,5	.	31,3	22,1	23,0	25,4	26,8
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	131	.	.	127	131	130	135	125	127	143	111	149	133	119	137	114
Samtliga utlandsfödda	187	231	174	179	166	159	207	170	187	200	174	210	184	172	176	182
Norden	152	191	146	171	138	105	164	142	130	165	151	166	144	147	150	136
Danmark	129	.	140	104	143	111	161	98	.	156	125	163	138	91	119	133
Finland	163	222	158	187	136	114	173	155	123	174	168	168	163	151	164	134
Norge	113	236	93	128	120	28	110	113	130	108	102	130	60	188	101	137
Centrala EU	175	264	162	164	197	111	204	152	231	159	166	183	177	165	169	150
Tyskland	128	.	118	123	133	97	171	102	.	43	150	176	122	103	128	93
Sydeuropa	198	204	182	187	213	149	223	172	206	209	169	194	208	180	155	213
fd Jugoslavien	195	207	179	186	205	146	228	164	212	206	146	191	208	166	154	207
Östeuropa	205	219	214	173	224	166	232	185	189	165	248	137	287	145	194	175
Polen	195	258	200	188	231	133	205	189	176	176	244	.	257	151	207	121
Mellersta Östern	261	283	235	194	268	229	274	246	243	286	233	365	215	222	230	238
Turkiet	316	287	328	272	.	259	259	344	322	243	.	461	202	123	294	286
Iran	219	302	120	179	.	197	217	220	187	266	.	.	226	203	158	234
Syd/Mellanamerika	195	232	195	181	143	211	138	225	139	271	171	.	225	164	231	142
Afrika	229	220	264	150	167	258	220	239	239	189	.	287	208	198	244	197

Kapitel 8

Hälsa

Av Joachim Vogel

8.1 Inledning

God hälsa har ett egenvärde i form av välbefinnande och frånvaro av plågor. God hälsa är samtidigt en grundläggande resurs på andra livsområden. Sjuklighet, plågor och bristande funktionsförmåga och rörlighet begränsar våra möjligheter inom alla andra arenor. Möjligheter att arbeta minskar och våra levnadskostnader ökar vilket inverkar på vår levnadsstandard. Fritidsaktiviteter begränsas av hälsobrister, liksom kontakter med andra människor.

Dessa två aspekter på hälsa, dvs. hälsa som välfärd och hälsa som resurs, är grundläggande även ur ett integrationsperspektiv. Biologiskt åldrande och sjuklighet är gemensamt för oss alla. De flesta, som lever ett normalt liv upp i hög ålder, upplever sjukdomsperioder under livet, som ibland är övergående, men som i högre ålder blir permanenta och allt allvarligare.

Ohälsans uppträdande vid åldrande har en komplex orsaksbakgrund. Med anknytning till vår referensram i kapitel 1 är det effekter av variation och förändring av *välfärdsförsörjningssystemet* (arbetsmarknad, välfärdsstat, familj) vi vill spegla i detta kapitel, i form av hälsoutfall bland svens

kar och invandrare. Statistik om sjuklighet visar emellertid även långsiktiga effekter av *arbetslivs-exponering*, i form av periodeffekter från 1920-talet och in på 1990-talet. En allmän humanisering av arbetslivet under perioden (bättre arbetsmiljö, kortare arbetstid, högre arbetsinkomster) leder till längre överlevnad och uppskjuten sjuklighet i ålderdomen. Välfärdsstatsseffekten kan också ses som positiv i ett långt tidsperspektiv, där medicinska framsteg och vårdmetoder, sjukförsäkring, allmänna pensioner och stödåtgärder (som färdtjänst och subventionerad tandvård) bidrar till att begränsa och uppskjuta ohälsa, samt att underlätta livet för de sjuka. Det tredje välfärdsförsörjningssystemet, familjen, spelar i Sverige en mer begränsad roll, troligen minskande under hela andra halvan av 1900-talet. Emotionellt och ekonomiskt stöd från sociala nätverk genom familj, vänner och arbetskamrater kan givetvis understödja en god hälsa, samtidigt som brister i sociala nätverk, såsom isolering, konflikter inom nätverk och traumatiska upplevelser rörande anhöriga (t.ex. dödsfall eller svår sjuklighet) kan skapa allvarliga hälsoproblem för den enskilde.

Om vi ser det i ett långt tidsperspektiv, så har utvecklingen av arbetsmarknaden och välfärdsstaten huvudsakligen varit positiva för folkhälsan. I ett kort perspektiv (90-talet) återstår det att se om utvecklingen varit lika gynnsam, med tanke på effekter av massarbetslöshet, sparande i omsorgssektorn och ökade krav i arbetslivet.

En tredje huvudfaktor för folkhälsan är den allmänna *livsstilen*, som omfattar kostvanor, motion, alkohol- och tobakskonsumtion och annat riskbeteende. Hit kan vi också räkna alla krav som i vid bemärkelse ställs i privatlivet.

Den centrala frågeställningen i detta kapitel gäller den sammanlagda belastningen vid olika åldrar och när övergång till sjuklighet sker i olika befolkningsgrupper. Det är effekter av miljöexponering (i vid mening), som leder till variationer i ohälsans framväxt, som står i centrum för vårt intresse. Sett i detta perspektiv är hälsoläget bland invandrare i huvudsak en samlad effekt av mer grundläggande miljöinflytande i utvandringslandet, dvs. allmän levnadsstandard och i synnerhet särskilda erfarenheter som föregick emigrationen (ev. fysiska och psykiska umbäranden) samt senare miljöeffekter av livet i Sverige. Hälsoskillnader mellan invandrare och infödda svenskar är således komplexa. De har en sammansatt orsaksbakgrund, där villkoren i Sverige ingår, men där upplevelser före invandringen kan ha avgörande betydelse för hälsan även långt senare. Vid invandringen, ofta i vuxen ålder, börjar en ny "välfärdskarriär", som i regel börjar på en lägre nivå än för jämnåriga svenskar. Medan den infödda svenska befolkningen i allmänhet kan se tillbaka mot en uppväxt och etablering i ett rikt och relativt jämlikt land, bär invandrare (särskilt flyktingar från utvecklingsländer) ofta på en "miljöbelastning" från hemlandet som ger sämre hälsa än för jämnåriga svenskar. Härtill kommer att även själva invandringssituationen i sig är problematisk ur hälsosynpunkt. Åtminstone under en övergångsperiod innebär resursbrist (utbildning, språkkunskaper, kulturkompetens, arbetslivserfarenhet, attraktivitet på arbetsmarknaden) och social isolering en stressfylld och otrygg tillvaro, jämfört med situationen för jämnåriga infödda svenskar. Det finns alltså mycket som talar för att hälsoskillnader mellan invandrare och svenskar kvarstår eller t.o.m. kan fördjupas efter invandringen.

Redovisningen av sjukligheten bland invandrare bygger på personliga intervjuer i ULF, där personer i alla åldrar tillfrågats om sin hälsa. I detta

kapitel visar vi övergripande indikatorer ur ULF-undersökningarna:

- egen bedömning av allmänt hälsotillstånd
- förekomst av långvarig sjukdom
- förekomst av långvarig sjukdom som i hög grad påverkar arbetsförmågan
- förekomst av värk
- förekomst av nedsatt rörelseförmåga
- brister i psykiskt välbefinnande såsom trötthet samt besvär av ängslan, oro eller ångest
- rökvanor

Intervjubaserade hälsouppgifter, som bygger på respondenters egna bedömningar, innehåller mer eller mindre subjektiva element. Statistiska jämförelser förutsätter att respondenter använder samma bedömningsgrund, vilket innebär att de använder samma referenspunkt för lidande och har samma objektiva kunskap om sjukdom. Vi måste anta att utbildning och vårdutbud påverkar vår kunskap. Vi kan anta att sjukligheten *som den mäts i intervjuer* kan öka i takt med att utbildning ökar och fler får en diagnos i en allt effektivare sjukvård. Analogt gäller att invandrarnas sjuklighet sannolikt underskattas därför att utbildning och sjukvård i hemlandet ofta är mindre utvecklad och ger sjukdomsinsikt på en lägre nivå. Vi måste också räkna med att det kan finnas en högre tolerans för sjuklighet, innan den ger utslag i surveyer. Sammantaget bör vi alltså räkna med en *underskattning* av sjukligheten bland invandrare, framför allt bland nyanlända invandrare, relativt de bedömningsgrunder som infödda svenskar använder. Vi kommer att se i detta kapitel, att det trots detta finns betydande skillnader i sjuklighet mellan invandrare och svenskar.

Liksom i tidigare kapitel jämför vi olika invandrargrupper med infödda svenskar med korrigering för strukturskillnader i kön, ålder, familjesituation och utbildning. Dessutom särredovisas invandrare efter antal år i Sverige och efter sysselsättning. Slutligen jämförs hälsoskillnader mellan invandrare och svenskar mellan två perioder, nämligen början av 80-talet och 90-talet.

Resultaten redovisas i översiktliga diagram och tabeller i slutet av kapitlet. Beräkningarna omfattar *regressionsskattade procenttal* som kan jämföras mellan invandrargrupper och infödda svenska "tvillingar" och *integrationsindex* som ska underlätta bedömningar av integrationsgrad till svensk välfärdsnivå. Integrationsindex beräknas som

$$100 * P_{inv} / P_{sv}$$

där P_{sv} är det regressionskattade procenttalet bland infödda svenskar och P_{inv} bland invandrare. Referensnivån är alltså infödda svenska "tvillingars" situation, som således sätts till 100. Integrationsindexen baseras i sin tur på regressionskattade procenttal enligt modell som anges i motsvarande tabell i slutet av kapitlet.

Regressionskattningarna utnyttjas sedan ytterligare för att ge särredovisningar av undergrupper (efter vistelsetid i Sverige, familjesituation, ålder, kön, utbildning, sysselsättning). När vi exempelvis beräknar integrationsindex för invandrare med eftergymnasial utbildning, så är dessa beräkningar kontrollerade för resterande faktorer i modellen (i detta fall kön, ålder och familjesituation) och referenspunkten är infödda svenska "tvillingar" med eftergymnasial utbildning.

8.2 Den allmänna hälso-utvecklingen i Sverige 1980-1998

Utvecklingen av befolkningens hälsa sedan mitten av 1970-talet visar på både positiva och negativa trender. Allt färre bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som dåligt och rörelseförmågan har förbättrats. Andelen män med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom har minskat. Men bland såväl män som kvinnor har andelen med brister i det psykiska välbefinnandet ökat under 1990-talet. En ökad andel kvinnor har någon långvarig sjukdom som ger svåra besvär eller som påverkar arbetsförmågan. 90-talet visar negativa trender för många hälsoindikatorer, vilket kan tyda på effekter av krisekonomin med dramatiskt minskad sysselsättning, ökad arbetslöshet, ökade arbetskrav, minskade offentliga insatser och allmänt ökande otrygghet.

Trenderna för perioden visar att åldersskillnaderna i hälsa minskar, framförallt genom att det är de äldres hälsa som förbättrats snabbare än de yngres och att det är i yngre åldersgrupper som försämringar av psykiskt välbefinnande har skett. Trenderna visar i vissa avseenden också på en utjämning mellan arbetare och tjänstemän som består i att tjänstemäns villkor försämrats mer än arbetares. Ojämlighet i hälsa kvarstår mellan traditionellt mer respektive mindre gynnade grupper, som mellan t.ex. tjänstemän och arbetare,

som mellan t.ex. tjänstemän och arbetare, infödda svenskar och invandrare samt mellan grupper med hög respektive låg inkomst.

I det följande ska vi nu studera olika typer av övergripande hälsoindikatorer. Vi behandlar den första indikatorn mer utförligt och fortsätter med en mer översiktlig genomgång av övriga indikatorer. Genom att jämföra mellan olika typer av indikatorer (som alltså mäter olika hälsoaspekter) kan vi få en tydligare bild av karaktären på hälsoskillnader mellan invandrare och svenskar och därmed också överbrygga den subjektivitet, som ligger i att intervjupersoner använder sin egen bedömningsgrund.

8.3 Upplevda hälsoproblem

Vi inleder med det allmänna hälsotillståndet enligt en standardiserad klassificering som görs av respondenterna själva på en femgradig skala ("Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?"). Här redovisar vi andelen som har "sämre än god hälsa" dvs. som i intervjun *inte* säger att deras hälsotillstånd är "gott eller mycket gott", utan väljer "någorlunda, dåligt eller mycket dåligt". Här kallar vi denna kategori **upplevda hälsoproblem**. Det är således en frågemetod där respondentens egen bedömning är avgörande, där respondenten gör en sammanfattande bedömning. Intervjuset kan påverkas av hälsokunskap, anspråk och förväntning på hälsa, som kan förändras över tid och som också kan variera mellan befolkningsgrupper. Det gäller särskilt invandrare, som ofta har en bakgrund med annat vårdutbud i utvandringslandet. Man kan också anta att man vid ökande ålder minskar sina anspråk på god hälsa, vilket kan betyda att vi underskattar åldersskillnader. Därför använder vi längre fram i detta kapitel även andra indikatorer som innebär mer specifikt objektiva bedömningar.

"Upplevda hälsoproblem" är en indikator som används allmänt i epidemiologisk forskning och som brukar ge tydliga resultat. Diagram 8.1.a visar andelen invandrare som rapporterar upplevda hälsoproblem under perioden 1993-2000. Procentalen är beräknade med logistisk regressionsanalys, där familjesituation, kön, ålder och utbildning har konstanthållits. Detta innebär att beräkningarna sker under antagandet att invandrare och svenskar har approximativt samma struktur i dessa avseenden som befolkningen i sin helhet.

Liksom i tidigare kapitel finns även här betydande skillnader mellan invandrare och infödda svenskar. Av samtliga invandrare rapporterar 33 procent hälsoproblem mot 19 procent bland deras infödda svenska "tvillingar". Både bland infödda

Diagram 8.1.a Upplevda hälsoproblem 1993-2000. Regressionskattade procenttal.

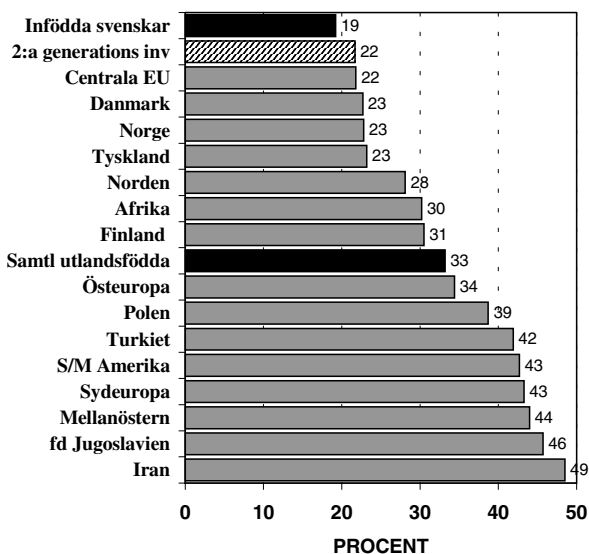

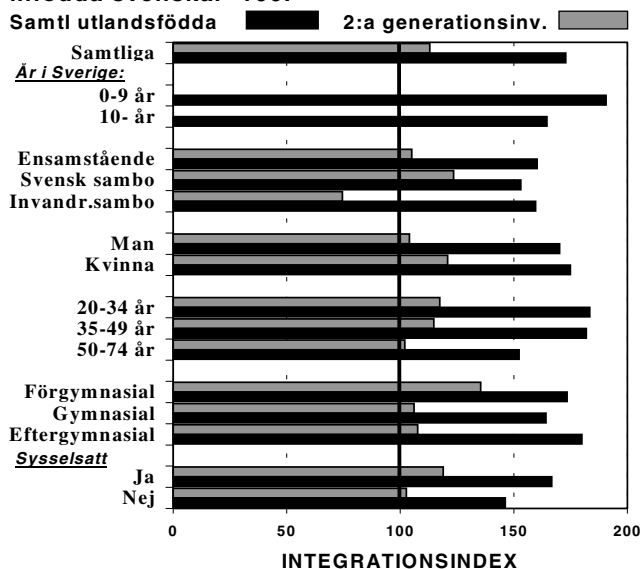
Diagram 8.1.a visar att hälsoproblem ökar med utvandringslandets ekonomiska, geografiska och kulturella avstånd. Liksom i tidigare kapitel ligger invandrare från rika länder i Norden och centrala EU betydligt närmare infödda svenskar. Särskilt hög sjuklighet finns bland invandrare från Mellanöstern och f.d. Jugoslavien, som har en bakgrund i regionala krig och låg ekonomisk standard. Särskilt när det gäller invandrare från f.d. Jugoslavien kom dessutom huvuddelen av dessa relativt nyligen till Sverige, vilket betyder att händelser som föregick invandringen ligger nära i tiden och etableringsperioden i Sverige är relativt kort.

Diagram 8.1.a visar också att andragenerationsinvandrare ligger ganska nära infödda svenskar (22 jämfört med 19 procent). Detta kan uppfattas som ett mått på grad av integration i ett långt perspektiv, dvs. över en generation. Även beträffande hälsa tyder resultaten på relativt små, men fortfarande synliga, skillnaderna efter en generation.

I tabell 8.1 finns en utförligare analys av etniska skillnader inom olika delgrupper efter antal år i Sverige, familjesituation, kön, ålder och utbildning. Även dessa beräkningar har genomförts med modellanpassning via regressionsanalys. Där kan vi också jämföra integrationsgraden på kortare

svenskar och invandrare har vi haft en ökning av ohälsa med ca 2 procentenheter enligt denna indikator sedan perioden 1979-1985.

Diagram 8.1.b Upplevda hälsoproblem 1993/2000. Regressionskattade integrationsindex, där infödda svenskar=100.

sikt, genom jämförelse mellan invandrare som varit färre eller fler än 10 år i Sverige. I allmänhet är upplevd hälsa något sämre bland nyanlända invandrare (36,6 procent) mot 31,6 procent bland invandrare som varit i Sverige i 10 år eller längre. I den meningen har invandringen haft positiva effekter, men jämförelsen är problematisk eftersom vi här jämför invandrarströmmar från olika perioder, delvis olika regioner och med varierande grad av återutvandring¹.

Tabell 8.1 visar också (regressionsskattade) procenttal för invandrare relaterat till motsvarande procenttal för infödda svenskar (index), där nivån för svenskar satts till 100. Detta *integrationsindex* visar således hur nära invandrare kommer välfärdssituationen för infödda svenskar. Med hänvisning till vår diskussion av *välfärdsregimer* i kapitel 1 kan vi säga att dessa beräkningar relaterar invandras situation till den *välfärdsproduk-*

¹ En närmare granskning av enskilda utvandringsregioner/länder visar att det för många utvandringsregioner är vanligare med hälsoproblem bland dem som varit i Sverige mer än 10 år. Det gäller bl.a. Finland, f.d. Jugoslavien, Turkiet, Syd- och Mellanamerika och Afrika. Förklaringen ligger dels i att vistelsetid är relaterad till ålder (som endast har modellerats grovt i tre klasser i vår modell), dels i selektiv återutvandring och dels i ganska små stickprov (spec. för Turkiet).

tion som genereras i Sverige och som kommer infödda svenskarna till del.

Diagram 8.1.b ger en överblick över distansen till svenska levnadsförhållanden i olika delgrupper. Infödda svenskar representeras i detta diagram som nivån 100 (se lodrätt referenslinje). Diagram 8.1.b visar att andragenerationsinvandrare generellt och i olika undergrupper ligger ganska nära infödda svenskar, medan invandrare har betydligt högre integrationsindex, dvs. sämre hälsa. Ytterligare detaljer (enskilda regioner/länder) finns i tabell 8.1.

Höga indexvärden för invandrare visar i princip större miljöbelastning (än för infödda svenska "tvillingar"), som kan sträcka sig långt tillbaka till tiden före utvandringen och gälla hemlandet. Sjuklighet kan inverka på status senare i livet, t.ex. i familjesituation eller arbetsmarknadsstatus.

Familjeförhållanden

Diagram 8.1.b visar också att invandrare något mindre ofta har hälsoproblem, om partnern är svensk jämfört med att partnern har invandrabakgrund eller om man är ensamstående. En svensk partner sänker alltså något andelen med hälsoproblem ("allt övrigt lika" enligt regressionsanalysen). Det finns två förklaringar till detta; för det första positiv selektion: de som har starka resurser (inkl. hälsa) har större sannolikhet att finna en svensk partner och för det andra att en svensk partner tillför resurser till hushållet, vilka i sig kan vara hälsofrämjande. Tabell 8.1 visar ytterligare detaljer om bl.a. samspel mellan invandrargrupp och familjesituation. Resultaten tyder dock på att denna tendens inte är enhetlig för alla utvandringsregioner.

Kön

Kvinnor rapporterar allmänt mer omfattande hälsoproblem. Det är ett generellt mönster för de flesta hälsoindikatorer. En bidragande orsak utöver faktisk högre sjuklighet är säkert också större hälsomedvetenhet och bättre kunskap bland kvinnor. Diagram 8.1.b tyder på att det finns en svag samspelseffekt, där invandrarkvinnor är relativt sett sjukligare än invandarmän (i jämförelse med svenska kvinnor och män)

Tabell 8.1 ger oss möjlighet att lokalisera invandrargrupper där könsskillnader är väsentligt större än bland infödda svenskar (dvs. samspel mellan utvandringsregion och kön, "allt övrigt

lika"), vilket visas genom att integrationsindex varierar mellan kvinnor och män från olika regioner (referenspunkten i dessa beräkningar är genomgående infödda svenska män och kvinnor). På det hela taget är dock könsskillnader obetydliga.

Ålder

Generellt gäller att ohälsa är starkt åldersrelaterad, detta gäller naturligtvis även invandrare. Diagram 8.1.b visar att integrationsindex för invandrare minskar något med ökad ålder, dvs. yngre invandrare har en större översjuklighet än äldre invandrare. Eftersom vistelsetid i Sverige inte ingår i regressionsmodellen kan vi här tänka oss en effekt av vistelsetiden i Sverige. Eftersom äldre har varit här längre än yngre bör integrationsindex för hälsoproblem minska med ökad ålder.

Utbildning

Diagram 8.1.b och tabell 8.1 ger oss även möjlighet att bedöma "utbildningspremien" för invandrare, med avseende på hälsa. Rent allmänt gäller att högre utbildning ger lägre hälsoproblem och det gäller både infödda svenskar och invandrare. Diagram 8.1.b visar emellertid att integrationsindex är oväntat högt även för hög utbildningsnivå bland invandrare. Generellt råder alltså ungefär samma distans till infödda svenskar för både lägsta och högsta utbildningsnivån, när det gäller upplevda hälsoproblem. Frågan är då om detta gäller alla etniska grupper. Tabell 8.1 visar att det finns betydande skillnader mellan invandrare från rika länder nära Sverige (Norden, centrala EU-länder), och mer avlägsna utvecklingsländer. Jämfört med infödda svenskar på samma utbildningsnivå, är det bara lågt utbildade från rika länder som har översjuklighet. Det tyder på att högutbildade från dessa länder har lättare att etablera sig i Sverige. Förutom invandrare efter andra världskriget, har dessa inte en bakgrund med svåra upplevelser från krig, förföljelse och umbäranden. Det omvända gäller invandrarna från utvecklingsländer, t.ex. Mellanöstern, Afrika, Syd- och Mellanamerika. Här ligger högutbildades integrationsindex sämre (högre) än lågutbildades. Detta bör tyda på att högutbildade från dessa regioner har svårare att etablera sig i Sverige och/eller att fler har erfarenhet av svåra umbärande före och i samband med utvandringen.

Sysselsättning

Att sysselsatta har bättre hälsa än icke sysselsatta är ingen överraskning. Detta gäller för såväl invandrare som för svenskar. Friska har större möjligheter på arbetsmarknaden. Invandrare har väsentligt lägre sysselsättningsgrad än infödda svenskar, vilket dels har att göra med etablering och vistelsetid i Sverige, dels med resurser (utbildning, språkkunskap, etc.), men, särskilt under 90-talet, även med ökad konkurrens på en krympande arbetsmarknad.

Trots att invandrare har lägre sysselsättningsgrad, så har sysselsatta invandrare oftare hälsoproblem än infödda svenskar. Det mest anmärkningsvärda är, att det även här finns tydliga skillnader mellan invandrare från Norden och centrala EU-länder och invandrare från mer avlägsna länder. Integrationsindex är avgjort högre för de senare. Resultaten i tabell 8.1 kan tolkas som att förvärvsarbetande från Mellanöstern, f.d. Jugoslavien, Afrika, Syd- och Mellanamerika har 2,5-3 gånger så många med upplevda hälsoproblem som vad infödda svenska förvärvsarbetande har. Detta trots att betydligt färre invandrare från dessa länder överhuvudtaget har lyckats ta sig in på arbetsmarknaden - de borde egentligen vara en hälsomässigt positivt selekterad grupp.

8.4 Långvarig sjukdom

Nästa diagramserie visar motsvarande tvärsnittsanalys för andelen som har någon form av långvarig sjukdom. Informationen bygger på en intervju-

fråga där respondenterna anger om de har någon ”långvarig sjukdom, besvär efter olycksfall, något handikapp eller annan svaghet, eller om de tar medicin för någonting”. Uppföljningsfrågor kartlägga sedan läkares diagnos, var i kroppen besvären sitter, besvärens debut och omfattning och om de påverkar arbetsförmågan.

Mätning av långvarig sjukdom omfattar också en mängd tillstånd som är mindre allvarliga, som i praktiken medicineras bort och som inte medför några större konsekvenser i det dagliga livet (t.ex. högt blodtryck). Det är utmärkande för en utvecklad välfärdsstat att sådana tillstånd åtgärdas av vårdapparaten, vilket också innebär att de blir diagnostiserade, kända för respondenterna och därmed medtagna i intervjuundersökningar om hälsa.

Som framgår av diagram 8.2.a är också skillnaderna mellan infödda svenskar och invandrare betydligt mindre än för föregående indikator. Bland infödda svenskar rapporterar 42 procent någon långvarig sjukdom, bland utlandsfödda (av samma familjesituation, kön, ålder och utbildning) är det 46 procent. Här ser vi också att det inte finns någon tydlig skiljelinje mellan olika invandrargrupper. Invandrare från olika delar av världen skiljer sig endast marginellt.

En konsekvens av detta är att skillnader mellan olika befolkningsgrupper (vistelsetid, familjesituation, ålder, kön, utbildning, sysselsättning) också är relativt begränsade.

Diagram 8.2.a Långvarig sjukdom 1993/2000. Regressionsskattade procental.

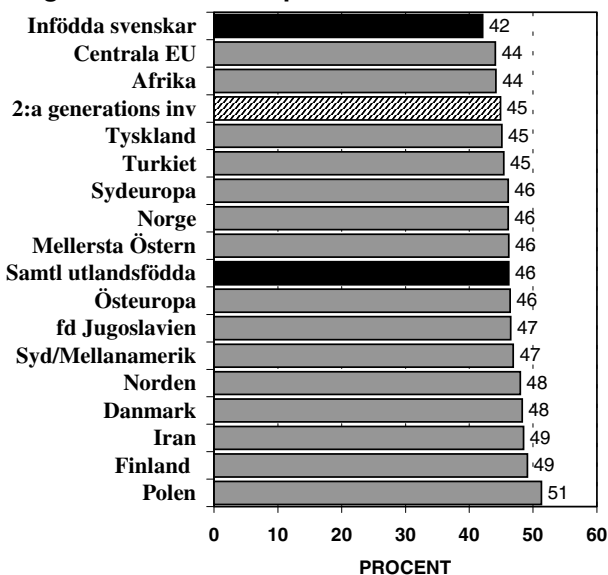

Diagram 8.2.b Långvarig sjukdom 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

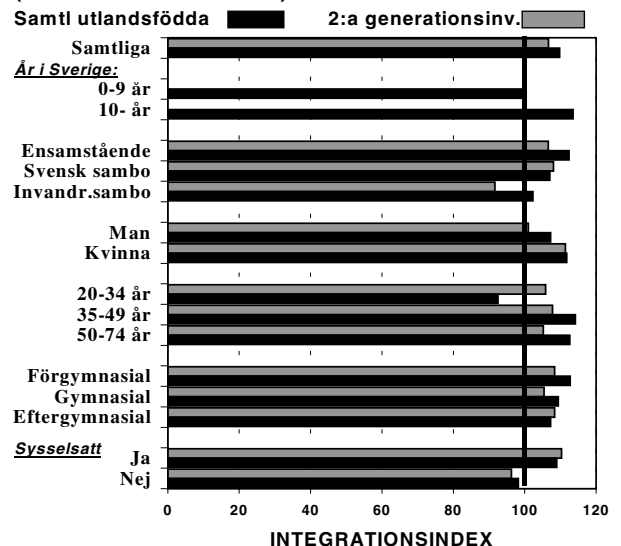

Diagram 8.3.a Nedsatt arbetsförmåga 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

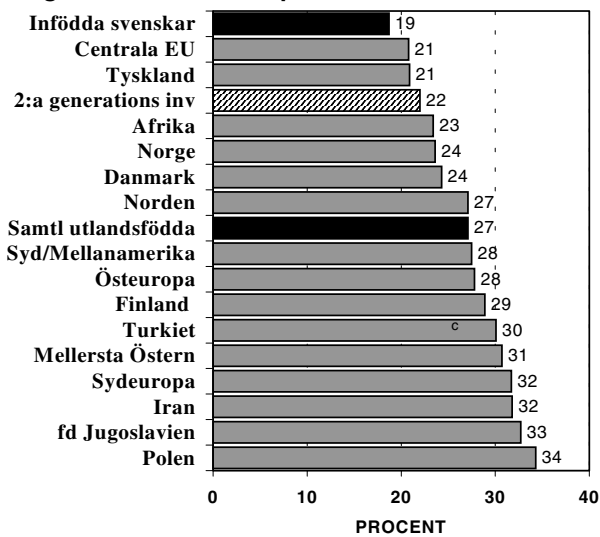
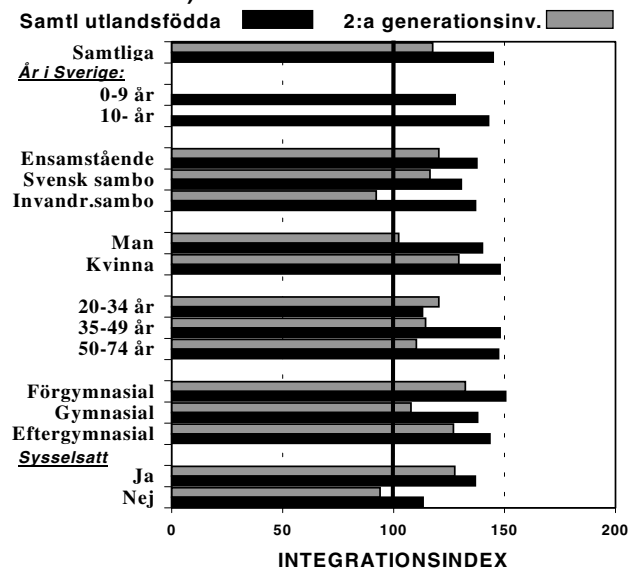

Diagram 8.3.b Nedsatt arbetsförmåga 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

8.5 Nedsatt arbetsförmåga

Bland dem som rapporterar långvarig sjukdom kan en mindre grupp särskiljas som har nedsatt arbetsförmåga p.g.a. långvarig sjukdom. Här preciserar vi nu ett objektiva kriterium (arbetsförmåga) som begränsar personer med hälsobrister relativt kraven på den arbetsmarknad de möter i Sverige. Därför blir hälsoskillnaderna åter skarpare, och vi får en tydligare rangordning av etniska grupper och en variationsbredd mellan 19 procent (infödda svenskar) och 34 (invandrare från Polen). Diagram 8.3.a visar att finländare, till skillnad från övriga nordbor, har relativt höga värden.

En närmare granskning av nedsatt arbetsförmåga i olika befolkningsgrupper bland invandrarerna (diagram 8.3.b) visar inte några större avvikelser från infödda svenskar. Men såväl inom båda könen, åldersgrupper och utbildningsgrupper har invandrare ungefär en halv gång fler med nedsatt arbetsförmåga än vad infödda svenskar har.

8.6 Värk

Underökningarna av levnadsförhållanden innehåller också ett frågebatteri rörande värk i ryggen, axlar/skuldror och leder. De som angett värk en-

ligt någon av dessa tre frågor redovisas i diagram 8.4.a-b och tabell 8.4, även här med multivariat kontroll för strukturskillnader mellan etniska grupper med avseende på familjesituation, ålder, kön och utbildning.

Värk i rygg, axlar och leder är starkt relaterat till ålder. Andelen med värk ökar med biologisk ålder och med arbetslivsexponering (tungt kroppsarbete, datorarbete). Kontroll för åldersgrupp och utbildning korrigerar för etnisk skillnad i dessa avseenden.

Diagram 8.4 visar en ganska måttlig variation i andelen som har värk, vilket var att vänta med tanke på beräkningsförfarandet. Men även här återstår en tydlig skillnad mellan invandrare från de flesta länder och regioner och infödda svenskar. Här kan man möjligen tänka sig att toleransnivån är högre för invandrare, vilket skulle kunna dämpa etniska skillnader i våra beräkningar. Å andra sidan kan lägre sysselsättningsnivå bland invandrare bidra till att sänka andelen med värk, jämfört med infödda svenskar som har högre sysselsättning och därmed högre belastning.

Både utlandsfödda och andragenerationsinvandrare har högre värden i olika befolkningsgrupper (familjesituation, ålder, kön, utbildning, sysselsättning), se diagram 8.4.b och tabell 8.4.

Diagram 8.4.a Personer som har värk 1993/2000
Regressionsskattade procenttal.

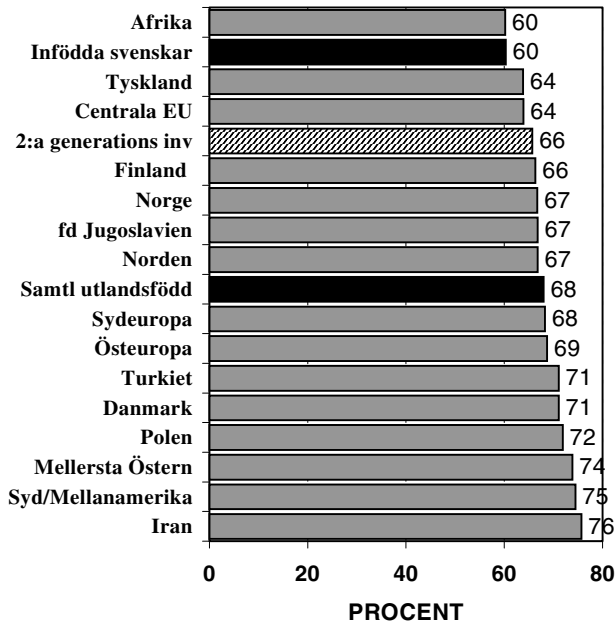
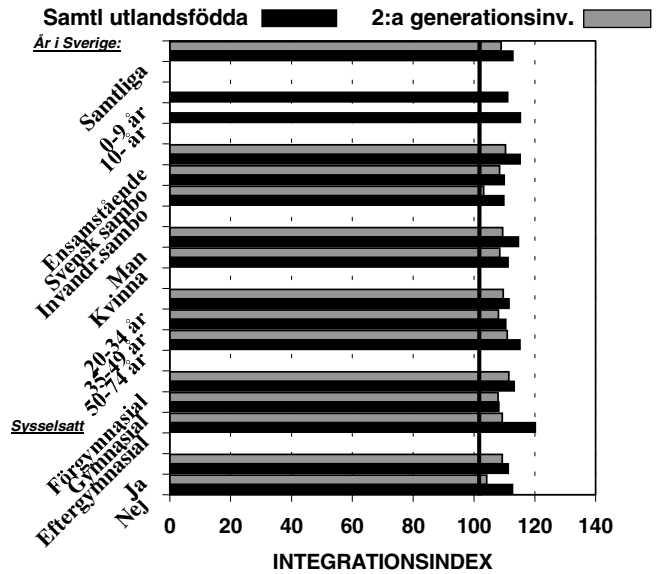

Diagram 8.4.b Personer som har värk 1993/2000.
Regressionsskattade integrationsindex, där infödda svenskar=100.

8.7 Rörelseförmåga

God rörelseförmåga, syn och hörsel är centrala funktioner för ett liv utan fysiska begränsningar. Bakom funktionsnedsättningar i dessa avseenden kan ligga sjukdomar eller skador av olika slag, effekter av tungt kroppsarbete, men de är också en del i det naturliga åldrandet. Rörelsehinder, ned-

satt syn eller nedsatt hörsel förekommer också framförallt bland äldre. I befolkningen som helhet (16–84 år) är det 7 procent som *inte kan springa en kortare sträcka och inte heller kan stiga på en buss obehindrat eller ta en kortare promenad i någorlunda rask takt.* (Definition av rörelsehinder i ULF).

Diagram 8.5.a Rörelsehinder. 1993/2000.
Regressionsskattade procenttal.

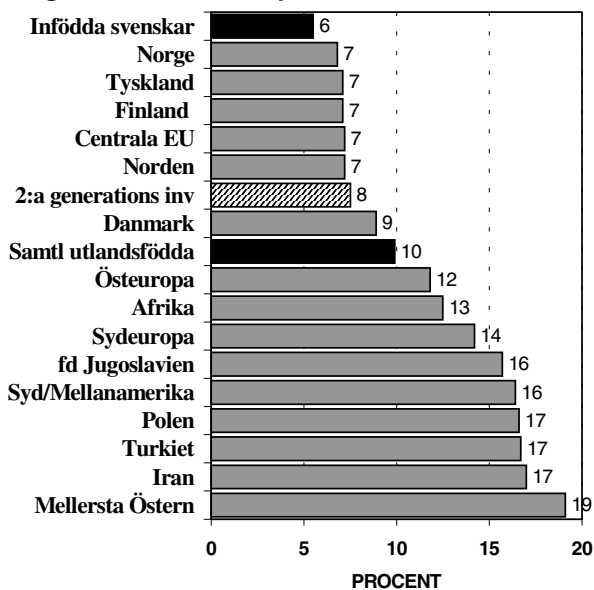
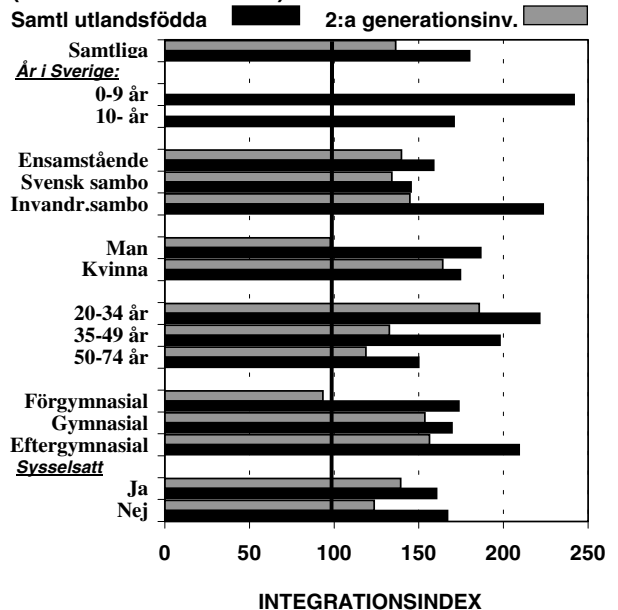

Diagram 8.5.b Rörelsehinder 1993/2000.
Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

För denna indikator har vi åter en ganska stor etnisk variation, med infödda svenskar på 6 procent och invandrare från andra delar av världen på 15-20 procent.

Diagram 8.5.b visar att rörelsehindrade är högre bland nyligen invandrade, men i absolut mening är skillnaderna obetydliga.

8.8 Psykiskt välbefinnande

Det psykiska välbefinnandet kan påverkas av somatiska sjukdomar, men kan också vara helt oberoende av dessa. Bland de sjukdomar och besvär som rapporteras som långvariga sjukdomar ingår psykiska besvär, men brister i psykiskt välbefinnande betraktas inte alltid som sjukdom och uppges inte alltid av respondenterna. Endast 3 procent av den vuxna befolkningen rapporterar en långvarig sjukdom som klassificeras under rubriken Psykiska störningar. Ungefär 4 procent av den vuxna befolkningen säger att de har *svåra besvär av ängslan, oro eller ångest*. 19 procent har haft *besvär med sömnen* under den senaste tvåveckorsperioden. 8 procent rapporterar trötthet för jämnheten, såväl på dagarna som om kvällarna eller har haft svårt att komma igång på morgnarna.

Ängslan och oro kan vara en konsekvens av en allmänt pressad livssituation och relaterad till sysselsättningsproblem, arbetsförhållanden och i förlängningen försörjningsproblem. Undersökningarna av levnadsförhållanden visar för 1990-talet tydliga effekter av ökad arbetslöshet och upplevd ekonomisk otrygghet, beroende på den allmänna arbetsmarknadssituationen och ökad stress på arbetsmarknaden.

För invandrares del tillkommer personliga erfarenheter (som en gång ledde fram till emigration), ofta i form av krig, förföljelse och umbäranden och därtill existentiell oro relaterad till etablering i det nya landet. Det finns alltså anledning till betydande etniska variationer i det här avseendet. Diagram 8.6.a visar också betydande etniska skillnader, där det går en klar skiljelinje mellan infödda svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder å ena sidan och invandrarna från utomeuropeiska länder och krigszoner (f.d. Jugoslavien, Mellanöstern, Afrika) å den andra. Infödda

svenskar och invandrare från Norden och centrala EU-länder ligger på 3-4 procent, medan Mellanöstern och f.d. Jugoslavien ligger på 15-18 procentenheter, dvs. ca 6 gånger högre.

Diagram 8.6.b understryker att invandrare som har varit här kort tid (0-9 år), har dramatiskt högre andel som upplever oro och ångest. Vi lägger också märke till att andragenerationsinvandrare fortfarande har något sämre psykiskt välbefinnande enligt denna indikator. I tabell 8.6 finns ytterligare detaljer.

Diagram 8.6.b visar också att ångest och oro är särskilt vanligt bland högutbildade invandrare (jämfört med högutbildade infödda svenskar). Inte oväntat gäller det även homogena invandrarfamiljer, medan invandrare med svensk partner är mindre utsatta. Slutligen konstaterar vi att sysselsatta utlandsfödda oftare känner oro, jämfört med sysselsatta svenskar, vilket skulle kunna tyda på att invandrarnas ställning på arbetsmarknaden är mindre säker.

Den andra indikatorn på psykiskt välbefinnande gäller *trötthet för jämnheten*, som bygger på flera intervjufrågor. Trötthet för jämnheten innebär att man under de senaste 14 dagarna har haft svårt att komma igång på morgnarna, varit trött på dagarna och varit trött på kvällarna.

Även trötthet har ökat i befolkningen under de senaste 20 åren, särskilt bland yngre och medelålders, dvs. yrkesaktiva åldrar, vilket tyder på ökad arbetsbelastning och minskad trygghet i anställning och ekonomi. För invandrare tillkommer den belastning som utvandring och flyktingstatus utgör samt otrygghet under etableringsfasen i Sverige.

Även trötthet varierar starkt med utvandringsland, analogt med ängslan och oro. Invandrare från Norden och centrala EU-länder avviker mycket lite från infödda svenskar (se diagram 8.7.a), men utomeuropeiska invandrare har i allmänhet klart större andelar med trötthet, ca 2,5 gånger nivån för infödda svenskar.

I diagram 8.7.b visas med integrationsindex distansen mellan olika invandrargrupper och infödda svenskar.

Diagram 8.6.a Ängslan, oro, ångest 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

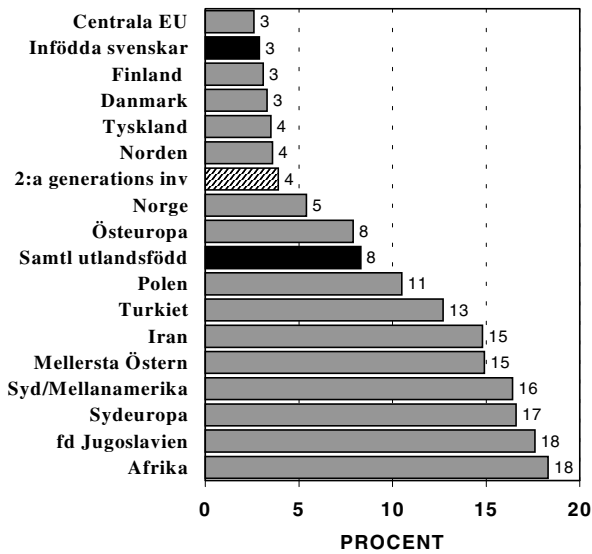

Diagram 8.6.b Ängslan, oro, ångest 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

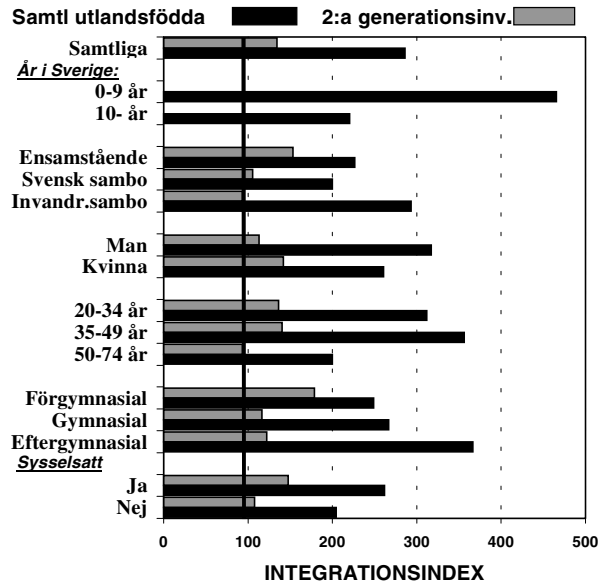

Diagram 8.7.a Trött för jämnan 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

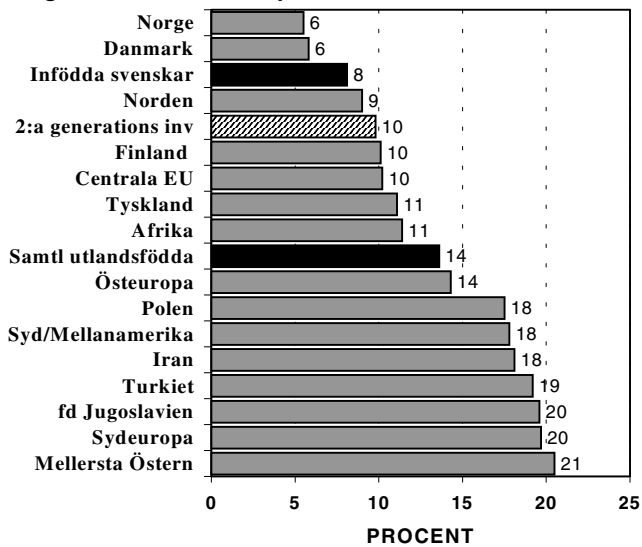
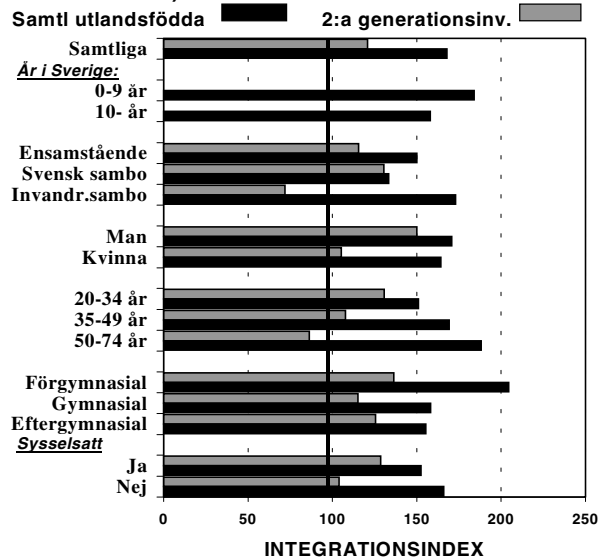

Diagram 8.7.b Trött för jämnan 1993/2000. Regressionsskattade integrationsindex (infödda svenskar=100).

Tabell 8.1 Upplevda hälsoproblem. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssestätt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	19,2	.	.	21,9	16,6	22,0	17,4	21,1	12,1	18,2	30,6	26,8	19,8	13,0	15,3	30,3
2:a generationens inv	21,7	.	.	23,0	20,5	16,4	18,1	25,5	14,2	20,9	31,2	36,3	21,0	14,0	18,2	31,1
Samtliga utlandsfödda	33,2	36,6	31,6	35,1	25,4	35,1	29,6	36,9	22,2	33,1	46,6	46,5	32,5	23,4	25,5	44,3
Norden	28,1	25,3	27,1	30,9	22,9	28,5	25,7	30,8	17,3	26,7	42,6	43,2	27,9	14,5	21,3	44,6
Danmark	22,7	.	22,1	25,8	18,0	23,2	20,1	25,6	.	17,0	36,1	36,4	23,5	11,8	20,1	28,4
Finland	30,5	23,1	28,8	32,2	24,8	31,4	28,1	33,1	17,4	28,8	46,0	44,3	30,5	16,7	23,1	47,1
Norge	22,8	22,1	21,3	29,5	20,6	11,7	20,6	25,1	16,5	23,0	33,7	40,7	21,3	12,8	14,2	47,3
Centrala EU	21,8	18,0	20,7	25,1	20,1	16,4	17,6	25,9	13,9	21,4	33,8	27,7	24,9	12,2	16,4	32,8
Tyskland	23,2	.	21,0	25,2	25,1	10,9	16,3	29,3	.	35,4	31,4	29,1	25,2	15,5	18,1	33,9
Sydeuropa	43,3	42,1	44,3	40,0	33,9	44,0	37,4	49,6	24,7	41,8	65,1	54,5	45,0	29,5	35,9	49,5
fd Jugoslavien	45,7	41,9	51,0	44,0	37,1	44,7	41,4	49,9	24,8	43,7	71,8	58,9	46,3	32,0	38,5	49,6
Östeuropa	34,4	32,0	34,6	39,1	31,8	29,6	29,8	38,7	18,8	27,4	55,6	58,9	32,7	23,1	24,3	44,9
Polen	38,7	37,8	39,3	50,1	26,4	36,0	28,2	45,5	17,5	29,3	71,8	.	36,2	26,7	29,7	38,3
Mellersta Östern	44,0	47,3	42,4	43,2	31,9	43,6	38,8	49,8	31,2	44,0	52,0	48,6	43,6	40,9	36,4	48,0
Turkiet	41,9	31,3	44,3	36,3	.	42,1	48,3	36,7	30,8	36,1	.	54,7	37,9	36,4	48,5	36,8
Iran	48,5	53,9	44,8	49,4	.	48,1	40,8	57,4	35,2	47,7	.	.	47,7	42,3	42,6	51,6
Syd/Mellanamerika	42,7	42,8	46,1	43,8	38,7	43,4	33,2	50,3	21,6	46,5	64,4	.	38,6	32,4	40,6	42,6
Afrika	30,2	25,4	37,7	39,0	32,0	20,4	31,5	26,7	19,5	30,9	.	42,2	24,6	29,5	35,2	25,5
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	113	.	.	105	123	75	104	121	117	115	102	135	106	108	119	103
Samtliga utlandsfödda	173	191	165	160	153	160	170	175	183	182	152	174	164	180	167	146
Norden	146	132	141	141	138	130	148	146	143	147	139	161	141	112	139	147
Danmark	118	.	115	118	108	105	116	121	.	93	118	136	119	91	131	94
Finland	159	120	150	147	149	143	161	157	144	158	150	165	154	128	151	155
Norge	119	115	111	135	124	53	118	119	136	126	110	152	108	98	93	156
Centrala EU	114	94	108	115	121	75	101	123	115	118	110	103	126	94	107	108
Tyskland	121	.	109	115	151	50	94	139	.	195	103	109	127	119	118	112
Sydeuropa	226	219	231	183	204	200	215	235	204	230	213	203	227	227	235	163
fd Jugoslavien	238	218	266	201	223	203	238	236	205	240	235	220	234	246	252	164
Östeuropa	179	167	180	179	192	135	171	183	155	151	182	220	165	178	159	148
Polen	202	197	205	229	159	164	162	216	145	161	235	.	183	205	194	126
Mellersta Östern	229	246	221	197	192	198	223	236	258	242	170	181	220	315	238	158
Turkiet	218	163	231	166	.	191	278	174	255	198	.	204	191	280	317	121
Iran	253	281	233	226	.	219	234	272	291	262	.	.	241	325	278	170
Syd/Mellanamerika	222	223	240	200	233	197	191	238	179	255	210	.	195	249	265	141
Afrika	157	132	196	178	193	93	181	127	161	170	.	157	124	227	230	84

Tabell 8.2 Långvarig sjukdom. 1993-2000
 Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	42,1	.	.	44,2	39,8	43,1	40,2	44,1	30,7	37,3	59,6	48,0	42,5	36,0	37,0	51,0
2:a generationens inv	44,9	.	.	47,1	43,0	39,5	40,6	49,1	32,5	40,2	62,7	52,0	44,8	39,0	40,8	49,1
Samtliga utlandsfödda	46,2	42,1	47,8	49,7	42,6	44,1	43,1	49,3	28,4	42,6	67,1	54,1	46,5	38,6	40,3	50,1
Norden	48,0	42,0	47,6	51,7	44,3	46,0	46,9	49,4	30,1	43,4	66,9	57,3	48,6	36,9	41,2	59,6
Danmark	48,3	.	48,5	53,8	50,9	35,2	49,5	46,6	.	36,8	68,7	54,2	47,5	44,0	41,7	49,0
Finland	49,1	43,5	47,7	52,7	43,8	48,9	48,2	50,5	31,2	45,0	67,2	58,0	50,5	35,5	42,5	63,1
Norge	46,1	42,1	46,7	49,7	42,6	46,6	40,0	50,4	25,8	46,6	64,9	59,4	44,8	37,9	37,9	56,4
Centrala EU	44,1	43,0	43,2	44,7	41,4	45,6	42,4	45,9	31,1	46,5	58,7	38,2	50,5	35,9	40,8	52,5
Tyskland	45,1	.	41,3	48,0	44,4	36,8	42,5	47,5	.	53,5	56,5	43,8	51,6	33,7	43,1	54,5
Sydeuropa	46,1	40,4	53,7	50,6	36,1	44,8	38,9	54,0	21,3	42,8	75,7	59,5	42,3	40,6	37,4	48,6
fd Jugoslavien	46,5	40,9	57,8	52,8	37,5	43,3	39,4	53,5	20,3	42,8	80,3	59,6	42,0	44,1	37,4	47,9
Östeuropa	46,4	37,6	49,5	51,1	46,5	40,7	44,3	48,6	23,4	41,0	69,4	65,4	44,9	38,6	40,1	48,2
Polen	51,3	38,6	56,2	57,6	49,8	45,7	53,2	51,3	22,0	44,0	84,4	.	49,8	42,3	45,4	46,5
Mellersta Östern	46,2	48,5	48,3	51,0	54,3	41,2	43,5	49,0	32,6	42,2	65,3	48,9	49,1	39,8	37,8	48,9
Turkiet	45,4	27,2	53,5	53,6	.	42,2	45,9	45,4	29,0	41,4	.	54,1	43,0	37,5	38,4	48,5
Iran	48,5	55,3	44,3	50,5	.	43,3	43,2	54,7	41,1	37,5	.	.	53,6	40,9	44,2	47,8
Syd/Mellanamerika	46,9	41,6	52,1	47,6	41,0	50,9	37,1	54,3	27,9	45,1	71,8	.	40,5	43,9	43,8	46,0
Afrika	44,2	39,3	55,9	53,3	26,8	41,5	44,3	42,9	29,4	40,5	.	47,0	45,8	39,9	48,6	36,5
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	107	.	.	107	108	92	101	111	106	108	105	108	105	108	110	96
Samtliga utlandsfödda	110	100	114	112	107	102	107	112	93	114	113	113	109	107	109	98
Norden	114	100	113	117	111	107	117	112	98	116	112	119	114	103	111	117
Danmark	115	.	115	122	128	82	123	106	.	99	115	113	112	122	113	96
Finland	117	103	113	119	110	113	120	115	102	121	113	121	119	99	115	124
Norge	110	100	111	112	107	108	100	114	84	125	109	124	105	105	102	111
Centrala EU	105	102	103	101	104	106	105	104	101	125	98	80	119	100	110	103
Tyskland	107	.	98	109	112	85	106	108	.	143	95	91	121	94	116	107
Sydeuropa	110	96	128	114	91	104	97	122	69	115	127	124	100	113	101	95
fd Jugoslavien	110	97	137	119	94	100	98	121	66	115	135	124	99	123	101	94
Östeuropa	110	89	118	116	117	94	110	110	76	110	116	136	106	107	108	95
Polen	122	92	133	130	125	106	132	116	72	118	142	.	117	118	123	91
Mellersta Östern	110	115	115	115	136	96	108	111	106	113	110	102	116	111	102	96
Turkiet	108	65	127	121	.	98	114	103	94	111	.	113	101	104	104	95
Iran	115	131	105	114	.	100	107	124	134	101	.	.	126	114	119	94
Syd/Mellanamerika	111	99	124	108	103	118	92	123	91	121	120	.	95	122	118	90
Afrika	105	93	133	121	67	96	110	97	96	109	.	98	108	111	131	72

Tabell 8.3 Nedsatt arbetsförmåga. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	18,7	.	.	20,5	17,0	20,6	17,2	20,4	12,2	17,3	30,2	25,7	20,3	12,2	14,1	33,1
2:a generationens inv	22,0	.	.	24,7	19,8	19,0	17,6	26,4	14,7	19,8	33,3	34,0	21,9	15,5	18,0	31,1
Samtliga utlandsfödda	27,1	23,9	26,7	28,2	22,2	28,2	24,1	30,2	13,8	25,6	44,5	38,7	28,0	17,5	19,3	37,5
Norden	27,1	17,2	25,2	28,0	23,4	28,5	26,9	28,0	15,2	24,5	42,8	38,6	29,5	13,8	19,5	46,1
Danmark	24,3	.	24,9	25,6	20,4	26,2	24,1	24,4	.	20,7	41,5	38,7	26,5	11,7	16,9	33,3
Finland	28,9	20,2	27,8	29,7	24,5	30,4	29,0	29,6	18,1	25,1	45,2	39,6	31,5	15,3	20,4	51,4
Norge	23,6	18,7	22,6	23,3	21,8	25,3	21,6	25,6	12,9	27,2	35,2	34,1	25,3	14,0	18,7	38,4
Centrala EU	20,8	15,8	19,4	22,5	19,4	18,4	16,5	25,1	11,8	21,9	32,6	20,1	26,6	12,1	14,2	37,9
Tyskland	20,9	.	19,8	22,0	22,3	12,7	13,9	27,0	.	30,4	29,1	22,2	25,8	12,4	14,1	40,1
Sydeuropa	31,7	23,2	38,5	34,2	19,6	31,7	24,5	39,7	11,8	28,7	59,2	48,5	28,1	26,0	22,0	37,7
fd Jugoslavien	32,7	23,9	45,9	36,0	19,9	31,3	25,4	40,2	11,9	30,5	62,5	50,2	28,6	28,7	23,0	37,0
Östeuropa	27,8	20,7	28,2	32,4	23,6	25,6	23,0	32,1	7,6	22,9	49,6	50,5	26,4	18,1	18,4	38,6
Polen	34,3	19,5	38,0	43,8	23,3	33,3	35,7	34,8	9,8	26,1	69,2	.	28,3	24,4	22,0	38,0
Mellersta Östern	30,7	32,0	31,5	34,2	31,3	27,5	29,1	32,3	19,0	30,4	45,5	38,1	33,4	22,2	22,0	34,9
Turkiet	30,1	8,0	37,5	43,9	.	25,4	35,9	25,3	16,7	26,4	.	44,8	23,7	22,6	21,9	34,5
Iran	31,8	36,6	27,8	33,9	.	25,5	26,5	37,9	27,7	27,1	.	.	35,9	25,0	27,7	34,0
Syd/Mellanamerika	27,5	20,8	32,8	28,2	24,0	29,2	18,9	34,2	10,5	28,0	55,3	.	25,8	18,4	22,4	31,1
Afrika	23,4	23,2	26,8	24,2	18,6	23,7	20,9	26,4	12,8	26,7	.	35,2	22,9	15,2	19,7	27,0
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	118	.	.	120	116	92	102	129	120	114	110	132	108	127	128	94
Samtliga utlandsfödda	145	128	143	138	131	137	140	148	113	148	147	151	138	143	137	113
Norden	145	92	135	137	138	138	156	137	125	142	142	150	145	113	138	139
Danmark	130	.	133	125	120	127	140	120	.	120	137	151	131	96	120	101
Finland	155	108	149	145	144	148	169	145	148	145	150	154	155	125	145	155
Norge	126	100	121	114	128	123	126	125	106	157	117	133	125	115	133	116
Centrala EU	111	84	104	110	114	89	96	123	97	127	108	78	131	99	101	115
Tyskland	112	.	106	107	131	62	81	132	.	176	96	86	127	102	100	121
Sydeuropa	170	124	206	167	115	154	142	195	97	166	196	189	138	213	156	114
fd Jugoslavien	175	128	245	176	117	152	148	197	98	176	207	195	141	235	163	112
Östeuropa	149	111	151	158	139	124	134	157	62	132	164	196	130	148	130	117
Polen	183	104	203	214	137	162	208	171	80	151	229	.	139	200	156	115
Mellersta Östern	164	171	168	167	184	133	169	158	156	176	151	148	165	182	156	105
Turkiet	161	43	201	214	.	123	209	124	137	153	.	174	117	185	155	104
Iran	170	196	149	165	.	124	154	186	227	157	.	.	177	205	196	103
Syd/Mellanamerika	147	111	175	138	141	142	110	168	86	162	183	.	127	151	159	94
Afrika	125	124	143	118	109	115	122	129	105	154	.	137	113	125	140	82

Tabell 8.4 Personer som har värk. 1993-2000
Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	60,3	.	.	58,8	61,6	63,5	54,2	66,1	52,8	62,2	65,7	66,5	63,3	50,5	60,3	61,9
2:a generationens inv	65,7	.	.	64,9	66,8	65,5	59,3	71,7	57,9	67,2	72,9	74,1	68,3	55,2	65,9	64,5
Samtliga utlandsfödda	68,0	67,0	69,5	67,7	67,7	69,7	62,1	73,5	58,9	68,7	75,6	75,3	68,5	60,7	67,1	69,7
Norden	66,8	68,9	67,1	67,1	66,0	69,6	62,5	71,1	59,7	65,1	74,3	78,2	68,1	53,8	63,7	75,1
Danmark	71,1	.	70,7	73,1	68,8	75,3	66,3	75,0	.	79,2	74,9	80,6	71,0	64,3	71,9	80,4
Finland	66,3	61,9	66,7	65,8	64,9	69,8	61,9	70,6	56,2	64,5	74,8	78,2	67,9	49,9	61,6	76,1
Norge	66,7	75,3	64,3	65,9	68,3	66,2	58,4	73,4	66,1	61,7	71,7	77,2	68,5	55,8	66,9	72,2
Centrala EU	63,9	63,0	64,0	58,8	71,9	51,7	56,5	70,7	67,2	63,2	67,7	65,9	70,4	51,6	64,9	61,7
Tyskland	63,8	.	59,5	57,0	76,2	45,8	53,8	72,3	.	59,1	66,8	62,9	69,8	53,3	64,8	66,7
Sydeuropa	68,3	62,1	78,9	68,7	72,9	67,8	58,4	78,3	51,8	69,9	83,4	77,5	67,9	61,9	70,4	65,1
fd Jugoslavien	66,8	62,7	80,3	68,3	67,3	67,1	56,7	76,8	49,7	67,7	86,0	79,4	64,8	62,2	68,5	63,6
Östeuropa	68,7	61,6	72,7	74,5	65,9	67,6	61,6	74,8	54,7	70,3	77,0	75,6	64,5	65,2	69,0	69,3
Polen	71,9	67,7	75,7	75,2	76,2	67,5	64,6	77,7	61,9	68,4	86,0	.	70,6	66,8	75,6	62,5
Mellersta Östern	73,9	74,5	76,8	73,0	73,9	75,0	68,3	79,0	66,1	75,4	83,2	75,1	74,6	71,0	73,6	74,6
Turkiet	71,1	73,4	72,0	73,5	.	71,6	69,7	73,3	69,3	63,4	.	74,8	76,4	60,6	68,6	72,7
Iran	75,7	77,2	79,1	72,3	.	76,6	71,8	78,6	64,9	78,3	.	.	76,5	71,2	76,6	74,6
Syd/Mellanamerika	74,5	73,9	78,4	74,8	65,1	85,7	71,9	77,2	66,0	73,6	90,3	.	71,5	71,6	74,4	73,6
Afrika	60,2	62,1	65,1	48,2	70,0	66,9	49,7	72,5	51,2	62,7	.	66,3	69,3	39,9	59,3	60,2
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	109	.	.	110	108	103	109	108	110	108	111	111	108	109	109	104
Samtliga utlandsfödda	113	111	115	115	110	110	115	111	112	110	115	113	108	120	111	113
Norden	111	114	111	114	107	110	115	108	113	105	113	118	108	107	106	121
Danmark	118	.	117	124	112	119	122	113	.	127	114	121	112	127	119	130
Finland	110	103	111	112	105	110	114	107	106	104	114	118	107	99	102	123
Norge	111	125	107	112	111	104	108	111	125	99	109	116	108	110	111	117
Centrala EU	106	104	106	100	117	81	104	107	127	102	103	99	111	102	108	100
Tyskland	106	.	99	97	124	72	99	109	.	95	102	95	110	106	107	108
Sydeuropa	113	103	131	117	118	107	108	118	98	112	127	117	107	123	117	105
fd Jugoslavien	111	104	133	116	109	106	105	116	94	109	131	119	102	123	114	103
Östeuropa	114	102	121	127	107	106	114	113	104	113	117	114	102	129	114	112
Polen	119	112	126	128	124	106	119	118	117	110	131	.	112	132	125	101
Mellersta Östern	123	124	127	124	120	118	126	120	125	121	127	113	118	141	122	121
Turkiet	118	122	119	125	.	113	129	111	131	102	.	112	121	120	114	117
Iran	126	128	131	123	.	121	132	119	123	126	.	.	121	141	127	121
Syd/Mellanamerika	124	123	130	127	106	135	133	117	125	118	137	.	113	142	123	119
Afrika	100	103	108	82	114	105	92	110	97	101	.	100	109	79	98	97

Tabell 8.5 Personer med rörelsehinder. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Sysselessatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000	Procenttal															
Infödda svenskar	5,5	.	.	6,8	4,4	4,7	4,5	6,7	1,4	4,9	20,8	9,1	5,6	3,2	3,3	10,6
2:a generationens inv	7,5	.	.	9,5	5,9	6,8	4,4	11,0	2,6	6,5	24,7	8,5	8,6	5,0	4,6	13,1
Samtliga utlandsfödda	9,9	13,3	9,4	10,8	6,4	10,5	8,4	11,7	3,1	9,7	31,2	15,8	9,5	6,7	5,3	17,7
Norden	7,2	5,3	6,8	7,6	5,6	7,2	6,7	8,2	3,2	7,0	25,4	12,4	7,2	3,7	4,3	15,3
Danmark	8,9	.	9,4	9,6	6,7	9,1	6,8	11,4	.	8,5	30,9	17,3	7,6	5,9	6,8	13,1
Finland	7,1	6,3	7,4	7,5	5,4	7,2	7,0	7,8	2,7	6,7	25,4	11,6	7,4	4,1	4,1	16,5
Norge	6,8	4,9	6,8	7,5	5,3	8,0	5,0	8,7	4,9	9,9	21,2	15,6	6,8	0,9	4,2	13,6
Centrala EU	7,2	6,4	6,8	6,4	7,0	6,6	6,3	8,3	0,0	5,8	26,8	6,8	8,9	4,8	4,8	11,0
Tyskland	7,1	.	7,3	4,6	8,6	7,5	5,5	9,0	.	9,6	25,1	8,6	8,5	4,2	4,3	10,2
Sydeuropa	14,2	14,8	12,8	18,1	4,8	13,1	10,9	18,2	3,4	14,2	41,9	24,6	12,5	9,9	6,6	19,7
fd Jugoslavien	15,7	15,4	15,8	20,7	7,2	13,1	13,6	18,0	3,9	14,1	46,6	25,3	14,4	12,1	8,2	19,5
Östeuropa	11,8	11,1	11,3	16,2	8,3	9,8	8,3	15,8	2,2	6,5	41,5	19,9	10,9	7,8	7,1	20,8
Polen	16,6	26,8	15,8	17,9	10,2	17,8	17,1	18,0	2,5	6,1	61,4	.	15,0	10,3	10,3	18,5
Mellersta Östern	19,1	18,5	19,2	18,6	18,4	17,5	13,2	26,8	5,5	18,5	47,4	28,3	20,4	11,3	5,4	25,6
Turkiet	16,7	0,0	20,8	23,3	.	13,2	13,1	20,9	3,9	17,0	.	30,5	14,2	0,0	2,4	25,6
Iran	17,0	19,1	15,1	17,2	.	13,7	9,1	27,0	10,4	12,0	.	.	19,6	9,6	8,1	20,8
Syd/Mellanamerika	16,4	14,5	17,2	17,6	11,5	18,5	11,6	21,2	1,1	15,7	55,5	.	14,5	9,6	14,4	14,0
Afrika	12,5	12,6	12,7	17,8	11,4	8,1	11,8	12,2	4,0	10,4	.	20,6	12,9	6,4	8,2	17,3
1993-2000	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	136	.	.	140	134	145	98	164	186	133	119	93	154	156	139	124
Samtliga utlandsfödda	180	242	171	159	145	223	187	175	221	198	150	174	170	209	161	167
Norden	131	96	124	112	127	153	149	122	229	143	122	136	129	116	130	144
Danmark	162	.	171	141	152	194	151	170	.	173	149	190	136	184	206	124
Finland	129	115	135	110	123	153	156	116	193	137	122	127	132	128	124	156
Norge	124	89	124	110	120	170	111	130	350	202	102	171	121	28	127	128
Centrala EU	131	116	124	94	159	140	140	124	0	118	129	75	159	150	145	104
Tyskland	129	.	133	68	195	160	122	134	.	196	121	95	152	131	130	96
Sydeuropa	258	269	233	266	109	279	242	272	243	290	201	270	223	309	200	186
fd Jugoslavien	285	280	287	304	164	279	302	269	279	288	224	278	257	378	248	184
Östeuropa	215	202	205	238	189	209	184	236	157	133	200	219	195	244	215	196
Polen	302	487	287	263	232	379	380	269	179	124	295	.	268	322	312	175
Mellersta Östern	347	336	349	274	418	372	293	400	393	378	228	311	364	353	164	242
Turkiet	304	0	378	343	.	281	291	312	279	347	.	335	254	0	73	242
Iran	309	347	275	253	.	291	202	403	743	245	.	.	350	300	245	196
Syd/Mellanamerika	298	264	313	259	261	394	258	316	79	320	267	.	259	300	436	132
Afrika	227	229	231	262	259	172	262	182	286	212	.	226	230	200	248	163

Tabell 8.6 Svåra besvär av ångslan, oro eller ångest. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssetsatt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	2,9	.	.	4,5	1,8	3,0	2,3	3,8	2,5	3,2	3,1	4,7	3,0	1,8	2,1	6,5
2:a generationens inv	3,9	.	.	6,9	1,9	2,8	2,6	5,4	3,4	4,5	2,9	8,4	3,5	2,2	3,1	7,0
Samtliga utlandsfödda	8,3	13,5	6,4	10,2	3,6	8,8	7,3	9,9	7,8	11,4	6,2	11,7	8,0	6,6	5,5	13,3
Norden	3,6	11,6	3,1	4,7	3,1	2,1	3,9	3,8	5,9	5,0	2,5	3,7	3,8	4,2	3,0	5,4
Danmark	3,3	.	2,9	6,6	2,6	0,0	3,9	2,8	.	0,0	3,2	3,4	3,9	2,3	2,4	3,7
Finland	3,1	12,9	2,8	3,9	2,7	2,1	3,0	3,5	3,3	4,6	2,4	3,1	3,1	4,6	2,7	4,3
Norge	5,4	6,9	5,1	5,1	4,7	3,7	6,1	5,8	7,5	8,6	2,9	4,4	6,1	5,4	4,6	10,4
Centrala EU	2,6	2,6	2,6	5,9	0,0	3,0	0,8	4,2	0,0	3,0	3,2	1,5	3,5	1,9	1,1	5,8
Tyskland	3,5	.	3,6	6,6	0,0	5,4	0,0	6,1	.	6,1	3,7	2,1	5,7	1,8	2,0	6,6
Sydeuropa	16,6	18,5	14,3	13,3	1,3	18,1	10,9	23,1	12,1	20,1	17,9	24,9	14,1	16,0	11,6	21,6
fd Jugoslavien	17,6	18,9	15,3	13,1	0,0	18,4	12,4	23,4	13,0	21,8	18,2	26,5	14,3	18,6	11,3	23,2
Östeuropa	7,9	8,8	7,4	12,1	3,7	6,2	4,7	11,1	4,7	8,8	9,5	14,2	8,3	4,2	3,8	13,2
Polen	10,5	6,7	10,5	21,2	4,0	5,1	6,5	14,3	5,1	7,2	20,6	.	11,1	4,0	4,0	12,2
Mellersta Östern	14,9	16,1	14,1	19,7	14,1	10,6	14,1	15,6	10,4	19,4	16,7	19,3	17,6	8,9	12,0	17,0
Turkiet	12,7	13,0	13,5	17,8	.	8,1	9,0	16,8	13,3	11,8	.	11,7	21,7	7,4	10,5	14,8
Iran	14,8	13,8	13,7	23,1	.	7,8	14,7	14,3	8,0	22,2	.	.	14,0	12,3	14,5	15,4
Syd/Mellanamerika	16,4	15,3	18,0	19,9	17,3	9,8	9,4	22,8	6,3	23,9	23,7	.	12,6	14,8	16,5	14,8
Afrika	18,3	20,4	19,4	27,0	14,0	11,2	18,7	16,3	13,9	22,7	.	34,8	11,9	13,0	11,7	24,0
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	134	.	.	153	106	93	113	142	136	141	94	179	117	122	148	108
Samtliga utlandsfödda	286	466	221	227	200	293	317	261	312	356	200	249	267	367	262	205
Norden	124	400	107	104	172	70	170	100	236	156	81	79	127	233	143	83
Danmark	114	.	100	147	144	0	170	74	.	0	103	72	130	128	114	57
Finland	107	445	97	87	150	70	130	92	132	144	77	66	103	256	129	66
Norge	186	238	176	113	261	123	265	153	300	269	94	94	203	300	219	160
Centrala EU	90	90	90	131	0	100	35	111	0	94	103	32	117	106	52	89
Tyskland	121	.	124	147	0	180	0	161	.	191	119	45	190	100	95	102
Sydeuropa	572	638	493	296	72	603	474	608	484	628	577	530	470	889	552	332
fd Jugoslavien	607	652	528	291	0	613	539	616	520	681	587	564	477	1033	538	357
Östeuropa	272	303	255	269	206	207	204	292	188	275	306	302	277	233	181	203
Polen	362	231	362	471	222	170	283	376	204	225	665	.	370	222	190	188
Mellersta Östern	514	555	486	438	783	353	613	411	416	606	539	411	587	494	571	262
Turkiet	438	448	466	396	.	270	391	442	532	369	.	249	723	411	500	228
Iran	510	476	472	513	.	260	639	376	320	694	.	.	467	683	690	237
Syd/Mellanamerika	566	528	621	442	961	327	409	600	252	747	765	.	420	822	786	228
Afrika	631	703	669	600	778	373	813	429	556	709	.	740	397	722	557	369

Tabell 8.7 Trött för jämnan. 1993-2000

Regressionskattade procenttal och integrationsindex.

	År i Sverige			Familjetyp			Kön		Ålder			Utbildning			Syssestätt	
	Samtliga	0-9 år	10-år	Ensamstående	Svensk partner	Partner med inv.bakgrund	Man	Kvinna	20-34 år	35-49 år	50-74 år	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial	Ja	Nej
Modell: kontroll för	fkåu	fkåu	fkåu	kåu	kåu	kåu	fåu	fåu	fkü	fkü	fkü	fkå	fkå	fkå	fkåu	fkåu
1993-2000																
	Procenttal															
Infödda svenskar	8,1	.	.	9,0	7,2	9,3	5,8	11,2	9,8	9,1	5,9	8,8	7,9	7,4	8,0	10,0
2:a generationens inv	9,8	.	.	10,4	9,4	6,7	8,7	11,8	12,8	9,8	5,1	12,0	9,1	9,3	10,3	10,4
Samtliga utlandsfödda	13,6	14,9	12,8	13,5	9,6	16,1	9,9	18,4	14,8	15,4	11,1	18,0	12,5	11,5	12,2	16,6
Norden	9,0	8,8	8,2	9,7	8,0	8,6	7,2	11,8	10,8	9,1	7,3	12,7	8,8	4,9	6,9	13,4
Danmark	5,8	.	6,5	5,0	5,9	5,6	8,2	3,3	.	2,7	5,1	3,9	6,6	5,1	4,8	3,9
Finland	10,1	9,7	9,9	11,0	9,2	9,3	7,9	13,5	12,0	10,6	8,1	13,2	10,2	5,7	7,6	16,2
Norge	5,5	7,4	5,0	5,3	5,5	3,9	1,5	9,1	6,5	3,5	5,6	14,0	3,6	3,0	3,9	7,0
Centrala EU	10,2	14,7	9,0	6,8	11,3	10,3	4,9	15,9	14,2	12,6	6,5	6,8	9,0	12,9	10,9	9,0
Tyskland	11,1	.	9,4	7,7	12,5	13,5	5,1	17,1	.	7,4	7,9	7,6	10,4	14,2	10,5	11,8
Sydeuropa	19,7	15,6	24,1	15,1	15,6	21,5	12,4	28,5	19,3	21,5	19,6	26,7	15,6	21,0	21,3	18,9
fd Jugoslavien	19,6	15,5	27,9	15,4	22,0	19,9	14,1	26,4	18,1	23,0	19,4	25,2	15,8	22,9	22,0	18,3
Östeuropa	14,3	14,4	14,5	21,5	4,5	15,5	10,9	18,9	14,0	12,8	14,8	19,0	14,7	11,5	12,9	17,0
Polen	17,5	16,3	19,3	29,0	3,8	17,9	15,1	22,1	19,8	13,9	21,7	.	15,5	14,5	16,4	18,1
Mellersta Östern	20,5	18,8	24,6	21,4	14,6	19,7	13,9	28,6	20,1	22,8	33,2	26,2	19,5	16,5	17,4	23,2
Turkiet	19,2	12,5	21,0	18,1	.	20,0	11,5	27,3	23,7	12,6	.	24,3	19,0	6,7	18,4	20,3
Iran	18,1	16,3	25,1	21,5	.	15,7	14,2	22,8	15,9	22,6	23,1	.	14,6	18,7	18,8	17,5
Syd/Mellanamerika	17,8	20,2	18,4	18,9	13,9	19,9	12,9	23,8	16,5	21,1	.	.	14,8	14,3	18,7	16,9
Afrika	11,4	11,7	14,1	5,1	11,4	16,1	8,4	15,3	7,4	19,6	.	18,4	8,7	8,0	14,6	9,5
1993-2000																
	Integrationsindex															
Infödda svenskar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2:a generationens inv	121	.	.	116	131	72	150	105	131	108	86	136	115	126	129	104
Samtliga utlandsfödda	168	184	158	150	133	173	171	164	151	169	188	205	158	155	153	166
Norden	111	109	101	108	111	92	124	105	110	100	124	144	111	66	86	134
Danmark	72	.	80	56	82	60	141	29	.	30	86	44	84	69	60	39
Finland	125	120	122	122	128	100	136	121	122	116	137	150	129	77	95	162
Norge	68	91	62	59	76	42	26	81	66	38	95	159	46	41	49	70
Centrala EU	126	181	111	76	157	111	84	142	145	138	110	77	114	174	136	90
Tyskland	137	.	116	86	174	145	88	153	.	81	134	86	132	192	131	118
Sydeuropa	243	193	298	168	217	231	214	254	197	236	332	303	197	284	266	189
fd Jugoslavien	242	191	344	171	306	214	243	236	185	253	329	286	200	309	275	183
Östeuropa	177	178	179	239	63	167	188	169	143	141	251	216	186	155	161	170
Polen	216	201	238	322	53	192	260	197	202	153	368	.	196	196	205	181
Mellersta Östern	253	232	304	238	203	212	240	255	205	251	563	298	247	223	218	232
Turkiet	237	154	259	201	.	215	198	244	242	138	.	276	241	91	230	203
Iran	223	201	310	239	.	169	245	204	162	248	392	.	185	253	235	175
Syd/Mellanamerika	220	249	227	210	193	214	222	213	168	232	.	.	187	193	234	169
Afrika	141	144	174	57	158	173	145	137	76	215	.	209	110	108	183	95

Kapitel 9

Integration till svensk välfärd?

Sammanfattning och diskussion

Av Joachim Vogel och Mikael Hjerm

9.1 Inledning

Sett i internationellt perspektiv har den svenska välfärdsstaten länge visat sig framgångsrik, när det gäller inkluderingen av hela befolkningen till fullt socialt medborgarskap. Expansionen av välfärdsstaten under efterkrigstiden var ett effektivt sätt att utjämna ojämlikheter mellan olika befolkningsgrupper. Det förändrades inte heller när Sverige efter andra världskriget blev ett immigrationsland. Tillgången på arbete, som är grunden för inkludering i välfärdssamhället, var god oavsett om man var invandrare eller inte. Under efterkrigstiden kom invandrarna dessutom ofta från länder med mer likartade förhållanden, än vad som är fallet idag. Det innebär att nyanlända i praktiken kom att assimileras, trots betoning på integrering i den officiella politiken.

Hur gick det då på 90-talet? Är materiell jämlikhet via högt arbetsmarknadsdeltagande, kombinerat med ett väl utbyggt socialt skyddsnät fortfa-

rande hållbart i efterdyningarna av 90-talets lågkonjunktur, omstruktureringar på arbetsmarknaden och förändrade invandrarströmmar?

Agendan för denna rapport är integrationen av invandrare till svenska levnadsförhållanden. Levnadsförhållanden definieras här i vid bemärkelse, med anknytning till välfärdsbegreppet i svensk välfärdsforskning (se kapitel 1). Rapporten omfattar ett 50-tal välfärdsaspekter, eller sociala indikatorer, inom nio välfärdskomponenter, nämligen inkomst och ekonomiska resurser (kapitel 3), materiell levnadsstandard och boende (kapitel 4), sysselsättning (kapitel 5), arbetsmiljö (kapitel 6), sociala nätverk, politiska resurser och viktimitisering (kapitel 7) samt hälsa (kapitel 8). Olika invandrargrupper (från olika världsdelar, från vissa enskilda länder) jämförs systematiskt med infödda svenskar (födda i Sverige med två svenskfödda föräldrar).

Vår analys syftar till att renodla effekten av att vara invandrare genom att jämföra invandrare

med infödda ”svenska tvillingar”, där vi eliminerar strukturskillnader i vissa resursvariabler, som påverkar välfärdsutfallet för invandrare såväl som för svenskar. Det gäller kön, ålder, familjesituation och utbildning (som även mäter klasstillhörighet). Vår metod är logistisk regressionsanalys, som redovisas lättillgängligt som procenttal i diagram och tabeller för olika invandrargrupper.

Utöver denna resursfaktor (kön, ålder, familjesituation, utbildning) finns det även andra faktorer som bidrar till välfärdsskillnader mellan invandrare och infödda svenskar. En sådan faktor gäller egenskaper som rör *omständigheter kring själva utvandringen*, där förutsättningarna för en framgångsrik integration varierar avsevärt mellan flyktinginvandrare och arbetskraftsinvandrare. Utvandringsskäl kan variera avsevärt. Utvandringen kan ha föregåtts av traumatiska och handikappande upplevelser i hemlandet eller också kan den ha varit väl förberedd genom ett redan erhållet attraktivt arbete. Gemensamt för alla är att invandring följs av en *etableringsperiod*, där man måste skaffa sig språkkunskap, samhällskunskap och kanske uppdatera sin yrkeskompetens, vilket sedan ska leda till egenförsörjning via förvärvsarbete, som i sin tur ska bygga upp materiell standard. Det gäller vidare att skaffa sig ett nytt socialt nätverk, där det kan ingå familjebildning, nya grannkontakter, nya vänskapskontakter och kontakter genom föreningsliv.

Integration till svensk välfärd kan ses som en process, som efter en viss etableringsperiod förväntas leda till jämlikhet med infödda svenskar i motsvarande situation. Etableringen sker ofta från en nollpunkt, där invandraren saknar resurser i många avseenden samtidigt, och den kan ta avsevärd tid. Integrationspolitikens syfte är att överbrygga olika hinder på vägen mot jämlikhet med den infödda svenska befolkningen. Etableringstidens längd är därför en indikator på integrationspolitikens effektivitet.

En annan faktor som påverkar invandrades välfärdssituation har att göra med mottagandet i Sverige, där öppen och dold *diskriminering* kan fördröja integration till svenska levnadsförhållanden eller rent av skapa en underklass av invandrare. Hit hör t.ex. individuell särbehandling p.g.a. hudfärg, religion, föreställningar om allmänna värderingar och livsstil, som kan få vidsträckt välfärdskonsekvenser genom att bilda kedjor av dåliga levnadsförhållanden, som spänner över många välfärdskomponenter. Sådan diskriminering kan

gälla särbehandling vid anställning, bostadsfördelning, myndighetsutövning, etc. och vid direktkontakt på arbetsplatser, i bostadsområden och i vid bemärkelse även i privatlivet.

Ytterligare en faktor gäller integrationspolitikens effektivitet, dvs. institutionella och administrativa åtgärder vars egentliga syfte är att underlätta integrationen, men som kommer till korta p.g.a. resursbrist eller legala hinder. Hit hör t.ex. handläggningstider i asylärenden, flyktingmottagning, invandrarutbildning, bostadsförmedling, etc..

Alla de nämnda faktorerna bidrar till de skillnader ifråga om levnadsförhållanden mellan invandare och svenskar, som länge har dokumenterats i forskning och statistik. Vi kan inte avgöra hur mycket var och en betyder generellt eller för olika invandrargrupper. Vår metod syftar till att eliminera de faktorer som även differentierar mellan infödda svenskar, nämligen kön, ålder, familjesituation och utbildning. Efter kontroll av dessa faktorer återstår en ”oförklarad” variation som har att göra med övriga faktorer, dvs. omständigheter kring invandringen (invandringsskäl), diskriminering i vardagslivet samt administrativ ineffektivitet i integrationspolitiken. Våra beräkningar har fyra mål:

1. att lokalisera och diskutera denna återstående variation som vi kan hänföra till invandrarskapet
2. att identifiera stora välfärdsdeficit, och vilka invandrargrupper det gäller
3. att studera hur dessa deficit har förändrats under de senaste 20 åren
4. att studera hur snabbt olika invandrargrupper integreras till den normala välfärdsnivån i Sverige, dvs. infödda svenskars välfärd

9.2 Data

Undersökningsmaterialet för vår studie är två databaser ur statistiska centralbyråns generella undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) från perioderna 1993-2000 och 1979-1985, som omfattar ett urval av 6 565 resp. 5 289 invandrare i åldern 20-74 år och en referensgrupp av 33 282 resp. 38 284 infödda svenskar. Vi har identifierat regioner och enskilda länder som var representerade i ULF med minst ca 135 observationer under resp. period. Dessa 16 regioner/länder varierar avsevärt med avseende på utvandringsskäl, ekono-

misk nivå samt social/kulturell, språklig och geografisk distans till Sverige.

9.3 Etnisk differentiering inom olika välfärdskomponenter

Innan vi går närmare in på undersökningsresultaten visar vi i diagramserie 9.1-9 några karakteristiska resultat som spänner över flera välfärdskomponenter, nämligen arbete, inkomster och fattigdom, materiell levnadsstandard, boende, sociala kontakter och hälsa. Diagrammen visar välfärds skillnaderna mellan infödda svenskar och olika invandrargrupper, dvs. graden av integration till svensk välfärdsnivå. Diagram 9.1-9 sammanfattar ganska väl det generella mönstret i de femtiotal indikatorer som vi behandlar i rapporten, med ett fåtal undantag. Beräkningarna renodlar effekten att vara invandrare, med kontroll för strukturskillnader i kön, ålder, familjesituation och utbildning.

Sysselsättning och arbetslöshet

Såväl deltagande som förankring på arbetsmarknaden är klart sämre för invandrare än för infödda svenskar. Det gäller i första hand flyktinginvandrare, medan invandrare från rika länder (Norden, centrala EU-länder) ligger nära infödda svenskars situation. Situationen har också eskalerat kraftigt i negativ bemärkelse mellan de två mätperioderna (1979-1985 och 1993-2000), där 1990-talets lågkonjunktur utgjorde den stora vattendelaren. Etableringsfasen fördröjdes kraftigt för de nyanlända och det blev också svårare för redan etablerade invandrare att stanna kvar på arbetsmarknaden. Försämringen inbegriper också grupper från rika länder, även om effekten inte är i paritet med vad som hänt med flyktinginvandrare från fattigare länder.

Våra beräkningar visar att det finns stora skillnader mellan dem som varit här mindre än 10 år respektive 10 år eller längre. Stora skillnader jämfört med infödda svenskar kvarstår även efter lång vistelsetid i landet. Effekten har inte heller helt försvunnit efter en generation. Även andra gene-

rationens invandrare har något sämre sysselsättning än motsvarande svenska "tvillingar".

Arbetsmiljö

Generellt sett gäller att de utlandsfödda har både sämre fysisk och psykosocial arbetsmiljö, än infödda svenskar. Invandrare är överrepresenterade inom den del av arbetsmarknaden där arbetsmiljöproblem är som störst. Detta gäller trots att vi här jämför invandrare och infödda svenskar med samma utbildningsnivå och trots att det finns skäl att misstänka att många utlandsfödda överskattar kvalitén på sin arbetsmiljö.

Precis som för övriga indikatorer är asylinvandrare den mest utsatta gruppen. Exempelvis har 25 procent av invandrarna från f.d. Jugoslavien ett tempoarbete (dvs. de upplever att arbetet är jäktigt och enformigt), jämfört med 10 procent av infödda svenskar.

Dessa skillnader beror givetvis på att invandrare på 90-talet konkurrerade med infödda svenskar på en arbetsmarknad i kris, och även på struktur-omvandlingen där såväl anställningsvillkor och arbetsmiljö har försämrats. Till bilden hör också att invandrare ofta måste ta ett arbete inom ett yrke som de inte är primärt utbildade för och att detta jobb ofta ligger på en lägre kvalifikationsnivå.

Skillnaderna utjämnas med ökande vistelsetid i Sverige, men inte i den omfattning som kanske var att vänta. Det beror antagligen på att de äldre arbetskraftsinvandrarna inte rörde sig på arbetsmarknaden i någon större utsträckning utan fanns kvar inom de arbetsområden som de en gång rekryterades till.

Inkomst och fattigdom

Inkomster och fattigdom är i första hand en konsekvens av arbetsmarknadsdeltagande. Sysselsättningskrisen på 90-talet har framför allt drabbat dem som skulle etablera sig på arbetsmarknaden, dvs. invandrare och ungdomar. Våra beräkningar visar att arbetsinkomsterna för vissa invandrargrupper låg ca 40 procent lägre än för motsvarande infödda svenska "tvillingar" och bortåt 50 procent lägre när det gäller dem som varit här mindre än 10 år.

Diagram 9.1 Förvärvsarbete 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

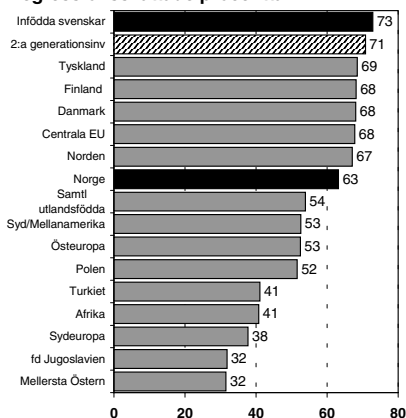

Diagram 9.2 Arbetslöshet 1993/2000. Regressionsskattade procenttal

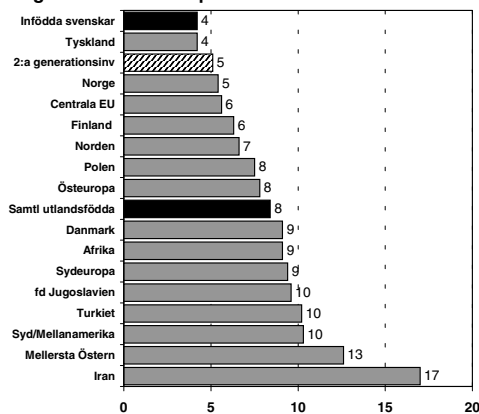

Diagram 9.3 Disponibel årsinkomst per konsumtionsenhet 1993/2000. Regressionsskattade medelvärden (1000 kr/år).

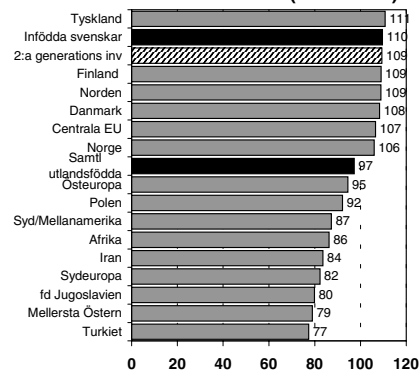

Diagram 9.4 Fattigdom: personer med disponibel inkomst under socialbidragsnormen. 1993/2000.

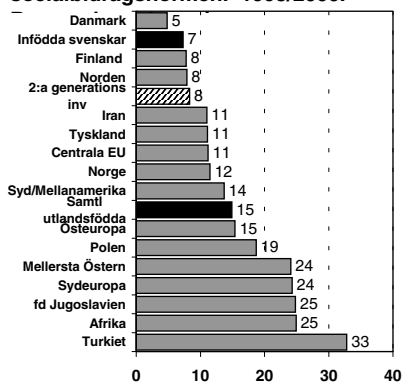

Diagram 9.5 Trångbodda enligt norm 3. 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

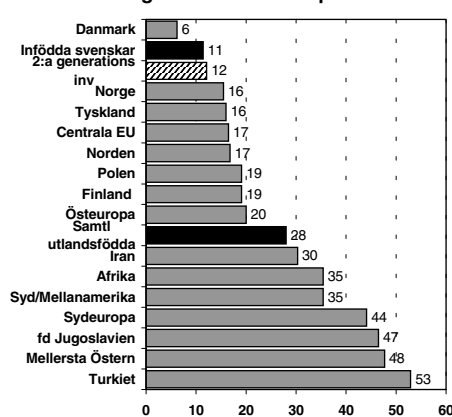

Diagram 9.6 Tillgång till bil 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

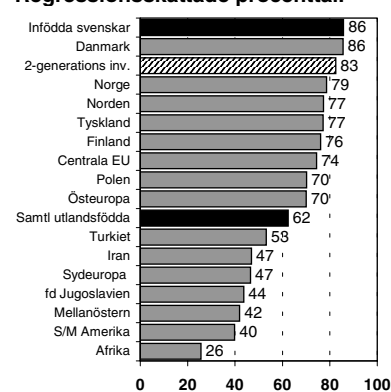

Diagram 9.7 Umgås inte med grannar 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

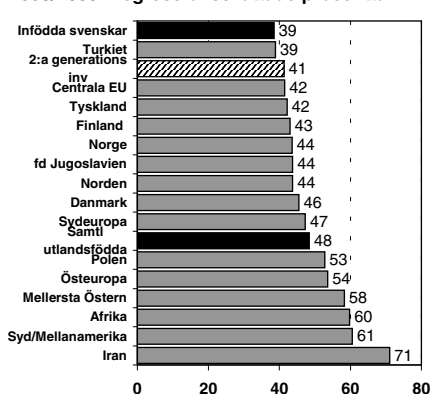

Diagram 9.8 Upplevda hälsoproblem 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

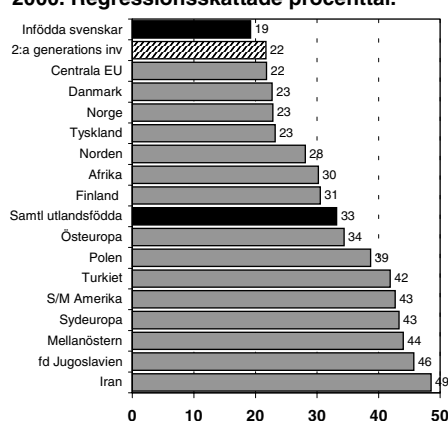
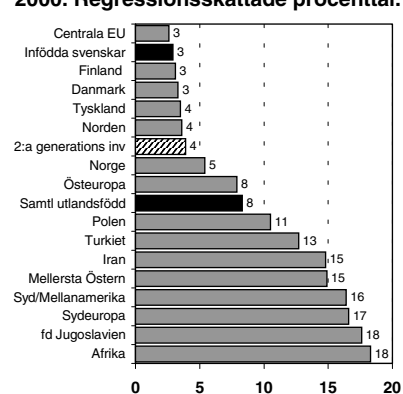

Diagram 9.9 Ängslan, oro, ångest 1993/2000. Regressionsskattade procenttal.

Även om krisen drabbade även infödda svenskar, så har effekten varit extrem för 90-talets flyktinginvandrare. Andelen fattiga¹ bland invandrare som varit här mindre än 10 år är tre gånger högre än bland infödda svenskar, och bland invandrare från f.d. Jugoslavien, Afrika och Polen närmare 5 gånger högre. Även här gäller generellt att arbets-

kraftsinvandrare från rika länder (Norden, centrala EU-länder) ligger i nivå med infödda svenskar, medan flyktinginvandrare, ofta från andra världsdelar, har väsentligt större problem. Till bilden hör också att framför allt flyktinginvandrare rapporterar svåra betalningsproblem.

¹ fattigdomsgränsen sätts här som socialbidragsnormen

Materiell levnadsstandard

Den materiella levnadsstandarden följer inkomst-situationen. Även här finns det en klar skilljelinje mellan infödda svenskar och arbetskraftsinvandrare från rika länder i vårt närområde å ena sidan och å andra sidan flyktinginvandrare från andra världsdelar och Balkan, som särskilt under 90-talet fick svåra problem att snabbt ta sig in på arbetsmarknaden. Flyktinginvandrare har i nästan alla avseenden (13 indikatorer) avsevärt sämre levnadsstandard. Även här understryks att invandrare gör en välfärdskarriär, som ofta kan vara tämligen långsam. De som har varit här mindre än 10 år har väsentligt sämre levnadsstandard än de som varit här i 10 år eller. Även efter 10 år finns tydliga skillnader, jämfört med infödda svenska "tvillingar".

Särskilt stora skillnader har vi registrerat ifråga om bostadsstandard, när man efter invandringen startar en ny boendekarriär, vilket kan ta avsevärd tid. Bland infödda svenskar ligger trångboddheten² nu på 11 procent, men den är hela fem gånger högre bland invandrare från Mellanöstern och f.d. Jugoslavien. Analogt är andelen som bor i småhus fem gånger högre bland infödda svenskar.

Sociala relationer

Sociala relationer omfattar tre aspekter, nämligen personliga kontakter (familj, grannar, nära vänner), deltagande i kollektiva organisationer och viktimisering (offer för våld och skadegörelse i bostadsområdet). Efter invandringen påbörjas en karriär, som omfattar eventuell familjebildning, nya grannkontakter, nya vänkontakter och etablering i förenings- och organisationslivet. Utvandring innebär i regel att gamla kontakter bryts. Under en övergångsperiod minskar därmed de sociala nätverken innan nya kan byggas upp i Sverige. Det gäller särskilt långväga invandrare och flyktingar, som har större svårigheter att vidmakthålla täta kontakter med familj, vänner och gamla grannar i hemlandet.

Våra resultat understryker, för samtliga invandrargrupper, att täta kontakter med anhöriga är mindre vanliga än bland infödda svenskar, men att familjekontakter ökar med vistelsetid i Sverige och att skillnaderna har försvunnit bland andrage-generationsinvandrare. När det gäller att ha en nära

vän så är det, inte oväntat, framför allt långväga flyktinginvandrare som saknar en nära vän. Även här avtar skillnaderna med ökad tid i Sverige. Det är på samma sätt med grannkontakter, där långväga invandrare från Mellanöstern, Afrika och Syd- och Mellanamerika har sämre kontakter.

Hälsa

Resultaten beträffande invandrades hälsotillstånd korresponderar väl med de resultat vi har funnit beträffande inkomster och materiell standard. Hälsoskillnader kan tolkas som den samlade effekten av livet före invandringen (dvs. de miljöinflytanden som invandrare, särskilt flyktingar, bär med sig till Sverige) och den välfärdsproduktion de möter i Sverige (dvs. åtgärder som syftar till integration i det svenska välfärdssamhället).

Vår analys omfattar sju hälsoindikatorer, med varierande fokus och definitioner. Även beträffande invandrades hälsa går en klar skilljelinje mellan invandrare från Norden och centrala EU-länder, dvs. rika länder vars medborgare kan invandra fritt som arbetskraftsinvandrare, och flyktingar från andra delar av världen med krigstillstånd, politisk instabilitet och lägre ekonomisk utvecklingsnivå. Arbetskraftsinvandrades hälsotillstånd skiljer sig mycket lite från infödda svenskar, men flyktingar har i många avseenden avsevärt sämre hälsa, trots att vi har korregerat för effekter av biologiskt åldrande och socioekonomisk ställning. Detta gäller särskilt självs kattade hälsoproblem ("sämre än god hälsa"), nedsatt arbetsförmåga och rörelsehinder, men även psykiskt välbefinnande (ängslan, oro; påtaglig trötthet).

Det psykiska välbefinnandet är påtagligt sämre bland invandrare som har varit i Sverige mindre än 10 år, jämfört med motsvarande svenska "tvillingar". Detta tyder på stressymptom relaterade till den tidiga etableringsfasen i Sverige, detta gäller särskilt flyktinginvandrare. Invandrare som varit här 10 år eller längre har avsevärt lägre värden på dessa indikatorer.

² enligt trångboddhetsnorm 3 (se Vogel och Häll 1997; kap.14)

9.4 Övergripande drag i invandrades levnadsförhållanden

Samgång och anhopning av sämre levnadsförhållanden

Våra resultat visar att det finns en betydande samgång och enhetlighet av välfärdsutfallet både inom och mellan olika komponenter, analogt med vad vi har sett i tidigare forskning om samgång av välfärdsutfallet efter andra skiljelinjer, såsom olika samhällsklasser, generationer och familjetyper i Sverige, liksom marginalgrupper. På aggregerad nivå visar våra resultat att de invandrarkohorter (från vissa regioner/länder) som har lägst sysselsättning och högst arbetslöshet också har lägst inkomster, högst andel fattiga och lägre materiell levnadsstandard. Samtidigt har de sämre arbetsmiljö, sämre hälsa, svagare socialt nätverk och lägre samhällsdeltagande. Detta är en allmän iakttagelse från vilken det dock finns undantag.

På individuell nivå pekar resultaten mot onda cirklar, som det kan ta relativt lång tid att bryta. Låga resurser i form av utbildning som värderas lågt i Sverige, svensk arbetslivserfarenhet, språk- och samhällskunskaper, förbindelser och svagt stöd från samhället leder till låg sysselsättning och hög arbetslöshet, som i sin tur medför låg levnadsstandard (i boende, hushållsutrustning, konsumtionsutrymme etc.). Detta är ett grundläggande mönster under etableringsperioden, som också får andra konsekvenser. Arbetsmiljön motsvarar ofta inte förväntningarna om man måste ta ett arbete inom ett annat yrke, som man dessutom är överkvalificerad för. Slutligen kan åtminstone de första åren som invandrare innebära en konstant stressituation med existentiell otrygghet (asylstatus, otrygghet i sysselsättning och ekonomi, uppbrott från tidigare sociala nätverk och hälsoproblem som man bär med sig från hemlandet).

Arbetskraftsinvandrare och flyktinginvandrare

Våra resultat visar att invandrarna grovt kan klassificeras i två huvudgrupper, en grupp som utgörs av invandrare från den rika världen (Norden, cen-

trala EU-länder³, Nordamerika) och en annan som omfattar invandrare från andra världsdelar och aktuella krigszoner. Den första gruppen ligger i praktiskt taget i alla avseenden i nivå med motsvarande infödda svenska "tvillingar". Den andra gruppen ligger genomgående långt efter både infödda svenskar och arbetskraftsinvandrare från den rika världen.

Det finns alltså ett klart samband med invandringsskäl, där personer från rika länder i huvudsak är arbetskraftsinvandrare, medan invandrare från andra världsdelar i initialfasen domineras av flyktinginvandrare, och senare av anhöriginvandring. Flyktinginvandrare från andra världsdelar har genomgående lägre välfärd än arbetskraftsinvandrare från Norden och centrala EU-länder. Vi konstaterar att sysselsättning bör vara den avgörande faktorn i sammanhanget. På 90-talets svenska arbetsmarknad möter de som ska etablera sig där, invandrare liksom ungdomar, en hård konkurrens och arbetslösheten har därför ökat dramatiskt för både invandrare och ungdomar. Utsikterna för flyktinginvandrare från Mellanöstern, Afrika eller Balkan är avsevärt sämre än för arbetskraftsinvandrare som kommer från länder från vilka vi för närvarande har fri invandring, dvs. från Norden eller EU. I det senare fallet har ett nytt arbete ofta ordnats redan före flytten.

Välfärdsskillnaderna mellan invandrare från olika regioner/länder korrelerar med många faktorer, nämligen utvandringslandets ekonomiska nivå, språklig/kulturell och geografisk distans till Sverige, befolkningens hudfärg, religion och förmodligen även allmänna värderingar och livsstil, såsom de kan uppfattas i Sverige. Sådana faktorer samverkar med invandringsskäl i samma riktning och det ger i vissa fall dramatiska välfärdsskillnader, både mellan invandrargrupper och i relation till infödda svenskar.

Skillnaderna är så omfattande att man i själva verket kan tala om två *invandrarklasser*. Vi har en gynnad grupp från de rika länderna, som i praktiken har rätt till fri invandring, som kommer från vårt närområde, som är attraktiva på svensk arbetsmarknad, och som i det allmänna medvetandet anses stå nära svenskarna ifråga om språk, samhällsstruktur, kultur, religion, utseende, värderingar och allmän livsstil. I detta fall är invand-

³ Tyskland, Österrike, Frankrike, Belgien, Nederländerna, Storbritannien, Irland

ringen ofta ett positivt val i välfärdskarriären (ett attraktivt arbete, den svenska naturen, familjebildning, etc.). Samtidigt har vi en missgynnad grupp, som endast får komma till Sverige om man bevisligen har flyktingskäl (eller som anhöriginvandrare), dvs. har utsatts för förföljelse i hemlandet. De gör också ett val, flykt från politisk eller etnisk förföljelse i hemlandet, där mottagarlandet emellertid väljs därför att det är där man kan få asyl. Ofta har man inte heller för avsikt att stanna för gott, vilket också kan bidra till att bromsa etableringen i Sverige. Distansen till det svenska samhället innebär att man kan uppleva starka hinder för en integration till svensk välfärdsnivå, särskilt när man i hemlandet har haft en mer framträdande yrkesroll.

Välfärdskarriärer och etableringstempo

Välfärdsskillnader mellan dessa båda huvudkategorier kommer till uttryck i deras *välfärdskarriär*, vad gäller den tid det tar tills man är i nivå med infödda svenskar. *Etableringstempot* varierar enormt mellan arbetskraftsinvandrare från den rika världen och flyktinginvandrare från andra världsdela-rens krisområden. Våra resultat tyder på att flyktinginvandrare även efter 10 år i Sverige har väsentligt lägre välfärdsnivå än infödda svenska "tvillingar".

Invandrare är, liksom ungdomar, i en unik situation. De måste etablera sig i det nya landet, ofta från ett bottenläge efter förföljelse, flykt från hemlandet och dåliga ekonomiska omständigheter, för att sedan successivt bygga upp nya resurser. Invandrarnas välfärdskarriärer skiljer sig avsevärt från den infödda svenska befolkningens, som i regel är mera kontinuerlig. För flyktinginvandrarnas del har välfärdskarriären i utvandringslandet avbrutits och en ny karriär inletts i Sverige. Att vara ny invandrare innebär resursbrister i många avseenden. Det gäller språkkunskaper, samhällskunskap, allmän utbildning och erkända yrkesmeriter, svenska arbetslivserfarenheter som måste kompletteras och nya sociala nätverk som ska byggas upp. Resursuppbyggnaden är en förutsättning för att etablera sig på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, osv. och för att bygga upp en ekonomisk trygghet. De svenska "tvillingarnas" karriär är i regel obruten och har pågått sedan ungdomstiden, vilket gäller arbetslivserfarenheter och ekonomisk resursuppbyggnad. Vid given ålder bör alltså infödda svenskar

ha uppnått väsentligt högre välfärd än nya invandrare.

Våra resultat visar att etableringsfasen kan vara en långvarig process, som ofta sträcker sig över flera decennier. Vi har jämfört invandrare som varit i Sverige kortare tid än 10 år, invandrare som varit här i 10 år eller längre och invandrades barn som är födda i Sverige (dvs. andragenerationsinvandrare). Mellan dessa tre grupper har vi registrerat stora välfärdsskillnader som i vissa avseenden hävs först i andra generationen.

Men statistiken visar samtidigt att vi även bland dem som varit här mer än 10 år, som alltså borde ha kommit långt i integrationsprocessen, har avsevärt lägre välfärdsnivå på många punkter. Även här är det uppenbart att detta i huvudsak gäller flyktinginvandrare som ofta kommer från avlägsna regioner med stor politisk/ekonomisk/social/kulturell distans till svenska förhållanden. Arbetskraftsinvandrarens etablering och integration till svensk välfärd går nämligen avsevärt snabbare än flyktinginvandrades.

Vi menar att dessa skillnader inte kan sökas i de objektiva kriterier som vi kontrollerar med vårt beräkningsförfarande (kön, ålder, familjesituation, utbildning), utan i själva mottagandet i Sverige och i det utbyte som invandrarnas egna resurser ger. Sammanfattningsvis kan vi alltså notera att det finns en betydande variation ifråga om välfärdsutfall och välfärdskarriär, såväl mellan olika invandrargrupper, som mellan invandrare och infödda svenskar, och att denna variation till en del även kvarstår efter 10 år i Sverige, och först utjämnas i nästa generation. Vi har också visat att integrationsproblemen framför allt är lokaliserade till flyktinginvandrare från regioner med större ekonomisk/social/kulturell/geografisk distans.

90-talet i tidsperspektiv

Under 90-talet och den ekonomiska krisen försämrades invandrades allmänna levnadsförhållande i många avseenden. Kombinationen av massarbetslöshet, stora budgetunderskott och offentligt sparande fick konsekvenser för hela befolkningen, men framför allt för invandrare och ungdomar som skulle in på arbetsmarknaden, liksom för välfärdsstatens klienter, såsom barnfamiljer och ensamföräldrar. Sverige blev ett mindre jämlikt land under 90-talet.

Diagram 9.10-15 visar trenderna för några centrala ekonomiska variablerna. Beräkningarna för slutet av 90-talet visar (jämfört med början av 80-

talet), att *sysselsättningen* försämrades för infödda svenskar såväl som för invandrare, men att effekten var betydligt starkare bland invandrare. Även inkomster, ekonomisk trygghet och allmän levnadsstandard försämrades i någon mån för infödda svenskar. De utlandsföddas situation försämrades däremot starkare på 90-talet och skillnaderna mellan svenskar och invandrare vidgades.

I dessa diagram har vi också särredovisat situationen för de nya invandrarna på 90-talet - dels de som vid slutet av 90-talet hade varit här mindre än 10 år, dels den största gruppen i denna invandrar-grupp, nämligen flyktingarna från f.d. Jugoslavien. Här framgår tydligt, att 90-talet innebar en dramatisk sysselsättningsminskning bland de nya invandrarna. Det står också klart att deras levnadsstandard försämrades mycket mer än för infödda svenskar under 90-talet. Det svenska samhället misslyckades alltså med att ge de nya invandrarna en lika god start som 80-talsinvand-

rarna, och att underlätta deras välfärdskarriär i Sverige.

Andra generationens invandrare

Vi har redan nämnt att skillnaderna mellan andra generationsinvandrare och infödda svenskar är ganska liten för merparten av de undersökta indikatorerna. Föräldrarna till de vuxna andragenerationsinvandrare som fanns här på 90-talet, hade också bättre förutsättningar att integreras till svensk välfärd, än de nya invandrare som kom på 90-talet. Föräldragenerationen kom nämligen till Sverige för minst 20 år sedan, och därmed i ett annat arbetsmarknadsläge, som gav bättre förutsättningar för snabb välfärdskarriär. Detta bör även ha varit positivt för andragenerationens välfärdskarriär. Lägger vi till potentiella risker för diskriminering och negativ särbehandling för andragenerationsinvandrare, så är våra resultat ändå mer positiva än man kunde vänta sig.

Diagram 9.10 Procent förvärvsarbetande i åldern 20-74 år. 80-talet resp 90-talet.

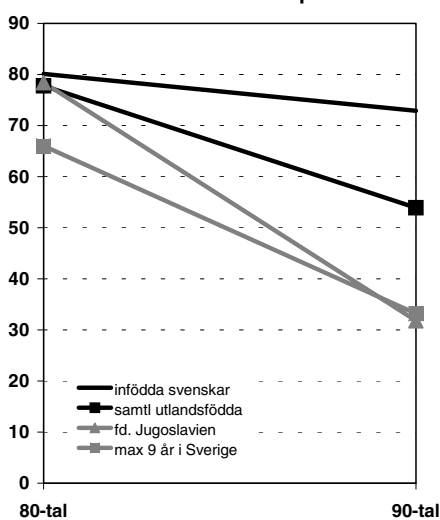

Diagram 9.11 Svårt att klara löpande utgifter. 80-talet resp 90-talet. Procent.

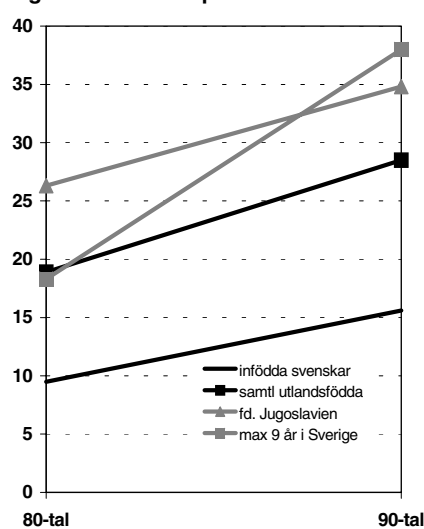

Diagram 9.12 Procent som saknar kontantmarginal. 80-talet resp 90-talet.

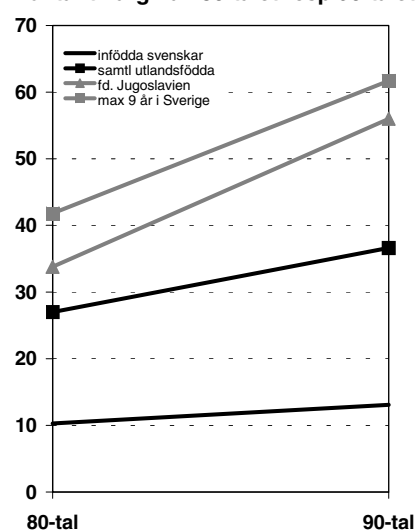

Diagram 9.13 Låg levnadsstandard. 80-talet resp 90-talet. Procenttal.

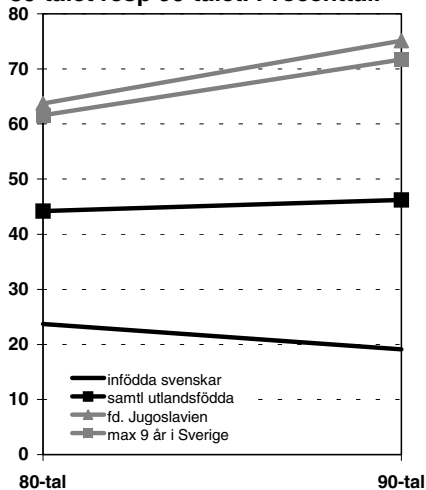

Diagram 9.14 Levnadsstandard: antal av 7 nyttigheter. 80-talet resp 90-talet.

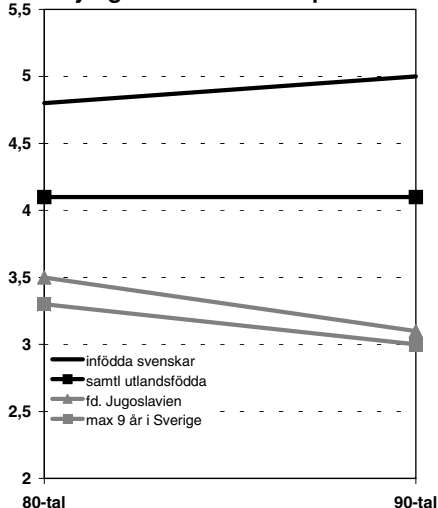
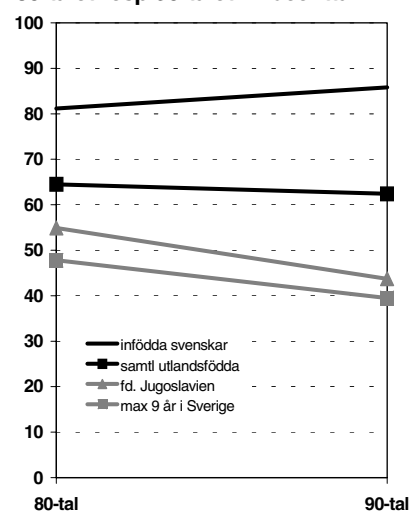

Diagram 9.15 Tillgång till bil. 80-talet resp 90-talet. Procenttal.

Det säger emellertid inget om hur det kommer att gå för 90-talets flyktinginvandrare och deras barn. Frågan man därför måste ställa sig är om barnen till 1990-talets flyktinginvandrare kommer att få lika goda välfärdskarriärer som infödda svenskar framöver, med hänsyn till den dåliga start som deras föräldrar fick på 90-talet.

Familjebildning och välfärd

Vi har kartlagt ett tydligt samband mellan invandrarnas familjesituation och deras allmänna välfärdsnivå. Liksom hos infödda svenskar är levnadsnivån rent allmänt sämre hos ensamstående invandrare, vilket är en konsekvens av att familjens stordriftsfördelar saknas. Men vi har också noterat att invandrare med (infödd) *svensk partner* i många avseenden har klart bättre välfärdsnivå än invandrare som har en *partner med invandrabakgrund*. Det finns flera tänkbara förklaringar till detta.

En förklaring kan vara *selektiv parbildning*, där invandrare, som har större kontaktyta mot det svenska samhället och som har kommit längre i integration till svensk livsstil och kultur (språkkunskaper, sociala kontakter med svenskar, samhällskunskaper, etablering på arbetsmarknaden), har större sannolikhet att både välja och bli valda av en svensk partner.

Den andra förklaringen ligger i att en infödd svensk partner i sig bidrar till att lyfta hela hushållets välfärdsnivå genom att tillföra resurser, vilket kan gälla såväl objektivt ifråga om inkomster och levnadsstandard, som subjektivt ifråga om trygghet. Våra resultat visar exempelvis att psykosomatiska stressymptom (ängslan, oro och påtaglig trötthet) är mindre vanliga om partnern är infödd svensk.

En tredje förklaringen kan vara att de invandrade som kommit till Sverige för att de bildat familj med en infödd svensk har en gynnsammare ingångssituation än andra.

Utbildningspremien

Högre utbildning brukar normalt medföra klart bättre levnadsförhållanden, bättre chanser på arbetsmarknaden och därmed även bättre inkomster och materiella levnadsförhållanden. Vi har jämfört "utbildningspremien" för olika invandrargrupper med infödda svenska "tvillingar", dvs. det utbyte man får av att ha hög utbildning. Invandrare med eftergymnasial utbildning har avsevärt högre arbetslöshet än infödda svenskar med sam-

ma utbildningsnivå, deras arbetsinkomster är lägre och när de får arbete är det ofta frågan om ett arbete med sämre arbetsmiljö än bland infödda svenska "tvillingar" med hög utbildning. Vidare faller de oftare under vårt fattigdomsstreck, har oftare ekonomiska problem och betalningsproblem och deras materiella levnadsstandard är påtagligt lägre, jämfört med infödda svenskar. Det samma gäller visserligen även invandrare med lägre utbildning, men just när det gäller de eftergymnasialt utbildade så är distansen till infödda svenskar avsevärt större. För att sammanfatta: även om hög utbildning i sig är positivt för välfärdsutfallet är denna positiva effekt mycket lägre för invandrare än för infödda svenskar.

9.5 Diskussion

Temat för vår rapport är välfärdens etniska delning, där vi på bred front, med hjälp av ett femtiotal sociala indikatorer inom nio välfärdskomponenter, har granskat olika invandrargruppers levnadsförhållanden. Vi har systematiskt jämfört invandrare från olika regioner och länder och jämfört dem med svenska "tvillingar".

Vi ser invandrarnas välfärd ur ett integrationsperspektiv, där integrationen gäller jämlikhetsmålet, nämligen att reducera skillnader beroende på nationellt ursprung, analogt med klasskillnader, skillnader mellan könen, regionala skillnader, etc. Integration innebär emellertid inte absolut likhet i alla detaljer av välfärdspanoramats, men likhet på ett övergripande plan. Analogt med hur vi ser på jämlikhet mellan samhällsklasser, kön, generationer och regioner, etc. finns det dock alltid en viss variation i livsstil som beror på kulturell och religiös bakgrund, individuella intressen och fria val, som inte nödvändigtvis måste bero på resursskillnader (inkomster, utbildning, språkkunskaper, sociala nätverk, osv.).

Invandrarnas levnadsförhållanden bör ses ur ett karriärperspektiv, där vi utgår ifrån att invandringssituationen i sig innebär ett underläge i förhållande till den svenska befolkningen, som måste övervinnas. Integrationspolitikens syfte är att stödja denna process. Våra beräkningar visar hur integrationen till svensk välfärdsnivå framskrider med antalet år man varit i Sverige. Vi jämför invandrare som har varit här mindre än 10 år, längre än 10 år och barn till invandrare (födda i Sverige). Detta gör det möjligt att bedöma såväl invandrarnas allmänna välfärdssituation, som deras väl-

färdskarriär ur ett tidsperspektiv, liksom variationen i nivå och integrationstakt mellan olika invandrargrupper.

Våra resultat visar en avsevärd variation i fråga om etableringstakt mellan olika invandrargrupper. Arbetskraftsinvandrare från de rika länderna i Norden och centrala EU skiljer sig mycket litet från infödda svenskar. Initiala välfärdsskillnader försvinner också ganska snart efter invandringen. Flyktinginvandrare från andra världsdelar och Balkan har däremot i nästan alla avseenden väsentligt sämre välfärd än infödda svenskar. Dessutom är välfärdskarriären mycket långsam och det tar väsentligt längre tid att närma sig infödda svenskars levnadsstandard, även efter 10 år återstår avsevärda skillnader.

Vad är egentligen en rimlig etableringsperiod med hänsyn till de resurser som måste hämtas in, innan invandrare kommer i nivå med svenska "tvillingar" (samma ålder, kön, utbildning och familjetyp)? I välfärdskarriären och under etableringsperioden ingår att erövra resurser som även infödda svenskar behöver för att etablera sig på arbetsmarknad, bostadsmarknad och varumarknad, för att bilda familj, etc. Det gäller givetvis språkkunskaper, men även samhällskunskap, kulturförståelse, socialt kapital, svensk arbetslivserfarenhet, sociala nätverk, etc. I praktiken är det därför orealistiskt att nyanlända invandrare, särskilt flyktinginvandrare, ska kunna komma i paritet med infödda svenskar på mycket kort sikt. Det är annorlunda om man kommer från ett rikt och närliggande land, utan den belastning som förföljelse och umbärande i ett krigsdrabbat hemland innebär, om man flyttar till ett redan förut bestämt attraktivt arbete och när flytten egentligen mest liknar de flyttningar som även görs av svenskar inom Sverige. Vi menar att invandringssituationen är oerhört heterogen, och att förutsättningarna för en snabb och framgångsrik integration till svensk välfärd därför varierar starkt mellan en gynnad invandrargrupp (arbetskraftsinvandrare från rika länder) och en starkt missgynnad grupp (flyktingar).

Frågan är då vad som är en rimlig etableringstid, hur långt politiskt ansvar för invandras välfärdskarriär kan och bör sträcka sig och vilka konkreta åtgärder som skulle kunna bli effektiva. Frågorna är särskilt svåra att besvara i ljuset av 90-talets arbetsmarknadskris, avreglering och "flexibilisering", där politikens roll blev alltmer kringskuren av försämrade statsfinanser och of-

fentligt sparande. Men även med detta perspektiv tyder våra resultat på att integration av flyktinginvandrare har misslyckats under 90-talet.

Våra resultat pekar mot ett moraliskt dilemma, som gäller dels det politiska ansvaret för en *humanitär* invandringspolitik, dels en *effektiv* integrationspolitik. Det gäller också hela samhällets mottagande av invandrare, frågan om öppen och dold diskriminering och medveten och omedveten *strukturell* diskriminering. De stora skillnaderna mellan särskilt flyktingar och arbetskraftsinvandrare pekar mot mekanismer som leder till en diskriminering av de mest sårbara invandrarna, som kommer från andra världsdelar, andra kulturer, andra religioner, har annorlunda utseende och som i allmänhet har svåra umbäranden bakom sig. Eftersom våra beräkningar eliminerar strukturskillnader i kön, ålder, familjesituation och utbildningsnivå, borde dessa välfärdsskillnader inte bero på att flyktinginvandrarna har objektivt sämre förutsättningar (i dessa avseenden) än infödda svenskar eller invandrare från rika länder. Orsakerna till den dåliga välfärdskarriären måste istället ligga dels i själva invandringssituationen, dels i mottagandet och i det svenska samhällets anpassning till dessa invandras förutsättningar för en framgångsrik välfärdskarriär i Sverige.

*Utvandringssskäl*en bör givetvis ha stor betydelse - förföljelse, traumatiska händelser och utplundring i hemlandet kan minska förutsättningarna för en snabb välfärdskarriär i Sverige. Vidare kan *avvikelsen från det svenska samhället* när det gäller språklig/kulturell/geografisk distans, hudfärg, allmän livsstil och värderingar vara betydelsefull, och detta på två sätt. För det första kan *invandrarnas faktiska särart* göra det svårt för dem själva att anpassa sig till svenska förhållanden, möjligheter och restriktioner. För det andra kan *svenskarnas subjektiva värdering av invandrarnas eventuella särart* (reell eller tillskriven) leda till diskriminering. Diskriminering behöver inte alltid vara observerbar på ett personligt plan, den kan också vara strukturell och inbyggd i de fördelningsprocesser som ingår i välfärdssystemet. Den *institutionella effektiviteten* i vid bemärkelse, vid flyktingmottagandet, integrationspolitiken i vidare mening och arbetsmarknadens öppenhet för invandrad arbetskraft är emellertid grundläggande. Det gäller särskilt under 90-talets sysselsättningskris, i kombination med omfattande flyktinginvandring och restriktivare asylbedömningar.

Vi kan inte avgöra hur stort bidrag dessa faktorer lämnar till de ganska stora skillnader vi har observerat beträffande 90-talet och till flyktinginvandrarernas långsamma välfärdskarriärer. Integrationspolitikens målsättning är dock att eliminera skillnader med utgångspunkt från invandrarnas förutsättningar, oavsett var och hur skillnaderna uppstår. Därför måste dessa resultat ses som ett misslyckande. Det är dock ett misslyckande som måste ses i ett vidare perspektiv, nämligen i relation till det säregna 90-talet. SCB:s välfärdsanalyser visar att ojämlikheten ökade efter många traditionella sociala skiljelinjer som klass, generation och familjesituation, och välfärdssituationen försämrades för arbetare, ungdomar, ensamföräldrar, och flerbarnsföräldrar. Massarbetslöshet, vart tionde arbete förlorades under början av 90-talet, väldiga budgetunderskott och det offentliga sparandet fick konsekvens för många av välfärdsstatens klienter. Samtidigt ökade invandringstrycket från 90-talets krigszoner. Invandrare, både nya och gamla, utsattes således för ett mycket starkare konkurrenstryck på arbetsmarknaden än tidigare invandrarströmmar. Det blev mycket svårare att komma in på arbetsmarknaden och lättare att förlora sitt arbete.

Sett ur ett internationellt perspektiv har den svenska välfärdsstaten visat sig vara effektiv när det gäller att begränsa ojämlikheten i levnadsförhållanden i vid bemärkelse (Vogel, 1997, 1999, 2000, 2001, 2002). Det förändrades inte heller när Sverige efter andra världskriget blev ett immigrationsland, eftersom tillgången till arbete var god, oavsett om man var invandrare eller svensk. En viktig faktor under 50-70-talen var att arbetskraftsinvandrarna då kom från länder med förhållanden som mer liknade Sveriges, vilket underlättade integrationen eller t.o.m. assimilationen. Men svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden blev alltså avsevärt större på 90-talet. Även i andra avseenden har barriärerna blivit större. Strukturomvandlingen har påverkat invandrarnas utträde på arbetsmarknaden. Vi har fått en minskning av lågkvalificerade arbeten samtidigt som informella krav på de sökande blivit allt vanligare. Vi har också fått allt osäkrare anställningsvillkor, där invandrarna dominerar. När vi kommer fram till 90-talet sker alltså en dramatisk försämring av invandrarnas arbetsmarknadsutsikter. Den ekonomiska krisen som följde innebar att resurserna för välfärdspolitik inkl. integrationspolitik minskade, samtidigt som behoven växte.

Med tillbakablick på våra beräkningar för 90-talet måste därför flyktinginvandrarernas integration betecknas som ett misslyckande, men det är ett misslyckande som initierats av arbetsmarknaden och den internationella situationen med ökade skyddsbehov av asylinvandrare.

Samtidigt finns det empiriska belegg för att främlingsfientlighet och diskriminering har minskat i befolkningen och att stödet för ett mångkulturellt samhälle har ökat. Främlingsfientligheten är sannolikt dessutom mindre utbredd här än i flertalet andra länder.

Däremot är inställningen till invandring inte lika positiv som inställningen till invandrare. Det finns troligen en majoritet som mer principiellt vill minska invandringen, men samtidigt är de flesta positiva till att låta flyktingar som utsatts för förföljelse i sitt hemland komma till Sverige. Å andra sidan har också långväga flyktinginvandrare ökat i antal. Problemet är att människor i Sverige tenderar att vara mer avogt inställda till invandrare från länder som ligger utanför Västvärlden.

Det är ett moraliskt dilemma att kunna förena en humanitär invandringspolitik med jämlikhetsideologin. Frågan är om integrationspolitikens oförmåga under 90-talet i förlängningen leder till att invandrarnas situation i Sverige allt mer kommer att likna andra länder, där framväxten av en underklass längs etniska gränser blir allt tydligare.

Vi vet ännu inte hur 90-talets flyktingmottagande och integrationspolitik kommer att verka på invandrarnas välfärdskarriär på längre sikt.

Litteratur

- AMS (1992): Kompetensbehov, Kvalifikationskrav och Rekrytering till Lediga Platser. Rapport från Utredningsenheten 1992:4: AMS.
- Andersson, A (1999): Mångkulturalism och Svensk Folkhögskola. Studie av en Möjlig Mötesarena. Uppsala: Uppsala Studies in Education 78.
- Arbetsmarknadsstyrelsen (2002): Arbetsmarknadsutsikterna för 2002 och 2003. Ura 2002:4.
- Baldwin-Edwards, Martin (1991): 'Immigration after 1992.' Policy and Politics, Vol. 19(3), s. 199-211.
- Becker, George S (1994): Human Capital. Chicago: University of Chicago Press.
- Berggren, Katarina (2000): Arbetsmarknaden för Utmänningsmedborgare. Arbetsmarknadsstyrelsen, URA 2000:5.
- Berggren, Katarina och Omarsson, Abukar (2001) Rätt man på Fel Plats - En studie av Arbetsmarknaden för Utlandsfödda Akademiker som Invandrat under 1990-talet. URA 2001:5: AMS.
- Bevelander, Pieter (2000): Immigrant Employment Integration and Structural Change in Sweden, 1970-1995. Södertälje: Almqvist & Wiksell.
- Bommes, Michael och Geddes, Andrew (2000): 'Introduction.' I Michael Bommes and Andrew Geddes (Ed.) Immigration and Welfare. Challenging the Borders of the Welfare State. London: Routledge. s. 1-12.
- Borjas, George J (1993): 'The Intergenerational Mobility of Immigrants.' Journal of Labour Economics, Vol. 11(1), s. 113-135.
- Borjas, George J (1994): 'Immigrants Skills and Ethnic Spillovers.' Journal of Population Economics, Vol. 7(2), s. 99-118.
- Carlgren, Anders (2001): 'Snabb Ökning av Invandrare i Arbete.' DN, Vol. DN-debatt (2001-10-21).
- Carlgren, Anders (2001): 'Snabb Ökning av Invandrare i Arbete.' DN, Vol. DN-debatt (2001-10-21).
- Castles, Stephen och Miller, Mark J (1993): The age of migration. London: MacMillan.
- Chiswick, Barry R (1978): 'The Effect of Americanization on the Earnings of Foreign-Born Men.' Journal of Political Economy, Vol. 86(5), s.
- Chiswick, Barry R , m fl. (1997): 'The Labor Market Status of Immigrants: Effects of the Unemployment Rate Arrival and Duration of Residence.' Industrial and Labor Relations Review, Vol. 50(2), s. 289-304.
- Chiswick, Barry R och Hurst, Michael E (1996): 'The Employment, Unemployment, and Unemployment Compensation Benefits for Immigrants.' Research in Employment Policy, Vol. 1.
- DN (2002): Mer Arbetskraft Sänker Ränta. 02-06-18.
- Ds (2000): Alla Lika Olika- Mångfald i Arbetslivet. 2000:69.
- Dustmann, Christian (1994): 'Speaking Fluency and Earnings of Immigrants.' Journal of Population Economics, Vol. 7(2), s. 133-156.
- Dörr, Silvia och Faist, Thomas (1997): 'Institutional Conditions for the Integration of Immigrants in Welfare States: A Comparison of the Literature on Germany, France, Great Britain and the Netherlands.' European Journal of Political Research, Vol. 31, s. 401-426.
- Ekberg, Jan (1991): Vad Händer Sedan? En Studie av Utrikes Födda på Arbetsmarknaden. Växjö: Acta Wexionensia Economy and Politics 3.
- Ekberg, Jan and Gustafsson, Björn (1995): Invandrare på Arbetsmarknaden. Stockholm: SNS.
- Ekberg, Jan and Gustafsson, Björn (1995): Invandrare på Arbetsmarknaden. Stockholm: SNS.
- Erikson, Robert och Jonsson, Jan O (1996): 'Introduction. Explaining Class Inequality in Education: The Swedish test Case.' I Robert Erikson och Jan O Jonsson (Ed.) Can Education be Equalized. The Swedish Case in a Comparative Perspective. Boulder: Westview Press. s. 1-64.

- Esping-Andersen, Gösta (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Faist, Thomas (1996): 'Immigration, Integration and the Welfare State.' I Agnes Heller Rainer Bauböck, Aristide R Zolberg (Ed.): *The Challenge of Diversity Integration and Pluralism in Societies of Immigration*. Aldershot: Avebury. s. 227-250.
- Guiraudon, Virginie (2000): 'The Marshallian Triptych Reordered: The Role of Courts and Bureaucracies in Furthering Migrants' Social Rights.' I Michael Bommès and Andrew Geddes (Ed.) *Immigration and Welfare. Challenging the Borders of the Welfare State*. London: Routledge. s. 72-89.
- Hammar, Tomas (1990): *Democracy and the Nation State*. Avebury: Hants.
- Hjerm, Mikael (2001): *Ett förlorat 1990tal. Invandrades situation på den Svenska Arbetsmarknaden under Perioden 1990-1996*. Norrköping: Integrationsverket.
- Hjerm, Mikael (2001a): 'Education, Xenophobia and Nationalism: A Comparative Analysis.' *Journal of ethnic and Migration Studies*, Vol. 27(1), s. 37-60.
- Hjerm, Mikael (2001b): *Ett förlorat 1990tal. Invandrades situation på den Svenska Arbetsmarknaden under Perioden 1990-1996*. Norrköping: Integrationsverket.
- Häll, Lars (1997): 'Invandrarnas Levnadshållanden.' I SCB (Ed.) *Välfärd och Ojämlighet i 20-årsperspektiv*. Stockholm. s. 467-490.
- Integrationsverket (2001): *Rapport Integration 2001*. Norrköping: Integrationsverket.
- Integrationsverket (2002): *Rapport Integration 2001*. Norrköping: Integrationsverket.
- Jonsson, Andreas och Walette, Mårten (2001): 'Är Utländska Medborgare Segmenterade mot Atypiska Arbeten?' *Arbetsmarknad och Arbetsliv*, Vol. 7(3), s. 153-168.
- le Grand, Carl och Szulkin, Ryszard (1999): 'Invandrarnas Löner i Sverige. Betydelsen av Vistelsetid, Invandrarland och Svensk Skolgång.' *Arbetsmarknad och Arbetsliv*, Vol. 5(2), s. 89-110.
- le Grand, Carl och Szulkin, Ryszard (1999): 'Invandrarnas Löner i Sverige. Betydelsen av Vistelsetid, Invandrarland och Svensk Skolgång.' *Arbetsmarknad och Arbetsliv*, Vol. 5(2), s. 89-110.
- Leiniö, Tarja-Liisa (1984): *Inte Lika men Jämlika? Om Finländska Invandrades levnadshållanden enligt Levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1981*. Stockholm: Institutet för Social Forskning.
- Leiniö, Tarja-Liisa (1995): 'Invandrarnas Hälsa.' In Socialstyrelsen (Ed.) *Invandrades Hälsa och Sociala Förhållanden: SoS-Rapport 1995:5*. s. 73-118.
- Lundh, Christer and Ohlsson, Rolf (1999): *Från Arbetskraftsimport till Flyktinginvandring*. Stockholm: SNS.
- Riksrevisionsverket (1992): *Utländsk Kompetens - Ett resurstillskott till Arbetsmarknaden*. Stockholm: RRV 1992:11.
- Riksrevisionsverket (1992): *Utländsk Kompetens - Ett resurstillskott till Arbetsmarknaden*. Stockholm: RRV 1992:11.
- Rooth, Dan-Olof (1999): *Refugee Immigrants in Sweden. Educational Investments and Labour Market Integration*. Lund: Lund Economic Studies Number 84.
- Roselius, Maria and Häll, Lars (2000): 'Arbete och Social Förankring bland Invandrare.' *Arbetsmarknad och Arbetsliv*, Vol. 6(1), s. 49-64.
- Ryner, Magnus (2000): 'Transformation and Migration.' In Michael Bommès and Andrew Geddes (Ed.): *Immigration and Welfare. Challenging the Borders of the Welfare State*. London: Routledge. s. 51-71.
- SCB (1996): *Ungdomar med Utländsk Bakgrund Sju År efter Grundskolan. Studier, Arbete, Arbetslöshet bland Grundskoleavgångna våren 1998*. SCB (1996:5).
- SCB (1996): *Ungdomar med Utländsk Bakgrund Sju År efter Grundskolan. Studier, Arbete, Arbetslöshet bland Grundskoleavgångna våren 1998*. SCB (1996:5).
- Schierup, Carl-Ulrik and Paulsson, Sven (Eds.): (1994): *Arbetets Etniska Delning*. Stockholm: Carlssons Förlag.
- Schierup, Carl-Ulrik och Paulsson, Sven (Eds.) (1994): *Arbetets Etniska Delning*. Stockholm: Carlssons Förlag.
- Socialstyrelsen (1999): *Social och Ekonomisk Förankring bland Invandrare från Chile, Iran polen och Turkiet: SoS Rapport 1999:9*.
- Spalloni, Bernarda Cocke (1994): 'Akademiernas Arbetsvillkor.' *Invandrare och Minoriteter*, Vol. 21(3), s. 8-11.

- Vogel, J. (1996): The Future Direction of Social Indicator Research. Key Note Speech, World Conference on Quality of Life, August 22-25, 1996, Prince George, Canada. Social Indicators Research Vol. 42, 1997.
- Vogel, J. (1997): : Living Conditions and Inequality in the European Union. Eurostat: Population and Social Conditions E/1997-3. Luxembourg.
- Vogel, J. (1999): : The European Welfare Mix: Institutional Configuration and Distributive Outcome in Sweden and the European Union. A Longitudinal and Comparative Perspective. Social Indicators Research Vol. 48
- Vogel, J. (2000a): : Inequality in Material Living Standards in Europe: A Lesson for Developing Countries? Paper prepared for the Conference on "North- South Relationships in the in the World Economy in the XXI Century: Inequalities, Well-Being, Opportunities", L'Aquila, Abruzzo, Italy, September 6-8 2000.
- Vogel, J. (forthcoming 2002): : Welfare Production, Poverty and Wealth. A Comparative and Longitudinal Perspective. In Glatzer, W., (editor): Rich and Poor. Kluwer.
- Vogel, Joachim (1999): : The European ,Welfare Mix': Institutional Configuration and Distributive Outcome in Sweden and the European Union. A Longitudinal and Comparative Perspective. In: Social Indicators Research, Vol. 48, No. 3, p. 245-297.
- Vogel, Joachim (2002): : Towards a Typology of European Welfare Production. In Glatzer.W., Habich, R. and Mayer, K.U.:Sozialer Wandel und gesellschaftliche Dauerbeobachtung. Leske+Budricht, Opladen.
- Vogel, Joachim et.al. (1988): : Inequality in Sweden: Trends and Current Situation. Series Living Conditions, Statistics Sweden.

I serien Levnadsförhållanden som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) har följande rapporter utkommit:

1 Hälsa och sjukvårdskonsumtion 1974	26 Data om invandrare
2 Sysselsättning och arbetsplatsförhållanden 1974	27 Social Report on Inequality in Sweden
3 Boendeförhållanden 1974	28 Välfärd för vem?
4 Utbildning och studiedeltagande 1974	29 De studerandes ekonomi och levnadsstandard 1976/78
5 Ekonomiska förhållanden 1974	30 Ekonomisk stagnation - vad har hänt med välfärden? 1975-1981
6 Levnadsförhållanden - utveckling och nuläge enligt tillgänglig statistik	31 Politiska resurser 1978
7 Sysselsättning och arbetstider 1975	32 Arbetsmiljö 1979
8 Översikt över välfärdens fördelning 1975	33 Perspektiv på välfärden 1982
9 Invandrarnas levnadsförhållanden 1975	34 Skattereformens fördelningseffekter
11 Hälsa och sjukvårdskonsumtion 1975	35 Utbildning och utbildningseffekter
12 Arbetsmiljö 1975	36 Arbetslöshetens offer
13 Boendeförhållanden 1975	37 Oregelbundna och obekväma arbetstider
14 Utbildning, vuxenstudier och förvärvsarbete 1975	38 Tema invandare
15 Arbetsförhållanden och sjukfrånvaro	39 Hushållens förmögenheter årsskiftet 1981/82
16 Låginkomstfamiljerna - vilka de är och hur de lever 1975/76	40 Vem utnyttjar den offentliga sektorns tjänster?
17 Fritidsaktiviteter 1976	41 Handikappade
18 Ensamhet och gemenskap - perspektiv på social förankring 1976	42 Ohälsa och sjukvård 1975-1983
19 Regionala levnadsnivåvariationer 1975/76	43 Pensionärer
20 Hur jämställda är vi? 1975/77	44 Våra dagliga resor. Behov och resurser 1978-1983
21 Om barns villkor	45 Boende 1975-1983
22 Social rapport om ojämlikheten i Sverige	46 Den svenske bonden
23 Våra dagliga resor. Behov och resurser	47 Sysselsättning 1975-1983 (tabellsammanställning)
24 Offer för vålds- och egendomsbrott 1978	49 Tandhälsa och tandvård
25 Handikappad. Delaktig och jämlik? 1977/78	50 Det svenska klassamhället 1975-1985
	51 Ojämlikheten i Sverige 1975-1985

- 52 Socialbidragstagarna 1983-1985
- 53 Perspektiv på välfärden 1987
- 54 Ett decennium av stagnerande realinkomster
- 56 Fritid 1982-1983
- 57 Minskad lönespridning 1968-1981
- 58 Inequality in Sweden
- 59 Så använder vi tiden
- 60 Jordbrukarnas levnadsförhållanden 1975-1987
- 61 Arbetsmiljö 1986-1987. Preliminära resultat (tabeller)
- 62 Barns levnadsvillkor
- 63 Leva i Västervik
- 64 Ungdomars inträde i arbetslivet 1973-1985
- 65 Sysselsättning, arbetstider, arbetsmiljö 1986-1987
- 66 Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1989
- 67 Vuxnas studiedeltagande 1975-1989
- 68 Ohälsa och sjukvård 1988-89. Preliminära resultat (tabeller)
- 69 Tema invandrare
- 70 Mer eller mindre arbete? - löntagarnas arbetstidsönskemål
- 71 Familj i förändring
- 72 Sociala relationer 1988-89. Tabeller
- 73 Några medicinska handikappgruppers levnadsförhållanden
- 74 Handikappade 1975 -1989
- 75 Facklig anslutning och aktivitet 1980-89
- 76 Ohälsa och sjukvård 1980-1989
- 77 Utbildning och uppväxtförhållanden
- 78 Arbetsförhållanden, ohälsa och sjukfrånvaro 1975-1989
- 79 I Tid och Otid. En undersökning om kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91
- 80 Tidsanvändningsundersökningen 1990/91. Tabeller
- 81 Pensionärer 1980-1989
- 82 Våra dagliga resor 1982-1991
- 83 Vilka ungdomar motionerar mer?
- 84 Boende 1975-1991
- 85 Fritid 1976-1991
- 86 Föreningslivet i Sverige - en statistisk belysning
- 87 Barns hälsa 1988-89
- 88 Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1993
- 89 Barn och deras familjer 1992-93
- 90 Politiska resurser och aktiviteter 1978-1994
- 91 Välfärd och ojämlikhet i 20-årsperspektiv 1975-1995
- 92 Sysselsättning, arbetstider och arbetsmiljö 1994-95
- 93 Äldres levnadsförhållanden 1980-1998
- 94 Tandhälsa och tandvårdsutnyttjande 1975-1999

I serien Levnadsförhållanden som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) har även följande appendix kommit ut:

1	Teknisk rapport avseende 1974 års undersökning av levnadsförhållanden	13	Teknisk rapport avseende 1984-85 års, 1986-87 års och 1988-89 års undersökning av levnadsförhållanden
2	Försök med hushållsansats i SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden. En mätteknisk och statistisk utvärdering (slut)	14	Genomlysning av undersökningen av levnadsförhållanden (ULF)
3	Teknisk rapport avseende 1975 och 1976 års undersökning av levnadsförhållanden (slut)	15	Teknisk rapport avseende 1990-91 års och 1992-93 års undersökning av levnadsförhållanden
4	Teknisk rapport avseende 1977 och 1978 års undersökning av levnadsförhållanden	16	The Swedish Survey of Living Conditions. Design and methods
5	Förändringsskattningar i undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). En redovisning av metodstudier och rekommenderad metodik	Supplement till Appendix 15 och 16: Teknisk information om ULF 1994-97 finns endast på SCB:s hemsida www.scb.se	
6	Teknisk rapport avseende 1980-81 års undersökning av levnadsförhållanden		
7	Teknisk rapport avseende 1982-83 års undersökning av levnadsförhållanden		
8	Återintervjustudier i undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 81, 83 och 84		
9	Mätproblem i surveyfrågor. Analys av variationen i tillförlitlighet		
10	Den socioekonomiska indelningen (SEI) i tre SCB-undersökningar		
11	Kvaliteten vid retrospektiva frågor om tidigare yrkesexponering. En utvärdering av yrkeshistoriken i undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF)		
12	Återintervjustudie i undersökningen av levnadsförhållanden (ULF) 1989		